

C 163.

SLOVNÍK

ku spisům

C. JULIA CAESARA,

pokud ve školách se čítají.

Středním školám českým upravil

VÁC. OTAK. SLAVÍK.

Vydání druhé, opravené a rozmnožené se 2 tabulkami názornými
v barvotisku.

V PRAZE.

Nakladatel I. L. KOBER knihkupectví.

1889.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PEDAGOGICKÉ FAKULTY
H. B. RÁLOVÉ

Sig. 11 1785

Invent. č. 201166

Předmluva ke 2. vydání.

Předkládaje školám našim ve 2. rozumnoveném vydání *první latinsko-český slovník* ku spisům *C. Julia Caesarā*, pokud u nás ve školách se čítají (*de b. Gallicō* i *Citātī*), činím tak s dobrým vědomím, že k jeho zdokonalení stalo se opatření nejedno, jež nemine se snad souhlasu znalců potřeb školních, kterým v prvé řadě má sloužiti.

Obsah jeho rozhojněn po radě odborníků nejen náměstkami, číslovkami, předložkami a spojkami, jež pro úsporu nákladu vynechány u vydání prvém, ale též ku vlastním jménům, významům známějším a citátům jednotlivých míst v plném znění přihlédnuto měrou rozsáhlější, zároveň pak předsevzato zevrubnější rozčlánkování zvláště delších statí, v nejednom pak případě i pozměněno vnitřní jich uspořádání, při čemž vděčně užito zejména důkladných prací Prammerových z oboru lexikografie Caesarovy jakož i jiných některých prací novějších, pokud byly po ruce. Že pak na ušetření zraku též písmo jest větší, vzrostl ovšem objem knihy nezbytně o celé 2 archy a tím i cena, jež však tím spíše snad dojde omluvy, uváží-li se, že k názornému poučení, na něž po právě klade se váha tak značná, přidány k tomuto vydání zároveň 2 tabulky barvotiskové od Rheinharda, jež ochotou p. P. Neffa v Stuttgartě opatřilo nakladatelství, pečujíc i jinak o úhlednou úpravu knihy.

Přes to přese všechno nepochybuji však, že mnohá ještě proklouzla vada — z nichž aspoň závažnější dodatkem již jsou opraveny —; ostatně budu z té duše vděčen každému, kdo v dobrém úmyslu cestou bud' veřejnou nebo soukromým sdělením přičiní ku zdokonalení díla tohoto, dočká-li se vydání dalšího.

Na konec budťež vřelé díky vzdány ctěným pánum kollegům, professorům Janu Šulcovi a Janu Konopovi, kteří přes hojně zaměstnání úřadu svého ochotně podjali se spoluopravy tiskové.

V Novém Bydžově 1. dne měsice března 1889.

V. Ot. S.

Zkratky.

abl.	= ablātivus.	nom.	= nōminātivus.
abl. abs.	= ablātivus absolutus.	os.	= osoba neb osobně.
abs.	= absolutně, samostatně.	pass.	= passīvum.
acc.	= accūsātivus.	part.	= participium.
acc. c. inf.	= accūsātivus cum īfinit.	partit.	= partitīvus.
act.	= āctivum.	perf.	= perfectum.
adi.	= adiectivum.	plur.	= plurālis.
a j.	= a jiné.	Praef.	= praefatiō (předmluva Hir-
adv.	= adverbium.	tiova k VIII. knize).	
ales	= alicuius.	praep.	= praepositiō.
C.	= Civile bellum Caesaris.	praes.	= praesēns.
c.	= commūne.	přech(od).	= přechodně.
comp.	= comparātivus.	přenes.	= přeneseno, přeneseně.
coni.	= cōniunctiō.	relat.	= relātivum.
dat.	= datīvus.	sc.	= scilicet.
dēmin(ut).	= dēminūtīvum.	sev.	= severní nebo severně.
dēp.	= dēpōnēns.	sing.	= singulāris.
f.	= fēminīnum.	sluč.	= slučovací.
freq.	= frequentātivum.	spoj.	= spojka.
fut.	= futūrum.	správ.	= správně.
gen.	= genētīvus.	str.	= strana.
hl.	= hlavní.	střed.	= střední.
hl. m.	= hlavní město.	subst.	= substantīvum.
ind.	= indicātīvus.	stup.	= stupňovací.
indēcl.	= indēclinābile.	sup(erl).	= superlātīvus.
iudēf.	= indēfīnitum.	t.	= totiž.
inf.	= īfinitīvus.	Tab. I. n. II.	= přiložené tabulky
interrog.	= interrogātīvum.	str.	I. n. II. obrazec, číslo.
již.	= jižní neb jižně.	t. j.	= to jest.
konj.	= cōniunctīvus.	t. zv.	= tak zvaný.
loc.	= locālīs.	v.	= viz.
m.	= masculīnum.	vl.	= vlastně.
měs.	= město.	voj(en).	= vojensky.
n.	= neutrum, jindy: neb.	vých.	= východní neb východně.
nár.	= národ.	vyd. pozn.	= vydání poznámkové
neosob.	= neosobně.	z r.	1870. (Slavíkovo u Kobra).
nepř(ech).	= nepřechodně.	záp.	= západní neb západně.
nepřát.	= nepřátelsky.	zn.	= značí.
nyn.	= nynější neb nyní.	zv.	= zván.

Důležitější opravy tiskové.

Strana sloupec řádek

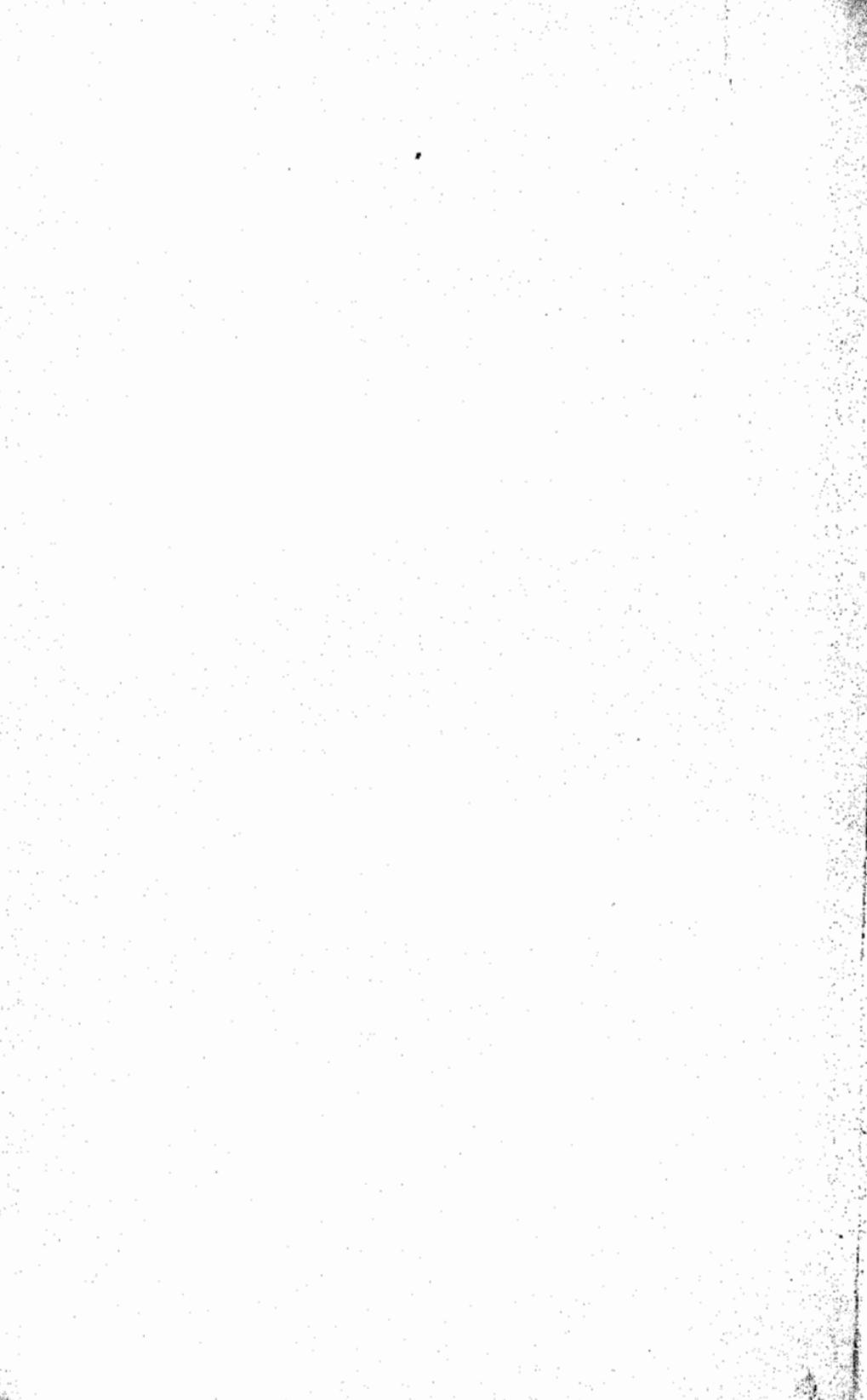
6.	1.	14.	shora má býti dixi	místo dixi.
6.	1.	18.	" " " didi	" didi.
7.	1.	2.	" " " diligentiam	" diligentiam.
7.	2.	19.	" " " perter-	" perter,
9.	1.	15.—16.	zdola " di-spersos	" dis-persos.
23.	2.	18.	shora přidej: Tab. II. 18.	
29.	2.	15.—12.	zdola ozávorkuj místo: (a slabší Bit... zvaným).	
41.	1.	21.	" má býti Gneus	místo Cneus.
41.	2.	1.	shora " emptum	" ēmptum.
47.	1.	8. (konec)	" " ještě: C. III. 6.	
47.	1.	10.	" " " C. I. 66, III. 37.	místo C. III. 6.
64.	1.	14.	" " " admittere	místo admittere.
70.	2.	18.	" " " jinde,	" jinde
72.	1.	21.	zdola " mīsi	" mīssi.
100.	2.	20.	shora " " "	" "
111.	1.	6.	" " " "	" "
79.	1.	1.	" " " gla-	" glau-
79.	1.	10.	" " " efferre	" effere.
80.	2.	3.	zdola " ephippiatus	" ephippiatus.
85.	1.	8.	" " " exprimō	" exprimō.
95.	1.	20. (konec) přičin:	Tab. II. 23.	
97.	2.	9.	shora má býti C. I.	I.
98.	1.	článek: <i>Hirtius</i> jest ozávorkovati.		
103.	v nadpisem		má býti inaedificō	" in-aedificō.
110.	1.	12.	zdola " cēs-	" ces.
112.	1.	10.	shora " scidē	" scidō.
112.	2.	7.	" " " intritus	" intritūs.
119.	1.	20.	" vynechej: ad:	
124.	2.	11.	" má býti Oceanus	" Oceaniūm.
134.	1.	7.	" " " nec (před qu pouze: místo nec,	
				před: qu pouze;
136.	1.	4.	" " " I. 53	místo C. I. 53.
139.	2.	10.	zdola " Oceanus	" Oceanus.

Strana sloupec řádek

139.	2.	6.	zdola	má	býti	Ocelum	místo	Ocelum.
144.	1.	18.	"	"	"	za	slovem:	ruce „I. 51, 3.“ ze řádku 17. zdola.
152.	2.	2.	"	"	"	plēniſſimam	místo	plenissimiam.
167.	1.	2.	shora	"	"	quadrāgēnūm	"	quadragenum.
182.	1.	7.	"	"	"	Sēgnī	"	Segnī.
184.	2.	10.	"	"	"	sexāgiēs	"	sexagīes.
186.	1.	15.	zdola	"	"	sīqwidem	"	sīqnidem.
189.	1.	20.	shora	"	"	III. 21, 3.	"	kde.
200.	2.	18.	"	jest	vynechati:	plur.		
203.	1.	13.	"	má	býti	; pečovali	"	pečovati.
207.	2.	5.	zdola	"	"	utī	"	uti.

Méně rušivé závady (zejména proti quantitě na př. koneového ū v perfektě a jinde v citátech), jež zde neuvedeny, budtež omluveny vzdáleností spisovatelovou od tiskárny, která častější ještě opravy skoro nedopouští.

A.

A., zkratka předejší řím.: *Aulus*.

a, ab (*abs* pouze před *tē* V. 30.) *prae p. s abl.* na otázku: odkud?

1. o prostoru nebo místě,
a) při slovesech polohy: od, I. 7: *ab urbe proficisci*; u jmen měst značí o koli VII. 80: *ab Alesia*; — b) na označení počátku nebo strany, odkud co počíná: od, ze, se (strany), na, u, v, VI. 27: *ab rādīcībus* = od kořenů, VII. 83: *ā septētriōnībus* = od (na) severu, VI. 26: *ā media fronte* = ze středu = uprostřed čela, II. 23: *ā fronte et ab sinistrā parte* = z průčelí = ze předu a z levé strany, I. 1, 5: *ab Sēquānis et Hel.* = se strany sequanské a helv., I. 52: *ā dextrō cornū* = ze pravého křídla = na pravém křidle, VII. 25: *ab latere dextrō* = ze pravé strany = v pravý bok, VII. 87: *ab tergō* = ze zadu, *ā mediō colle* = uprostřed pahorku, II. 18: *ab summō* = od temene, VI. 26. a VII. 73. = od vrcholu nebo hořejšku, III. 19: *ab īmō* = od paty, II. 25: *ab novissimīs*

= z nejzadnejších = v zadním říku: I. 23, 3.; — c) odložení n. vzdálenost: od, při slov.: *dīvidere* I. 1., *abesse* I. 23, *procūl*, V. 17, *longē s accus.* vzdálenosti V. 47; v dálí . . ., také však: *ab tantō spatiō* = v takové dálce, II. 30; — d) přenes. u slov: ochrany, překážky, zdržování a p.: od, před n. prostý gen., I. 11, 31, VII. 23, II. 28.

2. o příčině a původu: od, pouhý instrum. nebo skrze, *certior fīō* III. 9, *reperiō* a p., zvláště pak při slov. pass. I. 7, C. I. 36. i ve spojení s odtaž. subst. hromad. III. 2: *ā māximā multitudīne* *S. et V. tenerī*, IV. 33, V. 54; — hledíku, co do n. pouhý instr., VII. 10: *labōrāre ab rē frumentariā* = být v nesnázích co do zásobnictví, III. 26.

3. o čase a sice o počátku jakési doby nebo činnosti: od, z, *ab hōrā septimā*, *ab initio*, VI. 21: *ab parvulīs* = od malíčka, IV. 1: *ā puerīs* = od dětinství n. chlapectví; — hned po (bez „statim“) II. 25: *ab cohortatiōne*, C. I. 36: *diebus*

triginta, a qua die (= ab ea die, qua) ve 30 dnech od toho dne, kdy ...

ab-dicō, 1., odříci se, vzdáti nebo sříci se, C. III. 2: *mē dic-tatiūrā*.

ab-dō, 3., *didi, ditum*, pryč n. stranou dáti; odstraniti, ukryti; VII. 18: *carrōs*; I. 12: *sē in silvās*. — **Abditus**, *a, um*, adi., odlehly, VI. 34: *val-lēs abd.* — VII. 79: *cōpiās abd.* = vzdálené.

ab-dūcō, 3., *dūxi, ductum*, odvésti, odvléci; I. 11: *liberōs in servitūtem*. — **abduetus**, *a, um*, C. III. 78: *ā mari* = vzdálen, dalek, odloučen.

ab-eō, *ire, iū, itum*, odejíti, odcházeti, VII. 50; — *ex cōspectū* VI. 43. mizim s oči, s obzoru, s dohledu.

ab-horreo, 2., *uī, dēsiti* se, nepřáti, příčti se mřisu = *ā pāce*.

abicio, 3., *iēci, iectum (iaciō)*, odvrci, odhoditi, IV. 15: *arma*; — *trāgulam intrā mūnitiōnem* V. 48. = vrhám v ohradu, dovnitř tábora.

abiēs, *etis, f.*, sosna, jedle; V. 12, 5.

ab-iungō, 3., *iūnxi, iūnc-tum*, odpojiti, odloučiti, jen VII. 56: *abiūnctō Lābiēnō ti-nebat* = bál se o Lab. odloučeného, vzdáleného.

abripiō, 3., *ipūl, eptum (ra-piō)*, odervati, uchvátiti, *vī flū-minis abreptī milites* = návalem proudu uchvácení vojínové.; C.

abscīdo, 3., *cīdi, cīsum, (caedo)*, 1) uříznouti, utati, III.

14: *fūnēs, quib⁹ abscīsis* = po jichžto přeříznutí; — 2) *e-xercitum in duās partēs* = rozděliti voj. ve dvé, rozdvojiti.

absēns, *entis, (absum)*, ne-přítomen, vzdálen; III. 17: *ēo absente* za nepřítomnosti toho.

absimilis, *e*, nepodoben, pouze III. 14.

ab-sistō, 3., *stīti*, jen V. 17: *ab sīgnīs* = odstoupiti od praporův, vzdáliti se.

ab-solvō, 3., *solvi, solūtum*, odvázati; zprostíti, končiti, pouze VIII. 15: *opera*.

abstineō, 2., *tinū, tentum (absteneō)*, 1) *transit.*: zdržeti, VIII. 44: *reflex. abstinuit se cibō*; — 2) *intrāns.*: zdržovati se I. 22: *proeliō*, VII. 47: *ā mulierib⁹ q. atque īfan-tibus abst.* = ušetřiti čeho.

abs-trahō, 3., *axī, actum*, odtáhnouti, odervati, odvléci, odníti, III. 2: *liberōs ab sē abstrāctōs*, dítek jim odňatých; VII. 14: *cōniugēs in servitūtem*.

ab-sum, *esse, afūl, 1)* ne-byti přítomen, býti vzdálen neb dalek; VII. 9: *longius trīduō ab castrīs* = přes tři dni; — po záporkách s *quīn*, I. 4: *neque abest sūspiciō* = není od místa, nemístné, ne-schází podezření; ne osobně: V. 2: *nōn multum abest ab eō, quīn* = neschází mnoho (k tomu), by ...; III. 18: *neque longius abest, quīn edūcat* = neschází více (nic), by vy-vedl. — 2) nemíti účasten-ství čehosi, neúčastnit se čeho, VII. 63: *ab concilio, tōtō*

bellō = zdržovati se celé války; — o nepříjeme noste ch: býti prost, II. 11: *a periculō* = imimo nebezpečí býti; *ali-cui* = nebyti komu po ruce, nepomoci mu, I. 36: *longē iūs fr. nōmen p. R. tūtūrum* = daleko (naprosto) jim nepomůže, jich nezachrání; *frumenta absunt a mātūritate* = obilí není zralé.

ab-undō, 1., přetéci; oplyvat, VII. 14: *equitatū*.

āc viz atque.

Acaranānia, ae, f., krajina na severozáp. Střed. Řecka u moře Ionského, C. III. 55, 58.

accēdō, 3., *cēssi*, *cēssum* (*ad a cēdō*) 1) přistoupiti, přicházeti, blížiti se, I. 42, 51; — 2) přistoupiti na rozumnožení, přibývati I. 19: *ad sūspiciōnēs certissimae rēs* = k podezřením věci nadě vši pochybnost jisté; II. 7: *Remis studium prōpūgnandi accēssit* = Rem. přibylo výbojné horlivosti, bojechťosti; — 3) často ne o sobě: (*hūc*) *accēssit, quod neb ut* = k tomu přistoupilo, že = *nādlo*.

accelerō, 1., 1) urychliti, uspíšiti, *iter* = pochod, cestu, C. II. 39. — 2) *intrans*: spěchat, popiliti, pospíšiti sobě, chvátati, VII. 87.

acceptus, a, um (*acci-piō*), oblíben, mil, I. 3: *plēbī*.

accidō, 3., *cidi* (*ad caedō*), 1) dopadati, na něco padati, III. 14: *tela gravius* = střely, šípy neb kopí pádněji, III. 25: *tela ex locō super. mīssa*; — 2) přenes.: do očí padati,

vypadati, VIII. 8; — udáti se, přihoditi nebo státi se (zvláště o nepříjemnostech), I. 14 a 30; — dopadnouti, vypadnouti, III. 9: *contrā opīniōnem*; — potkat, stihnouti koho, III. 22: *sī quid hīs accidat*; — naskytati se, VII. 44: *facultās accidit* = možnost skytá se; — IV. 22: *hōc sibi satis opportūnē accidit* = mu přišlo dosti vhod; — 3) ne o sobě často, IV. 29: *accidit, ut* = stalo se, že.

accīdō, 3., *cīdī*, *cīsum* (*ad caedō*), 1) naříznouti, naseknouti, nařati, VI. 27: *arborēs*; — 2) přenes. VIII. 31: *cōpiae accīsae sunt* = voje jsou oslabeny, ochábly, utrpěly.

acciō, 3., *cēpī*, *ceptum* (*ad capiō*) 1) přijímati, *pecūnias, lītterās, obsides, nūntium*; — obdržeti, dostati, dojiti, utrpěti, stižen býti; *vulnus, dētrīmentum, ignōminium, incommodum, calamitātem*; — 2) uslyšeti, zaslechnouti, VI. 20: *sī quid accēperit*; — doveděti se, VI. 25: *neque est, quī accēperit*. — 3) spokojiti se čím, přijati co, VI. 4: *excūsatiōnem*.

acclīvis, e (*ad clīvus*), znenáhla (šikmo) vystupujſci, II. 29: *aditus lēniter acclīvis* = příchod mírně stoupajſci.

acclīvitās, atis, f., směr znenáhla stoupajſci, stoupání, s opačného hlediště: svah, II. 18: *collis parī acclīvitāte nāscēbatur* = vyvstávalo návrší rovného stoupání nebo svahu.

accommodō, 1., přiměřiti,
1*

přizpůsobiti, vhod umístiti, náležitě přizpůsobiti, II. 21: *in-signia*; III. 13: *puppēs ad magnitudinem flūctuum accommodatae* = způsobilé, přiměřené.

accūrātius (comp. adv. *accūrātē*), bedlivěji, pečlivěji, VI. 22: *aedificare*.

accurrō, 3., *cucurri i curri*, *cursum (ad currō)*, přiběhnouti, přikvapiti, I. 22: *ad eum*.

accūsō, 1. (*ad causa*), obviňovati, žalovati, poháněti před soud, stěžovati si do koho, výčitati, I. 16.

ācer, *cris*, *cre*, ostrý, pronikavý, prudký, VIII. 5: *acer-rimae tempestatēs* = prudké bouře; 28: *certamen*.

acerbē, a d. v. trpce, přenes.: bolestně, odporně, VII. 17: *acerbius inopiam ferre*; mimo to činně: krutě, urážlivě: *acerbē decernere*, *dicere*, *facere*, *pecūniās exigere* = peněz vymáhati.

acerbitās, *atis*, f., trpkost, přenes.: útrapy, krutost, tvrdost (*inimicorum*), VII. 17: *omnēs acerbitatēs perferre*.

acerbus, 3., trpký, přenes.: krutý, tvrdý, VII. 14: *gravia aut acerba videntur*.

· acerrimē, superl. adv.: *ācriter*.

acervus, *i*, m., hromada, kupa, II. 32: *armōrum*.

Achāia, *ae*, f., u Caesara — C. 3, 55, 57, 106. — Řecko vůbec (kromě Thessalie) jakožto provincie římská.

Achāiens, 3., achajský, C. III. 5: *clāssis* = lodstvo.

aciēs, *et*, f., 1) ostří neb hrot; přenes.: bystrost, pronikavost očí, I. 39: *oculōrum aciem ferre nō posse* = nemoci snéstí pronikavý zrak; — ještě častěji: 2) šík bojovný, I. 22: *aciēm īstruit* = šík sestaví, zřídí; II. 19: *aciēm ordinēsque cōnstituere* = šík a řady neb čety sestaviti, zříditi; IV. 14: *aciē triplicē īstitutā* = zřídiv trojity šík (Co do věci viz poznámkového Slavškova vydání Caesara úvod str. XXIX.); — 3) bitva sama, VII. 64: *in aciē dīmicare* = bitvou nebo polem zápasiti; podobně: *exercitūm in aciē prōdūcere*, *in aciē prōdīre*, *equitēs in aciē mīttere* a j. — Tab. II. 22.

acquiīrō, 3., *sīvī*, *sītūm (ad quaerō)*, přizískati, výtěžek nebo zisk rozmnožiti, získati, VII. 59.: *aliquid*.

ācriter, a d. v., ostře, prudce, I. 26: *pūgnāre*; compar.: **ācrius**, III. 26: *ācrius impūgnāre* = prudčeji dorážeti, dotírat; superl.: **ācerrimē**, V. 43: *pūgnāre*.

āctiō, *ōnis*, f., jednání, úkon, zejména úřední, C. I. 5: *tribūnī emēnsō spatiō suārum āctiōnum* = po vypršení lhůty, doby (úředních) úkonů svých.

āctuārius, 3. (*agō*), hybný, pohyblivý, obratný, rychlý, lehký, V. 1: *nāves āctuāriae* = rychlolodi (s vesly), lehké lodi.

acūtus, 3. (*acuō*), nabroušený, ostrý, břitký, špičatý, V.

18: *acūtac sudēs* = špičaté kůlce nebo kolíky.

ad, *praep. s accus.* značí směr k čemuž na otázku: kam?

1. ve prostoře a) u slov pohybu: k, ke, ku, II. 19. *ad suōs, recipiō mē ad signa* = uchyluji se ku praporům; — při jm. měst: k, do okolí, I. 7: *ad Genavam*; — ve smysle nepřát.: proti, na, II. 19, 8, VI. 8; — o poloze n. směru zeměp., k, na, proti: I. 1: *vergit ad septentriōnēs*, III. 29: *ad hostem* = proti (ve směru k) nepříteli, II. 19: *quem ad finem* = až pokud; — b) o blíži, u, při, blíže, VII. 37, 42: *ad Gergoviam* = u Gergovie, VII. 16: *ad Avāricum*, II. 19: *ad silvās* = u lesův, *ad urbem*;

2. zn. účel: k, pro, na; *ad omnēs cāsūs* = pro všechny případy, II. 21: *ad cohortan-dōs mīlitēs* = ku povzbuzení vojínův, *animus ad dīmican-dum parātus*, C. II. 28.: *ad-dere pauca ad spēm largitiō-nis* = něco málo přidati pro naději v obdaření, C. I. 81: *ad id* = k tomu;

3. zn. vztah: k, v, co do, vzhledem na, II. 26: *ad cele-ritātem nihil s. r. fecerunt* = neopomněli ničeho co do rychlosti, I. 25: *ad pūgnam* = v boji = vzhledem na boj, C. III. 11. *ad id* = hledě k tomu (náhlému) příchodu;

4. zn. podnět n. pohnutku: k, na, po, dle, VI. 2: *ad*

imperātum = k rozkazu, *ad clamōrem* = na pokřik, I. 31: (*nōn*) *ad nūtum* = na pokyn IV. 23;

5. z působ: po, dle, na nebo pouhý instrum., *ad praescrīp-tum* = dle předpisu, I. 31: *ad voluntātem* = dle přání, po vůli, *ad hunc mōdum* = na tento způsob, C. III. 48: *ad similitūdinem pānis* = na způsob chleba t. j. cosi chlebu podobného, C. III. 49: *ad specūs angustiae vallium* = jako jeskyně úzká údolí;

6. čas: a) přibližně: k, na, C. I. 3: *ad vesperum* = na večer, k večeru, VII. 53; — b) o dobu určité: v n. pouhý genet., *ad certam diem* = v určité den = určitého dne, VII. 77: *ad diem*, IV. 23: *ad tempus* = v čas (pravý), VIII. 43; — c) až do, I. 26: *ad vesperum* = až do večera, *ad mul-tam noctem* = dlouho do noci, *ad id tempus* = na ten čas;

7. určení čísla n. míry, a) přibližné: k, kolem, na, asi, *ad mīlia decem* = k 10.000, II. 33, 5: kolem 4000 = asi 4000 (adverbielně); — b) důrazně určené: (až) do, na, IV. 15: *ad unum omnes* = všickni do jediného, V. 20: *ad numerum* = (dle čísla určeného) na jediného.

a. **d.** = *ante diem*, viz Kořínskovy Lat. mluv. dodavek III.

adāctus, 3., viz **adigō**.

ad-aequō, 1., srovnati, vyrovnat, dostihnouti, dosíci, s dat. i akkus.; **nepřech.**:

vyrovnatí se; srovnej I. 48, 7; II. 32, 4; III. 12, 3; VI. 12, 7.

ad-amō, 1., zamilovati neb oblíbiti sobě, I. 31: *agrōs*.

ad-aquor, 1., k vodě vésti nebo hnáti, pro vodu jít, C. I. 66: *adaquandī causā* = pro vodu.

ad-augeō, 2., *xī, etum*, rozmniožiti, přičiniti, *pābulum hordeō*; C.

ade ... viz **ace** ...

ad-dicō, 3., *dixī, dictum*, příknouti, přisouditi, C.: *bona in pāblicum* = statky pokladně státní.

ad-dō, 3., *dīdī, dītum*, přidati, přičiniti, dokládati (v řeči), V. 41, VII. 4, VII. 1: *ad-dunt et affīngunt rūmōribus* = přičiniti a přibájí ku pověstem; C. I. 87. a II. 31, III. 59. 72.

ad-dūcō, 3., 1) *dūxī, ductum*, přivésti, vésti k něčemu neb na co, VII. 4: *mīlitēs ad sē addūcī iubet*; II. 1: *nē ad eōs exercitus addūceretur*; — 2) napjati, natáhnouti, III. 14: *fūnes add.* = přitahovati; — 3) přenes.: uzpůsobiti, v nějaký stav přivésti, k čemu pohnouti, I. 3: *hīs rēbus*, nížeji: *ōratiōne adductī*, VI. 10: *in opīa cibāriōrum adductī* = přinuceni; I. 27; IV. 1: *in eam sē cōsuētūdinem addūxerunt* = k tomu zvyku se přivedli, tomu si zvykli; VII. 37: *ad sūsci-piendum bellum* = ku podniknutí války.

ademptus viz **adimō**.

ad-eō, *īre, īn, itum*, 1) jít,

přijíti k čemu, navštíviti, ubíratí se kam, II. 7: *quōs (vīcōs) adīre potuerant* = k nimž mohli se dostati; VI. 25: *adīre ad initium sīlvae* = dojít počátku lesa; vstoupiti nač, VI. 35: *prīmōs Eb. fīnēs adeunt*; neprátelsky, IV. 2: *adīre audent* = osmělují se udeřiti, odvážují se na... — 2) přenes.: obrátiti se k někomu (s prosbou neb o pomoc), VI. 4: *adēunt per Aeduōs* = (obrátí se k němu) žádají prostřednictvím Aeduša, VII. 4. a 86; VIII. 48: *vītae perīculum adīre* = vydávat se v nebezpečí smrti, n. na smrt.

adeō, ad verb., až do té míry, tou měrou, tak velice.

adeptus viz **adipiscor**.

ad-equitō, 1., přijízděti, dojízděti, pouze I. 46: *ad nos-trōs*.

ad-fore viz **adsum**; ostatní slova téhož počátku hledej mezi slovy počínajícími od: *aff...*

adg ... viz **agg** ...

ad-haerēscō, 3., *haesī, haesum*, uváznouti, zůstatí vězeti, pouze V. 48, 8: *ad turrim*.

adhibeō, 2., *īt, itum (habeō)*, 1) přibrati, přičiniti, o osobách, I. 20: *frātrem adhibet* = bratra přibere (vezme k tomu), IV. 13: *omnibus pīncipībus adhibītēs* = přibravše; zvláště: *ad cōsilium* = přibrati na radu, I. 40, VII. 77. a 83., VI. 13: *plēbēs nūllō adhibētur cōsiliī* = nepřibrá se; — 2) o věcech a pomyslech odtaži-

tých: užiti, III. 28: *nōn mediocrem dūlīngentiam* = ne malé obezřelosti; C. II. 8: *homīnum adhibitā sollertia* = (užitím důmyslu lidského) pomocí důmyslu nebo pouze: důmyslem lidským.

ad-hortor, 1., napomíнати, vybízeti, vyzýвати, povzbuzovati, VII. 17.: *dē rē frūmentāriā*.

ad-hūc, a d v e r b., posud, až po tu dobu, podnes, III. 22: *neque adhūc repertus est* = a dosud u n e a š e l se.

ad-iaceō, 2., *uī*, při čem ležeti, přiléhati, hraničiti (o zemích), VI. 33: *regiō ad Aduatucōs adiacet* = krajina přiléhá k Aduat. = hraničí s Aduat.

adiciō, 3., *iēcī, iectum (iaciō)*, 1) přihoditi, dohoditi, házeti k čemu nebo po čem; mrštiti, vruci; např. kopím = *tēlum adiciebatur*, III. 13. a 14., *quō tēlum adici potest* = pokud čili kam (kopím) oštěpem lze dohoditi (II. 21.), dle našeho názvosloví: na dostřel, tedy na dohod nebo dovrh; — 2) naházeti, V. 9: *aggere ad mūnitiōnēs adiectō* = násypu, drnu neb lílny (tarasu) nahromadivše, naházevše k ohradám; — přičiniti, přidati, VII. 72: *huius lōrēcam pīnāsque adiecit*: — **adiecta plānitias** = sousední, přiléhající rovina, III. 1, 5.

adigō, 3., *egī, īctum (agō)*, 1) přiháněti, hnáti k čemu, VII. 17: *pecore ex vīcis adactō* = dobytkem z osad přihnaným; *tēlum in lītus* = dohoditi, mr-

štiti; — *turrīm* = pošinouti, V. 43. — *līgna fīstūcīs adēgerat* = zarazil, upěvnil, IV. 17. — 2) přenes.: koho dohnati, přjměti k čemu, donutiti, VII. 67: *aliquem ītēiūrandō*.

adimō, 3., *emī, emptum (emō)*, odusmati, připravit oč, bráti komu co, V. 6: *spē adenptā*.

adipiscor, 3., *eptus sum (apiscor)*, přiložiti se k čemu; dosći, dojít čeho, V. 39: *hanc adeptī victōriam* = tohoto dosáhše vítězství.

aditus, *ūs*, m. (viz: *ad-eō*), 1) přicházení, příchod, přiblížování, VI. 13: *hīs adītūm defugiunt*; IV. 4: přechod, přival, *tantae multitūdīnis adītū perter, ritī*; — 2) přenes.: přístup (jakozto právo přichodu) II. 15: *nūllum adītūm esse ad eōs mercatōribus* = nižádného přístupu k nim nemají atd., IV. 2: *Mercatōribus est aditus*; přiležitost, možnost (ucházeti se oč = *postulandī*, I. 43.). — 3) přichod, přístup ve smyslu městním, III. 12.: *adītūm habēre neque pedibus neque nāvībus*, nebyla přístupna (města) ani pěšky ani po lodích = ani pěším ani loděm: pročež: *adītus facilis* = snadný přístup nebo přichod, *difficilis* a p.

ad-iūdicō, 1., přisouditi, přiřknouti, VII. 37: *alicui magistrātūm*.

ad-iungō, 3., *iūnxī, iūncītum*, připojiti, přičiniti, přidati, III. 2: *ea loca fīnitīmae prōvinciae adiungere*; — zvláště *adi. sibi aliquem* = koho si

přidružiti, sdružiti, pro sebe získati, VI. 12: *Germānōs sibi adiūnixerant*, VII. 31; *adiūnctō aliquo* = připojiv nebo přidruže sobě koho = za pomocí koho = spojen jsa s kým = společně s kým.

adiūtor, *ōris*, m. (viz: *ad-iuvō*), pomocník, *illō adiūtōre* = s jeho pomocí nebo podporou.

ad-iuvō, 1., *iūvī, iūtūm*, 1) pomáhati, podporovati, *eum*; povzbuzovati k čemu, podporovati, utvrzovati v čem, VII. 55: *quam ad spēm multūm eōs adiuvābat, quod . . .*; C. I. 69: *eōrum opīniōnēm adiuvābat, quod*, II. 17; 2) a b o l.: býti na prospěch (s prospěchem), prospívati, V. 1: *quam ad rem multūm humilitātēs adiuvat*.

adl . . . viz: all . . .

Admagetobriga, *ae*, f. (jiní *Magetobriga*), I. 31, město v keltské Gallii polohy nedosti známé, nejspíše severně od města Vesontiona.

ad-mātūrō, 1., přivéstí k uznání n. k dospělosti; urychlití, uspíšiti, *dēfēctionēm cīvitatis*, VII. 54.

administer, *strī*, m., přisluhovač, prostředník, jenom VI. 16: *administris ad sacrificia druidibūs ūtuntur*.

administratiō, *ōnis*, f., řízení, správa, *bēlī*; C. I. 25: *adm.* *Brundisīnī portūs*; C. II. 2: *adm. tardabat*; od

administrō, 1, 1) přisluhovati, IV. 23. 29. 31. býti po ruce; — 2) přech. III. 4: opatřiti, ob-

starávati, vyřizovati, VII. 60: *ut ea, quae imperāset, diligenter administrarent*; spravovati, řídití, VI. 20: *commodius suam rem pūblicam* VII. 61: *equitibus Rōmānīs administrantibus* = za řízení = pod správou; C. I. 25: *bellum adm.*

admīratiō, *ōnis*, f., divení, obdiv, podivení; od

ad-mīror, 1., diviti nebo podivovati se čemu neb nad čím. v lat. s akkus. V. 52. VII. 52. VIII. 9.; s akkusativoinfin. I. 14., C. I. 26; *quod*, VI. 42; *admīrātus* = udíven, VII. 44; *māxime admīrandūm* = nejvíce podivu hodno.

ad-mīsceō, 2., *scūl, xtūm* nebo *stūm*, přimísiti, směsovati, C. III. 48: *quod admīxatum lacte multūm inopiam levābat*; C. III. 4: *hīs Antoniānōs mīlītēs admīscuerat* = přimísil, přičinil.

ad-mīttō, 3., *mīsī, mīssum*, 1) připustiti, popustiti, povoliti, uvolniti, *equum* = koně pustiti, pustiti mu uzdu; odtud: *equō admīssō* = tryskem, úprkem, pádem (I. 22:) *ad eum accurrit* = přicválá; *ad colloquium*; — 2) přenes.: spáchati, III. 9: *quantum in sē facinus admīsissent* = jak velkého zločinu se dopustili, V. 25: *tantum dēdecus*; VI. 13: *sī quod est admīssum facinus* = byl-li spáchán jakýsi zločin, a taktéž VII. 38.

admodum, adverb., pojmu, dle míry (náležité); nad

míru, z míry, nesmírně, III. 12; u čísel: až do (120), asi.

ad-moneō, 2., *uī, itum*, napomíнати, upozornити, V. 49; *hunc admonet, iter caute faciat*; VIII. 12. a 53; — C. II. 14: *proximī diēt cāsū admonitū* = byvše poučени, upozorněni; odtud

admonitus, *ūs*, m. (pouze v abl.), C. III. 02: na upoznění, vybídnutí.

ad-moveō, 2., *mōvī, mōtum*, polybovatи, šinoutи k čemu, přišinovати, přičinovати, VIII. 14: *legiōnēs admovendās* = pošinoutи legie.

adn... viz **ann...**

adolēscō, *ēvī, ultum* (**ado-leō**), dorůstatи, dospívati, VI. 18: *cum adolevērunt*.

adolēscēns a odvozeniny hledej pod: **adulēscēns** atd.

ad-orior, 4., *ortus sum*, povstati, vzchopiti se na někoho, uderiti na něho, napadnouti ho, I. 40: *dēspérantēs et dīpersōs adortus* = uderiv, napadnuv; V. 22.

ad-ōrnō, 1., přizdobiti, přistrojiti; upraviti, vypraviti, vyzbrojiti, *nāvēs māgnās adōrnābat*, C. I. 26.

adp... viz: **app...**

Adrūmētum, *ī*, n., město na pobřeží Středomořsk. v Africe v nyněj. Tunisu (snad Hammeim?), C. II. 23.

ad-scīscō, 3., *īvī, ītum*, přibrati, připojiti si, I. 5: *Bōiōs sociōs sibi adscīscunt*.

adsistō viz **assisto**, ad-

suefaciō, **adsuēscō** viz **assuef.**, **assuēscō**.

adsum, *esse, fū neb affū*, 1) býti na místě, býti přítomen, VII. 62. I. 32: *velut si cāram adesset* = jako by osobně byl přítomen; — 2) přispěti, VII. 65, 5; V. 48: *sē affore* = že přibude, tam bude (bude na místě), přispěje ku pomoci); C. III. 84: *cum adesset ūsus* = kdykoli nadešla potřeba.

adt. viz **att.**

Aduatucā, *ae, f.*, dle VI. 32: *castellum in mediis Eburōnum finibus*, nejspíše totožné s Ptol. II. 9: *Tovýygor nōlis Ἀτροβάτουκον* = *Aduatucum Tongrōrum* (Tongern), tvrz tedy, jež nesmí se měchat s městem, o němž II. 29. se dí: *Aduatuci — in ūnum oppidum egregiē natūrā mānitum* etc.. které dle Napoleona III. (Histoire de J. C. II. 114.) jest nejspíše nynější Namur, dle Gölera však (I. p. 91. násl.) leželo na vrchu Falhize na sever. břehu řeky Mosy, naproti městu: Huy, východně od ústí řeky Méhaigne.

Aduatucī, *ōrum*, m., II. 4. 16. 29. 31, V. 27. a j. národ původu german., jenž usadi se v Belgii na levém břehu řeky Mosy později též Tongri se zove. (Viz též článek předcházející.)

adūlātiō, *ōnis*, f., lichocení, pochlebenství.

adulēscēns, *entis*, 1. dospívající, mládl, I. 25; subst.: mladík, jinoch, mladý muž, I. 47. při čemž Rím. vždy více myslí

na dospívající bujarost nežli na určité vymezené stáří.

adulēscēntia, ae, f., jinošství, junáctví, mládí.

adulēscēntulus, ī, m., mladistvý muž, III. 21: *adulēscēntulō duce* = pod mladistvým náčelníkem.

ad-veniō, 4., *vēni*, *ventum*, přijiti, C. II. 32: *quod adveniens prōfligāverim?* = že přicházeje (pouze příchodem svým) jsem porazil? — Odtud

adventō, 1., přicházeti, přiblížovati se, VIII. 20. a 26.

adventus, ūs, m., (*ad veniō*), příchod, příští; II. 27, C. I. 18; *prīmō adventū* = při samém příchodu, hned po přich., jakmile, sotva že přišel, sotva přišed.

adversāriūs, 3., protivník, nepřátelský, C. II. 31. *nox maximē adversaria*; předtím pak subst.: *nē spem adversariūs augēamus* = protivníkům, nepřátelům; VII. 4.

adversus, 3. (*advertisō*) 1) naproti, oproti (o poloze nebo polohu), II. 18: *collis adversus huic et contrariūs* = návrší právě naproti tomuto (viz pozn. vydání); III. 14: *nāvēs hostium nostrīs adversae cōstiterunt* = našim naproti, proti našim, *adversō colle īre* = proti návrší (= do vrchu) jiti, *adversō flūmine vēhī* = proti proudu plouti; II. 24: *adversis hostibus occurribant* = potkávali nepřátele naproti (v protivném směru) tálmonci; *ventus adversus* = protivník, C.

III. 107. — z předu, s této strany, předu, II. 8: *collis tantum adversus in latitudinem patebat*; V. 35: *in adversum ūs vulnerātur* = z předu, do obličeje = právě do obl. — 2) *přenēs*: protivník = nepřátelský = nepříznivý, *res adversae* = neštěstí (opak: *secundae* od *sequor*), *cāsus* = nepříznivá příhoda = nehoda, *proelium*; *adversā nocte* = přes nepříznivou noc, IV. 28; *sī quid adversi accidisset* = přihodí-li se něco nepříznivého, C. II. 5; *omnibus adversis* = majíce vše proti sobě = za samých nehod VIII. 20.

adversus, *praep. s ac-* *cus*: proti, k VIII. 41: *adv. montem* = proti hoře; — *vesm.* nepřátelském: proti, na, IV. 14. *adv. hostem*, VIII. 45: *adv. Rōmānōs*: na Římany; — od

ad-vertō, 4., *tī, sum*, obracetí po čem nebo k čemu, *anim(um) adv.* = obracetí zřetel nač, míti na zřeteli, pozorovati, I. 24. a 40; VIII. 16. zřejmo viděti.

ad-vocō, 1., přivolati, svolati, VIII. 52: *cōtiōne advocatā*.

ad-volō, 1., přiletěti, přikvapiti, V. 39: *ad Cic. hiberna advolant*; V. 17: *ad pābulātōres advolāverunt* = přikvapili, přikvacačili, C. II. 43.

ādūta n. pl., místo nohou nedotknutelné, nepřístupné, nedostupné, zvláště svatyně chrámová, božnice. C. III. 105.

aedificō, 1. (*aedēs faciō*), stavěti, zřizovati, III. 9, VI. 22.

aedilitas, *atis*, f., aedilství, úřad aedila, jenž měl na starosti stavby veřejné i soukromé, trhy a úpravu záhav i slavností národních; C. III. 16.

Aeduī, *ōrum*, m. (dle jiných *Haeduī*), u Caesara často jmenovaný (I. 10, 11, 23, 33 a j.) národ keltský, jehož sídla rozkládala se mezi řekou Ligerem, Ararem a prameništěm Sequany se hlavním městem: Bibracte.

aeger, *gra*, *grum*, nemocen, churav, C. III. 78: *ex vulneribus*; též subst.: V. 40 a C. III. 75. a 101.

Aegīnum, *i*, n., město leževší téměř na rozhraní Epeiru, Thessalie a Makedonie (C. III. 79.), pročež asi poloha jeho brzy v té, brzy v oné zemi se uvádí.

aegrē, a d v., s těží, nesnadno, sotva, I. 13. *aegerimē* = s největší obtíží.

Aegyptius, *3.*, aigyptský, subst.:

Aegyptius, *i*, m. Aigypfan; od

Aegyptus, *i*, f. Aigypt. v sev. Africe, C. III. 3, 5., 104, 106.

aequaliter, adv., stejnomořně, II. 18: *collis ab summo aequaliter dēclivis*.

aequē, adv., rovně, právě tak, stejně, C. H. 10: *aequē longae*.

aequinoctium, *i*, n. (*aequus*, *nox*), rovnodennost, IV. 36, V. 23.

aequitās, *atis*, f., 1) rovnost;

přiměřenosť, spravedlnost, slušnost I. 40. *aequitāte condicōnum perspecta* = nahlédna přiměřenosť nebo mírnosť podmínek; — 2) poklid duše, klidná mysl, VI. 22: *animū aeq. aequō*, 1., 1) rovnati, vyrovnat, I. 25: *aequatō omnium periculō* = vyrovnaje (vyrovnaní) nebezpečí všech; — 2) rovnati se čemu, VIII. 41: *moe-nibus*; rovněž tak pass.: *ae-quārī*, VI. 22: *suās opēs cum potentissimis acquārī*.

aequus, *3.*, 1) ve prostoru: rovný, VII. 28: *in aequum locum sē demittere* = v rovinu sestupovati; — v r o z s a h u : roven, stejný, I. 43: *aequō ferē spatiō aberat* = stejně (stejnou měrou) n. rovně skoro bylo vzdáleno; podobně VII. 19: *prope aequō Marte ad dīnicandum parāti* = připraveni k zápasu (za stejných skoro okolností boje) při rovném skoro štěstí válečném; *aequō proeliō discēdere* = rozejít se při rovném boji (za rovn. b.) = bez rozhodnutí; — nerozhodnou bitvu svésti; výhodný, prospěšný, příznivý, III. 17: *aequō locō dīnicāre*; — 2) p r e n e s.: spravedliv, slušný, IV. 16: *nōn aequum exīstimāre* = nepokládati za slušno; — o myslí a duchu, VII. 64: *aequō modo animō* = s klidnou myslí; V. 52: *hōc aequistōre animō* = s duchem tím klidnějším, pokojnějším.

aerārius, *3.*, kovový, z kovy; — III. 21: *aerārie sec-*

tūræ spíše kovkopské = havířské stavby; — **aerārium**, *ī, n.*, státní pokladna v Římě ve chrámě Saturnově C. I. 14.

aerātus, *3.*, okován, koven pobit: *nūvēs*, C. I. 3.

aereus, *3.*, měděný, bronzový C.

aes, *aeris*, *n.*, kov, obzvláště měď, V. 12; — peníze, — přenes. *aes aliēnum* = dluhy, VI. 13: *aere aliēnō prem̄*.

aestimatiō, *ōnis*, *f.* (*aesti-mō*), cenění, odhad, VI. 19: *aestimatiōne factā* = předsevzavšé odhad *n.* vykonavše.

aestimō, *1., 1)* zpeněžiti; ceniti, odhadovati; V. 1: *litem* = spor *n.* při; — *2)* vážiti co, klásti na váhu, VII. 39: *levi mōmentō aestimātre* = málo vážiti, na lehkou váhu klásti; — shledávati co jakým, ceniti co jak, VII. 14: *multō graviōs aestimātre* = mnohem těžším shledávati, mnohem těžším klásti.

aestīvus, *3.*, (*aestās*) letní. VI. 4: *tempus* = letní čas *n.* doba; subst.: **aestīva**, *ōrum*, *sc. castra* = letní tábor; *tempus aestīvōrum* = *aestās*, VIII. 6; *supēriōribus aestīvīs* (VIII. 46.) = předešlého léta.

aestuārium, *ī, n.* (*aestus*), místo záplavné přítokem mořským, na němž ostávají kalužiny, záplavna, lukomoří; II. 28: *aestuāria ac palūdes* = močály a bažiny; (v již. Čechách říkají: blata).

aestus, *īs*, *m.*, 1) vření, var, parno, žár, VI. 22: *ad frigora*

atque aestūs vītandōs = na uniknutí mrazům i parnům; — 2) příboj, nával, vlnobití moře, IV. 29, V. 1, III. 12; *cum ev altō sē aestus incitāvisset* = když ze širého moře příboj se rozproudil; *minuente aestū* = při ubývání, opadávání příboje.

aetās, *atis*, *f.*, 1) věk jakožto čas života *n. p.* *aetās puerūlis* = věk chlapecký, chlapectví, VI. 18; *omnēs graviōris aetātis* = všickni vážnejšího (dospelejšího) *n.* pokročilejšího věku, III. 16; *per aetātem* (II. 16.) = *propter aetātem* (C. III. 104, 108.) pro svůj věk (stáří); *aetāte cōfectus* = stářímu sešlý — sestárlý, VI. 31. — 2) doba, čas, věk vůbec, C. I. 7: *superiōris aetātis exempla* = předešlého věku příklady (výstražné).

Aetōlia, *ae*, *f.*, krajina ve střed. Řecku mezi Akarnanií a Lokridou, její pak obyvatelé = **Aetōlí**, *ōrum*, *m.*

afferō, *afferre, attulī, allātum* (*ad ferō*), 1) přinésti, donésti, *tabulās Rōmam, lītterās* a pod. — přenes.: *nūntium* = zprávu *n.* poselství přinésti = zvěstovati; *fāmam* = pověst; — 2) působiti, *voluptātem* = rozkoš přinésti, způsobiti I. 53; *quāntōs cāsūs* = jaké příhody (VI. 35.) způsobuje; — 3) podatí, VII. 53; *tēstimōnium* aff. = podávati svědectví *n.* svědčiti; *causam* = příčinu, důkaz; *dētrūmentum* = ujmu, škodu, škoditi, býti komu na ujmu *n.* se škodou.

afficiō, 3., *fēcī, fectum (ad faciō)*, přičiniti; činiti n. působiti komu co; — *aliquem laetitiae* — způsobiti komu veselost = obveseliti, potěšiti ho, V. 48; *praemūs* = odměniti ho, VIII. 49; *beneficiō* = prokázati dobrdiní, *beneficiō affectus* = obdržev n. nabýv dobrdiní, I. 35; *māgnā sollicitudine* = velice znepokojiti, zkormoutiti, VII. 40; *difficultate rei frumentariae affectum esse* = býti v nesnázích obilních, VII. 17; *morbis gravioribus* = trpěti vážnějšími nebo těžšími nemocemi = vážněji stonati, VI. 16. — Ostatně viz Koř. mluv. §. 274. (ablat.)

affīgō, 3., *īxi, īxum*, zatloukatí, připevniti, přiblíjeti, III. 14: *falcēs affixaē longuriās* = srpy připevněné na bidlech.

affīngō, 3., *finxi, fictum*, přibájiti, přičiniti, pouze VII. 1: *affīngunt rūmōribus* = přibájí k povídáčkám, rozprávkám n. pověstem.

affīnitās, *ātis*, f., sousedství; přesbuzenství zejména sešvákření, pouze I. 18: *propter eam affīnitātem* = pro ono (přesbuzenství) sešvákření.

affīrmātiō, *ōnis*, f., utvrzení, posilnění, ujištění, přisvědčení, pouze VII. 30.

affīlīctō, 1. (*ad flīgō*), přitloukatí; přirážeti násilně a tím poškoditi, poruchati, zvláště o úraze lodí na skalinu, III. 12: *nāvēs in vadīs affīlīctantur*.

affīlīgō, 3., *xī, ctum*, 2) nará-

žeti, porážeti, povaliti, kácti, skoliti, VI. 27: *arbōrēs pondere affīlīgunt*; — 2) poruchati, poškoditi, zřídit, IV. 31: *gravissimē affīlīcta nāvēs*; — oslabiti, ohromiti, potříti, VIII. 21: *affīlīcta opēs esse* = moc jest (oslabena) potřena.

affore, *adfore* = *affīlītūrum esso*, viz adsum.

Afrāniānus, 3., Afraniův, C. I. 54. a 69: *militēs*, C. I. 83: *aciēs*; subst.: **Afrāniānī** = Afraniovi, C. I. 43, 46 a násl.

Āfrica, ae, f. někdejší území Karthagincův jakožto provincie římské.

Africus, ī, m., vítr Římanům jihozápadní, V. 8, C. III. 26.

āfuisse, āfuturus viz absum.

Agedīneum, ī, n., VI. 44, VII. 10, 58, 59: hlavní město Senonův, odtud nynější název jeho: Sens v Champagni na řece Trauně, přítoce Sequanu.

ager, *grī*, m., I, 2: půda, území, usedlost; — *plūr*, *ex agrīs* (I. 4) z polí = z venkovských, z usedlostí.

agger, *eris*, m. (*ad gerō*), 1) vše, co se snáší (hlína, prst, druh, klest, kamení), nános, návoz, navážka, rum, taras, II. 20, *aggeris petendī causā* = pro hlínu (rum); — 2) ohrada, hráz obléhací, hradby, valy, násyp, II. 12: *aggere iactō* = vyházenými násypy u. valy. III. 21;

nejčastěji se slovesy: *iacere*, *exstruere*, *instruere* = naházetí, zřídit, nasypati.

aggregdior, *dū*, *grēssus sum* (*ad gradior*), přikročiti k čemu; počati s *in fin.*: *urbem oppīgnare aggressus* = dav se v obléhání města; — obyčejně ve smyslu nepřát.: udeřiti na koho, přepadnouti ho, I. 12: *eōs aggressus*, 25: *nostrōs agressi*.

aggregō, 1., (*ad grex*), přidružiti, připojiti, IV. 26: *sē aggregabat*.

agitō, 1. (*agō*), poháněti; přen. es.: horlivě vyjednávám, usiluji oč, naléhám nač, VII. 2: *hīs rebus agitatis* = po vyjevnání (projednání) všeč těch.

āgmen, *inis*, II. (*āgmen*, *agō*), 1) pochod, postup, tah (obzvláště vojska), III. 24: *impeditōs in āgmine adorārī* = obtížené na pochodě napadnouti; — 2) hmota postupující, tedy vojsko táhnoucí samo, voj, tah, průvod; — Tab. I. 1; — IV. 12: *in cōspectum āgminis venire*; II. 11: *novissimum āgmen morārī*; *extremum āgmen*; I. 15: *inter novissimum hostium āgmen et nostrum primum* = mezi zadním vojem nepř. a naším předním; VIII.

āgmen iūmentōrum. — *āgmen claudere* = uzavírati tah, *explicare* = roztahnouti, rozinouti (voje) průvod.

āgnōscō, 3., *nōvī*, *nitum*, *ad gnōscō* poznati, C. II. 6: *nāvem ex īsignī* = lod dle n. ze znaku.

agō, 3., *ēgī*, *actum*, 1) puditi, hnáti, IV. 12, V. 17: *praecipītēs hostēs ēgerunt* = úprkem (horempádem) nepř. hnali; VI. 43: *praeda ex omn. locīs agebatur* = kořist se sháněla; — II. 12: *vīneās ad oppīdum*, posouvati, pošinouti, V. 43: *turres agere*; III. 21: *cūniculōs* = podkopy založiti, hnáti, učiniti; IV. 17: *sublicās* = zarážeti; — činiti, dělati, III. 14: *neque tribūnīs cōstābat, quid agerent* = nevěděli pak tribunové, co si počítí; — passiv.: stávati se, před se jít, díti se, *dum haec aguntur*; — a b sol.: *nūllō studiō ag.* = bez horlivosti, úsilí, netečně jednat; — 2) přen. es.: V. 37: *dē condiciōnibus inter sē* = o podmínkách mezi sebou jednat, vyjednávati, hovořiti; — VIII. 52: *id agitur, ut* = o tom se jedná, o to jde, by...; — *gratiās agere* (I. 41.) díky vzdávati, vysloviti, proti (*gratiām referre* = vděčným býti, vděčnost prokazovati).

agricultūra, *ae*, f. = vzdělávání role, rolnictví, III. 17.

alacer, *cris*, *cre*, čilý, bodrý, odhodlaný, ochotný, *ad bella suscipienda*, III. 19. a 24. *ad pūgnandum*.

alacritās, *atis*, f., čilosť, ochota, odhodlanost, *pūgnandi*, I. 46, C. III. 92.

ālārius, 3., křídelní (ve mluvě vojenské), *cohortēs*; subst.: **ālārii**, *ōrum*, (*mīlites*), I. 51: křídelníci, pluky pomocné.

Alba, *ae*, f. nyní *Fucentia*, přijměná Albi, město v území Marsův, sz. od jezera Fucinského, C. I. 15. 24.

albeō, 2., běleti, *albente coelō*, C. I. 68. za svítání, na úsvitě.

Albici, *orum*, m., horalé v Gallii sev. od Massilie, C. I. 34, 56, II. 2, 6.

alcēs, *is*, f., los, pouze VI. 27.

Alēsia, *ae*, f., město Maudibiův druhdy opevněné, nyní pouhá ves Alise-Sainte-Reine, VII. 68. násl. VIII. 14, 34, C. III. 47.

Alexandrīa, *ae*, f., známé město v sev. Agyptě na západním břehu při Kanopském ústí Nilu, vyst. r. 332. př. Kr.; odtud

Alexandrīnus, 3., alexandrijský, *bellum*.

Aliacmōn, *onis*, m., řeka makedonská na hranici thessalské, jež severně města Pydny ústí v zátoku thermajskou, C. III. 36.

aliās, a d v. (*sc. partēs*), jinam; jindy; *alias* — *aliās*, jindy — jindy, brzy — brzy, budto — anebo, jednou — po druhé, II. 29: *alias bellum inferrent*, *alias illatum dēfenderent*.

aliēnatiō, *ōnis*, f., (*aliēnus*), odcizení, odvrácení se na př. vojska = *exercitūs*, C. II. 21.

aliēnō, 1., odciziti, odvráti, VII. 10: *voluntates suōrum*

(*a sē*) myslí svých; *aliēnatā mente* = pozbyvše rozumu, bez smyslu, VI. 41.

aliēnus, 3. (*alius*), 1) jinému patřící, cizí, nevlastní, II. 10: *in aliēnīs finibus*; *aes aliēnum* = cizí peníze, dluhy, VI. 13; *aliēnissimū* = naprosto n. doce la cizí, VI. 31; — 2) p ř e n e s.: odcizen, odvrácen, nepřátelský, C. I. 6: *aliēnō animō esse in Caesarem* = nepřejí, jsou ne přízniví; nepřiměrený, nepříznivý, nevhodný, I. 15: *locus*; VI. 11: od místa, nemístným se nezdá.

aliō, a d v., jinam někam, jinam kamsi; pouze VI. 22.

aliquamdiū, a d v., po nějakou dobu.

aliquando, a d v., kdysi, druhdy, jedenkráte, VII. 27, 77; C. I. 26.

aliquantus, 3., dosti valný, n. značný; subst. *aliquantum itineris facere* (V. 10.) = značný kus cesty vykonati, valně pokročiti; III. 13: *carīnae aliquantō* (a b l. *d i f f e r.*) *plāniōres* = o hodný kus, valně.

aliquī, (C. III. 73), *qua*, *quod*, neurč. zájm. (důrazné), nějaký; po *cum*: VI. 15, VIII. 18; po *nē*: VII. 54, VIII. 49; po *sī*: I. 14, VI. 40; subst.: *aliquī* = někdo, V. 26.

aliquis, *qua*, *quid*, někdo, něco s důrazem), I. 47, VII. 20, V. 29: *aliquid calamitatis* = nějaká nehoda: plur.: někdo = někteří; *accus*, *ali-*

quid adverb. něco = poněkud, I. 40; C. I. 2: *dicerat* aliquis = prouesl nejeden (mnohý).

aliquot, in dēcl., několik, někteří, hodně jich.

aliter, a d.v., jinak, jiným způsobem; *aliter ac*, jinak než, II. 19; — **jinak** = proti tomu, opačně, VI. 11: *aliter si faciat* = jinak-li jedná; — **jinak** = v opačném případě (sice), IV. 17, V. 29: *neque aliter Car. cōsiliū fuisse capturōs* = jinak (sice) že by Car. nebyli atd.

alius, a, ud., gen. *aliū*, dat. *aliū*, jiný, I. 41, 4. — **longē al.** = zcela (daleko) jiný, *alius ac n. atque* — jiný n ež; *alius — aliis* (C. II. 14.) = jeden — druhý, ten — onen, VI. 37, II. 26: *cum aliis aliū subsidium ferret* = když jeden druhému (vzájemně) skytal podpory; *alius aliā causā illatū* = každý jinou příčinu udav = jeden tu, druhý onu př. ud. = jeden z té, druhý z příčiny oné; I. 39: *cum aliae (legiōnēs) alia in parte resisterent* = různé legie na různých stranách odporovaly = jedna tu, druhá tam = každá jinde na odpor se stavěly.

allatus, 3., viz **afferō**.

alliciō, 3., *lexī, lectum (ad lacīo)*, přilákat, přivábiti, V. 55: *exulēs māgnīs praemītis ad sē*.

allidō, 3., *līsī, līsum (ad laedō)*, naraziti na co, přiraziti, uvrcti nač, C. III. 27.

Allobrogēs, *um*, m. (sing. *Allobrox*, C. III. 84, a.c. plur. *Allobrogas*, I. 14, VII. 64, C. III. 63.), u Ptolem. *Ἀλλοβρόγες*, národ keltský na již. úpatí Alp mezi Isarou, Rhodanem a jezerem Leman-ským; I. 6, 11. 28, C. III. 79 a j.

alluō, 3., připláchnouti, omyvat, splakovati, máčeti, C. II. 1.

alō, 3., *alui, altum (alitum)*, 1) živiti, krmiti, vyživovati; siliti, množiti, zveličiti, IV. 1; — 2) přenes.: *cīvitātem al.* = podporovati, VII. 33; — *contrōversiam al.* = udržovati, rozdmýchovati spor, VII. 32.

Alpēs, *iūm*, m., Alpy.

alter, *era, erum* (gen. *alte-rīus*, dat. *alterī*, leč V. 27: *alterae*), a) jeden ze dvou; — b) po dojné stojíc: jeden — druhý, I. 31; *souztažnē*: V. 44: *alter alterī* = jeden druhému; — jiný, druhý, I. 36, C. I. 4: *alter Sulla* = druhý S., *alterō diē* druhého dne, I. 2: *ūna — altera — tertia*.

altercor, 1., mluvě střídati se s kým, střídavě s kým mluviti; přti se n. hádati, vaditi n. hašteřiti se s kým, C. III. 19.

alternus, 3., střídavý(ě), jeden po druhém, ob jeden, VII. 23: *alternīs trabībus nīc saxīs* = střídáním trámův a balvanů, auy trámy střídají se s balvany.

altitudo, *inis*, f., výška, výše, *mūrī* II. 12. — hloubka,

hloub, I. 8 : *flūminis*; — tloušťka, tloušť, pouze III. 13 : *trānstra pedālibus in altitūdinem trābībus* = příčny ze stopových co do tloušťky trámnů t. j. ze trámnů 1 stopu tlustých n. silných; od

altus, 3., vysoký, hluboký; — subst.: **altum**, ī, n., hlbina = širé moře, III. 12, IV. 24. 28. a j.

alūta, ae, f., pouze III. 13: jircha = kůže na měkko vydělaná (kamencem = *alūmen*).

Amantia, ae, f., město v jižním Illyriku, C. III. 40; —

Amautīnī, ūrum, m., obyvatelé jeho, C. III. 12.

Amānus mōns, m., část pohoří Tauru, táhnoucí se od zátoky blíže Issu na severových. v Malé Asii, C. III. 31.

ambāctus, ī, m., jenom VI. 15. průvodce, man, sluha,

Ambārri, ūrum, m., národ keltský v zákoutí řek Rhodanu a Araru, chráněnci a nejspíše též přibuzní Aeduův, dle I. 11. též **Aeduī Ambārri** zvaní.

Ambiānī, ūrum, m., II. 4. 15, VII. 75. národ v Belgii na řece Samaře usedlý, jehož hlavní město dle V. 24. a 47. bylo **Samarobrīva** (pozdější **Amiens**), a který čítán též mezi pomořany, *civitātes Armoricae*; jich sousedé

Ambibārīū, ūrum, m., VII. 75, které nejspíše za jedno místo sluší s

Ambiliātī, ūrum, m. III. 9. **ambitus**, ūs, m. (*ambi eō*),

obchůzka, shánění blasů před volbou, C. III. 1.

Ambivarēti, ūrum, m. (nikoli *Ambilaretī* n. *Ambluaretī* dle Glücka, Kritisch. Anhang str. 21.), VII. 75. 90. svěřenci Aeduův na poříčí Ligeru.

Ambivarītī, ūrum, m., národek kelt. na levém břehu Mosy v Belgii; IV. 9.

Ambracia, ae, f., město severně od zátoky téhož jména v Epeiru, uvní Asta, C. III. 36.

āmentia, ae, f. (*āmens*), bezesmyslnost, nesmyslnost n. nesmysl, bláznění, bláznoství.

āmentum, ī, n. (*agimentum*), tětiva, švihel, řemen na kopí házecím, pouze V. 48.

āmfrāctus, ūs, viz **ānfrāctus**.

amīcitia, ae, f., přátelství, I. 20., často o státech nebo národech: přátelský svazek nebo poměr, po případě i smlouva, jako I. 3, IV. 16: *amīcītiā facere* = učiniti, uzavřiti přátelství = přátelskou smlouvou; VI. 5: *Germānīs in amīcītiā venīre* = spřáteliti se s Germany = vejíti ve přátelství Germanův.

amicus, 3., přátelský, přízniv, nakloněn; — subst.: přítel, příznivec, spojenec, VIII. 44; zhusta čestné příjmi, jež senat řím. udflel vladařům a národům cizím, I. 3. IV. 12; — dvořan, soudruh osob vyznesených, zvláště králův a knížat, C. III. 104, 108.

ā-mītō, 3., *mīsī*, *mīssum*, propustiti, pustiti mimo sebe

neb od sebe (vědomky); — III. 18: *occūsiōnem*, propásti n. zmeškati přežitost; — ztratiti, pozbyti, oč přijisti (mimo-volně), I. 28, 31. a j.; subst.: *āmissa*, *ōrum*, ztracené, ztráta.

Amphirochī, *ōrum*, m., národ usedlý východně u zátoky ambracké dle Kieperta v již. Epeiru, C. III. 55.

Amphipolis, *is*, f., město v Makedonii při řece Strymonu, C. III. 102.

amplector, 3., *plexus sum*, - obsáhnouti, objímati, obejmknouti, *quindacim mūlia pāssuum circuitū* = v obvodu, C. III. 44.

amplificō, 1. (*amplus faciō*), roztalovati, rozšírovati, rozmniožovati, rozhojňovati, zvětšovati, II. 14, VI. 12.

amplissimē, superl. a d.v. (*ample*), přehojně, měrou velmi hojnou, I. 43, C. III. 53.

amplitūdō, *inis*, f. (*amplus*), rozsáhlost, velikost, VI. 28: *cornuum*, IV. 3: *civitatis*; — přenes.: moc, vážnost, VII. 54.

amplius, comp. adv. (*ample*), více, 1. zejména u významu prostorovém a časovém: dále, šířeji, déle *paulō amplius abesse*; 2. o čísle bez působnosti na vazbu věty: I. 35, 43. a j. *nōn amplius octingentōs equitēs* IV. 12; s abl.: *amplius quinīs mīlibus*; 3. u větší míře, větší měrou, VI. 42: *multō etiam amplius*; — subst.: *amplius obſidum*, VI. 9.

amplus, 3., rozsáhlý, značný, veliký, IV. 3: *ampla cīvitās*, V. 19: *dīmissis amplioribus cōpiis* = rozeslav značnější zástupy; přenes.: stkvělý, nádherný, vznešený: VI. 28: *in amplissimis epulis* = při nejstkvělejších hodech; *amplissima auctōritās*; III. 8: nejznačnější, největší vážnost; IV. 12: *amplissimō genere nātus* = pocházejí z rodu velmi vznešeného = vysoce urozený, VII. 37: *ampl. familiā nātū*. **an**, coni. v 2. neb 3. atd. členu rozvedené otázky: nebo, anebo, či, čili, I. 53: *utrum — an*; — ellipticky se zamlčením otázky prvé: či snad, I. 47: *an speculandī crūsus?* či snad na výzvědy = pro slídění? VII. 38: *An dubitamus* = či (snad) pochybujeme... C. II. 32.

Anartēs, *iūm*, m., národ, k němuž až sahala dle VI. 25. Silva Hercynia, a jehož sídla dle Ukertovy Dacie a Sarmacie byla na jihových. svahu Tater.

Anas, *ae*, m., řeka v Hispani (C. I. 38.), nyní Guadiana.

Ancalitēs, *um*, m., dle V. 21. národ v Britannie nejspíše v okolí nyněj. Windsoru mezi řekami Temží a Weyem.

anceps, *cipitis* (*an-caput*), dvouhlavý, dvojaký, obojetný, nerozhodný, pochybný, I. 26: *proelium*, totéž VII. 76.

Ancōna, *ae*, f., město ve střední Itálii na pobřeží adriatském; C. I. 11.

ancora, *ae*, f., kotva, kotev; IV. 23: *in ancoris exspectūvit* = zakotven jsa očekával; *ancoris sublatis* = vykotviv, zdvihnuv kotvice; *in ancoris cōsistere* = zakotviti, na kotvích stanouti, *ancoris iacere* = vrci kotvy, zakotviti.

ancorārius, 3., kotevný, C. II. 9: *fūnis*, lano, provaz.

Andēs, *ium*, (též **Andī**, *ōrum*), m., východní sousedé Namietův na sev. břehu řeky Ligeru v Gallii (nynější Anjou), se hlav. městem: *Julio-magus*; II. 35. III. 7, 8, 26. VII. 4.

ānfrāctus, *ūs*, m., (*an-frangō*), oheb, oklika, zácházka (na cestě), VII. 46.

angulus, *ī*, m. kout, úhel, roh, cíp, V. 13.

angustē, úzce, těsně, V. 24: *frumentum angustē prō-venerat*, obilí spoře, slabě, nevalně se urodilo; *rē frumentariā ang. ūtī* = míti po skrovnu čeho, sotva vycházeti s čím, býti v úzkých, C. III. 16.

angustiae, *ārum*, f., úžina, průsmyk, soutěsky, I. 9 a 39. — přenes.: nesnáze, potíž, tísň, trampoty, III. 18; — *rē est in angustis* = věc jest v úzkých n. na povázenou.

angustus, 3., úzký, těsný, I. 6; sporý, chatrný, skrovny, V. 24; těsně přiléhající (k moři) IV. 23.; *fidēs angustior fuit*, C. III. 1., důvěry bylo příliš málo (po skrovnu), byla příliš spora. — přenes.: ne-snadný, povážlivý, II. 25.

animadversiō, *ōnis*, f., obrácení myslí (zejména ku věcem neslušným) a pak i stíhání jich, pokuta, důtka, trest; C. III. 60; od

animadvertō, 3., *tī*, *sūm* (*animum-ad-vertō*) zřetel na co obrátiti, zření k čemu míti, pozorovati, I. 40: *rem*; 2. stíhati (tresem), trestati, *in aliquem* I. 19.

animus, *ī*, m., duše, duch (se všemi silami svými), tudíž často opisně = *homō*, *omnium animi* = myslí všech = *omnēs*, I. 20: *tōtūs Galliae animi* a p.; dle části zhusta = duch, mysl (síla myslící), VI. 38: *relinquit animus Sextium* = mysl t. j. vědomí Sex. opustí, on omldlí; *animō prōvidere* = duchem, v duchu předvídati = napřed viděti; I. 7: *in animō mihi est* = *habeō in animō* = mám na myslí, zamýšlím, hodlám, již se přiznáním v úle, — úmysl, záměr, VII. 28: *hōc animō* = s tím úmyslem; — srdce, cit, I. 39: *timor omnium mentēs animōsque perturbat*, strach mate myslí a srdce všech; podobně VI. 5: *Caes. tōtūs et mente et animō*, my: celý i s tělem i s duší t. j. i myslí svou i srdcem (viz poznám. vydání); — ochota, potěšení, C. I. 15 radosť: *libentissimis animis alqm recipere* = s největší ochotou t. j. s nejochot srdcem; V. 12: *animi voluptatisque causā* = pro radost a potěšení; VII. 77. — odvaha, srdce, III. 19: *ani-*

mus ad bella sūscipienda alacer ac promptus proti mollis mēns = jará a ochotná o dvala (srdce), ale mysl slabá; VII. 77: Quid propinquus nostris animi fore existimatis = mnoho-li odvahy myslíte, že budou mít příbuzní naši = jak myslíte, že bude jim okolo srdce . . .; animum augere = dodávat odvahy, VII. 29: animō se dēmittere = animum dēmittere = pozbývat odvahy, klesati na myslí; — smýšlení věbec = myslí, bonō animō esse = býti dobré myslí t. j. smýšlení; aequo animō = sklidnou myslí, inimicō animō esse = nepřátí, nevražiti na koho. V. 4.

annō, 1. (*ad-nō*), připlavati, doplavati k čemu, pouze C. II. 44.

annōna, ae, f. (*annus*, srovnej naše: obrok), roční výtěžek, obilí, potrava — a jich cena, C. I. 52: *annōna crēvit*, obilní cena vzrostla, vystoupila.

annōtinus, 3., jednoroční = od loňska = loňský, pouze V. 8.

~~**annus**~~, ī, m., rok; *tempus anni* = roční čas n. doba, I. 3: *in tertium annum* = na třetí rok, IV. 1: *annō post* = o rok později, roku následujícího.

annuus, 3., roční, ročně, na rok, I. 16.

Anquilāria, ae, f., též **Aquilāria**, město při zátoce karthaginské na výběžku sever. Afriky, C. II. 23.

ante, 1. a d. v. a) místa:

napřed, C. I. 51; — b) času: dříve (výše), ut ante dictum est, často s a b l. mensurae, VII. 4, 4: paulō ante = krátce t. j. (něco) málo před tím, I. 31: paucis mēnsibus ante = o málo měsíců dříve = před málo měsíci. — 2. ante quam = antequam, coni.: než, nežli, dříve než, po záporce: dokud ne... C. I. 2, III. 11. — 2. praep. s a c c.: před, a) za místo, ante se, a. oppidum; b) čas, I. 50: a. novam lūnam; c) lhůtu, VII. 4, 8: quod ante tempus = do které doby, I. 6: ante diem quintum Kalendās Aprīlēs = 28. března; viz Kořínkovy Lat. ml. vyd. 4. dodav. III.

anteā, a d. v., předtím, dříve, drahdy, I. 17.

ante-cēlo, 3., cēssi, cēssum, postupovati, jít napřed, předcházeti, ἀγμένη, IV., 11, VII. 12: tvořiti přední voj; — s a c c.: přelstihnouti, famam, fatum, C. II. 6; — přenes.: prekonati, předčiti, vynikati nad koho, III. 8: *reliquōs scientiā atque ūsū naut. rērum*; — abs.: VI. 12: tantum potentia = tak valně vynikli mocí; C. III. 108: *aetate* = věkem předčiti, býti starší.

ante-cursor, ōris, m., předběhoun, předběh, tudiž u vojska plur.: přelběhové, ztracenici, předvoj, V. 47; C. I. 16, III. 36.

ante-eō, īre, īt, předcházím (jsem napřed); vynikám, C. I.

32: *operibus* = dřly vykonanými, činy.

ante-ferō, *ferre*, *tulī*, *latum*, nésti před kým, C. III. 106: *fascēs*; přenes.: přednost dávati, více si vážiti, po-kládati výše, V. 44.

ante-mittō, 3., *-misi*, *-misi-
sum*, předeslati, poslati napřed, C. I. 51: *equitēs*.

antēmma, *ae*, (*antenna*) f., bidlo plachetní, ráhno, III. 14, 15.

ante-pōnō, 3., *posuū*, *posi-
tum*, předkládati, klásti před co; přenes.: klásti nad co = přednost dávati, IV. 22: *Britan-
niae occupatiōnēs tant. rērum* = aniž soudil, aby pracím tak nepatrých věci přednost se dátí měla před Britannií = výše se klásti měly nad Br.

ante-signānus, *i*, m., před-
praporečník, předkorouhevnik, obyčejně v plur. C. I. 43, 57; III. 75, 84, volný sbor vybraných bojovníků (u každé legie asi 300), kterým v boji bylo zápasiti za doby Caesarovy buď v první řadě nebo mimo šik bitevní, obyčejně před ním (*ante signa*. Po-
známk. vyd. úvod str. XIX.).

ante-vertō, 3., *ti*, *sum*, na-
před se kam obrátit, přestihnuti, obyčejně ve smysle přenes. s dat.: přednost dátí čemu před čím, VII. 7: *omni-
bus cōsiliis antevertendum
existimāvit*, ut . . ., mínil, že přede všemi záměry přednosti zaslhuje (ten), aby . . . před-
nost dátí třeba tomu, by . . .

Antiochēnsēs, *iūm*, m., C. III. 102, Antiochijští, Antio-
ští, obyvatelé hlavního města:

Antiochīa, *ae*, f., v Syrii na řece Orontě, nyní Antakia, C. III. 102, 105.

antiquitus, a d. v., ode dáv-
na, za starodávna.

antiquus, 3., starobylý,
starodávný.

Antōniānus, 3., Antoniův,
mūlites C. III. 4. Antoniovi.

aperiō, 4., *periū*, *pertūm*,
otvírat; odtud

apertē, a d. v., zjevně, pa-
trně, VI. 21.

apertus, 3., otevřený, ne-
krytý, IV. 1: *paris corporis
aperta*; — nekrytý, bez ochrany, nechráněný, II. 23: *apertō latere* = na nekrytém boku (křídle); VII. 25. — otevřený, rozlehly, širý, volný, *collis*, *locus*, II. 18.

Apollōnia, *ae*, f. město v řec. Illyriku na pomoří mezi ústím řek zvaných Aous a Apsus (u Kieperta), jeho obyvatelé

Apollōniatēs, *iūm*, m., C. III. častěji, Apolloňané, Apol-
lonijští.

apparātus, *ūs*, m., úprava,
příprava, C. II. 15; — stroje
válečné (*ap. bellī*).

appāreō, 2. jeviti se, oka-
zovati se; odtud

appāritor, *ōris*, m., sluha
úřední, po přispadě i vojenský.

apparō, 1., připravovati,
upravovati; — a b. s.: hotovi-
ti se, chystati se, VII. 26.

appellatiō, *ōnis*, f. promlu-

vení k někomu, zavolání na koho, C. II. 28; od

appellō, 1., obrátiti se na koho řeči, volati na něho po případě i jménem, vyzývati ho, mluviti k někomu; též o možství lidí pro povzbuzení jich, V. 33; — *appellatus discit* VII. 54. byv osloven sezná; — jmenovati, nazývati I. 12, 27; i s ponětím titulu; — pass. slouti, zváti se.

appello, 3., *puli*, *pulsum*, přiháněti, přistrkovati, připuzovati, V. 13: *nāvēs appelluntur* = lodi přistávají, zakotvují, C. I. 26; *nāvem* = lod přiraziti k čemu, s lodí přistati.

appetō, 3., *īvī* a *īi*, *ītum*, tlhnouti, spěchati k čemu, po čem, přechod. I. 40 a 43: *amicitiam*, bažiti po přátelství, vyhledávati přát.; — ab s.: bližiti se, VI. 35: *dīesque appetebat* = a den se přibližoval; VII. 82: *lux app.*, světlo se blíží, den nastává, rozedruívá se.

applicō, 1., *āvī*, *ātum* a *cū*, *cītum*, přiložiti, připojiti, tudíž: VI. 27: *ad arborēs sē applicant* = na stromy se kladou, o stromy se opíráji; C. III. 101: *nāvem ad terram* = připevňuji k zemi, váži k pevně, zakotvují.

apportō, 1., pouze V. 1: přinášeti, přivážeti, dopravovati.

approbō, 1., jen VII. 21: schvalovati, souhlasiti s čím.

appropinquō, 1., bližiti, přibližovati se, V. 44.

Apsus, *i*, m., C. III. 13,

19, 30 řeka v Illyriku, ústici do moře Adriat. severně od Aou a Apollonie, nyní Krevata.

aptus, 3. (vlastně part. perf. zastaralého *apere*), připevněn, připjet, přizpůsoben, odtud: přiměřen, případný, způsobilý, upotřebitelný = potřebný; III. 13. V. 16.

apud, *praep. s acc.*: u, při, a) zn. prostor, *a. aliquem*, *oppidum* (před městem), IV. 2: *a. eōs nāta* = domorodá; — při slov.: *loquī*, *dīcere*, *cōnūtiōnārī* a p.: před, u přítomnosti, I. 19; — b) ve smyslu přenes. mření, soud: u, mezi, I. 18: *māgnā apud plābem grātiā*; VI. 13.; *plūrimū posse n. valēre a. aliquem* = největší váhu míti; IV. 13: *auctōritātem cōsequī a. aliquem*, nabysti, dojítí vážnosti.

aquātiō, *ōnis*, f., vodaření, doprava vody, napájení, IV. 11.

aquātor, *ōris*, m., vodař, dopravčí vody, VIII. 41.

aquila, *ae*, f., orel jakožto zástava čili znak legie římské na rozdíl od: *signa*, jichž užívaly menší oddíly vojska.

Aquilēia, *ae*, f., město v Gallii Zapádské na pomoří Adriat., I. 10.

aquilifer, *i*, m., orlonoš, zástavník, praporečensk.

Aquitāni, *ōrum*, obyvatelé krajiny: **Aquitānia**, v jihozáp. Gallii od ř. Garumuy až k Pyrenejím se rozkládající; I. 1.

aquor, 1., vodařiti, dopravovati vodu, VIII. 41.

Arar, *is*, m., nynější řeka

Saône, přítok Rhodanu na pravém břehu.; I. 12.

arbiter, *tri*, m., rozhodčí, rozsudí, smírce, C. III. 20.

arbitrium, *ī*, n., rozhodnutí, rozsudek, výrok smírčí, smír, VI. 11; — *ad suum arb.*, I. 36: dle vlastního uznání, po své vůli (libovůli); C. III. 18.

arbitror, 1., mníti, mysliti, pokládati zač (zvláště o výročích svědků), II. 28: *victis nihil tūtum arbitrantur* = pro přemožené nic nepokládají bezpečným.

arcānō, (*arceō*), ad v., vyloženě, uzavřeně, tajně, potaji, C. I. 19.

arcēsō, 3., *sīvī, sītūm*, obeplatit, povolati, dáti přivéstí, III. 11: *auxiliō & Belgīs arcēsītī* = ku pomoci n. na pomoc od B. přivoláni, obeslání.

árdeō. 2., *sī, sum*, hořeti, VIII. 42; — přenes.: práhnouti (vášní), planouti, VI. 34; — vříti, býti rozhoršen, V. 29: *ardēre Galliam*, Gall. prý vře.

Arduenna silva, V. 3. VI. 29, 33. pohoří lesnaté mezi řekami: Rýnem, Axonou a Scaldou ve vých. Belgii.

arduus, 3., přeskry, strmý, II. 33; přenes.: krutý, namáhavý, nesnadný, VII. 47.

Arecomicī, *ōrum*, m., přijími jedné části Volkův; viz tam.

Arelās, *atis*, f. = **Arelāte**, *is*, n., město v jihozápad. Gallii na Rhodanu (C. I. 36), nyní Arles.

Aremoricae cīvitatēs (kelt.

are = *ad*, *mor* = *mare*, srovnej naše: pomořané) severozápadní obce v Gallii, asi nynější Bretagne a Normandie, V. 53, VII. 75 a j.

argilla, *ae*, f., hlína zvláště hrnčířská, jíl, V. 43.

argūmentum, *ī*, látka, obsah; C. I. 67: důvod, důkaz.

āridus, 3. (*areō*), vyschlý, vypráhlý; — s u b s t.: **āridūm**, *ī*, souš, pevnina, IV. 24.

ariēs, *etis*, m., beran, skopec; — přenes.: beran, bořidlo, hád na boření hradeb měst. při obléhání (pouze II. 32. VII. 23.), ostatně viz poznámk. vyd. str. XXXI.

Arīminum, *ī*, n., město v Umbrii na pomoří Adriat., nyní Rimini; C. I. 8.

arma, *ōrum*, n., oruďi, náčiní, přístroj, úprava, VIII. 14, III. 14; — obzvláště: zbroj, zbraň; *qui arma ferre possunt* = zbrojný lid, branci; *arma capere* = chápati se zbraně, sáhnouti ku zbrani; *ar. cōferrē cum aliquō*, zápasiti, sraziti se s kým; *ab armīs discēdere* = odložiti neb složiti zbraň; — boj, válka, VIII. 47, 49; — branná moc, vojsko, VIII. 52.

armāmenta, *ōrum*, n., úprava, nádobí; lodní náčiní, lanoví, III. 14. IV. 29. C. I. 36, 58.

armātūra, *ae*, f., zbroj, ozbrojení; hromadně: *levīs armāt.* = lehkooděnci, C. III. 45, 62.

àrmō, 1., ozbrojiti, vyzbro-

jiti, VII. 31: *cūrat armandōs* = postará se o vyzbrojení, III. 13: *nāvēs*.

Arrētium, *i.*, n., město etrurské, nyní Arezzo v Toskanském; C. I. 11.

arripiō, *3.*, *ripiū, reptum (ad rapiō)*, uchvátiti, urvatí, chopiti se čeho, V. 33: *cārissima arr.* = to nejdražší uchvátiti, VIII. 23: *manum*, uchopil se ruky Commiovy = Commia za ruku uchopil.

arrogāns, antis, osobivý, domýšlivý, nadutý, C. III. 1. — odtud

arroganter, *a d v.*, osobivě, domýšlivě, vypínavě, drze, I. 40.

arrogantia, ae, f. (arrogō), osobivost, domýšlivost, zpupnost.

ars, tis, f., zručnost, dovednost, umění.

artē, *a d v.*, těsně, tuze, ztuha, VII. 23, *c o m p.* **artiūs**, IV. 17.

articulus, i, m., kloubek, kloub, článek, VI. 27.

artificium, i, n. (ars a faciō), úkon umělecký, řemeslný, po případě i takové dílo nebo práce, konečně pak i způsobilost k tomu: umělost, řemeslnost, zručnost; VI. 17: *trādere operum atque artificiōrum initia* = učiti počátkům = dávati návod k řemeslům a uměním; — důmysl, úskok, lešt, VII. 29.

artus, *3.*, těsný, tuhý, sevřený, pevný, hustý, VII. 18.

Arverni, *ōrum, m.*, I. 31, 45; VII. 7, 8. (l'Auvergne),

jeden z nejmocnějších národů keltských v Gallii kelt. na sever od pohoří cevennského s čelným městem Gergovií.

arx, cis, f., vyšehrad, tvrz (obyčejně na vrchu neb hoře), pevnost.

ascendō, *3.*, *endī, ēnsum (ad scandō)*, vystoupiti nač, dostupovati, zlezti co, *iugum, montem*; I. 21.

ascēnsus, ūs, m., vystupování vzhůru V. 32; *loca prae-rupta ex ascēnsū temptant* = zkoušeji srázy z vystupováním (se stránky, ve příčině) = pokoušeji se o srázy vystupováním, zlezením jich, VII. 86; *asc. alei dare* = způsobiti, umožniti komu výstup, VII. 85; — s významem m ista: vstup, výstup, přístup (vzhůru) [svah, úbočí], příchod, II. 33, VII. 46; *qualis in circuitū ascēnsus (montis)* = jak hora v obvodě (kolem) vystupuje, I. 21.

ascēsco, (adscēsco) *3.*, *īvī, itum*, přibírat, připojovati sobě, beru si koho za přítele = *ascēscō aliquem mihi amīcum*.

Asculum, *i, n.*, hl. město Picena, nyní Ascoli, C. I. 15.

Asia, ae, f., jakožto provincie řím. obsahovala Frygii, Mysii, Karii, Lydii.

Asiāticus, *3.*, asijský (dle země), asiatský (dle obyvatelů).

Asparagium, i, n., město v Illyrii jižně od Dyrrhachia; III. 30 a j. dle Gölera nejspíše uynější Kerno.

āspectus, *ūs*, m. (*adspectus*) (*āspiciō*), č i n.: pohled, hledění, zření, VII. 56: *hostibus prīmo āspectū perturbatīs* = ani nepřátele prvním pohledem byli pomateni; — tr p.: vzezření, zjev, pohled, V. 14: *horridus āspectū* = hrozný na pohled.

asper, 3. drsný, hrbolatý, nerovný; — hrubý, divý, krutý, drsný, otužilý, C. I. 57; — obtížný, krutý, tvrdý, V. 45: *aspe-rior oppugnatīō* = krutější obležení.

āspiciō, 3., *eai*, *ectum* (*ad speciō*), hleděti, pohlížeti nač, patřiti nač, C. II. 35.

asser, *eris*, m., sloupec, kůlec, trámeč, sochor ba i lať; C. II. 2.

asservō, 1. (*adservō*), přisluhovati, opatrovati, střežiti.

assiduus, 3., (*ad sedeō*) pevně při čem usedlý, vytrvalý, stálý, netržitý, ustavičný.

assistō, 3., *astitī*, stanouti při čem, postaviti se k čemu n. u čeho; — objeviti se u veřejnosti = *in pūblicō as*, VI. 18.

assuefaciō, 3., *feci*, *factum*, zvykati koho čemu, IV. 2: *equōs remanēre* = koně navykli vytrvatí n. naučili; *as-suefactī superāri* = zvyknutí si býti přemáhání = navyknutí porážkám, VI. 24.

assuēscō, 3., *ēvi*, *ētum*, zvykati (si) komu, *ad hominēs*, VI. 28.

āstō, 1., *stitī* (*ad stō*), státi při čem, *āstante ipsō et īspectante* = u jeho přítomnosti

a před jeho očima = an sám při tom stál a na to hleděl, C. II. 20.

āstruō, 3., *ūxi*, *ūctum* (*ad struō*), nastavěti, přistavěti, vystavěti.

at, con i., leč, ale, avšak; I. 43: *sī . . . at* = ne-li . . . aspoň . . .

Athamānia, *ae*, f., krajina v již. Epéiru, C. III. 78.

atque (před samohláskami *h* a *qu*), *ac*, con i. významu a) obyčejně ad vers. stupňovacího: k tomu, nad to, a též, jakož i, aho i, ba i, II. 28: *gēns ac nōmen, aestuaria ac palūdes*, III. 8: *atque apertō*, III. 15: *bīnae ac ternaec nāvēs* = po dvou ba i po třech, VII. 38: *ac nōn* = a ne (spíše); a tak, tedy, I. 24, 3: *ac tōtum . . .*, IV. 12, *atque imperfectus est*, IV. 35: *ac terga vertērunt* — b) přirovnávacího při slovích značících stejnou nebo podobnost jakož i toho opak: jako: při *similis* VII. 38., par I. 28., *īdem* II. 6., *alius* III. 9, *aliter* II. 19, *contrā* IV. 13, *proinde* *ac sī* C. 3, 1.

Atrebatēs, *um*, m., též **Atrebati**, *ōrum* (II. 16) a acc. **Atrebatas** (VIII. 7), sing. **Atrebas**, *atis*, (IV. 35 a j.), národ v Belgii nedaleko pomoří, jehož hl. město bylo Nemetocenna, nyn. Arras v provincii Artois zvané.

attenuō, 1., ztenčiti, umaliti, změnšiti, uskrovni, oslabiti, C. III. 89.

attexō, 3., *xuū, xtum*, (pouze V. 40), přitkat, připlést, přidělati.

attingō, 3., *tigī, tāctum* (*ad tangō*), dotknouti se něčeho, II. 32; — mezovati, hraničiti s čím, C. I. 39.

attribuō, 3., *uī, ūtum*, přiděliti, vykázati, poděliti, podřídit, přidati; — uděliti, propůjčiti, C. I. 32.

auctiōnor, 1., prodávati dražbou, konati dražbu, C. III. 20.

auctor, *ōris*, m. (*augeō*), strýjce, původ, původce, zakladatel, působitel, VI. 8, 31; — rádce, povzbuditel, V. 28: *auctōre hoste* = na udání nepřítelovo 29; — *auctōrem bellī esse* = podporovati = schvalovati válku; — jistitel, vypravovatel, pramen, C. II. 38; *ūnō auctōre* = z jediného původu (pramene), od jediného vypravovatele, ač jeden pouze to tvrdil; C. II. 29.

auctōritās, *ātis*, f., vážnost, váha, podstatnosť, původ: — příklad, VIII. 31: *auctōritate adductae Carnūtum* = pohnuty byvše příkladem po příkladě Carnutiy; — rada, podnět, povzbuzení, I. 3: *auctōritate Org. permōti* = radou Orléatorigovou povzbuzení byvše = k radě = na povzbuzení Org.; — vále, rozhodnutí, VIII. 52; *senātūs*; — moc, váha, platnost, I. 17, II. 14: *amplificāre auct.* = rozmnnožovati váhu neb moc něči; — důraz, úsilí, III. 23: *māgnā cum auct. bellum*

gerere = s velikým úsilím n. důrazem válku vésti.

auctus 3., viz *augeō*.

audācia, *ae*, f. (*audāx*), odvážlivost, smělost, drzost.

audācter, a d. v., chrabře, směle, statečně, c o m p. **audācius**, superl. **audācissimē**.

audeō, 2., *ausus sum*, odvážiti se, osměliti se, opovážiti se; *audeō alqd.* = odvažuju se čeho.

audiō, 4., *īvī, ītum*, slyšeti, poslouchati, vyslýchati, C. III. 1; — poslouchati = býti poslušen n. povolný, uposlechnouti, odtud: *audiēns sum ali-cui dictō* I, 39, na slovo u. na rozkaz jsem někoho poslušen; odtud

auditiō, *ōnis*, f., slyšení, poslouchání, doslech, pověst, povídáčky, VII. 42.

augeō, 2., *xi, ctum*, rozmnnožovati, rozhojňovati, zvětšovati, zveličovati, posilovati; p a s s.: vznášet, vzmáhati se, *augētur perīculum* = nebezpečí přibývá u. vznášá u. se vzmáhá; *auctōrem esse honōre* = přibývá mi (na) cti; I. 43.

augur, *is*, m. (*avis gerō*), ptakopravec, ptakověšec, augur.

Aulerči, *ōrum*, m., rozvětený národ kelt. ve střední Gallii mezi řekami Ligerem a Sequanou, jehož větve byly od severozáp. k jihozáp.: *Aul. Eburovīcēs*, VII. 75 se hl. měst. Mediolanem (Evreux); *A. Dia-blintēs*, III. 9; *A. Cenomānī*,

VII. 75; *A. Brannovīcēs*, VII. 75, chráněci sousedních Aeduův.

aura, *ae*, f., vání, větrík, vítr; C. III. 8.

aurīga, *ae*, m. (*aureae* = udiela), vozotaj, vozka, kočí, pouze IV. 33.

auris, *is*, f., ucho; *auribus alicūius servīre* = mluviti komu po chuti = lahoditi jeho uším; C. II. 27.

Ausei, *ōrum*, m., III. 27, národ v Aquitanii nejčelnější, na severovýchodě, se hl. més. *Climberrum* (*Auch*) zvaným.

Ausetānī, *ōrum*, m., národ v Hispanii, jehož sídla rozkládala se asi v nynější Katalonii; C. I. 60.

auster, *trī*, m., vítr jižní.

aut, *coni*, nebo, neb aspoň, *aut — aut* = bud' — a nebo, s významem po pravidle vylučovacím; se záporou: *neque aut — aut* = a ani — ani, aniž pak bud' — aneb, I. 22; *nē aut — aut viderētur* = aby se nezdálo, že bud' — aneb = aby se nezdál ani — ani; VII. 54.

auxiliāris, *e*, pomocný; *auxiliārēs* (sc. *copiae*), pomocné voje nebo pluky; III. 25. C. I. 78.

auxiliārius, *3.*, výpomocný, pomocný, *pedītēs* = pomocná pěchota, pěší vojsko pomocné; VIII. 5.

auxiliōr, *1.*, pomáhati, skytati pomocí; IV. 29.

auxiliūm, *ī*, n., pomoc, podpora, přispění; *abīt auxiliō tempestatis* = odešel za pomocí bouře = bouří jsa podporován; C. II. 22; — *aux. ferrē alicui* = pomáhati = skytati pomocí komu = podporovati koho; I. 13. — *aux. alicui rē reperīre* = nalézti pomocí proti čemu = odpomáhati čemu, III. 15; — plur.: podpora, pomocné prostředky, VI. 5; — pomocné pluky (zejména pěší), I. 24. VI. 10, III. 20, C. II. 26.

Auximātēs, *um*, m., dle C. I. 13. obyvatelé města:

Auximum, *ī*, n., v Picenu, nyní Osimo; C. I. 12.

Avāricēnsis, *e*, avarický, VII. 47. dle pevného města Biturigův (odtud Bourges)

Avāricūm, *ī*, n., jež leželo na řece Avaře, kolem bařinami jsou obklopeno; VII. 13, 15, 18, 31, 47.

ā-vehō, *3.*, *xī, ctūm*, odvážeti, odklízeti, odstraňovati; VII. 55.

ā-vertō, *3.*, *tī, sum*, odvracetí, I. 16. 23; *itinere sē ā-vertēre* = dátí se jinou cestou;

— *vagīnam*, pošinouti, zahnouti pochvu, V. 44; — *flūmen*, řeku odvésti, odvrátili její tok, VIII. 40; — part.:

āversus = odvrácen (obličejem), obrácen, tudíž: v zadu, ze zadu, II. 26; — prchající, na útěku, I. 26; — přenes. : *animī ab alquō āvertuntur* = myslí se od koho odvracují, odpadají; I. 20.

āxis, <i>is</i> , m., osa, čep; C. II. 9.	Sequany na pravém břehu, nyní Aisne; II. 5, 9. (VIII. 18 poč.).
Axona, <i>ae</i> , f., pohočka řeky	

B.

Bacēnis silva, jen u Cae-sara VI. 10. uvedené lesnaté pohoří v Germanii, tvořící hranici mezi Sueby a Cherusky; nejspíše nynější Harz a část Lesa Durinského.

Bagrada, *ae*, m., řeka v území karthaginském v Africe; nyní Medžerda č. Magreda v Tunise; C. II. 24, 26, 39.

Baleāris, *e*, balearský, z ostrovů balearských pocházející, II. 7: *funditōres* Bal. = prakovníci bal.

ballista, *ae*, f., větší stroj házecí (tab. II. 3), kterým zvláště veliké kameny se házely, totah. samostříl, házečka; C. II. 2.

balteus, *ī*, m., pouze V. 44 páš, opas, závěsník meče nebo zbroje.

barbarus, *ī*, cizozemský, cizí; subst.: cizozemec, cizinec, nepřítel, II. 35, III. 15; přenes.: surový, nezdělauý (proti Římanům), I. 31.

Batāvōrum īnsula = ostrov Batavský t. j. delta při ústí Rýnu, IV. 10.

Belgae, *ārum*, m., I. 1., obyvatelé sever. části Gallie, zvané

Belgium, *ī*, n., = Gallia Belgica, V. 12, 24, 25, VIII.

46, 49, 54, rozkládající se mezi Sequanou, Matronou, Rýnem a Severním mořem a obydlené v končinách vých. též národky germanuskými.

bellicōsus, *ī*, bojovný, válčivý.

bellicus, *ī*, válečný, VI. 24: *laus bell.*

bellō, *ī*, válčím, bojuji.

Bellovacī, *ōrum*, m., II. 13, 14. VII. 6, 59, 75. VIII. 7, 14, statečný a mocný národ v Belgii na pravém břehu dolní Sequany; II. 13. uvádí se pevné město Bratuspantium, o němž však nejistoto, bylo-li městem hlavním.

bellum, *ī*, n., (z *duellum* = souboj), válka, vojna, boj; *bell. facere alicui* = válku někomu způsobiti, III. 29; *b. concitare* = v. rozrušiti, vzbudit komu; *b. īferre* = v. zdvihnouti proti komu, válečně udeřiti na koho; *b. defendere* = válku odrážeti, odčiniti; *b. gerere* = v. vésti, *b. dūcere* = v. protahovati.

beneficiārius, *ī*, m., vojín, jenž býv vyšším důstojníkem sproštěn práce obecné (chodiť pro vodu, pro dříví a p.) býval ve průvodě svého příznivce zhusata k osobní jeho

obsluze; zproštěnec, vyznamenanc, C. I. 75, III. 88; od

beneficium, *i.*, n. (*bene faciō*), dobročin, dobrodiní, přízeň, posloužení, služba, výhoda, I. 9: *suō beneficiō* = svým dobročiněním = svou úslužností; I. 53: *sortium beneficiō* = příznač losův n. hřebí; *sīlvārūm beneficiō* = záštitou hvozdův n. lesův; *hostium benef.* = shovívavostí n. zásluhou, prostřednictvím nepřátel.

benevolentia, *ae, f.*, dobromyšlnost, laskavost, ochota, dobrá vůle k někomu, *in aliquem*; C. II. 31: *benevolentiam alicui colligere* = vzbuzovati komu, pro koho laskavost, zahrnovati ho ochotou.

Běssi, *ōrum*, m., C. III. 4, národ v severových. Thrakii na levém břehu řeky Strymonu, v okolí nyn. Plovdiva v Rumelii; C. III. 4.

Bibracte, *is*, n., I. 23, VII. 55, 63, hlav. město Aeduův mezi řekami Ararem a Ligerem na hoře Beuvray zvané, kde měl Caesar zimní tábor.

Bibrax, (*actis*), f., II. 6, opevněné město Remův severně od Axonu.

Bibroci, *ōrum*, m., V. 21, národ v jihových. Britannii, (Bray?).

biduum, *i.*, u. (*bis diēs*), dvoudenní, doba dvou dní, *via bidū* = cesta dvou dní, VI. 7.

biennium, *i.*, n., (*bis annus*), dvouletí, 2 léta; I. 3.

Bigerriōnēs, *um*, m., III.

27. národ na sev. úpatí Pyrenejí v Aquitanii se hlav. městem Tarba zvaným.

bīnī, *3.*, po dvou, při plur. tantum: dva, VIII. 10 *bīna castra* = dva tábory.

bipartitō, a d. v. (*bis pars*) ve dvou oddeleních (dvoudílně), dvojako, V. 32; na dvě strany, dvojím směrem, I. 25.

bipedālis, *e* (*bis pēs*) dvoustopý, dvě stopy obsahující.

birēmis, *e* (*bis rēmus*), o dvou veslích, s dvěma vesly, subst.: *birēmis*, *is*, f., C. III. 40. dvojveslice (lodě o 2 řadách veslařův).

bis, a d. v. *num.*, dvakrát.

Bithynia, *ae, f.*, C. III. 3., krajina v Malé Asii sev. na řece Sangariu ležící při mořích: *Propontis* a *Pontus Euxinus*.

Biturīgēs, *um*, m., národ keltský, jenž dělil se ve 2 větve: silnější *Bit. Cubi* v Gallii kelt. jižně Ligeru s městy: *Avāricum* a *Noviodūnum*, VII. 5. 15, a slabší *Bit. Vibisci* v Aquitanii na již. straně dolení Garumny s před. městem *Burdigala* (*Bordeaux*) zvaným.

Boīi, *ōrum*, m., národ kmene nejspíše kelt., jehož jedna část s Helvelany se spojivši (I. 5.) spolu s těmito jest poražena od Caesara, I. 25, 28, 29. VII. 9, 17. — Kterak dostali se i do vlasti naší, viz Šafařík, Starožit. slov. okr. I. čl. 3. §. 17, 5.

bonitās, *attis*, f., dobrota, dobrá způsobilost něčeho, *bon-*

agrōrum, I. 28, úrodnosť, plodnosť roľi.

bonus, 3., (*meliōr, optimus*), dobrý, řádný, náležitý; — 1. o jakosti hmotné: *ager*, I. 31, dobré, úrodné pole, odtud: *bona, őrum*, n., statky, majetek, jmění hmotné, V. 56. — 2. o jakosti duševní a mravu-
né: dobrý, laskavý, I. 6: *bono esse animo in aliquem* = být dobré myslí k někomu, dobré s ním smýšleti; ve smysle politickém: **boni**, *őrum*, dobré smýšlející, vlastenci, národovci, VIII. 22. — 3. o příměřenosti k čemu, dobrý, případný, vhodný, prospěšný: *detrimentum in bonum vertit (sē)* = nehoda k dobrému se obrátila, dobré vypadla, C. III. 73; *optimum est reverti* = nejlépe jest vrátili se, II. 10; odtud subst.: **bonum**, i, n., výhoda, prospěch, I. 40 *quantum boni* = co prospěchu.

bracegium, i, též: **brāchium**, n., podloktí, kyst, pak i rámě výbec, I. 25, VII. 56.

Bramnovicēs viz *Aulercī*.

Bramnoviň, *őrum*, m. VII. 75. národ kelt. v područí Aeduův.

Bratuspantium, i, n., II. 13. pevnost Bellovakův, dle Gölera nynější Montdidier blíže Breteuilu.

brevitās, *atis*, f., krátkosť, nepatrnosť, maličkosť, II. 30. malá postava naše = *brevitās nostra*.

Britannī, *őrum*, m., Britannové, Britové, IV. 21, obyvatelé ostrova

Britannia, ae, f., (u Caesara Anglie a Škotsko) Britanie; IV. 20—38.

Britannicus, 3., britannský, V. 4.

brūma, ae, f., (*brevima = brevissima sc. diēs*) nejkratší den, slunovrat zimní, pouze V. 13: *sub brūmā* = za zimního slunovratu.

brūmālis, e, co patří k zimnímu slunovratu, VIII. 4: *diēbus brūmālibus* = za nejkratších dní zimních.

Brundisimus, 3., brundiský, co souvisí s městem:

Brundisium, i, n., v Calabrii při moři Adriatském, v jehož výborném přístavě vystupovali obyčejně přicházející z Řecka, nyní Brindisi; C. I. 24, 25—27.

Bruttiī, *őrum*, m., Bruttiové, obyvatelé jihozáp. výběžku italského, jenž nyní slove *Calabria ulteriore*, C. I. 30.

būcinātor, *őris* (též *bucin.*), m., trubač, jenž dával znamení trubkou; C. II. 35.

Bullidēnsēs, *iūm*, m., dle C. III. 12. obyvatelé města

Bullis, *idis*, f., v již. Illyrii nedaleko Apollonie na řece Aous zvané; C. III. 40.

Būthrōtum, i, n., město v Epeiru na pobřeží proti Kerkyře ležící, nyní Butrinto v Albanii; C. III. 16.

C.

C. = *Gaius*; jako číslice = *centum*.

Cabillōnum, *ī*, VII. 42, 90. (nyn. Chalons sur Saône), obchodní město Aeduův na řece Araru.

cacūmen, *inis*, n., ostrý čeho výběžek, obzvláště vršek nebo vrchol stromův, vrcholí; VII. 73.

cadō, 3., *cecidī*, *cāsum*, padnouti, klesnouti, zejména v boji (= hynu), I. 15. II. 27; při podmětech věcných a odtažit.: dopadnouti, vypadnouti, *nōn omnia cadunt secunda* = ne všechno vypadne šťastně.

Cadūrcī, *ōrum*, m., VII. 4, 75. nár. v nejjiž. části Gallie kelt. (dle Augustova rozdělení náležel k Aquitanii) se hl. měs. Divonou nyn. Cahors zvaným. Něco jižněji bydleli jich soukmenovci *Cadūrcī Eleutherī* (čel. město Albige) jako onino lnářstvím se živice a plátenictvím.

caecus, 3., slepý, neviditelný, ukrytý, zakrytý, C. I. 28; *vallus*.

caedēs, *is*, f., (*caedō*), kácení, porážka, vražda, smrt, VI. 13, zabíjení, seč, vraždění, klání, krve prolití (hromadné) V. 47. — *caedēs facere* způsobiti krve prolití u. vraždění; *magnā caede nostrōrum* = poválné ztrátě (krve prolití) našincův, C. III. 65.

caedō, 3., *cecīdī*, *caesum*, kácti, mýtiti, *sīlvās* III. 29. — biti, zabíjeti, porážeti, vražditi, VIII. 29.

caelestis, *e*, (*caelum*), nebeský, oblačný, vzdušný; subst.: *caelestēs*, *iūm*, m., nebeštané, bohové, VI. 17.

caerimōnia, *ae*, f., posvátný úkon slavnostní, náboženský obyčeji, bohoslužba, VII. 2.

Caeroesī, *ōrum*, m., II. 4, nár. ve středním Belgiu na řece Mose.

caeruleus, 3., modrý, zvláště jako blankyt = blankytný, nebo jako voda mořská = zelenavě modrý, sivý nebo siný, V. 14.

Caesar, *aris*, m. 1. C. Július Caesar, jenž narodiv se r. 652. po zal. města = 102. před Kr. 12. července (*Quīntīlis*, později po Caes. zvaný *Jūlius*) v Římě z otce téhož jména, r. 60. př. Kr. vešel ve 1. spolek trojpanský s Pompejem a Crassem, jako prokonsul pak podmanil v letech 58—51. Gallii Záalpskou; načež poraziv rozhodnou bitvou u Pharsala r. 48. (9. srpna), později pak i v Africe a Hispanii stranu Pompejovu stal se skutečným samovládcem říše Římské. — 2. L. Caesar, předešlého příbuzný a legat, VII. 65.

caespes, *itis*, m., drn, trávník (též v kusích), pažit.

caeterus, viz správnější *ceterus*.

Calagurritānī, *ōrum*, m., obyvatelé města *Calagurris* (*Lahorra*) zvan. v severových. Hispanii na Iberu; C. I. 60.

calamitās, *ātis*, f., nehoda, škoda, neštěstí, úraz; *calamitatem alicui īferre*, nehodu komu způsobiti, škodu mu učiniti, k úrazu ho přivésti, II. 14; *cal. accipere*, škodu vzítí n. utrpěti, uběhnouti v nehodu, k úrazu přijíti, VIII. 6; často o událostech válečných: porážka, pohroma, záhuba, I. 12, 31.

calcar, *āris*, n., (*calx*) obyčejně v plur.: ostruhy, VIII. 48.

Calendae, v. Koř. mluv. dod. III.

Calētī, *ōrum*, II. 4. VIII. 7 a **Calētēs**, *um*, VII. 75, m., národ, jenž čítaje se k *cīvitatēs Aremoricae* sídlil při ústí Sequany.

calliditas, *ātis*, f., čipernost, důvtip, chytrost, ale též ve smysle nepěkném: zchytralost, prohnanost, VIII. 16; od

callidus, 3., (*calleō*), honěný v čem, znaly čeho, čiperň, vtipný, chytrý, nebo ve smysle nepěknuém: prohnaný, zchytralý, úskočný, III. 18.

calō, *ōnis*, m., pacholek vůbec, zejména ve vojstě: záškodník, II. 24.

Calydōn, *ōnis*, f. nyn. *Aidon*, město v již. Aitolii na řece Evenu západně od Nauapaktu; C. III. 35.

Camerīnum, ī, n., město v Umbrii vých. v pohoří apenninském, nyn. Camerino; C. I. 15.

campester, *stris*, *stre*, na rovině n. roli, polní; *loca camp.* = místa rovinatá, rovina, roveň, VII. 72, 83, *mūnītiōnes* = ohrazení n. hradby na polích a v rovině, VII. 81, 83.

campus, ī, m., roura, trouba, žlab, koryto, stoka, C. II. 10.

Candāvia, *az*, f., hornatá krajina, illyrská východ. *Dyrrhachia* v nyn. Albani *Monte Cresta* (?); C. III. 11, 79.

canō, 3., *cecinī*, *cantum*, vydávati n. působiti zpěvné zvuky, tudíž: pěti, zpívati, troubiti, *receptuī* = k ústupu n. návratu, VII. 47; *clāssicūm* = dávati znamení trubkou polní.

Cantabrī, *ōrum*, m., III. 23, 26, nár. na sev. pomoří Hispanie Tarragon., jenž rozpadaje se v několik větví, vydatné pomoci poskytoval soudním Aquitanům.

Cantium, ī, n., V. 13, 14, jihových. kout Britannie na jihovýchod řeky Tamesis; obyvatelé jeho **Cantiī**, *ōrum*, Cantiové.

cantus, *ūs*, m., zpěv, při nástrojích zvuk, VIII. 20. *tubārum*.

Canusium, ī, n., měs. v Apulii, nyn. *Canosa*, C. I. 24.

capillus, ī, m., vlas n. hrom. vlas.

capiō, 3., *cēpī*, *captum*, chápati, jímati, uchvacovati; o pro-

s toru: zaujímati, obsazovati, docházeti, obsahovati, držeti: *locum, montem, insulam, portum*; — voliti, vybírati: V. 9: *locum castris* = město pro tábor; pro tvrz (*castellō*); — *arma*, III. 18, chápati se zbraňe, *urōs*, VI. 28, uchvacovati, chytati, lapati; I. 26, 53, *filiū Orgetorīgis* = zajati syna Orget., *alquem vīvum* = několiko za živa; IV. 2, *alqd bellō* = ukořistiti, *pecus, equōs* a p.; zmocnit se čeho, dobyti čeho, *oppidum, urbem*; — bráti, vybírati, přijímati, *stipendium in re bellī*, I. 44. — s výrazy o dtažit.: *fugam capere* = dátí se v útěk, vzítí do zajecích, *cōnsilium* = pojati záměr, vzítí úmysl, usmysliti si, rozhodnouti se, *coniectūram* = vzniká ve mně domněnka, tuším; *quietem cap.* = odpočívatí, užívati klidu, VI. 27, III. 24, V. 8, VIII. 38; — lákatí, vábiti, získati si něho, *aliquem oratiōne, amīcitiā, rērum novitāte*; — I. 40: *exercitum rationē* = důmyslem, úskokem vojsko chytiti, přelstiti je; — o čemsi mimo volném n. neelibém: nabytí, dostává se mi, obdržeti, I. 13: *nōmen cap. ex calamitāte pop. Rōm.*; VIII. 8: *opīniōnem virtūtis* = dojiti pověsti, VIII. 30: *nē caperētur māgna infāmia* = by nevzešla, neutržila se vel. hana; *dētrīmentum, dolōrem* = škodu vzítí, bolest trpěti, žal míti z čeho.

Cappadocia, ae, f., Kappadokie, krajina v Malé Asii na

východě, severových. od po- hoří Tauru, nyn. Caramanie, C. III. 4.

capra, ae, f., koza, VI. 27. **capreolus, ī, m.**, srnec nebo kamzík; C. II. 10: podpěrka krov.

captīvus, nebo — *a*, zatírat, ukořistěn v boji, subst.: zajatec.

captus, ūs, m., jímavost, pojem, chápavost, ponětí, IV. 3: *ut est captus Germ.*, po rozumu Germ.

Capua, ae, f., hl. měs. Campanie.

caput, itis, n., 1) hlava, V. 18; osoba, I. 29, II. 33; pak s ní souvisíci: život tělesný, *capitis periculum* VII. 1. nebezpečí života, *poena capitīs* VII. 71. hrdelní trest, trest smrti; *capitis damnāre* = odsouditi hrada = na smrt, *capitis deminūtiō*, ztráta občanských práv, C. II. 32. — 2) p ř e u e s.: vrchol, čep, konec, *lignī*; u vod: pramen, zřídlo, vrchoviště, *fontis VIII. 41*; ústí, výtok, *fluminis Rhēnī*, IV. 10.

Caralitānī, ūrum, m., C. I. 30. obyvatelé města *Caralis* zvan. na ostrově Sardinii, nyn. *Cagliari*.

careō, 2., ū, bez čeho býti, nemíti, postrádati čeho, VII. 17: *frūmentō*; samochtíc čeho se zdržovati, si odříci, VI. 38, *cibō*, nepřijímati pokrmu.

carīna, ae, f.: kýl, spodek n. dno lodí, III. 13.

Carmōnēsēs, iūm, m., obyvatelé města *Carmō* n. Car-

mōna zvan. v Hispanii Baet., nyn. Carmona, C. II. 19.

Carnūtēs, *um*, m., II. 35; V. 25, 29, 56. VI. 2, 4. VII. 2, 3. VIII. 31, (též *Carnūti*) národ rozložený po obou březích Ligeru jižně od Parisiův se hl. městem Cēnabem, které později sluje *Civitās Aurelianōrum*, nyní Orléans.

carō, carnis, f., maso, V. 14.

carpō, 3., *psī, ptum*, škubati, trhati; kárati, III. 17.; — škádliti, drážditi, popouzeti, oslabovati, C. I. 63, 78.

cārrus, *i*, m., kára čtyrkolá, čtyrkolka.

cārus, 3., *alquem habēre cārum* = míti koho rád, milovati n. vážiti si ho, VII. 19.

casa, *ae*, f., chata, chýše, stan, bouda, zvláště v tábore.

cāseus, *i*, m., sýr, syreček; pouze VI. 22.

Casilīnum, *i*, n., měs. v Campanii na řece Vulturně (C. III. 21.), na místě nyn. Capue.

Cassi, *ōrum*, m., V. 21, národ v jihových. Britannii (nyn.: Caishow?).

Cassiānus, 3., Cassiův, Cassiovský, I. 13., C. III. 101.

cassis, *idis*, f., lebka obyč. kovová, přilba, přilbice, VII. 45.

castellum, *i*, n., (z *castrum*), opevněné místo, pevnost, hrad, hradec, tvrz, hrádek, bašta, srub, ohrida; I. 8. II. 8.

castīgō, 1., kárati, dávat důtku, *s quod*, C. III. 60, *s ut*, C. III. 25: domlouватi, pobízeti, poháněti.

castra, *ōrum*, n., tábor,

polní ležení vojenské: *castra pōnere* n. *facere, cōstituere*, — tábor zřídit, rozbiti, táborem se položiti, I. 48, II. 5; *c. movēre, prōmovēre*, — táborem lunouti, tálhnouti dále, strhnouti tábor; *c. habēre contrā alquem*, I. 44, proti komu polem n. táborem ležeti, v poli státi; *c. cum alquō coniungere*, C. I. 63, spojiti se s kým; *ūsum habēre in castris*, I. 39. míti zkušenosť válečnou, n. války; že pak na pochodech každého večera tábor se zřizoval, značí *castra* též: pochod 1 dne, VII. 36. a tedy: *quintīs castris* = při 5. pochodě, na pochodě 5ho dne. Co do podoby a rozlohy viz tab. II. střed.

Castulōnēsis, *e*, castulonský (dle měs. Castulo nyn. Cazlona) v Hispanii Tarrac., C. I. 38: *saltus*, pohoří n. hvozd *castul.* na řece zv. Baetis, východ. to část Sierry Moreny.

cāsus, *ūs*, m., (*cadō*), pád, případ, náhoda, událost, IV., 31. VI. 30, 35; *cāsū* = náhodou, I. 12. II. 21; — *cāsum sustinēre, ferre, subīre* = případ, osud, událost snášeti, osudu se podrobiti; *dēdūcī in eum cāsum* = býti přiveden do takového položení n. postavení; — zvláště pád neštastný, nelhoda, neštěstí, rána, úraz, VI. 36, 42. — zabít, smrt, zahynutí, záhuba, V. 52. C. I. 7, 8, 20.

catapulta, *ae*, f., stroj na metání šípů, kopí a kamenův,

lučák, samostřel, *katapulta*.
C. II. 9. — Tab. II. 2.

catēna, *ae*, f., řetěz, zhusta: plur. železa, okovy, I. 47: *in catēnās conicere* = uvrci v okovy, uvězniti; V. 27. *in catēnīs tenere* = držeti n. miti v okověch n. v žaláři, žalařovati, vězniti.

Caturīgēs, *um*, m., I. 10. nár. ve vých. Provincií na pomezí Gallie Předalpské.

causa, *ae*, f., základ; původ, podnět, příčina, III. 7. *belli*, *excūsatiōnis*; *qua dē causā* = za kterou příčinou, pročež; *causae esse* = býti příčinou, I. 19, *satis causae putare* = klásti za dostatečnou příčinu, mysliti, že jest příčiny s dostatek, C. III. 17; — postpos.: *causā* s genit. = za příčinou, pro, I. 39: *amicitiae causā* = z přátelství; — *předstiraná* příčina, zámkna, předstírání, I. 42. VII. 9: *per causam supplēmentū* = pod zámkou doplnění = předstíraje doplnění; — věc, záležitost, předmět, o který jde, VI. 23. *causam probāre* = schvalovati věc, předmět, souhlasiti s věcí; — věc sporná, pře, I. 19: *causā cōgnitā* = vyšetře spor n. případ; *causam dīcere* = zodpovídati se, před soudem státi, ale též při svou neb jiného vésti; *c. obtinēre* VII. 37. = při vyhrati n. obdržeti, obhájiti právo; — stav, postavení, položení, poměr, IV. 4: *in eādem causā fuērunt* = v témž stavu n. položení byli.

cautē, a d v. (*cautus*) pouze V. 49. opatrně, prozřetelně, ostrážitě.

cautēs, *is*, f.: pouze III. 13. ostré úskalí, skalní hrot, bradlo.

cautus, 3., pouze VIII. 23, opatrný, ostrážitý, prozřetelný; od

caveō, 2., *cūm*, *cautum*, mít se na pozoru před čím (*ab rū*), střežiti se, uhleděti se čeho (*aliquid*), I. 14, abs.; — ručiti za někoho neb něco, zaručiti to, VI. 2: *dē pecūniā obsidibus cauent* = zástavný ručí za peníze; VII. 2; *cavētur u Caesare nē . . .* (C. I. 86) od Caesara se zabezpečí, by . . ., Caesar zaručí . . .

Cebena viz **Cevenna**.

cēdō, 3., *cēsst*, *cēssum*, ustoupiti, odcházeti, táhnouti pryč, VII. 62, *locō* = z místa; — ustoupiti = poddati se, povoliti komu, VII. 89, *fortūnac* = osudu se podrobiti; — ustoupiti komu v čem u. co do . . . *alicui virtūte*, nedostihnuti koho čím n. v čem.

celer, *eris*, *ere*, rychlý, kvapný, spěšný; odtud

celeritās, *atis*, f., rychlosť, spěch, kvap; a

celeriter, a d v. rychle, spěšně, I. 18; (*celerius*, *celerimē* I. 37).

cēlō, 1., ukrývati, schovávati, zatajiti, VII. 80, *factum cēlāri nōn poterat* = čin n. skutek nemohl zůstat tajen.

Celtae, *arum*, m., Keltové.

I. 1. v užším smyslu obyvatelé střední části Gallie Záalpské, v širším pak smysle (V. 11 sq.) široce rozvětvený kmén, jehož větve vše méně souvisle obývaly po celém západě evropském, nezřídka i do Italie a vých. Evropy výpravy vysýlajíce; viz *Böii* a poznámkového vyd. úvod, II.

Celtibēria, *ae*, f., *Keltiberie*, střední vysočina v Hispanií, na níž obývali přistěhovalí Keltové s domorodci Ibery.

Cēnabēnsēs, *iūm*, m., obyvatelé města

Cēnabum, *ī*, n., na řece Ligeru, jež bylo čelným městem Karuutův a dle VII. 11, Caesarem bylo spáleno; později sluje *Civitas Aureliānōrum* nyn. Orléans.

Cenimagnī, *ōrum*, m., dle V. 21, národ ve vých. Britannií, (jejž Lipsius a Nipperdey píší: *Icenī Cangi*).

Cenomānī, *ōrum*, m., viz *Aulerci*.

cēnseō, 2., *sūi*, *sum*, cenniti (určiti cenu čeho), mysliti, msniti, s acc. e. inf., VII. 56 a 77. — hlasovati n. býti pro co, s acc. VII. 77 *dēditōnen*, nebo s *ut*, neb abs., VII. 75; — o senatě: rozhodnouti, vidět se mi, nařídit, I. 35, C. III. 21; — odtud

cēnsor, *ōris*, m., ūředník v Římě za doby republiky, jemuž náleželo oceňovati jméni jednotlivcův a řaditi je dle

něho ve řídy, dále pak dozor na důchody státní a mravy spoluobčanův; na počátku republ. bývali voleni 2 na 5 let, později na $1\frac{1}{2}$ roku; C. I. 3.

cēnsus, *īs*, m., určení ceny, odhad, počítání; I. 29: *cēnsū habitō* = po sečtení.

centō, *ōnis*, m., slátanina, oděv ze mnicha kusů spátraný (pro otroky), huňatá látka, houň, hadrovina, jež máčením (v octě) proti zápalnosti se zabízečovala; C. II. 9, 10. III. 44.

Centrōnēs, správně: **Ceu-trōnēs**, viz tam.

centuria, *ae*, f., setina, částka vojska (původně 100 mužův obsahující, později pouze 50—60, polovina 1 manipulu; poznámk. vyd. III. 2.).

centuriātim, a d. v., dle centurií (setin), po centuriích; C. I. 76.

centuriō, *ōnis*, m., V. 52, náčelník *centurie*, *centurio*, setník; o důstojnosti a postupu jejich viz poznámek. vyd. úvod str. XIX.

cernō, 3., *crēvī*, *crētum*, líšiti, rozděliti, rozloučiti, rozeznati obzvláště očima, tudíž: zříti, hleděti, patřiti, pozorovati, VI. 8, 21. C. III. 69.

certāmen, *inis*, n. (*certō*), závodění, zápolení, předstihy, V. 44; — zápas vůbec, boj, potyčka, III. 14; *fit proclium acri certāmine*, VIII. 28, přijde k bitvě s krutým zápasem (kruhého zápasu), kdy kruté bitvě.

certē, a d v. jistě, zajisté, nepochybně, jistotně, dozajista, IV. 25: *at, aut, quidem certē*, leč, však, ovšem aspoň, V. 29. VI. 31; — od

certus, 3. (*cernō*), rozhodnut, určitý, jist, VII. 37: *victōria*, I. 30, *dīs, tempus, locus*; — nepochybný, neomylný, neklamný, zřejmý, *res*, I. 19; *certius cōgnōscere* = zevrubněji, určitěji se dozvěděti; — *certōrem facere aliquem* (*de rē* nebo s acc. a inf.) koho učiniti (lépe) zpraveným, jištějším = zpraviti koho, dáti komu zprávu o čem, II. 2; — spolehlivý, bezpečný, *auctor, explōrātor, nūntius, imperium*; *gradus, e.* = pevný, stejný krok.

cervus, ī, m., jelen, VI. 26; — ve mluvě vojenské, VII. 72, rozsochy, vidlice (po způsobu jeleních parohů) na hradbách upevněné proti návalu nepřátel obléhajících, kozly.

cēspes, lépe **caespes** v. t.

cēterus, 3., lépe než *cae-terus*, obyč. v plur., druhý, další, jiný.

cētratus, 3., (*cētra* = malý štit hispanský), s malým štítem, s ub st.: *cētrati* = maloštítinci, druh to vojínů stojící co do zbraně a odění mezi vojskem řadovým a harcovníky.

Ceutrōnēs, um, m., I. 10 (nikoli *Centrōnes*), horalé bydlivší na severových. pomezí Provincie na prameništi řeky Isary v údolí Maurienne a Tarentaise.

Ceutrōnēs, um, m., V. 39, nár., jehož sídla byla na severovýchodě Belgia, jižní to sousedé Menapiův blíže nyn. Constray.

Cevenna mōns, VII. 8, 56, les Cevennes, poloří, jež sahajíc od sever. výběžků pyrenej. v jihozáp. směrem severových. až k Rhodanu, tvořilo sever. hranici Provincie, jsouc spolu rozhraním Arvernův a Hélviův.

chara, ae, f., C. III. 48, kořen rostliny, jež dle novějších botaniků nejspíše jest *Crambe Tartaria*, katrán východní, (Presl str. 89; dle Leunisa str. 681. byl to spíše kořen kmínový.)

Cherūscī, ūrum, m., VI. 10, národ v Germanii severovýchodně od Suebův, od nichž dělí je *silva Bacēnis*, asi v okolí nyn. Hildesheimu a Paderbornu.

cibāria, ūrum, n., potraviny, pokrmy, potrava, strava, III. 18; od **cibus**, ī, m., jídlo, pokrm, krmě.

Cilicēs, um, m., (*Cilix*), Kiličané, obyvatelé krajiny zv.

Cilicia, ae, f., Kilikia, na jihových. pomoří Malé Asie.

Ciliciēnsis, e, kilický, *legiō* C. III. 88.

Cimbrī, ūrum, m., I. 33, 40, II. 4, 29. VII. 77, nár. sídlivší původně v nyn. Jutsku (*Chersonēsus Cimbrica*) a krajinách sousedních, jenž udeřiv r. 115. před Kr. na Boje ve hvozdě Hercynském a byv od-

ražen po Dunaji na západ se tálů, r. 113. spolu s Teutony Gallii zaplavil, načež proud ten do Italie se obrátil na severu stále ji zuepokojoval, až r. 102. a 101. př. Kr. úplně jsou poraženi.

Cinga, *ae*, m., řeka hispanská na úpatí Pyrenej, nyní *Cinea*; C. I. 48.

cīngō, *3.*, *inxī*, *inctum*, kolem obklíčiti, zejména sevřiti, uzavřiti (*flūmen cīngit oppidum*, I. 38); oblehuouti tábor, V. 42; vrch, hradby, VI. 35.

Cingulum, *ī*, n., město v Picenu, nyní Ciugoli; C. I. 15.

cīppus, *ī*, m., (srovnej naše: cíp = cejp) špičatý kůl, špičák, jakýeh hromadně do země navrážených dle VII. 73 užito, sotva však jindy užíváno jakozto ohrady druhu zvláštěho. — Tab. II. 6 a.

circinus, *ī*, (*circus*), kružidlo, kružítka, pouze I. 38.

circiter, a.d.v. značici přibližné udání nejvíce při číslech: kolem, asi, I. 15, 25; — jakozto p ř e d l o ž k a s acc. o čase, I. 50: *circiter meridiem* = okolo poledne, asi o polodnách.

circitus, *īs*, m., (*circumēdō*), obcházení: *flūminis*, VIII. 41, obtok řeky; — oklika, záclázka, I. 41. VII. 46; — obvod, objem, VII. 69, 83; — kolem, se všech stran, odevšad, I. 21.

circular, 1., shromažďovati se ve kruhu (ku společnému

hovoru), shlukovati, hromaditi se; C. I. 64.

circum, 1., a.d.v. kolem, kolem do kola, vůkol; C. II. 10: *quae circum essent* = vůkolní. — 2. praep. s a.c.e. kolem, okolo, *cīrcum turrim*; I. 18. 6; c. *Thessaliam* = na hranicích Thess.; VI. 23: *cīrcum sē* = kolem dokola sebe (= svého území); v okoli, I. 10: c. *Aquileiam*; — zn. pochyb: po, C. III. 22: c. *mūnicipia* = po municipis ch rozeslav.

circumeidō, *3.*, *cīdī*, *cīsum* (*caedō*), kolem nařezati n. posekati, V. 42; part. *circumcisus* 3 adjektivně, VII. 36, přískry, strný, srázu.

circumelūdō, *3.*, *sī*, *sum* (*claudō*), kolem uzavřiti, VI. 28, *cornua ab labrīs argento cīre*. rohy po krajích (při otvoru) stříbrem ovroubiti, zalemovati.

circum-dō, 1., *dedī*, *datum*, nastavěti n. zřídit kolem čeho, VIII. 34: *mūnitiōnēs tōtō oppidō*; VII. 72: *turrēs tōtō opere* = věže po celém díle (oblehacím) rozestavil; *mūrus circumdatus*, I. 38, zeď kolem vystavená, obehnaná; — obklopiti, obehnati, sevřiti, *urbem mūrō*, *oppidum castrīs*, *aciēm raedis*, I. 51; *campum īsidiīs*, VIII. 18.

circum-dūcō, *3.*, *dūxī*, *ducum*, vésti n. tálououti kolem, obvésti, C. III. 61: *quōs omnia praeſidia circ.* = po všech ohradách svých kolem provedi; I. 38. *flūmen ut circinō circum-*

ductum = řeka, jako kružidlem (dle kružítka) obvedená.

circum-eō, *ire, ī, itum*, jít i n. choditi kolem čeho, obcházeti co, VII. 87: *mūnītiō-nēs* = obejíti sruby, *castra* = objeti tábor, *urbem mūrō* = město zdí obemknouti, sevřiti; — obcházeti hlídky, brány = dozírat na ně, konati obhlídku.

circum-fundō, 3., *fūdī, fūsum*, lití kolem, rozlívati, pass.: rozlívati n. šířiti se, VI. 34: *māgna multitūdine circumfūsā* = rozprouděním se velikého množství, podobně v kap. 37. a VIII. 29: *circumfūsī cēdentibus*; — obklíčovati, uzavírat, svírat, VII. 74: *praesidia multitūdine*.

circumiciō, 3., *iēcī, iectum, (iaciō)*, házeti n. vrhati, stavěti n. klásti kolem čeho, II. 6: *circumiectā multitūdine hominum tōtis moenibus* (abl.) = po rozložení množství lidí kolem dokola celých hradeb; obyčejně *alicui aliquid*.

circum-mittō, 3., *mīsī, mīsum*, poslati n. rozeslati kolem, V. 51: *praecōnibus circummissīs* = poslavše hlasatele kolem, VII. 63: *legatiōnēs in omnēs partēs* = rozešlou se na vše strany.

circum-mūniō, 4. kolem opevniti, (hradbami n. sruby) ohraditi, uzavřiti, *oppidum vallo, hostēs vallō*; odtud

circum-mūnītiō, *ōnis*, f., uzavření, ohraza, opevnění.

circum-plexor, 3., *plexus*

sum, objímati, obklopiti, VII. 83: *collem opere* = návrší obehnati n. obsálmuti sruby.

circum-scribō, 3., *psi, ptum*, obepsati; omeziti, určiti.

circum-sistō, 3., *steti*, kolem čeho se stavěti, obstoupiti koho, obklíčiti, IV. 5; zvláště ve smyslu neprát. IV. 26 a 37.

circum-spiciō, 3., *speciō, spectum, (speciō)*, hleděti, rozhlížeti se kolem, ohlédati, obzírat, přehlížeti, V. 31: *sua*; — IV. 43, ohlížeti se po čem s accus.; — přenes. rozvážovati, uvažovati, přemítati, VI. 5, *cōnsilia animō*.

circum-vällō, 1., obehnati náspem, sevřiti, *oppidum*, VII. 11, 44, 68.

circum-vehor, *vehī, vectus sum*, objízděti, *nāvībus* = na lodích; VII. 45, *collibus* = přes návrší, po výšinách.

circum-veniō, 4., *vēnī, venutum*, obcházeti, obstoupiti, tudíž neprát.: obklíčiti, svírat, II. 8, 23; — I. 25, zaskočiti; — přenes.: podskočiti, obeilstiti, úskočně lapiti n. přivésti v nesnáze, I. 42, 46. VI. 11, 16.

cis-alpīmus, 3., předalpský (se stanoviska italského), pouze VI. 1.

cis-rhēnānūs, 3., předrýnský, s této (gallské) strany Renu, pouze VI. 2.

citātus, 3., (partic. perf. slov. *cītō* 1., urychliti, uspíšiti) urychljen. IV. 10, *citātus fertur*, spěchaje se nese, spěchá, prud-

ce proudſ; C. III. 96; *equo cītātō*, pobídnuv koně, tryskem.

citerior, *ius*, s této (italské) strany ležící, přední, I. 10 a II. 1.

cītissimē (superl. adverb. *cito*), přerychle, velmi spěšně, jen IV. 33.

cītrō, a d v. sem, vždy ve spojení s: *ultrō*, I. 42; *ultrō cītrōque* semotamo, sem tam; C. I. 20.

cīvīlis, *e*, občanský, státní (nikoli: měšťanský) *bellum*.

cīvitās, *atīs*, f., občanstvo, obec místní nebo zemská, stát, I. 2. V. 3; — občanství, občanské právo, I. 47.

clam, a d v. i p r a e p. tajně, potaji, kradmo, skrytě.

clāmitō, 1., (opětov. tvar slovesa: *clamō* 1.), pokřikovati, vyvolávati, křičeti, volati hlasitě, V. 7 a 29.

clāmor, *ōris*, m., křik, pokřik zvláště válečný, nárek; *clamōrem tollunt* = způsobí pokřik, vzkříknou, dají se do křiku, *clamor oritur* = povstane křik n. nárek.

clādestīnus, 3., (*clam*), skrytý, tajný, pokoutný, VII. 1.

clārē, adv. adjektiva **clārus**, 3., jasný, zřejmý, hlasitý, V. 30; *clariōre vōce*, povznesenějším, silnějším hlasem, hlasitěji.

clāssiārius, 3., k lodstvu patřící; sub st.: *classiarii*, námořní vojsko n. námořníci, C. III. 100.

clāssicūm, *ī*, n. (sc. *sīgnūm*) znamení rohem n. trou-

bou dané, by se lid (ku komiceſm) shromáždil, nebo vojsko táborem rozložené aneb i v poli stojící; C. III. 82: *clāssicūm canere* — svolávati.

clāssis, *is*, f., lodstvo; *clāssēm efficere, facere* = způsobiti, sebrati, sehnati, *cl. īstruere* = vyzbrojiti, opatřiti (potřebami).

claudō, 3., *sī, sum*, zavírat, zamýkat, II. 33: *portās*; — zavírat, končiti, I. 25: *agmen* (viz tam); — svírat, uzavírat, obklíčiti, obháněti co čím, VIII. 11, *locum mēnūtiōnibus* = místo sruby; VIII. 26, 40.

clāvus, *ī*, m., hřeb, hřebík, III. 13, *ferrens* = železový.

clémenter, a d v. (*clémēns*) mírně, šetrně, milostivě, C. III. 20; *iūs dīcere* = právo n. spravedlnost konati, souditi.

clémentia, *ac*, f., (*clémēns*); mírnosf, šetrnosf, milost, II. 14; *clémentia ūti*, prokázati milostivost svou, milostiv byti.

cliēns, *tīs*, m., chráněnec, poručenec, svěřenec nějakého mocnějšího ochránce n. chránitele (*patrōnus*) u Římanů, jenž požíval ochrany jeho zeměna proti násilí a před soudem, C. III. 60; — u jiných národů: příslušník, připověděnec, poddaný, lenník, I. 4, VI. 15; — o celých národech: chránenci, I. 31, IV. 6.

clientēla, *ae*, f., svazek ochraný, svěřenství, ochrannost, C. II. 18: *māgnae sunt Pom-pēi clientēlae* = rozsáhlé jsou

Pompejovy svazky ochranné; — VIII. 32: *in clientēla esse* = požívat ochrany, býti pod záštitou čí; *sē in clientēlam alicui dicāre* = odevzdati se komu v ochranu n. záštiti, připověděti se komu, VI. 12.

clivus, *i*, m., návrší, stráň, vyvýšenina.

Clōdius, *i*, m. 1. A., jejž Caeser jako prostřednka vpravil ku Scipionovi dle C. III. 57 a. 90. — 2. P. Clōdius Pulcher, Ciceronův protivník a Caesarův přívrženec, jenž r. 52. př. Kr. zavražděn jest Milonem; VII. 1. C. III. 21.

Clupea, *ae*, n. **Clupeae**, *arum*, f., město na předhoří Merkuriově v sev. Africe nyn. Kalibia n. Klybea v Tunise; C. II. 23.

Cn. = Cueus (též: Cnaeus).

coacervō, 1., hromaditi, nahromaditi, nakopiti, shromáždit, sháněti, II. 27: *cadāvera*, VII. 70: *hostēs coacervantur* = nepřátelé se nahromadí, natlačí, stísní.

coacta, *ōrum*, n. (*cōgō*), nadělané, valchované látky; C. III. 44.

coāctus, *ūs*, m., (*cōgō*) pouze a bl.: *coactū cīvitatis* = z donucení, na doléhání obce V. 27.

coāgmentō, 1., pouze VII. 23, složiti pevně, upevniti.

coāgmentum, *i*, n., dlab, draže, spára, C. III. 105.

Cocosatēs, *um*, m., III. 27, národ v záp. Aquitanii na samém pomoří.

coēmō, 3., *ēmī*, *ēmptum*, skoupiti, nakoupiti, I. 3. VII. 55.

coēō, *coīre*, *coīi*, *coītum*, jít do hromady, scházeti nebo sejiti se, VI. 22, sestoupiti se.

coepī, viz Kořínkovu Lat. mluv. §. 407.

coērēcō, 2., *uī*, *itum*, (*cum arceō*), v jistých mezích, n. v jisté mře udržovati, krotiti, na uzdě držeti n. miti, mírniti I. 17, V. 7; — skrotiti, kárat, C. III. 57.

cōgitatiō, *ōnis*, f., přemýšlení, myšlenka, domněnka, VII. 10, od

cōgitō, 1. (*cum agitō*), mysliti, přemýšleti, uvažovati, *alqd* n. *dē rē*, I. 33; — na myslí mít, zamýšleti *co*, pomýšleti nač, III. 24.

cōgnatiō, *ōnis*, (*cum [g]nascor*), sourozeni, sourozenstvo, přibuzenství u. přibuzenstvo.

cōgnoscō, 3., *nōvī*, *nītum*, seznavati, poznávati, I. 22, pozorovati, VII. 86, I. 22; dozvídati se, slyšeti, I. 19. IV. 20; part. perf. *cōgnitus* 3 s významem adjekt.: známý, I. 25 — vyzvídati, pátrati po čem, uvažovati o čem, IV. 21. I. 34; vyšetřovati, I. 19: *causā cōgnitā* = vyšetře věc, po vyšetření věci; IV. 11: *dē eōrum pōstulatīs cōgn.* = seznávám o jich požadavcích = učiniti dález = rozhodnouti; I. 21: *iter* = cestu shližeti, vyšetřovati.

cōgō, 3., (*cum agō*), *cōgī*, *cōactum*, sháněti, shromaždo-

vati, I. 4: *multitudinem ex agris*; sbíratí, stahovati, III. 10: *cōpias*; sraziti, držeti pohromadě, VIII. 8: *agmen*; — puditi, nutiti, I. 4: *Orgetorīgem causam dicere*, VII. 4.

cohaereō, 2., *haesī, haesum*, souviseti, jen VIII. *Praef.*

cohors, *tis*, f., kohorta, 10. dle řmu. legie (viz poznám. vyd. úvod III. 2.) II. 25; — *ephortēs alūriae* = *auxiliārēs*, C. I. 63.

cohortatiō, *ōnis*, f., (*cohortor*), povzbuzování, podněcování, vybízení, přímluvna, nabádání, II. 25.

cohortor, 1., povzbuditi, podněcovati, nabádati, přímlouvati komu, I. 25: *militēs suōs*.

collabefiō, *sierī, factus sum*, kácti n. šítiti se (spolu s čím), klesnouti, C. II. 6.

collatiō, *ōnis*, f., (*cōfērō*) snášení, sestavování, přirovnávání, srovnání, jen VIII. 8.

collaudō, 1., schváliti, vyhvalovati, pochváliti, V. 52.

colligō, 1., (*ligō* 1.) svázati, spojiti, sraziti, I. 25: *plūribus scūtis ūnō ictū colligatīs* = ano několik štitů jedním nárazem (ostěpu bylo proraženo a) spojeno n. spoutáno.

colligō, 3., *lēgī, lectum* (*legō*) sbíratí, shromáždit, III. 18: *sarmenta*; vypočitati, uváděti, *excūstatiōnis causās*; — p̄enes.: opatriti, získati, dosáhnouti, VI. 12: *auctōritātem*, C. II. 31: *benevolentiam aliqui* viz tam; *sē colligere* =

sebrati se, vzpamatovati se, nabýti srdece neb myslí, C. III. 65: *ex timōre*.

collocō, 1., umístiti, stavěti, sázeti, klásti, II. 29: *sava in mūrō*, II. 22: *subsidia* = zálohy, III. 29: *exercitum in hibernis* = ubytaji, I. 28: *in finib⁹ alicuius* = usídluji, usazují, vykazuji sídla, VII. 9; — pořádati, seřaditi, rovnati, III. 4: *rēs*; — provdati, usaditi u muže ženu, I. 18: *nūptum coll. in aliās cīvitātes* = vyvdati, (vypraviti, vdát se) do jiných obcí = dáti za muž.

colloquium, *ī, u., (collo-* quor) rozmluva, hovor; *per colloquia, in colloquiūs alqđ agere* = ústuě vyjednávati, C. III. 90.

colloquor, 3., *locūtus sum*, rozmlouvati, hovořiti, vyjednávati.

colō, 3., *colūt, cultum*, vzdělávati, V. 12: *agrōs*; — ctiti, VI. 17: *Mercurium*.

colōnia, *ae*, f., osada, lhota, VIII. 24; osadnictvo n. i lidé, kteří osadu mají založiti, VI. 24.

colōnicus, 3, osadní, osadnický, *cohors*, C. II. 19.

colōnus, *ī, m.*, rolník, sedlák, robotěz; — přesídlencec, osadník, C. I. 14.

columella, *ae*, f., *dēmin.* slova *columna*, sloupec, sloupek, pilířek C. II. 10.

columnārium, *ī, n., (sc. tribūtum)* sloupné = daň ze sloupův, C. III. 32.

combūrō, 3., *ūssī, ūstum*, spáliti, sežíci, vypáliti I. 5.

comes, *itīs*, c. (*cum eō*) průvodce, soudruh, společensk.

comitātus, *ūs*, m., průvod, družina, společnost C. III. 96.

comitiālis, e, ku komicímu se táhnoucí, komicijní, sněmovní, *bīdūm* (3. a 4. ledua), C. I. 5, od

comitium, i, n., (*cum eō*), místo veřejné, kde konaly se schůze lidu, C. I. 3; — plur.: **comitia**, *ōrum*, komicie, sněm, schůze lidu, volby; *com. habere*, sněm, hromadu, obec mít, držeti, odbyvati. C. III. 1.

comitor, 1., (*comes*), pouze VI. 8. provázeti.

Commagēnus, 3., kommagenský = ze severových. provincie syrské, C. III. 4.

commeātus, *ūs*, m. (*cum meō* 1.), převoz, doprava n. přeprava vojska n. potřeb vojenských, V. 23; — p. a s. s.: co se převáží neb dováží vůbec, zejména obilí, potrava, zásoby, potřeby válečné, dovoz, I. 34.

commémorō, 1., upomínati nač, upozorniti, zmítnuti se o čem, uvésti, poznameňati, *alqd alcui*, C. I. 8, II. 32.

commendātiō, *ōnis*, f., doporučení, přímluva, VII. 52, od

commendō, 1., (*mandō*) *alqm alcui*, odevzdati, poroučeti, doporučeti koho n. co komu, IV. 27.

commentārius, i, m., (*commentor*) oddíl n. kniha zápisů,

VIII. 4 a 30; obyčejně v plur.: zápisky, památnosti.

commēō, 1., přecházeti, choditi sem a tam, přicházeti často, I. 1. VII. 36.

commīles, *itīs*, m., soubojovník, vojín druh, soudruh, C. II. 29.

commīlitō, *ōnis*, m., soubojovník, spoluvojník, soudruh boje, C. III. 71.

commīnus, a d. v. (*cum manus*), muž s mužem, muž proti muži, zblízka (bojovati) I. 52: *commīnus glādiūs pūgnātūm est* = meči se zápasilo.

commīssūra, ae, f. (*commīttō*), pouze VII. 72: zapuštění jedné věci v jinou, spojka, vaz, spára.

commīttō, 3., *mīstī, mīssum*, sloučiti, spojiti, vázati, VII. 22; — obzvláště: *proclīum com.* = svésti (voje k boji čili) boj, dáti se v boj, sraziti se (bojem s kým) I. 15. (*commītsō proclīō* = srazivše se, davše se do boje); — páchatati cosi nedovoleného, dopouštěti se čeho, VII. 4: *dēlictum*, I. 14: *quod neque commīssum a se intellegere*... protože ani neshledával, aby se byl čeho dopustil, proč by...; s násled. *ut*: zaviniti, způsobiti, dopustiti, býti přičinou, dáti podnět, že..., I. 13, 46. VII. 47.

— přenechatati, zůstaviti, svěřiti, *alqm alcui*; — *sē commīttere* = dovoliti si, odvážiti n. osměli se; *legiōnes hostibus* = legie vydávám silnějším nepřátelům; VIII. 26: abs.:

dověřiti, důvěrovati, miti důvěru v koho, *alicui*.

commodē, ad.v. s mřrou, přiměreně, náležitě, II. 20, VI. 20; — bez obtíží n. nesnázi, pohodlně, I. 25, 39, V. 49.

commodum, i. n., 1) co jest s mřou n. přiměreno, pohodlí, pohodlnost, V. 8: *quās suū quisque commodi fecerat* — jež každý ku svému pohodlí byl zhotovil; — 2) pohoda, výhoda, prospěch, VII. 14; *facere commodō reipūblicae* — jednatí s prospěchem (= na prospěch, ku prospěchu) obce n. státu, I. 35, VI. 33.

commodus, 3. (*cum modus*), s mřrou, přiměrený, náležitý, dokonalý, VII. 6; — připadný, způsobilý, pohodlný, I. 42 a 47, V. 2.

commonefaciō, 3., *fēcī*, *factum* činiti pozorná někoho, upozorniti, upomínati, napomínati, jen I. 19.

commoror, 1., prodlévat, zdržovati se, V. 7: *eō locō*.

commoveō, 2., *mōvī*, *mōtum*, 1) hýbat, pohybovat, III. 15: *sē ex locō*; — 2) přenes.: znepokojovati, rozčilovati, I. 13, 37, 49; part. pass.: *commōtus* = znepokojen, zaražen, rozkvašen, II. 2; *amōre commōt.* pohnut, rozrušen.

commūnicō, 1. (*commūnis*), 1) činiti společným n. obecným, zobecnit, sdíleti s kým, *praemium*, *glōriam cum ali- quō* = o odměnu se rozdělit, VII. 37; — *victum*, *homōrem*

aleui (VI. 13 a 23) udileti, prokazovati konu co; — *per cūniās cum dōtib⁹* = tolik jméni (svého) se věnu slouči, ku věnu přidají, VI. 19; — 2) pověděti konu co, zpraviti ho o čem, VI. 20; bráti s ním radu = raditi se společně, *cōnsiliō commūnicātō* = poradce se společně, VI. 2, VII. 36 a 63.

commūniō, 4. opevniti, ohraditi, obehnati sruby I. 8.

commūnis, e, obecný, společný, pospolity, nedilný V. 30, 3.

commūtatiō, ūnis, f.: (*commūtō*, 1.) proměna, změna, I. 14, V. 1 a 8.

commūtō, 1. měnit, I. 23: *cōnsilium*; pass.: *commūtata fortūna*, III. 6, po změně osudu, když se štěstí obrátilo; směnit, vyměnit, zamenit, VI. 22: *studium bellī gerendi agricultūrā* = bojovnosť za vzdělávaní půdy n. rolnictví.

comparō, 1., (*compar*) po dvou sestaviti, pářiti, srovnávati, přirovnávati, I. 31; VI. 24: *nē sē quidem ipsi cum illis comparant* = ani sami se nepřirovnávají k ouém.

comparō, 1. (*cum parō*), připravit, hotoviti, upraviti, VII. 8: *rēs*, IV. 18: *fugam*, zamýšleti, hotoviti se k útěku; — opatřiti, sjednat, dopraviti, I. 37: *rem frumentārium, nāvēs*; *sibi comp.*: opatřiti, získati si co, dojistí, nabytí čeho, *auctōritātē mīhi*.

compellō, 3., *puli*, *pulsum*, sháněti, zaháněti, VII.

71: *cōpiam pecoris*; — zvláště ve smyslu nepřát.: zahnati, zapuditi, zatlačiti, tisknouti V. 15: *equitēs hostium in silvās; nāvēs in portum*; C. II. 32: *eō adversariōs...*, ut = tak daleko, tam protivníky přivedsti, že...; *compulsus terrōre* = donucen, dohnán jsa hrůzou.

compendium, *ī*, n. (*cum pendō*), vývažek, úspora vázeňím, výtěžek, výhoda, zisk, prospěch, VII. 43.

comperiō, *ī*, *perī*, *per-tum*, nabytí určité vědomosti, dověděti se, shledati, IV. 19; *aliquō facinore compertō* = odhalením, objevením nějakého zločinu, I. 40; — **compertus**, *ī*, zjištěn, na jisto postaven, znám, vyzvěděn, VI. 19. I. 44; *habēre prō rē comperta*, klásti n. míti za známou, věc bezpečnou, VII. 42.

compingō, *ī*, *pēgi*, *pāctum* (*pangō*), srážeti, stloukati, směstnávati, sháněti, tísni ti ve hromadu, VIII. 5: *militēs in tecta*.

complector, *ī*, *plexus sum*, objímati, obmykat i, obsahovati, I. 20; vojensky: obklopiti, uzavírati, svírati (město sruby), VII. 72. a 74.

compleō, *ī*, *plevī*, *pletum*, 1) naplniti, vyplniti, III. 5: *fōssam sarmētis*; VII. 46: *collēm castrīs* = pokryti, zaujímati; I. 24: *montem homini-bus* = obsaditi těsně, *nāvēs militibus*, IV. 26; — 2) přenes: *exercitūm omnium rērum cōpiā*

= vojsko zaplaviti hojnouosti všeho; *suūm numerūm* = naplniti, doplniti, postaviti své (určené) číslo, *alq̄em sp̄z*; *com-plētis līs rēbus* = po naplnění věci těch t. j. vykonav, dokončiv je.

complūrēs, *ra*, *iūm*, nejeden, několik (uikoli: více).

compōnō, *ī*, *posūt*, *posi-tum*, skládati; uklízeti = vyrovnat i, mísiti *contrāversi-as*; abs.: *compōnitur*, věc, spor se vyrovná, smíří, uklidí.

comportō, *ī*, snášeti, dopravovati (na hromadu) V. 23.

compositiō, *ōnis*, f., uklízení, vyrovnaní.

comprehendō, *ī*, *endī*, *ensum*, chropiti, chápati, chvátili, uchvátiti, III. 14: *fūnes*, V. 31: *utrumque* = uchopí se obou = vrhnou se na oba; zvláště ve smyslu nepřát. IV. 27; vziti, odniti, VI. 30: *rædis equōsque*; — postihnuti, přistihnuti, dopadnouti koho při čem, VI. 16: *alqm in fūrtō*; — o ohni, VIII. 42, ale též: *ca-sae ignem comprehendērunt*, V. 43. se vzňaly.

comprimō, *ī*, *pressī*, *pres-sum* (*premō*), stlačiti, utlačiti, potlačiti, utlumiti, VIII. 23.

comprobō, *ī*, schváliti, potvrditi, uznávati dobrým, V. 58: *comprobat hominis cōnsili-um fortūna* = štěstím (šťastně) se osvědčí záměr člověka.

cōnāta, *ōrum*, n., (vlastně part. perf. slovesa: *cōnor* 1.) podnik, podniknuté, zopočaté, I. 3.

cōnātus, ūs, m. (*cōnor*), pokus, podnik, I. 8.

concēdō, 3., cēssū, cēssum, 1) ustoupiti, tudíž přenes. : po-stoupiti komu místa, ustoupiti mu, dáti mu přednost, IV. 7; — poddati se, hověti, povoliti, I. 7. VII. 15; — 2) přechod: po-stoupiti, přenechati, zůstaviti komu co; I. 44: sēdēs, VI. 3: *praedam*; připustiti, povoliti, přáti, dávati, IV. 15: *liber-tatem*, VIII. 44: *vītam*; s inf. VI. 20, s ut III. 18, nē, VIII. 48; — přehl̄jeti, promſjeti, da-rovati, C. III. 60.

concelebrō, 1., proslaviti, rozhlásiti, roztroubiti, roznéstti, C. III. 72.

concertō, 1. zápoliti, ob-zvláště v boji zápasiti, měřiti se ským (bojem), pouze VII. 5.

concēssus, ūs, m. (*concēdō*), pouze abl. sing.: *concēssū* = s dovolením, s připuštěním, s vůlí, jen VII. 20.

concidō, 3., cīdī, (*cadō*), 1) spadnouti v hromadu, sřítiti se; *turris concidit*; padnouti dolů, spadnouti, upadnouti, klesnouti (obzvláště v boji) V. 44. VI. 27. VII. 25, 60, 62; — 2) přenes. : klesnouti na mysl, ochabuouti, pozbyti my-sli, ztratiti hlavu, VIII. 19.

concidō, 3., cīdī, cīsum, (*caedō*) přetnouti, přeříznouti, přeseknouti, III. 9: *itinera aestuāris concīsa* = cesty mo-čaly přervané; — v boji: pro-bodnouti, skoliti, zabiti, I. 12, II. 11.

conciliō, 1., sjednati, sjed-

notiti, pacem, VII. 55; *rēgnū alicui* I. 3: opatřiti; přenes: nakloniti si, získati pro sebe nebo pro někoho, spřáteliti, spřízuiti si, V. 4.

concilium, ī, n. (*concieō*) shromáždění, schůze (zejména k poradě svolaná) VIII. 8., zemský sněm, schůze lidu, I. 18 a 19, VI. 20, c. *advocāre*, *convocāre*, III. 3., cōgere; dī-mittēre, rozpustiti, propustiti, I. 18 a 31; *indīcere*, *habēre*, *transfēre* VI. 3.

concinō, 3., cīnū, centum (*canō*) vzezvučeti, zazvučeti, ozvatí se; C. III. 92.

concipiō, 3., cēpī, ceptum (*capiō*) schvátiti, uchvátiti, chytiti, *flammam*, zachvátiti; *scelus*, zločin spáchati, dopustiti se ho, *in sē* na se vzít; *inimicitiās*, sváry působiti, pod-něcovati, vzbuzovati nepřatel-ství, rozbroje, roztržky, C. III. 16.

concitatiō, ūnis, f., (*con-citō*), povzbuzení, poplach, sběh lidu, C. III. 106.

concitātor, ūris, m., (*con-citō*), podněcovatel, popuzova-tel, buřič, strůjce, původce, VIII. 21 a 38.

concitō, 1. (*concieō*) roz-hnáeti, přiváděti v rychlý po-lyb, *magnō cursū concitati* = valuým během rozehnauí = valným náběhem, C. I. 70; přenes. : podněcovati, popicho-vati, štváti, bouřiti, V. 26 a 38; rozdmýchovati, VIII. 22: *bellum*.

conclāmātiō, *ōnis*, f., (*conclāmō*), vzkřiknutí, provolání.

conclāmō, 1., vespol křičeti, provolávati, VII. 26, 38; — *s ut*: hlučně požadovati, hlasitě vyzývati, V. 26; — vzkřiknouti na důkaz souhlasu, křikem schvalovati, VII. 21; provolávati, *victōriam*, V. 37; — *vāsa*, C. III. 6; svolávati k odchodu (ku skládání náčiní).

conclūdō, 3. *sī, sum* (*claudō*), zavírati, uzavírati, *mare conclūsum* III. 9 = moře uzavřené, vnitřní (Středozemní).

conclūsiō, *ōnis*, f., sevření, uzavření, obklíčení (vojskem), C. II. 22.

concrepō, 1., *pūl, pitum*, hřmotiti, řinčeti, břinkati, chrastiti, *armās* VII. 21 zbraní.

concurrō, 3., *cucurrī* n. *currī, cursum*, 1) sbíhati se (v hromadu); *Cēnabum ad arma* = do zbraně, *eō* = tam, II. 33; — 2) činiti útok, útočiti, udeřiti, *inter se conc.* = srazí se, vrazí na sebe, C. II. 25.

concursō, 1. (frequentativum předešlého), pobíhati semo tamo.

concursus, *ūs*, m. (*concurrō*), sbíhání, sběh, shon, nával, I. 8: *mūlitum*; — srážka V. 10: *nāvium*; zvláště nepřátelská v boji: půtka, útok, náběh, VI. 8. VII. 62.

condemnō, 1. (*damnō*), zpokutovati, odsouditi, *algm iniquitatis*, pouze VII. 19.

condicō, *ōnis*, f. (*condicō*), 1) úmluva, smlouvaj/podmínka, III. 22: *eādem dēdictiōnis con-*

diciōne ūti = na tutéž úmluvu = pod týmiž podmínkami se vzdáti, VIII. 40; — návrh, požadavek, IV. 11: *cond. ferre alcui*, činiti návrhy komu, navrhovati, II. 15: *accipere, subire, respuere*; — 2) (na podmínkách n. úmluvě založený) poměr, stav, položení, III. 10 a 22. VII. 19. VIII. 49: *condicōne pārendī meliōre* = stavem za poslušnosti (= poslouchají-li) lepší.

cōndōnō, 1., darovati, dariti, obdarovati, VIII. 4; přene s.: darovati = prominouti, odpustiti, přehlížeti, I. 20: *præterita frātri* = předešlé bratřovi (= pro bratra), *iniūriam voluntati ūius* = bezpráví prý promíjí vůli n. přávu jeho.

Condrūsī, *ōrum*, m., II. 4. IV. 6. VI. 32, národ v Belgii na pravém břehu střední Mosy v područí Treverův; dle Göllera I. p. 20 je tam dosud ves Condroz (ne-li krajina?).

condūcō, 3., *dūxi, ductum*, 1) sváděti (v hromadu), shromážditi, spojovati, slučovati, VI. 31: *cōpiās, exercitūm in ūnum locum*; — 2) sbírat, sháněti za mzdou, najímati, II. 1: *homīnēs; manus conducta*, V. 27, najatá (námezdná) tlupa.

conductor, *ōris*, m. (*condūcō*), najimatel, najimač, nájemce, C. III. 21.

cōfereciō, 4., *sī, tum* (*fari-ciō*), tísnit, stěšňovati, srážeti, nacpávat, *mūlēs*.

cōferō, *ferre, tuli, collatum*, 1) snášeti, I. 27: *arma ex-*

oppidō, VIII. 9: *castra castris hostium cōferrere* = tábor táboru neprát, přidružovati, sdružovati; — 2) dopraviti, donáseti kam, VI. 10: *omnia ex agris in oppida*; I. 26: *sē cōnf.*, odebrati, achýlití sekam; — 3) přenáseti, I. 40: *qui cōferrēt timōrem suum in simulatiōnem* = kdo (přenásejí, svádějí =) strkají strach svůj na předstíráni = předstírajice; — I. 40: *in longiōrem dīm* = na další, pozdější čas odkládám; — 4) srovnávati, přirovnávati, I. 31: *Gallicum cum Germ. agrō pūdu gallskou s germ.*

cōnfertus, 3. (*cōferciō*), stěsnán, naepán, napěchován, hustý, těsný, V. 16, 35; *cōfertissimō agmīne* II. 23, nejtěsněji seřaděným pochodem; VII. 80: *cōfertis turmis impatū facere* = udeřiti na koho těsnými četami n. praporci (jízdnými).

cōfēstim (*festīnō*), ad v., kvapem, ilned, neprodleně.

cōficiō, 3., *fēcī, fectum (faciō)*, 1) sdělávati, shotovovati, I. 29: *tabulas litterīs graecīs* = spisovati, *ratiōnem* = účet sestavovati; III. 13: *alūtae tenuiter cōflectae* = jirchy povrchně (na měkkو?) vydělané; — 2) končiti, dodělávati, hotoviti co, I. 3; *hīs rēbus cōfectis* (V. 2.) vykonav to, po událostech těch, potom; tak i: *negōtium, rem, bellum, iter* = *spatiū* (III. 29.); stráviti, *reliquam noctis partem*, a pass.: VI. 3: *hieme, pīmā vigiliā*

cōflectā = po uplynutí zimy, po ukončení prve hlídky, VII. 3 a 60; 3) sháněti, sbírat, C. III. 107: *legiōnem, equitēs, ob-sides*, VIII. 23; — 4) potřati, rušiti, udokávati, seslabovati, vysiliti; *cōflectus aetāte, labōre, itinere, vulneribus*; — *hominem* VIII. 23: prokláti, probodnouti, zabiti.

cōfidō, 3.; *fīsus sum*, dovéřiti, důvěrovati komu (pevně a tudíž:) spoléhati nač, s dat.: I. 40, 42 a j., s abl.: VII. 68, s acc. c. inf.: I. 23.

cōfigō, 3., *fixī, fixum*, sbíjeti, stloukatí, spojovati, připevnovati, III. 13: *trānstra*.

cōfinis, e, soumezný, po hraničný, sousední, VI. 3: *Se-nōnībus*.

cōfiniūm, ī, n. (*cōfinis*), pomezí, území, krajina, krajiště, V. 24.

cōfīo, *fīerī (conficiō)*, sděti se, prováděn, vykonávan byti, před se jiti, pouze VII. 58.

cōfirmatiō, *ōnis*, f., 1) utvrzení (v čem), dodání myсли, C. I. 22; — 2) potvrzení, tvrzení, ubezpečování, výrok, III. 18; od slovesa

cōfīrmō, 1., 1) upevniti, VII. 73: *stipites*; otužiti, posilniti, VI. 21: *nervōs*; — 2) přenes.: I. 3: *pācem*, upevniti, utvrditi, zabezpečiti; — VI. 6: *rēs*, stanoviti, zařídit, určiti, I. 3: *profectiō-nem*; VI. 2: *iūreūtrāndō inter-sē* = přísahou vzájemně se pojistí, zabezpečí (t. j. smlouvou utvrdí); zvláště často: *ali-*

quem, V. 52 n. *animum alcus* = utvrditi, povzbuditi koho, dodávati mu srdce n. myсли, II. 19: *se* = vzmuži se, nabude odvahy; VII. 54: *civitatem* = občanstvo utvrzuji n. posilňuji u věrnosti; II. 11: *rem*, potvrditi, zjistiti, dotvrditi, tvrditi n. prohlásiti na určito, I. 41., II. 15.

cōnfiteor, 2., *fessus sum* (*fateor*), přiznati, vyznati, připustiti, V. 27.

cōflagrō, 1., vzplanouti, hořeti, pouze V. 43.

cōflictō, 1. (*cōfligō*), srážeti, tepati čím oč, pass.: zamítnán, tísňen, týrán býti, trpěti, V. 35: *incommodis*.

cōfligō, 3., *axi, ctum*, sražiti, udeřiti čím oč, vraziti nač, zvláště v boji: střetnouti se, zápasiti s kým, II. 5.

cōflo, 1., sváti, rozdumychati, přenes.: roznítiti, vzbudit, způsobiti, VIII. 6: *bellum*.

cōfluō, 3., *āxi, āxum*, 1) stékati, part. **cōfluēns, tis**, m., stok, IV. 15: *Mosae et Rhēnī*; 2) přenes.: hrnouti se ve hromadu, hromaditi se, scházeti se, VII. 44: *magnus numerus*.

cōfugiō, 3., *figi*, prchati, atskati se, bráti útočiště, *in silvas*, VI. 5; *in oppida* VIII. 3.

cōfundō, 3., *fidī, fūsum*, slívat, směšovati, slučovati, místiti, pass.: sloučiti, hromadliti se, VII. 75; shazovati n. sháněti bez ladu a skladu, másti, uváděti v nepořádek, působiti zmatek, VIII. 14.

congerō, 3., *gessī, gestum*,

suáseti, svážeti, dopraviti na hromadu, C. II. 37: *vim salis*.

congestīcius, 3., (*congerō*), nahromaděn, nakupen, nasypán, C. II. 15.

cōgregdior, 3., *grēssus sum* (*gradior*), 1) scházeti, setkávati se, IV. 11: *in itinere cum Caesare*; sloučiti, spojiti se, VI. 5; — 2) nepřát.: utkat, sraziti se, podstoupiti koho, I. 36, 39, 40.

cōgrēssus, ūs, m. (*cōgregdior*), utkání zvláště nepřátelské, srážka, boj, III. 13: *cum nāvibus*,

coniciō, 3., *iēcī, iectum, ciaciō*, 1) házeti, metati, vrhati (na jedno místo), I. 26: *tela in hostem*; VIII. 5: *coniectis strāmentis* = po naházení slámy; *gladium in ōs* = vraziti meč do úst; 2) přenes.: *cūpam in alqm*, IV. 27 = vínu uvalovati na koho; — 3) o rychlé dopravě: vypraviti, dopraviti, vrci, II. 16. a 28; *in alqm locum*, III. 9. — IV. 27: *in vincula* = v okovy; I. 47: *in catēnas*; — II. 23: *infugam* = 4) obrátiti na útek kohlo, zahnati, mē = dávám se do útěku; VI. 40: *se in sīgna coniciunt* = ku praporům se vrhnou = utekou; *nāvēs in noctem coniecatas* = lodi ve tmu = v noc uvržené, do tmy vydané = do tmy se dostavše.

cōnectō, 1. (*coniciō*), přemístiti, dominovati se, tušiti, C. III. 106.

cōnectūra, ae, f. domněnka, domysl, tušení, C. III. 78;

VII. 35: *coniectūram capere ex rē* = souditi, domýšleti se z něčeho.

cōniūctim, adv. (*cōniungō*), sjednoceně, za jedno, spojeně, společně, VI. 19.

cōniūctus, 3. (part. slovesa *cōniūnγō*), 1) spojen, sloučen, souvislý, IV. 17: *sublicae cum opere*; přiléhající, VIII. 31: *cīvitātēs Oceanō, loca castris* = vůdkovní, sousední, *theātrum domū*, C. III. 112; — 2) spřízněn, přibuzen, nakloněn, spolčen, II. 4: *propinquitatibus*, VIII. 50: *homō alcui cōniūctissimus*; VII. 33: *cīvitās populā Rōmānō*.

cōniungō, 3., *iūnxū, iūncum*, sloučiti, spojiti, 1) o prostoru: *nūvēs*, VII. 58; — 2) o osobách: sjednotiti, spolčiti, *sē cum aliquō*, II. 3., *cīvitātem Senōnībus cōniūnixerant*, VI. 3: se Senony obec utvořili, v obec s nimi se spojili; v passivě: přiraziti k někomu, spojiti se s ním, ve smysle vojenském, III. 11, VI. 12: *cum aliquō; alqm sibi cōniungere* = koho si přidružiti, VIII. 24; *sē cum aliquō*, I. 37, VII. 39; *legiōnes sē cōniungunt*, II. 26: legie se spojí, sloučí; podobně VIII. 48: *incēnsum calcāribus equum adiungit equō Quadratū* = rozdrážděného (rozohněného) ostruhami koně přizneue (přirazi) ku koni Quadratovu; 3) o psaní VIII. 48: *pauca cōniungere commentariō* = něco málo přičiniti k zápisům; — 4) o čase C. III. 13: *pro-*

perāns noctem dīci cōniūnverat = dnem i nocí byl spěchal, spěchaje nečinil rozdílu mezi dnem a nocí.

cōniūratiō, *ōnis*, f., spřežení, spiknutí, vzpoura; *coni. facere* = spiknutí způsobiti, osnovati, I. 2; od slovesa

cōniūrō, 1., konati přísluhu společně, zejména o vojnách společně ku praporu přisáha jících, VII. 1; — přísluhou se zavazovati, III. 8 a 23; zvláště k účelům nedovoleným, povratným, II. 1, 3 osnovati spiknutí, bouřiti se.

cōnītor, 3., *nīsus a nīxus sum*, pouze C. I. 46: *in summum iūgum*, na nejvyšší vrchol vyniknouti, se vyškrábatí.

cōnor, 1., suažiti se, pokoušeti se, podnikuonti, počínatí, odvážiti se čeho; **cōnātum**, ī, u., pokus, podnik.

conquiēscō, 3., *zvī, ztum*, spočinouti, odpočinouti, *meridīz*, VII. 46.

conquīrō, 3., *sīvī, sītum*, shledávati, sháněti, vyhledávati, VI. 28: *cornua, pābulum ex aedificiis*; VII. 31: *sagittariōs*, sbíratí; *voluptatēs* = sháněti se po ...

cōnsanguineus, 3, krevný, pokrevný, jakožto subst. I. 11, II. 3: pokrevník, pobratim; jako čestný název spojenců římských, I. 33.

cōnseendō, 3., *scendī, scēnsum (scandō)*, vstoupiti nač n. več, IV. 23: *nāvem*, C. II. 43.

cōncientia, ae, f. (*sciō*),

svědomí, vědomí, V. 56: *facinoris*.

cōnscīscō, 3., *scītū* a *scītū*, *scītum* (*sciō*), ku vědomí si něco přivésti a na tom zůstat, uzavřít co, ustanoviti, umínti si; I. 4: *sibi mortem*, vědomky smrt si učiniti, samochťe usmrtniti se, život si vzít.

cōncīcius, 3 (*sciō*), svědom, I. 14. *sibi iniūriacē*.

cōncīribō, 3. *psī*, *ptum*, spisovati, V. 48: *epistula Graecēs cōncīrpta litterīs*; zvláště v jakýsi seznam, a tím: sbírat i. vybírat, voliti, zejména v: *patrēs cōncīrptī* (VIII. 52), čestný to titul senátorů v senátě shromážděných se zvláštním vztahem na nejvznešenější rytíře, kteří po zapuzení Tarquiniovci mezi otce byli zvoleni a zapsáni; — v řeči vojenské: zapisovati v seznam vojnův, odváděti, sbírat, I. 10 a 24.

cōncērō, 1. (*sacrō*), světit, posvětit, VI. 13: *locum*.

cōncētor, 1. (*cōncērō*), sledovati horlivě, stíhati, *aliquem* IV. 14, VI. 8; dostihnouti, dohoniti, *nāvēs*, III. 15, 19. V. 58.

cōnsēnsiō, *ōnis*, f. (*cōnsentīō*), souhlas, shoda, jednomyslnost, VII. 76.

cōnsēnsus, *ūs*, m. = *cōnsensiō*; I. 30: *ex commūnī cōnsēnsū* = dle obecné shody, jednomyslně, VII. 4.

cōsentīō, 4., *sēnsī*, *sēnsūm*, souhlasiti, shodovati se, býti za jedno, VIII. 8; ve smyslu

závadném: zapřísáhati se, osnovati spiknuti, II. 3: *cum hīs*, V. 29.

cōsequor, 3., *cūtus sum*, 1) sledovati, následovati, VI. 38: *hunc*; VIII. 31: provázeti; bezprostředně nastoupiti, nastati, III. 29: *tempētās*, V. 23: *tranquillitās*; — 2) dostihnouti, dohoniti, VIII. 28: *turmās*, I. 13, 53; dosáhnouti, dojít, nabysti čeho, II. 1: *rem*, VII. 47.

cōserō, 3., *serū*, *sertum*, seřaditi, řaditi, skládati; v boji: *cōns. manūm*, utkat se, dát se do sebe, popadnouti se, počati boj, C. I. 20.

cōservō, 1., chovati, udržovati, zachovávati, uchraňovati cos neporušeno, bez pochromy, — 1) hmotně: VI. 34: *mūlites*, zvláště při životě = živiti koho, ušetřiti čeho, II. 12, 15, 28, 31; — 2) ve smysle odtaž.: zachovati, šetřiti čeho, nerušiti něčeho, III. 16: *iūs legātōrum*, C. III. 93: *ōrdinēs*, držeti řady neb čety.

cōnsiderātius, a d. v. (*cōnsiderō*, 1.), pozorněji, opatrnejí, obezřelejí, C. III. 82.

Cōnsīdius, ī, m. 1) P., zkušený náčelník jízdy ve vojstě Caesarově, I. 22. a 23. — 2) C. *Cōns. Longus*, Scipionův legat v Africe, C. III. 23.

cōnsīdō, 3., *sēdī*, *sēssum*, 1) sázeti, usazovati se, VII. 89: *in mūnītiōne*; 2) při soudě n. shromáždění zasedati, míti sedění n. schůzi, VI. 13; 3) trvale se usaditi, voliti sídlo své, *in*

fīnibus, I. 31, IV. 8; vojensky: položiti n. rozložiti se (táborem), tábořiti, V. 49, VI. 34.

cōnsilior, 1., raditi se o čem, C. I. 73: *hacc.*

cōnsilium, *ī*, n., 1. rada, rok, rokování, VI. 13: *nūllō adhibētur cōnsiliō*, = ku žádné neběre se radě, VII. 77. — 2. rada, poradní shromáždění n. schůze, zejména válečná rada I. 18, 40, III. 3., V. 31. — 3. poradní snesení, uzavření, ve válce: záměr, úmysl, opatření, I. 12, 17. VII. 20: *sine cōnsiliō* = bez úmyslu, maně, mimoděk; *quid suī sit cōnsiliū* I. 21 = jaký jeho jest záměr, co zamýšlí; *pūblicō cōnsiliō* = z obecného usnesení, dle ustanovení státu; *prī-vatō cōnsiliō* = dle soukromé (= tajné) úmluvy C. I. 6. — 4. rada, již uděláme, porada, II. 17. VII. 5: *dē cōnsiliō* = na radu, z ponuknutí; VII. 38: *quasi cōnsiliū sit rēs* = jako by šlo o radu (jako by to bylo věcí rady); VII. 77: *quid ergō meī cōnsiliū est?* = co tedy jest moje ménění = kterou tedy jsem já radou? — 5. důmysl, důvtip, rozvaha, věhlas, III. 16. V. 34; úskok, lešt, I. 40. — (*Cōnsilium capere* viz u slovesa.)

cōnsimilis, *e*, podoben, úplně podoben, *alicui*.

cōnsisto, 3., *stītī*, 1) postaviti se, stanouti, zvláště ve smyslu vojen: zaujati postavení, *in acīē*, I. 24; — zastaviti se, IV. 5, zejména o vojsku, za-

staviti postup, ustati, zaraziti se, IV. 25, 34; — *contrā*, postaviti n. opřiti se komu, položiti se proti komu, II. 17. — trvale stauouti, usaditi se, VII. 3, 37, 42, VI. 23. — 2) přenes.: váznouti, vézeti: *administratiō bellī cōnsistit*; sestávati z čeho, záležeti v čem, VI. 21, 22; záviseti na čem, spočívat i v čem, II. 33. VII. 86.

cōnsōbrīnus, *ī*, m., pouze VII. 76. bratraneček, po případě i bratrovec neb sestřeneček.

cōnsolatiō, *ōnis*, f., útěcha, potěcha, VIII. 38 od

cōnsōlor, 1., těšiti, upokojiti, konejšiti, I. 20.

cōnspectus, *ūs*, m., (*cōnspiciō*) spatření, pohled, *cōnspectum ferre*, *perferre*, snéstí pohled n. zrak, *c. fugere*, vyhýbat se, unikati, prchati před zrakem, C.; *addūcerē in c.* = přivésti na oči, před tvář, na blízko, VIII. 8; *venīre in c.* = přijíti, vstoupiti na oči, přiblížiti se, IV. 12, VIII. 23, 27; objeviti se, IV. 37; *abīre ē c.* = odejisti s očí, zmizeti s obzoru, VI. 43; *removēre ē c.* = vzdáliti ode tváře, odstraniti s očí, vzdáliti (prostě) n. odstraniti; I. 25. však spíše jest sloučiti: *omnēs ex cōspectū* = všickui z dohledu t. j. z okolí (Caesarova) t. j. družina jeho neb průvod (viz vyd. pozn.); *in cōnspectū alcus* = před očima n. obličejem = u přítomnosti koho, I. 11, 51, po jeho boku VI. 18.

cōnspectio, 3., *exī, ectum (speciō)* spatřiti, zpozorovati.
cōnspicor, 1., spatřiti, zpozorovati.

cōnspirō, 1., 1) dýchati n. dmýchati společně n. v jedno, tudíž souzvučeti, souhlasiti, za jedno býti; *cōnspirati* = jednosvorně, jednomyslně, co jeden muž, C. III. 46; — 2) smlouvati se (proti komu), osnovati spiknutí, bouřiti se, III. 10.

cōstanter, adv. (*cōstantis*) stále, trvale, III. 25; souhlasně, stejně, důsledně, II. 2. C. II. 2; **cōstantius**, VIII. 13 = s valnou vytrvalostí, neodolatelně, bez ustání.

cōstantia, ae, f. vytrvalost, stálost důslednost.

cōsternō, 3., *stravī, stratum*, pokryti, postříti, posypati, postlati, IV. 17. VIII. 9 a 14.

cōsternō, 1., plašiti, lehati, děsiti, VIII. 19.

cōstipō, 1., se stlačiti, natlačiti, shluknouti se, jen V. 42.

cōstituō, 3., *ūtū, ūtum (statuō)*, 1) postaviti, zřídit, II. 12, 30, založiti, II. 8, sestaviti, seřaditi zvláště v řeči vojenské, VII. 79. VI. 1; zastaviti, VII. 47, *nāvēs*, zakotviti, IV. 23, 24, 25; — 2) na určité místo postaviti, vykázati komu bydliště, I. 13: *ubī eōs cōstituisset*, VII. 7, vojsko někam vložiti, někde rozložiti; koho zač u. kým ustanoviti, IV. 21. V. 54. VII. 76; — 3) určiti, spořádati, zařídit, VIII.

8. III. 4. IV. 23: *hīs rēbus cōstitutīs* = po tomto zařízení, zaříditi to, VII. 2: *tempus*; — 4) rozhodnouti, ustanoviti, soud vynést, *dē contrōversiā*, VI. 13. C. I. 27. C. III. 1; — ustanoviti, smluviti, (s kým), I. 8. VII. 83, I. 5: *quod cōstituerant* = na čem byli zůstali n. se ustanovili; IV. 6, II. 10. prohlásiti, shledati.

cōstō, 1., *stīlī, statūrus* 1) sestávati z čeho = *ex mīlitibus*; státi, spočívati na čem, záležeti v čem n. od čeho, VII. 21, 84; *cōstare morte* (abl. *pretiū*), VII. 19, státi smrt (t. j. život by stálo vítězství); — 2) státi n. trvati klidně, pevně, bez změny, neměnit se, VII. 35, o číslu; o událostech, zjevech přírodních a zprávách, jest nezvratno, nepochybno, jisto, známo, VII. 5, 44: *inter omnēs* = všechném, III. 6, 9; *cōstat mihi*, III. 14, jest mi nezvratno, umínil jsem si, jsem odhodlán, vím.

cōsuēscō, 3., *suēvī, suētum*, zvykatи si, *cōsuēvī* = navykl jsem si = mám zvyk, mám v obyčeji = obyčejně, I. 14, 33; — velmi často vyjadřujeme zvláště *præterita* slovesa tohoto pouze slovesem infinitivu při nich stojícího ale ve tvaru o p ě t o v a c í m času přítomnosti sbliženého, III. 26: *quod accidere cōsuēvit* = (co státi se vešlo v obyčeji), co obyčejně se stalo = se stává = se přiházívá; I.

22: quō cōnsuērat intervallō = v obvyklé vzdálenosti.

cōnsuētūdō, *inis*, f., zvyk, obyčej, mrav; I. 52: *ex cōnsuētūdine* = z obyčeje, dle zvyku; *praeter cōnsuētūdinem*, VII. 61, mimo obyčej, = nad obyčej = neobyčejně; IV. 32: *cōns. fert* = obyčej s sebou nese, přináší (zde: nad obyčej); V. 14: obvyklé živobytí; V. 42: obecování, známost, C. III. 79.

cōnsul̄, *is*, m., *cōnsulibus* = za konsulství, n. konsulování těch n. oněch, obyčejněto v Římě označováni letopočtu, V. 1.

cōnsulāris, *e*, konsulský; subst. m.: bývalý konsul, konsulár, C. III. 82 a 102.

cōsulō, 3., *suluī*, *sultum*, raditi se, radu bráti s kým, míti poradu, VII. 83; raditi komu, býti mu (tou) radou, VII. 38; raden n. pomocí býti, pečovati o něho (*alicui*), V. 3. VII. 66; *cōns. sibi*, míti se na pozoru, dbáti svého prospěchu, VI. 31; *suue vītae dūrius c.*, na život si sáhnouti, C. I. 22; *sortibus dē aliquō cōsultum est*, I. 53, hřebí n. osudí o kom na potaz bráno = hřebí o něm rozhodováno.

cōsultō, a d v., z úmyslu, schválne (abl. subst.: *cōsultum*) V. 16, 37.

cōsultō, 1., (*frequent.* slovesa: *cōsulō*, 3.) opětně se raditi, radivati se, rokovati, *dē rē*, V. 53.

cōsultum, *ī*, n. (*cōsulō*),

úrada, nález, snesení, zvláště: *senātūs c.*

cōnsūmō, 3., *sūmp̄sī*, *sūmp̄tum*, spotřebovat, stráviti, utratiti, zmařiti, VII. 17. I. 11. V. 4, 9, 58. C. I. 33; potírat, ničiti VIII. 41.

cōnsūrgō, 3., *surrēxi*, *surrēctum*, vstáti, povstati, zdvihnuti se, vzchopiti se, V. 31.

contabulātiō, *ōnis*, f., strop (obyčejně z prken nebo desk), patro, poval (jakožto krytba nižšeho a půda vyššího patra).

contabulō, 1., (*tabula*), opatřiti prkny n. povalem, oprkniti, přepažiti tak, že povstanou patra č. poslední, od kud vojáci zápasí, V. 40, hradby o patřiti věžemi, VII. 22.

contāgiō, *ōnis*, f., (*contangō*), styk, dotknutí, pouze VI. 13.

contāminō, 1., poskvurniti, pokáleti, znešvařiti, VII. 43.

con tegō, 3., *tēxi*, *tēctum*, pokryti (příkrovem n. pochvou), VII. 85.

contēmnō, 3., *temp̄sī*, *temp̄tum*, nevážiti si, nedbati čeho, polhrdati, opovrhovati čfm (*contēmnēndus* = nepatrny, chatrný, opovržlivý, lecjaky); odtud

contēmptiō, *ōnis*, f., nevážnost, polhrdání, opovržení, potupa, *in c—em venīre alicui* III. 17. V. 49. přicházeti n. upadati v opovržení u někoho.

contēmptus, *ūs*, m., nevážnost, opovržení, potupa,

contemptuī esse alicui, II. 30,
na potupu býti koum.

contentō, 3., *dī, tum*, 1) naplnati všechny sily pospolu, namáhati se, V. 8 : *rēmīs*, vesly č. veslovati namáhavě; při infinitivě: snažiti se, usilovati, se slovesem dčeje dokonaného; I. 23 : *īre*, doraziti, stihnouti do Bib., n. bez opisu: do Bib. spěchal, chvátal, III. 6; taktéž při vazbě směrové, kde sloveso pohybu jest zamlčeno, I. 7 : *in Galliam c.* = do Gallie spěchá n. popříši, chvátá, kvapí; mnohdy vyjádří se pouhým adverbiem a příslušný infinit. tvarem určitým, V. 6 : *petere contendit* = snažně prosil; — *id c.* I. 31. IV. 17: usilovati oč, nastupovati nač, domáhati se čeho, taktéž: *de rē*; — 2) s acc. c. inf.: tvrditi, ujišťovati, VI. 37, 41, 43; — 3) zápasiti, bojovati, *cum aliquo*, I. 36 *summū vī*, VI. 70. a přenes.: zápoliti, soupeřiti, příti se, V. 44. C. III. 82. — Odtud

contentiō, *ōnis*, f., uapjeti (sil), námaha, úsilí, VIII. 19; — zápas, zápolení, boj, půtku, VII. 39: *contentiōnēs habere cum aliquo*, I. 44: spory, sváry, třenice míti.

contentus, 3. (*contineō*), spokojen, *aliquā rē*, VII. 64.

contēstor, 1., dokládati se (bohův), volati za svědky, *deōs, ut ...* IV. 25.

contexō, 3., *texū, textum*, 1) setkatí, spléstí, spojiti, sloučiti, IV. 17; skládati, srobiti,

VII. 23; *membra vīminib⁹ contexta*, VI. 16: údy = částky z pletiva urobené; — 2) pokračovati, doplniti (řeč, vypravování), VIII. Praef.

contignatiō, *ōnis*, f., trám̄ní spojení, vazba, trámoví, C. II. 9.

contignō, 1., trámovím pokryti, dávati krov u. vazbu, C. II. 15.

continēns, *tis* (*contineō*), souvislý, sousední, přilehající, c. *rīpae collis*; netržitý, ustavičný, III. 28. VII. 24; neustálý, bez ustání, jediný, *continenti impetu*, VII. 28; následující (bezprostředně), příští, *dīs*; zdrženlivý, mírný, skromný, C. I. 23; — sub st.: **continēns** (*terra*), f., pevnina, IV. 27.

continenter, a d.v., ustavičně, bez ustání, neustále, netržitě.

continentia, *ae*, f., zdrženlivost, umírněnost, VII. 52.

contineō, 2., *tinū, tentum*, 1) pohromadě držeti, VII. 45: *mīlitēs*, spojovati, VII. 23: *trabes artē; oppidum pōns continet* = město most spojuje (se břehem protějším); passiv.: býti směstnán, pohromadě býti n. se nalézati, V. 25; o prostoru: býti sevřen, uzavřen n. omezen, *montib⁹* III. 1, *flūmine* I. 1, 2, *mūnitiōnib⁹* VII. 80; *spatium mōns continet*, I. 38: vrch zaujmá prostoru, a pass. přenes.: býti obsažen v čem, spočívati n. záležeti v čem, VII. 2; — 2) držeti, za-

držovati, III. 13, udržovati, zdržovati koho při čem n. v čem, *militēs in castris*, IV. 34, *sub pellibus* III. 29; přenes.: *in pace, amicitia, officio*, III. 11, na uzdě držeti, VII. 37, *a proeliō* = od boje; *se cont.* = zdržovati se, býti, trvati, prodlévat, bydleti, II. 18: *in occultō* = v úkrytu, VI. 24: *sēdibus*, IV. 34: *suō locō* = ve svém postavení, na svém místě.

contingō, 3., *tigī, tactum (tangō)*, 1) dotýkat se čeho, přiléhati, dosahovati k čemu, V. 43. VII. 7; — 2) intrans.: státi se (obyčejně o příhodách dobrých), dostati se komu, po-dariti se I. 43.

continuātiō, *ōnis*, f., usta-vičnost, nepřetržitosť, souvi-slost, trvání, pouze III. 29.

continuō, a d. v., bez od-kladu, ihned, hned potom, VII. 42.

continuō, 1., souvislým u-činiti, spojiti; dále konati (bez přírže), pokračovati v čem, C. III. 11.

continuus, 3., souvislý, ne-tržitý, bezprostředně za sebou jdouci, IV. 34. V. 13; bez u-stání VII. 14.

cōntiō, *ōnis*, f. (*conventio*), schůze, hromada (lidu neb vojska), svolaná k jakémusi s dělení, V. 52, pročež c. *ha-bere apud militēs* = mluviti k vojsku, právě jako:

cōntiōnor, 1., *apud militēs*, mluviti k vojnám č. místi shromázdění vojska.

contrā, 1., a d. v., proti, na-proti, na odpor, c. *cōsistere*, II. 17, na odpor se postaviti, opřiti se; *contrā licēri*, I. 18: pôdati proti někomu při dražbě n. nabídnutí učiniti; *contrā ve-nire* VII. 28; — naproti tomu, V. 31. VIII. 42; — u přirov-nání: na odpor tomu, co . . ., přes to, co . . ., jinak než, s ná-sled. *atque*, IV. 13. — 2. praep. s acc.: proti, naproti, a) o poloze místně, III. 9, 10: *con. regionēs posita*; c. *Gallias*; — b) ve sm. neprátel-ském u slov.: *proficisci* (táhnouti na . . .), *contendere ar-mis* a p.; o neshodě s nadějí neb vůlí a j. III. 9, 6: c. *opūniōnem* = proti n. mimo domnění, VIII. 36: c. *nātūram*; V. 29: c. *ea* = naproti tomu, C. III. 74; c. *voluntātem*.

contrā-dicō, 3, *dixi, dictum*, odpírat, odpor klásti (slovy), C. I. 32: *contradicen-tibus tr.* = za odporu tr. l.

contrahō, 3., *trāxi, trāc-tum*, 1) stáhnouti, shromážditi, I. 34: *exercitum*; — stáhnouti, zmenšiti, V. 49: *castra*. — 2) přenes.: VIII. 22, c. *sibi poenam* = trest si přitáhnouti, způsobiti.

contrārius, 3, oproti, pro-tejší, protilehlý, II. 18: *collis* (na protějším břehu); IV. 17: *in contrāriam partem* = opačným směrem, na protější (protoivní) stranu; *ex contrāriō*, VII. 30, na opak, opačně.

contribuō, 3., *buī, būtum*,

při dělení sloučiti, přiděliti, připojiti, C. I. 60.

contrōversia, *ae, f.*, pře, rozepře, spor; VII. 39: *magi-stratum* = o úřady; *rē in contrōversiam dēductā*, VII. 63, poněvadž věc dospěla až ve spor, když u věci té až ke sporu došlo; *c. cōgnōscere* = spor (jeho příčiny) poznati, vyšetřiti.

contubernium, *i., n.*, společný stan u vojska obyčejně pro 11 vojínův.

contumēlia, *ae, f.*, hana, potupa, urážka, I. 14; *verbōrum*, pomluva, poliana, útržka, nadávka, V. 58; úkor, zlota, psota, nepohoda, III. 13; *per contumēliam* = na úkor, potupně, urážlivě.

contumēliōsus, *3.*, potupný, hanlivý, utrhačný.

contundō, *3., tudī, tūsum*, shmožditi, zdrtiti, přemoci.

convaleſcō, *3., valuī*, zotaviti se, pozdraviti se, zesiſliti, VI. 36. C. III. 48.

convallis, *is, f.*, důl, dolina, údolí, úval.

convehō, *3., xī, etum*, svážeti, VII. 74.

convellō, *2., vellī, vulsum*, zROUTI, zviklati, vyvrátiti, sboržiti, VIII. 26.; přenes.: otřásti (čím), podkopati, VIII. 50.

conveniō, *4., vēnī, ventum*, 1) scházeti se, přicházeti (do hromady), shromažďovati se, V. 56; *in numerō equitum convernerant*, VII. 28, mezi jezdci (s jízdou) byli se dostavili; *ad clāmōrem*, IV. 37, na pokřik

n. poplach; — 2) *trans*. I. 27, potkat, navštíviti koho, setkat se s kým; — 3) shodnouti se, zústati na čem, smluvenu býti (zhusta i neosobně), I. 36: *quod convenisset* = co bylo smluveno = oč byli se shodli; II. 19. VIII. 23: *ut convenerat* = jak bylo umluveno = dle úmluvy; — neosobné: *convenit* = hodí se, jest přiměreno, jest na čase, VII. 85; — *conveniens* = shodující se, přiměrený, důsledný, VIII. 53. C. I. 85.

conventus, *ūs, m.*, schůze n. hromada, shromáždění, I. 18. V. 48; zvláště soudní schůze n. hromada náčelníkem řízená v provincii, I. 54: *c. agere*, schůzi misti n. řídit, V. 1, 2; — meton. soudní okres, VIII. 46; — v C. III. 29: *c. cīvium Rōmānōrum*.

convertō, *3., tī, sum*, 1) obrátiti, otočiti, zvrátiti, obrat učiniti n. vykonati, *equōs*, VIII. 48; *cohortēs*; *conversa sīgna bipartitō intulerunt*, I. 25 = obrátvše šik n. učinivše obrat dvojako udeřili; *iter c.*, I. 23 = pochod změniti; I. 52: *a-ciēm*, — někam obrátiti n. zaměřiti: *sīgna ad hostem*, VI. 8 = prapory t. j. pluky na nepřítele; *multitūdinem*, V. 49; *nāves in eam partem*, III. 15 = v onu stranu = v oneu směr; III. 29; *ōra ad tribūnum m.* VI. 39 = obráti zraky své u. zřetel ku trib.; — *castra castrīs convertunt*, C. I. 81 = tábor s táborem zamění; *ad suam potentiam alqd c.* C. I.

4: obrátit̄ eo = užit̄ toho k u své moci; — 2) *mentem ales C. I. 76* = mysl = smýšlení něčí převrátiti, změniti.

convicium, *i*, n., nadávka, přezdívka.

convincō, *3.*, *victī, victum*, překonati koho úplně (důkazy neb svědectvím), usvědčiti, zjevně dokázati, I. 40.

convolvō, *3.*, *volvī, volūtum*, svaliti, obaliti, svinouti, ovinouti, C. II. 2: *testūdinem omnibus rēbus*.

coorior, *4.*, *ortus sum*, vznítiti se, vypuknouti, povstat; *bellum*, III. 7; *tempestās*, IV. 28.

cōpia, *ae, f.*, hojnosť, množství, zásoba; *nūlla ferrāmen-tōrum cōpiā*, V. 42: nemajíce zásoby nářadí železem kovaného, jsouce beze zásoby atd. = postrádajíce atd.; plur.: prostředky, moc, I. 3. V. 27. VI. 15; — o lidech: *prīncipum*, I. 16, zvláště v plur.: obec, lid, lajsko, množství, branný lid, zástupy válečné, vojsko, voje, pluky.

cōpiōsus, *3.*, hojně zásoben, bohat, I. 23. VIII. 2, *agī*.

cōpula, *ae, f.*, houžev, svírka; u Caes. háky záchvatné na lodích, III. 13.

cor, *cordis*, n. srdce, *alqd mihi cordī est*, učo mi leží na srdeci, jest mi milo, VI. 19.

cōram, adv. (z *cum* a *ōs*, *co-ōra-m*, *c-ōra-m*) původně: tvář v tvář, tedy: osobně, I. 32: *c. adesse*; V. 11. a VI. 8: vlastníma očima.

Corduba, *ae, f.*, hlavní město Hispanie baetské, prvá osada řím. v Hispanii vůbec, rodiště obou Senekův a bánská Luçana; nyní *Cordova*.

Corfiniēnsis, *e*, korfin(ij)-ský, subst. Korfiňan, obyvatel města zv.

Corfīniūm, *i*, n., hl. m. Pelignů v Samniu, nyní zřícenina u chrámu *Santo Perino* blíže *Popoli* v Abruzzo-ulteriore (?).

coriūm, *i*, n., silná kůže beze srsti, usně.

Cornēliāna castra, též **Cornēlia c.**, Corneliov tábor v sev. Africe mezi Utikou a řekou Bagradou.

cornū, *ūs*, n., 1) roh, VI. 26, 27, u voj. šíku 2) křídlo, I. 52. II. 23.

corōna, *ae, f.*, 1) vínek, věnec; *sub corōnā vēndere*, III. 16, zajaté prodávati v otroctví; — 2) kruh obléhajícího vojska město svírajíci, VII. 72, *corōnā cīngere*, kruhem sevríti, obklíciiti.

corpus, *oris*, n., tělo, I. 25, 39; mrtvola, II. 10, 27: trup, C. I. 54; — přenes: jakýsi (rozčlánkováný) celek, soubor, těleso, dílo, VII. 72.

corripiō, *3.*, *ripūt, reptūm* (*rapiō*), uchvatiti, napadnouti koho, udeřiti na koho.

corrogō, *1.*, sežebrati, sprositi, C. III. 102.

corrumpō, *3.*, *rūpī, rup-tūm*, zkaziti, zmařiti, VII. 55; pass.: hynouti, scházeti, *macīē* = hubnouti, schnouti; *timōre*

corruptus (*correptus?*), C. III. 64, strachem nakažen, uchvácen.

cortex, *ticis*, m., kora, kůra, II. 33.

cōrus, *ī*, m., vítr severozápadní, pouze V. 7.

Cosa, *ac*, f., C. I. 34, město etrurské s dobrým přístavem „*Portus Herculis*“; C. III. 22, uvedené místo téhož jména bylo prý v Lucanii „*in agrō Thurīnō*.“

Cosānum, *ī*, n., okoli města Cosy na pomoří etrurském; C. I. 34.

cotidiānus, *ī*, každodenní, denní, *c. proelia* = denní šrůtky; C. III. 85; obyčejný, I. 19; — odtud

cotidiē, a d. v., každého dne, co den, denně, I. 16, 1.

crassitūdō, *inis*, f. (*crassus*), tloušť, síla, *parictum*.

Crassus, *ī*, m., *M. Licinius*, soudruh Caesarův a Pompejův ve trojpanství, jenž zahynul ve válce parthské r. 53. př. Kr., I. 21. IV. 1. VIII. 53. C. III. 31: — *P. Licinius* C., syn předešlého, Caes. legat, zahynul též ve válce s Parthy, I. 52. III. 7, 8, 20. VIII. 46. — *M. Licinius* C., syn trojpánův, Caesarův *quaestor*, V. 24, 46, VI. 6.

crātēs, *is*, f., obyčejně plur.: pletenina, pletivo, roští, líska, košina, IV. 17. V. 40.

crēber, *bra*, *brum*, hojný, četný, hustý, co do místa, V. 9; co do času, II. 1, častý, opětný; — **crēbrō**, a d. v., hoj-

ně, často, zhusta, VII. 41; comp. VIII. 17, *crēbrius*.

crēdītor, *ōris*, m. (*crēdō*), věřitel, C. III. 1.

crēdō, 3., *didī*, *ditum*, 1) svěřiti, odevzdati (v ochranu), VI. 31; — půjčiti, *crēditae pecuniae*; — věřiti, důvěrovati čemu, III. 18; — 2) mysliti, dověřiti n. domnívati se, II. 33. VI. 8, 31.

creō, 1., stvořiti; voliti zejména: *rūgem*, *cōnsulem*.

crēscō, 3., *crēvī*, *crētum*, růsti, vzmáhati se; VII. 55: *ex nivibus* = rozvodniti se; přenes: I. 20, *per alquem*, zmoci se kým, skrze koho.

Crētēs, *um* (sg. *Crēs*), m., Krefané, proslulí lučištinci; *Crētus* (accus.) II. 7.

crīmen, *inis*, n., obvinění, obžaloba, nařknuti, výčitka.

cruciātus, *īs*, m. (*cruciō*), muka, trápení, kříž, útrapy; I. 31. II. 31; *cr. ēdere in alqm* = způsobovati muky n. útrapy komu, dopouštěti se útrap na kom.

crūdēlitās, *ātis*, f., krutost, ukrutenství, I. 32. VII. 77; tvrdost povahy, VIII. 44.

erūdēliter, a d. v., tvrdě, krutě, nelitostně, nemilosrdně; superl. *crūdēlissimē*.

crūs, *crūris*, n., holeň, hnát, noha.

cubīle, *is*, n. (*cubō*), lože, lůžko, pouze VI. 27.

culmen, *inis*, n., vrchol, čerén, témě, hřeben, pouze III. 2.

culpa, *ar*, f.: vina, *culpam in alqm conicere* = na koho vrhati n. sváděti vinu.

cultus, *ns*, m. (*colō*), vzdělávání, opatrování, ošetřování, a pak i stav úkonů těmi způsobený: způsob života, životbytí, úprava, I. 1, 31.

cum, 1. *praep.* s *abl.*: s, se, zn. pospolitosť ve klidu i pohybu: *nā esse cum aliquo*, IV. 21: *cum copiis proficiēt* (o výdei) I. 10, 3., se vztaheni na věci I. 24: *cum carriis sequū*, ve smyslu přátelském I. 13, 31 a 41: *agere cum aliquo*, i nepřátelském I. 1, a 31: *cum Germānīs contendere armis*; VII. 75: *bellum gerere cum Rōmānīs*; — současně s . . .; zároveň se . . . (med po) V. 46: *cum nūntiō exire* = zároveň s poslem vyjít; — na ozn. způsobu jakýs úkon provázejícího: s, za, I. 20: *multis cum lacrimis Caesarem complexus* = s hojnými slzami = za valnouho pláče, VII. 74: *cum periculō*; VII. 54, 4. —

2. *coni. α*) s indik. významu a) časového: (tehdy) když, (kdy), VI. 18, 3; I. 40; *cum meritus videbātur* = kdy patrně si zasloužil; *cum primum* = jakmile, jak jen, s ind. perf. III. 9, 2; leč s konj. imperf. I. 23: *cum . . . opertaret* = kdy (by byl) měl, VI. 24: *fuit tempus, cum G. superarent* = kdy předčili, III. 11, 5; *c. pr. posset*; — b) s dějiem opětovaným (*c. iterā-*

tūrum): kdykoli, III. 15: *cum circumsteterant*, III. 14, 6, *cum fūnēs comprehēnsi erant*, VI. 15: *cum est ūsus*; leč i zde míval Caesar nezřídka konj.: III. 12: *cum sē aestus incūtīvisset*, III. 13. 9. I. 25, 3. a j. — c) ve vět. vysvětlovacích (*c. explicat.*): an, nebo přechodník, I. 1: *cum prohibent*, VI. 13: *c. premuntur* = jsouce tlisněni. — d) ve vět. obsahem hlavních s předchozím: *iam n. vix* (*c. inversum*): a již, když (tu), VI. 7: *iamque . . . aberant, cum cōgnoscunt*, VI. 8: *vix . . . processerat, cum . . . nōn dubitāt*. — β) s konj. značte a) přičinu (*c. caus.*): když, poněvadž, proto že, I. 9: *c. nōn possent*; I. 19, 1; VII. 24: *c. continget*. — b) ve vět. připouštěcích: ač, ačkoli, jakkoli (byť i), I. 14, 6: *c. ea ita sint* = ač věci takto se mají, I. 16, 6; I. 20, 4. — c) u vypravování (*c. histor.*) po pravidle s konj. imperf. nebo plqprf.: když I. 4, 3; 7, 1; 12, 5. — **Cum-tum** (*etiam, māxime*) souvztažně slučovací: jak tak, jakož — tak zvláště, nejen — nýbrž i, III. 16, 2; V. 4, 3; C. III. 68.

cūnetatiō, *ōnis*, f., váhání, prodlévání, průtahy, III. 18, 24; od slovesa

cūnetor, 1., váhati, rozmyšleti se, otáleti.

cūnetus, 3. (*cōniūctus*), ves, veškeren, vesměs; subst.

cūnctī = všickni pospolu, VII. 11; *cūncta*, C. III. 79, vše, všechno.

cuneātim, adv., klínovitě, do klínu, v klifu, VII. 28; od

cuneus, *i*, m., klín; přeneseno na skupení vojska, VI. 40. VIII. 14.

cunīculus, *i*, m., králík; — vojensky: podkop, průkop n. průchod podzemní (po způsobu králskův), čelcí proti oblézenému městu, III. 21. VII. 22, *c. agere* viz u slovesa.

cūpa, *ae*, f.: džber, bečka, kád, vědro, sud; VIII. 42. C. II. 11.

cupiditās, *atis*, f.: chtivost, dychtivost, žádost, tužba, bažení; *c. rēgnū* = bažení po kralování, žádost království, I. 2, 9; VII. 52: bojovnost; — horoucí někomu oddanost, přichynost, VIII. 51, nebo spíše: zvědavost, chtivost (?). V. vyd. poznámkové.

cupidus, *3* (*cupiō*), žádostiv, žáden, chtivý; *bellandī*, *c.* = bojechtyvý, bojovný, výšivý; VII. 40: *cupidissimis omnibus* (abl. abs.) za všeobecné dychtivosti n. tužby; a d.v.: *cupidē*.

cupiō, *3.*, *īvī*, *īn*, *ītum*, žadati si, bažiti, dychtiti, toužiti po čem, II. 25. III. 19, 21; — *alicui*, I. 18: přáti komu n. přízniiv č. nakloněn být.

cūra, *ae*, f., péče, starost; *rēs mīhi cūræ est* = mám to na zřeteli n. starosti, dám si na tom záležeti, dbám toho, jsem toho pilen, I. 33, 40;

cūram remittere, C. II. 13, nechávat péče, povolovati, ochabovati v pečlivosti.

cūratiō, *ōnis*, f., obstarávání, opatrování, správa.

Curieta, *ae*, f., ostrůvek v moři Adriat. proti pomoři liburnsk. uvní Veglia v zátoce quarnerské, C. III. 10, se hl. městem **Curicum**, *i*, n., C. III. 8.

Curiosolitēs, *um*, m., II. 34. III. 7, acc.: *Curiosolitas*; VII. 75 jedua z nejzápadnějších obcí aremorických blíže Corseulu v Bretagni.

cūrō, 1., pečovati, starati se oč, s acc. a gerund.: *ob-sides dandōs* c. I. 19, st. se o dodání, dostavení zástavníku č. rukojmí, by rukojmí dání byli; často vyjadří se slovesy: rozkázati, dáti; I. 13. *pontem faciendum cūrat* = dá, rozkáže postavit most; V. 1.

currus, *ūs*, m., vůz, povoz, pouze IV. 33.

cursus, *ūs*, m. (*currō*), 1) běh, eval, *māgnō cursū contendere*, III. 19, velikým spěchem (rychlým pochodem) chytati; *eōdem illō, quō vēnerant, cursū irrumpere*, VI. 37, jedním chvatem (bez zastavení, bez oddechu) někam vrazit i.n. vniknouti; — 2) cesta, jízda (nebo i její) směr, zvláště o plavbě lodí, *cursum tenēre*, IV. 26, směr dodržeti; *secundum cursum habēre*, C. III. 47, příznivou plavbu mít; *in mediō cursū*, V. 13, na polou cestě.

cuspis, *īdis*, f., hrot, hrottec, bodec, špička; C. II. 2.

cūstōdia, *ac*, f., (*custōs*), střežení, hlídání, *urbis*; pak též osobně: stráž, hlídka, II. 29; — vězení, vazba, C. III. 104.

cūstōdiō, 4., střežiti, vězni; *alqm cūstōdiendum trā-*

dere, VI. 4, někoho odevzdati ku střežení, pod dozor n. dohlídku.

cūstōs, *ōdis*, m., strážce, dozorce, v plur. stráž, I. 20.

Cyrēnae, *ārum*, f., hl. město provincie Kyrenaiky na sev. pobřeží africkém, III. 5.

D.

D. = Decimus; — jakožto číslice = 500; a. d. = *ante diem*, viz *ante*.

Dacī, *ōrum*, VI. 25, obyvatelé Dakie (Dákové), jež asi 1000 mil majíc v objemu rozkládala se mezi Dunajem, Tisou, Tatrami a řekami Prutem a Seretem (Tyras a Hierasus) a od r. 106. po Kr. stala se provincií římu. Nejbliže sprízněni byli s Gety (aspoň dle jazyka), později pak byvše pořímaněni se Slovany a Germany splynuli v Rumuny č. Valachy.

Dalmatae, *ārum*, m., Dalmatové, národ na pomoří Adrie mezi nyn. řekami Kerkou a Drinem Bílým; C. III. 9.

damnō, 1., odsouditi, pokutovati, *capitīs* = hrđla; *ē nōmine* = proto; I. 4: *damnītum p. sequī oportēbat* = odsouzeného (= byl-li by odsouzen) měl stihnouti trest upálení.

damnum, *ī*, n., ztráta, VI. 44, *damnō* se ztrátou.

Dānnuvius (správněji než **Dānubius**), VI. 25, řeka Dunaj, jež v dolním toku svém asi od hranic panonských slula Ister (srovnej: byster proud).

Dardanī, *ōrum*, m., národ, jenž sídlil asi v nynějším Bulharsku záp.

dē, praep. s abl. na ozn.
1) směru prostor. slůry dolů: *s, se*; II. 32: *dē mūrō* = se zdí měst.; IV. 24, 2; ale též odchod odněkud: I. 2: *dē fīnībus exīre* = z (s) území vytáhnouti IV. 19, 2: V. 43, 4; — 2) času: *za, o*; II. 7, 1: *dē mediā nocte* = o půlnoci, I. 12: *dē tertīā vigiliā* = za 3. hlídky; I. 41, 4; — 3) partitivně: *z:* I. 15: *paučī dē nostrīs*; *dē exercitū captīvī*; — 4) o přičině n. polnútee: *pro, ze, za*; I. 1: *quā dē causā*; *multīs dē causīs*; — 5) způsobu: *po, dle, z*; VII. 5: *dē cōnsiliō legatōrum* = po radě vyslančův, II. 3: *dē imprōvīsō* = z ne-

nadání = mimo nadání, VII. 72, 2; — 6) zn. předmět řeči n. myšlení: o; I. 19, 4: *dē eō dicere*; I. 34: *dē repūblicā cum eō agere*; I. 40, 4. a 11; VII. 59, 1; — 7) předmět, k němuž nějaký výrok neb úkon se táhne: co do, vzhledem k n. na..., stran, o. v.; I. 14: *dē iniūriis satisfacere*, II. 10: *spes dē expūgnandō oppidō* = naděje v dobytí města.

dēbeō, 2. (*dēhabeo*), dluhotvati, být dlužen; *frumentum dēbetur* VI. 34, obilí má být vydáváno, jest splatno, náleží; s infin.: míti, být (= musiti), být povinen, I. 17, 44; *non debere* = nemíti, nesmíti, I. 11. VII. 20; — míti komu děkovati z čeho, být mu něčím zavazán, povinen vděčnosti, V. 27; odtud

dēbitor, *ōris*, m., dlužník. **dē-cēdō**, 3., *cēssī*, *cēssum*, ustoupiti, odtáhnouti, I. 31. V. 43; odejiti z provincie po prošlé době správní, VIII. 50; — jít stranou = s cesty, ustoupiti komu, VI. 13; — sejiti se světa, zemřiti, VI. 19.

dē-cernō, 3., *crēvī*, *crētum*, rozhodnouti, VI. 13; ustanoviti, určiti, nařídit, II. 35; příknouti *prōvinciās privātis*; rozhodnouti se, ustanoviti se na čem, s inf., V. 5, 53; — rozhodnouti bojem, C. III. 41.

dē-certō, 1., zápasiti rozhodně, rozhodnouti věc bojem, VIII. 7; *proeliō*, I. 50, bojovati rozhodný boj.

dēcēssus, *ūs*, m. (*dēcēdō*), ústup, odchod, VIII. 49; — *d. aestūs*, ústup proudění mořského, odtok, odliv, III. 13.

Decetia, *ae*, f., měs. aedujské na Ligeru, nyní *Decize*.

dēcidō, 3., *cidī* (*cado*), spadnouti, *equō*, pouze I. 48.

dēcipiō, 3., *cēpī*, *ceptum*, (*capiō*), 1) podchytiti, podskočiti, podvésti, oklamati, ošíditi, ošáliti, I. 14; — 2) minouti co, ujiti čemu, C. I. 58.

dē-clārō, 1., objasňovati, vysvětliti, prohlásiti, zvěstovati.

dēclivis, *e* (*clīvus*), mírný svah mající, o mírném svahu, spádný, stoupající, II. 18; s ub st.: *declīve*, plur. *declīvia*, sráz, svah, VII. 88.

dēclivitās, *atis*, f., sráznost, svah, spád (při výšinách) úbočí, VII. 85.

dēcerētum, *ī*, n. (*dēcernō*), rozhodnuti, nález, snesení, VII. 34; *d-ō stāre*, VI. 31, nález se podrobiti n. podvoliti.

decumānus, 3, II. 24, *porta dec.*, u tábora řím. zadní, od nepřítele odvrácená brána — nejspíše proto, že u ní mívala město své po pravidle 10. (*decima* = *decuma*) cohorta legie. — Tab. II. uprostřed. Ostatně viz vyd. poznám. úvod III. str. XXVII.

decuriō, *ōnis*, m. I. 23, 1) náčelník 1 dekurie jízdné — později turmy — (jaké 3 tvořily 1 turmu, 10 turm = 1 křídlo neb praporec — *ala* = 300 jezdci); — 2) člen se-

natu v municipiích, C. I. 13, 23.

dē-currō, 3., *cucurri i currī*, *currsum*, dolů kvapiti, sběhnouti, sletěti, III. 4; odkvapiti, odbehnouti vůbec, II. 21; přenes. útěchu n. útočiště vzítí, utéci se k čemu, C. I. 5. — Odtud

dēcursiō, *ōnis*, f., vpád, přepadení (s výšiny) VIII. 24.

dē-decus, *oris*, n., nečest, hanba, nepočitivý čin n. skutek, IV. 25, *d. admittere* = spáchatи n. dopustiti se.

dē-disceō, 3., *didicī*, odučiti se, zapomnenouti.

dēditicius, 3. (*dēdō*), kdo so vzdal na milost i nemilosť, podmaněn, podroben, II. 17; subst. poddaný, podrobenee, rob, I. 27, 44, II. 32.

dēditiō, *ōnis*, f. (*dēdō*), odevzdání, poddání, podrobent; *d—ne factā* = po vz láni, II. 33; *in dēditiōnem veniō*, VI. 3, přicházím se podrobit, přicházím v porobu; *alqum in d—m accipere, recipere*, I. 28, přijati koho v porobu, poddanost, něči podrobení (= koho na milost).

dē-dō, 3., *didī, ditum*, 1) zcela odevzdati, vydati, poddati, *in cruciatum*, v útrapy, k mučení, VII. 71; *hostibus ad supplicium*, VII. 26, v pokutu, k trýzni, na smrť; — 2) oddati, věnovati, posvětit se = *sē d. amicitiae acls*, III. 22; — *dēditus*, 3 adjektivně VI. 16, *religiōnibus*, oddán.

dē-dūcō, 3., *dūxī, ductum*,

1) svésti odkud, IV. 30. VI. 10; zejména vojsko (si) odvésti, I. 44, *praesidia* = stráže n. hlásky, II. 33; o lodích V. 2, 23. do vody spustiti, VII. 60. z loděnic vypraviti; se zřetelem na cíl: dovésti, přivésti, *ad alqm*, VII. 28, 55; zejména branný lid, V. 27; v manželství, za manželku, V. 14; — 2) přenes. přivésti, přiměti, pohnouti k čemu, II. 10; svésti: *praemiō*, VII. 37; *sī in eum cāsum dēdūcerentur*, II. 31, kdyby až tam (tak daleko) se dostati měli; C. I. 4: *ad arma*; VII. 63 viz: *contrōversia*; VII. 54 viz: *amplitūdō*.

dēfatigātiō, *ōnis*, f. (*fati-gō*), únava, unavení, umílení.

dē-fatigō, 1., unaviti, umiliti koho, *labōre*, VIII. 41; pass. I. 40. vysílen býti.

dēfectiō, *ōnis*, f. (*dēficiō*), odpadení, odpad, vztoura.

dēfendō, 3., *endi, ēnum*, odvrátiti, odludit, odehnati, odrážeti koho neb co od čeho, II. 29; brániti, hájiti, chrániti, I. 11, 31. VII. 23. přel čím.

dēfensor, *ōris*, m., obhájce, ochránce; *hīs dēfensōribus* (abl. abs.) IV. 17, jich odporem, ochranou, záštitou.

dē-ferō, *ferre, tulī, lātum*, 1) odnésti, dopraviti, IV. 27. V. 45; pass.: dostati se mimo děk, očtnouti se kde, VI. 42; o lodích: býti zahnán, uchvácen, stržen, IV. 36. V. 8; — 2) přenes.: nabídnoti, odevzdati, svěřiti komu co, VI. 2;

rem ad cōnsilium, III. 23, věc radě (vojenské) předložiti; ohlášti, udati, VI. 20.

dēfessus, 3 (*dēfetīscor*), unaven, umalen, utýrán, C. II. 41.

dēficiō, 3., *fēcī*, *fēctum*, 1) odčiniti, odpuditi co, tedy: zprostřiti se čeho, odpadnouti, odestati, II. 14, *ab alquō*; — 2) ustupovati, ubývati, scházeti, nedostávati se, VI. 16. IV. 20; *nōn dēfēcī animō* = nepozbyl jsem myslí n. odvahy, VII. 30. C. II. 31; — 3) trans: opouští mne něco, nedostává se mi toho, III. 5; *omniū mē dēficiunt*, V. 33, všechno mě opouští = nevím si rady; pass. VII. 3, jsem bez čeho, strádám čím.

dē-fīgō, 3., *fīxī*, *fīxum*, vraziti, zaraziti, vkláti, IV. 17: *tīgna*; C. II. 2, pass.: zaraziti se a tak: utkviti, uváznouti, V. 44, 7.

dē-fīniō, 4., omeziti, ohraňciti, určiti, ustanoviti, VII. 83: *tempus*; *cōnsulatum in annōs*, C.

dē-fluō, 3., *flūxi*, *flūxum*, odtékati, stékati, IV. 10.

dēfōrmis, e, beztvárný, neúhledný, zmrazený, šeredný.

dē-fugiō, 3., *fūgī*, *fugitum*, prchnouti, uprchnouti, pak i prch. před kým, vyhnouti se komu = *alqm*, VI. 13; *proelium*.

dēgredior, 3., *grēssus sum*, (*gradior*), sestupovati, odcházeti, C. I. 72.

dēicioō, 3., *iēcī*, *iectum*, (*iacīō*), 1) svrhnuti, shoditi, strh-

nouti, III. 15, *antemnās*; III. 26, *sē per mūnūtiōnēs*; IV. 12, pass.: svržen býti a tak spadnouti; IV. 17, *dēcere opus* = srutiti, pobořiti dilo (most), ku sboření dila; — *nāvēs dēiciuntur*, IV. 28: lodi jsou strženy, zahnány (ze svého směru) *ad īferiōrem partem īsulac*; — sehnati, zahnati (nepřítele), VII. 51, *locō*, se svého postavení; pass. II. 27. IV. 12, zabiti, srbnouti; *sortem*, C. I. 6; — 2) přenes.: zbaviti koho čeho, připraviti n. oloupati ho oč, I. 8: *alqm spē*, zklamati; *prīcipatū dēicī* VII. 63, býti svržen s náčelnictví, předáctví. — **dēiectus**, 3, ponížen, nízký, *loca* = sníženiny. — Odtud

dēiectus, ūs, m., svah, sklon, spád, sráz, II. 22; plur.: *dēiectūs lateris* II. 8: mělsrázné stráňe = byl srázný.

deinceps, a d. v. (*dein — capio*), po sobě, za sebou, po pořádku, dále.

dē-labor, 3., *lāpsus sum*, svézti, smeknouti se, sklesnouti s čeho.

dēlectō, 1. (*deliciae*), těšiti, baviti, vyrážeti; *dēpōnēs*: těšiti, baviti se čím; IV. 2.

dēlectus, lépe *dilēctus*, v. t.

dēlēgō, 1., odkázati koho na koho, vznéstí co na koho, a tudíž: svaliti, svéstí co na koho, podkládati, přičítati mu co, VIII. 22: *causam peccatū alicui*.

dēleō, 2., *lēvī*, *lētum*, setříti, potříti, shladiti, vyhladiti,

sumazati, II. 27, *turpitudinem* občanských práv upadením v *zafugae*; — o osobách, VI. 36, jetí nepřátelské, *hostes*, zničiti.

dē-liberō, 1. (*libra*), považovati, rozvažovati, přemýšleti, raditi se o čem, v pořadu bráti co, IV. 9: *rem*, VII. 15; *dē rū*.

dē-librō, 1. (*liber* = lýko), oloupit, oloupati, pouze VII. 73, 2.

dēlictum, i., n. (*delinquō*), přestupek, přečin, zločin, pouze VII. 4, 10.

dēligō, 1. (*ligō*), svázati, uvázati, připevniti, *ad ancoram*, V. 9, 1; 48, 5.

dē-ligō, 3., *legi*, *lūctum*, (*legō*), vybrati, vyvoliti, IV. 19, *locum*; — vojen.: odváldeti (vybrati, sbíraty vojny, *equites*, IV. 7; — partic. **dēlectus**, 3, adjekt.: vyvolený, vybraný.

dēlitescō, 3., *lūtū*, (*lūtescō*), schovávaty, ukryvaty se, IV. 32, 4.

dēmentia, ae, f. (*dēmēns*), nerozum, nesmyslnost, bláznovství, pošetilosf, IV. 13, 2.

dē-metō, 3., *messuī*, *mēsum*, požati, posekaty, IV. 32, 4.

dē-migrō, 1., odejiti, odtahnouti, vystěhovati se, opustiti, IV. 19; vyprázdnuti, VIII. 7; stanoviště opustiti, V. 43.

dē-minuō, 3., *uit*, *ütum*, umensiti, uskrovnit, oslabiti, I. 18; učiniti újmu na čem, injati z čeho, ublfžiti na čem, VII. 33, 43; I. 53, 6. — Odtud

dēminutio, ōnis, f., umensení, újma, ztráta, C. II. 32, *d. capitis*, ztráta rodinných i

občanských práv upadením v zafugae; — o osobách, VI. 36, jetí nepřátelské.

dēmissiō, ōnis, f., spuštění, spoušt rohož svislých, *storiarum*; C. — od

dē-missus, 3, spuštěn, svislý, skloněn, I. 32, *dēmissō capite* = se skloněnou hlavou, sklonivše hlavy; odtud superl. adverb.: **dēmississimē** (C. I. 84.) nejponíženěji; — o krajině: nízký, ponížený (úval hlub. lesa), hluboký, VII. 72; od slovesa:

dē-mittō, 3., *mīsi*, *mīssum*, 1) spouštěti, VII. 47, *dē mīrīs per manūs dēmissac* = po rukách se zdí se spustivše; *caput* I. 32, skloniti; VII. 73: *stīpites*, zapouštěti, zaražeti; *castra ad rīpās*, VIII. 36, přeložiti tábor (dolit) na břehy; *sē dēm. in convallēm* (o vojsku) V. 32, odebратy se, odtahnouti, sestoupiti; — 2) přenes. *animō sē d.* VII. 29, 1, klesnouti na duchu n. myslí.

dēmō, 3., *dēmīsī*, *dēmīptum*, (*dē emō*) pouze V. 48, 8: sniti, sejmouti, sundati.

dē-mōnstrō, 1., 1) označiti, okázati, V. 1: *modum fōrmamque nāvium* = rozměr a útvar korábův; V. 2: *nāvēs tīus generis, cūlus suprā dēmōnstrāvimus* = koráby způsobu (výše) nahoře označeného (vypsaného); — 2) poukázati, dotknouti se (vypravováním), pojmenovati, uvésti, V. 49, VI. 25.

dē-moror, 1., zdržeti, protahnouti, opozditi, *iter*; zadřžovati, překážeti, *eruptiōnēs*.

dē-moveō, 2., *mōvī, mōtum*, odstraniti, odpudití, odehnati, C. II. 32.

dē-mun, a d.v., teprv, seslouje adverbia časová, *tum dē-mum*, I. 17. tu teprv.

dē-nārius, *i.*, m., střib. peníz římský, jenž platil 10 assuv t. j. našich asi 40 kr. Ostatně viz Kořínkovy Lat. ml. dodav. II. — C. I. 52.

dē-negō, 1., odepříti, odříci, I. 42. 2.

dē-nī, *ae, a*, po deseti.

dē-nique, a d.v., konečně, na konec, I. 22; aspoň; II. 33; konečně = vůbec, krátce, zkrátka, slovení, I. 40, VII. 28.

dēnsus, 3, těsný, těsně k sobě přiléhající, VII. 46, 3.

dē-nūntiātiō, *ōnis*, f. ohláška, zvěst, pohružka, C. III. 9; od slovesa:

dē-nūntiō, 1., vzkázati, ohlášiti, prohlásiti (úředně) I. 36; — vyzvatí, VI. 10, 1.

dē-pellō, 3., *pulī, pulsūm*, zapuditi, zalinati; *morbūm*, VI. 17; odvrátití; *π cōnsilīūs*.

dē-perdō, 3., *didī, ditūm*, (na vždy) ztratiti, přijíti oč, V. 54, 5.

dē-pereō, 4., *ī, itūrus*, zahynouti, přijíti na zmar, vzítí za své, V. 23, 1.

dē-pōnō, 3., *posuī, positūm*, 1) složiti, odložiti, IV. 32, *arma*; uložiti, IV. 19, *liberōs*, VI. 41, *praedam*; odevzdati, svěřiti, uschovati co u koho, VII. 63; — 2) přenes.: složiti úřad, VII. 33; *imperium*; odříci, yzdáti

se čeho, V. 19: *spem*; mimo sebe pustiti, I. 14: *memoriam dēp.* = upomísku odložiti = zapomenouti.

dē-populor, 1., zpustošiti, popleniti, vyhubiti; leč part. perf. pass. I. 11, 4 a VII. 77, 14.

dē-portō, 1., odnáesti, odvleci, odpraviti, dopraviti, III. 12, 3.

dē-pōscō, 3., *popōsci*, vyžádati si, požadovati, nastupovati oč, vyhledávati, VII. 1, 5; *ad supplicium*, k utracení, VIII. 38, 3.

dē-prāvō, 1. (*prāvus*), znetvořiti, pokaziti, pohoršiti, svéstí, C. I. 7.

dē-precātiō, *ōnis*, f.: (*dē-precor*), odprošení, odepření, odpór, VIII. Praef. *inertiae* = lenivosti.

dē-precātor, *ōris*, m., přímluvce, přímluvčí, orodovnák; abl. abs.: *cō d—re* I. 9, 2, na jeho přímluvu, jeho přímluvou; od slovesa:

dē-precor, 1., odprošovati, prositi za odvrácení čeho, VII. 40; *mortem* = za odv. smrti; C. I. 5. — prositi snažně, dooprošovati se, II. 31. IV. 7; o milost, V. 6, 2. VI. 4, 2.

dē-prehendō, *endī, ēnsum*, a **dē-prēndō**, 3., *prēndī*, 1) zahlytit, uchvátiti, polapiti, jati, V. 45, 1, — 2) postihnouti, V. 58, 6. překvapiti, VII. 52, 2. *hostes*.

dē-primō, 3., *pressī, presum*, (*premō*), dolů tlačiti, stlačiti; *nāvēs*, potopiti; prohlou-

biti, kopati, *fōssam* VIII. 9, 40; *vallis dēpressa in altitū-dinem*, VIII. 9, údolí neb úval sušený do hloubi.

dē-pūgnō, 1., bojovati rozhodný boj, rozhodnouti bojem, VII. 28, 1. *acīē īstrūctā*.

dērīvō, 1. (*rīvus*), odvodniti, odvésti vodu z řeky, VII. 72; řeku, VIII. 40.

dē-rogō, 1., odčiniti zákon částečně; odnáti n. odepřiti (víry a důvěry) komu, VI. 23, 8.

dēscendō, 3., *endi*, *ēnsum (scandō)*, 1) sestoupiti, odebrati se (s místa vyššího dolů), o pochodu vojska, VII. 53; — 2) přenes.: přistoupiti, sáhnouti, odhodlati se k čemu, III. 9: *ad extēnum auxilium*, V. 29: *ad cōsilium*, VI. 16: *ad innocentium supplicia*; C. I. 5. a 9: *ad omnia*. — Odtud

dēscēnsus, *ūs*, m., sestupování, sestup, přístup, příchod, VIII. 40.

dē-scīscō, 3., *scīvi*, *scītūm*, odstoupiti, odpadnouti od koho, zpronevěřiti se mu, opustiti ho, C. I. 60.

dē-secō, 1., *secūt*, *sectum*, odříznouti, useknouti, udati, VII. 4, 10.

dē-serō, 3., *serūt*, *sertum*, (*seriēs*), opustiti (řadu, stanoviště své), II. 29. *castella*, I. 45. VII. 2; zanechati čeho, II. 25, *dēsertō proeliō*, = zanechavše boje; *d. sū*: C. I. 75, pozbyti myslí, zoufati sám nad sebou; — **deserta** *ōrum (loca)*, opuštěná místa, poušť, puštiny, samota, V. 53. 4.

dēsērtor, *ōris*, m., ostavitel, zběh, úskok, pouze VI. 23, 8.

dēsiderō, 1., žádati si, přáti si čeho, VII. 20, 52; — postrádati, polírešiti čeho, nedostávati se, scházeti, VII. 11, 8: *per paucis dēsideratīs, quīn cūncī caperentur* = přemálo jich scházelo z počtu nepřátel, aby všichni byli zajati = málem všickni byli by zajati bývali; VII. 51, 4.

dēsidia, *ae*, f., civení, dřepení na témž místě, nehybnost, zahálka, lenosť, pouze VI. 23, 6.

dē-sīgnō, 1., označovati koho, narážeti na koho, I. 18, 1. *ōratiōne*; C. I. 5.

dēsiliō, 4., *siluī*, *sultum (saliō)*, seskočiti, skočiti dolů, IV. 12, 25.

dē-sinō, 3., *sīvī*, n. *sīt*, *sītum*, ustati, přestati.

dē-sistō, 3., *stītī*, *stītum*, ustoupiti, upustiti od čeho, nechati čeho, *oppūgnatiōne*, přestati.

dēspectus, *ūs*, m. (*dēspīciō*), shled, rozhled s hůry dolů; plur. II. 39, srázy.

dēspērātiō, *ōnis*, f. beznádějnosc, zoufalost, zoufalství; *ad summam dēspērātiōnem pervenire* = dospěti ku největšímu zoufalství; C. II. 42; od

dē-spērō, 1., býti bez naděje, nedoufati, zoufati nad čím, I. 18, 40, *dē rē*; s dat. III. 12, VII. 50, *sībi*, netušiti si, vzdáti se naděje, zoufati sám nad sebou; II. 24, *dē-*

speratīs nostrīs rēbus = položivše nás za ztracený, zoufavše nad stavem naším; V. 26; — part. **dēspērātus**, 3, o osobách adjektivně, VII. 3, 1. lidé zoufalí, ztracení, jimž není spásy ni pomoci.

dēspiciō, 3., *speciū, spectum, (specio)*, 1) hleděti s hůry, shlížeti, VII. 36; — 2) přenes.: nevážiti si, pohrdati, povrhovati, I. 13. C. III. 87.

dē-spoliō, 1., oloupiti, obrati, zbavit koho čeho, *alqm armis*, II. 31.

dēstīnō, 1., 1) upevniti, přituziti, III. 14, VII. 22; C. I. 25. *ratēs*. — 2) ustanoviti, určiti, VII. 72. C. I. 33.

dēstituō, 3., *ūt, ūtum (statuō)*, odstaviti; ostaviti, ošáliti, napáliti, I. 16, 6.

dē-stringō, 3., *strīnax̄, strīcum*, strhnouti, odhaliti; obnažiti meč, dobyti meče, I. 25, *gladiūs dēstrīctis*, obnaženými meči.

dē-sum, *esse, fuī*, nebýt pohotově, scházeti, chyběti, nedostávati se, IV. 30; — vzdalovati se, býti pohřešován, scházeti, V. 33. C. I. 1.

dēsnper, a d v., shůry, shora, I. 52.

dē-tendō, 3, *endi, īnsum*, něco rozepjatého stáhnouti, skládati, C. III. 85, *tabernacula*.

dē-tergeō, 3., *tērsi, tērsum*, setřisti, utřisti; sraziti, zurážeti, *rēmōs*.

dēterior, *iūs*, (superl.: *dēterrīmus*), horší, nepatrnejší;

vectīgālia dēteriōra facere, I. 36, poplatky ztenčovati, umenshovati.

dē-terreō, 2., odstrašovati, odrážeti, odvracet, odpuzovati, II. 3, 5 s *quīn*; VIII. 41, 3. s *inf.*

dē-tēstōr, 1., proklínati (dovolávajíc se bohův), zažehnávati koho, zlořečiti komu, VI. 31, 5: *omnibus precibūs alqm, všeemožným zažehnáním Amb.* proklev.

dētīneō, 2., *tinūt, tentum (teneō)*, 1) zadržeti, zastaviti, zdržeti, *nārvēs*, III. 12; — protahnouti, oddáliti, zpozditi, zdržeti, *victōriam*, VII. 37.

dētrāctō, 1. (též *dētrēctō*, 1.), vytahovati se, vytáčeti se z čeho, vyhýbat se, zpouzeti, zpěčovati se čemu, pouze VII. 14, 9. *mēlitiam*; od slovesa

dē-trahō, 3., *āxī, āctum*, stáhnouti, sníti, VII. 45 2: *strāmenta*; odniti, odebrati III. 2. II. 25, 2. *scūtum*.

dētrēctō viz **dētrāctō**.

dētrīmentōsus, 3, přeskodný, záhubný, velice na záhubu n. újmu, škodlivý, pouze VII. 33, 1; — od

dētrīmentum, ī, n. (*dētērō*), nehoda, ztráta, škoda, újma, úraz, polroma, VII. 19; *d—ō esse* = býti na újmu, se škodou, k úrazu; — zvláště nehoda válečná, porážka, *d. accipere* = porážku vzít, utrpěti, V. 22, 3, utrpěv tolik porážek, po toliku porážkách, 52, 1. pro nepatrnu porážku.

dē-trūdō, 3., *sī, sum*, sra-

ziti, shoditi, sundati, II. 21,
5. scūtis tegimenta.

dē-turbō, 1., sehnati, za-
hnati, zapuditi, zatlačiti.

dē-ñrō, 3., ūssī, ūstum, u-
páliti, spáliti, VII. 25, 1.

deus, ī, m., bůh; dīm
mortales, IV. 7, 5; gen. plur.
deūm, VI. 17, 1; dat. dīs, VI.
16, 5.

dē-vehō, 3., xī, ctum, své-
sti, dopraviti, V. 47. 2; I.
43, legiōnem equis, koňmo.

dē-veniō, 4., vēnī, ventum,
někam sejti, dostati se, do-
raziti, stíhnouti.

dēvexus, 3, srázný, spádi-
tý; subst.: **dēvexum**, ī, n.
sráz, spád, svah; pouze VII.
88, 1.

dē-vincio, 4., vīnxī, vinc-
tum, uvázati, připevniti; pře-
nes.: zavázati si, zavděčiti si.

dē-vincō, 3., vīci, victum,
na hlavu poraziti, pokročiti.

dē-vocō, 1., dolū svolati;
rem in dubium, VI. 7, 6. strh-
nouti v nebezpečí, v pochyb-
nost uvésti, opovážiti se čeho.

dē-volvō, 3., volvī, volū-
tum, svaliti, skutáleti, sava.

dē-voveō, 2., ūvī, ūtum,
bohu zaslíbiti, posvětiti, VI.
17; — 2) oddati se, věnovati se
čemu jinému, amīcitiae, III.
22; — partic. **dēvōtus**, subst.
III. 22, zaslíbenec, oddanec,
posvěcenec, věrný.

dexter, (terā, terum a) tra,
trum, pravý, na pravo, v pravo
jdouci, V. 44. — subst. **dex-
tra**, ae (manus), pravice, I.
20.; VIII. 29, 3. plur. páže.

Diablintēs, též **Diablin-**
trēs, III. 9. viz *Aulerici*.

Diana, ae, f., Řekům a Ří-
manům bohyňe louv a panen-
ské čistoty; znám byl obecně
chrám její v Efesu.

dīcio, ūnis, f. (*dicō*), po-
ručenství, područí, panství,
moc, I. 31, 7; 33, 2; II. 34.

dīcō, 1., posvětiti se (pů-
vodně bolu), oddati se, věno-
vati se, VI. 13. sē in servitū-
tem; VI. 12. in clientelam viz
tam.

dīcō, 3., dīxi, dictum, říci,
zmíniti se, praviti, III. 26. IV.
4; pass. dīcor, prý, s nom. e.
inf. IV. 1 a jinde viz *Kořinka*;
— mluviti, pronášeti, před-
nášeti, I. 18, 35. — Jiná rě-
ní hledej u těch kterých subst-
stantiv. — Odtud

dictātor, ūris, m. diktator,
C. II. 21. (volen nejvýše na
6 měsícův).

dictatūra, ae, f. diktatura,
C. III. 2.

dictiō, ūnis, f., přednáška;
causae d. I. 4, 2. zodpovídání se
před soudem, přelíčení, obrana,
spis obhajovací.

dictitō, 1., říkávati, tvrdí-
vati, C. III. 22.

dictum, ī, n. (*dictō*), 1) vý-
rok, slovo, vyjádření, V. 6; —
2) rozkaz, nařízení, I. 39, *dictō*
audientem esse, rozkazu býti
poslušen: s dat. osobou: *a*licui
dictō audientem esse = na slovo
uposlechnouti kolio, I. 40, 12.

dī-dūcō, 3., dīxi, ductum,
rozváděti, rozděliti, rozdrobiti,
III. 23.

diēs, *ei*, m. a f. (plur. pouze masc.), 1) den výbec; *multō diē* = valně na den = když den již pokročil; *diem ex diē*, I. 16, den ode dne; *in diēs*, III. 23. co den, každým dnem, každodenně; V. 58, 1; — 2) určitý den, lhůta (po pravidle fem.) I. 8; *diē cōnstitūta*, I. 4; *ad diem* = v čas, v určený den; — 3) čas, lhůta, *diem sūmere ad dēliberandum*, I. 7. čas, lhůtu si vzít na rozmyšlenou; — *diem dicere*, I. 6. *cōnstituere*, I. 30, 5. den určiti, ustanoviti, rok položiti (u soudu), C. III. 20.

differō, *differre, distulī, dīlatum*, transit.: 1) roznáseti, *īg-nem*, V. 43; — 2) o čase, oddáli, odložiti, VII. 11; — 3) intrans.: rozcházeti, rozeznávati se, lišiti se, jest rozdíl, I. 1. VI. 18.

differtus, 3. (*farcīō*), napán, napěchován, přeplněn, C. III. 32.

difficilis, *e*, nesnadný, těžký, I. 14, 2; — obtížný, neschůdný, I. 6, 1: *īter*, nepřistupný, *palīns*; — nepříznivý, zlý, *tempus*, VIII. 6; *tempestās*, C. III. 15.

difficultās, *ātis*, f.: (*difficilis*), nesnáz, obtíž, III. 10, 12. II. 20. VI. 34. VII. 35.

difficulter, a d v. nesnadně; c o m p. **difficilius**, VII. 58, 2.

diffido, 3., *fīsus sum*, nedůvěrovati, nevěřiti čemu, zonfati nad čím, VI. 38; *quā suā rēbus diffidant*, V. 41, kteří prý zonfají sami na sebou,

nad stavem n. postavením svým; C. I. 12, III. 94.

diffugiō, 3., *fūgī, fugitum*, rozběhnouti, rozprchnouti, rozprášiti se, VIII. 23.

diffundō, 3., *fūdī, fūsum*, rozliti; VI. 26, 2. pass.: šířiti se, rozkládati se.

digitus, *ī*, m. 1) prst; III. 13, 4. d. *pollex*, palec; — 2) jako míra: palec, VII. 73, 6.

dīgnitās, *ātis*, f., 1) důstojnost, hodnost, vážnost, čest, poctivost, I. 43. VI. 8, 12; *nōn est dīgnitātis populi Rōm.*, IV. 17, neshoduje, nesrovňává se s důstojností národu řím.; není jí přiměřeno; — 2) důstojenství, hodnost, úřad, postavení, stav, VI. 12. VII. 39.

dīgnus, 3, hoden, s a b l. VII. 25, 1. *memōriā*.

dīgredior, 3., *grēssus sum*, rozejít, rozloučit, rozestati se s kým = *ab alquō*.

dīindicō, 1. rozsouditi, V. 44, 14.

dīlectus, *īs*, m., (od *dīli-gō*), (též *dēlēctus*, *īs*), VI. 1, VII. 1, výběr, výbor; zvláště vojen.: *d. habēre* odvod prováděti, odváděti, VI. 1; *insti-tuere, cōnfiscere*; C. I. 18. plur.

dīligenter, a d v. pilně, dbale, bedlivě, určitě, zevrubně, C. III. 81. *dīligentissimē*.

dīligentia, *ae*, f., bedlivost, V. 58, 1. horlivost, opatrnost; I. 40, 4.

dīligō, 3., *lexī, lectum (le-gō)*, vybrati; vážiti si, milovati, VI. 19. 4.

dīluō, 3., *lūt, lūtum*, rozmočiti, rozpustiti.

dīmētior, 4., *mēnsus sum*, rozměriti, vyměřiti; VI. 17, part. pass.: *dīmēnsa ad alt.*

fl. tīgna — trámy vyměřené dle hl. řeky a tedy: přiměřené hloubce řeky; II. 19: *opere dīmēnsō* — vyměřivše dílo (táboru) n. práci — po vyměření díla.

dīnicatiō, *ōnis*, f. půlka, boj, VIII. 21, 2.

dīmico, 1. potýkat se, bojovati, *in acīe*, VII. 64, 2. v bitvě, v šiku bitevním, problem.

dīmidiūs, 3, polovičný, VI. 31, 5; — subst.: **dīmidiūm**, *i.* n. V. 13. *dīmidiō minor* — o polovic (polovinu) menší.

dīmittō, 3., *mīssi, mīssum*, 1) rozeslati, VI. 34.—5. VII. 38: odeslati, propustiti, II. 5. VII. 54, zvláště branný lid, II. 14;— 2) vzdáti se čeho, upustiti od čeho, nedhati, zanedhati, propásti, nechat si ujít n. uklouznoti, VII. 17, 52. VI. 8. V. 38. II. 21.

dīrectus, 3 (*dirigō*), přímý, rovný směrem, rovný; VII. 23, *trabēs*, klády vodorovné; IV. 17, *dīrecta māteria iniecta* = stavivem, dřívím po délce (mostu) naházeným, položeným;— VI. 26, *cornū magis dīrectum*, roh, více vzprímen, kolmý; *fōssa lateribus dīrectis*, přeskop s kolmými stěnami (stranami, svahy);— *iugum*, chlum, hřeben, hřbet přikrý, strmý;

— a d. v. **dīrectē**, n. **dīrectō**, IV. 17.

dīreptiō, *ōnis*, f. (*dīripiō*), rozchvácení, rozebrání, rozbory, pleu.

dīrigō, 3., *rēxi, rēctum*, (*regō*), zprimiti, srovnati, VI. 8. *aciem*; přímo zařídit, postaviti, stavěti (proti nepřát. městu), VII. 27, *opera*.

dīrimō, 3., *ēmi, emptum* (*emō*), rozebrati, rozpojiti, rozdvojiti, přerušiti, I. 46, *colloquium*; přetrhnouti, ukončiti, *proelium*.

dīripiō, 3., *ripūt, reptum* (*rapiō*), roztrhnouti, rozchvatiti, vyloupiti, vypleniti, VII. 11, *oppidum*.

Dīs, Dītis, m., bůh podsvětí, VI. 18, 1.

dīscēdō, 3., *cēsī, cēssum*, 1) rozcházeti, rozptýliti se, V. 17; odcházeti, vzdáliti se, IV. 12. VI. 39; ustoupiti, V. 34. VII. 33; vyváznouti bez úrazu, bez pohromy, *sine detrīmentō*;— vojen.; odtáhnouti, odraziti, vydati se na pochod, VII. 43; odejsti, odstoupiti, V. 16: *a sīgnīs* — od praporův, z řad; 2) odpadnouti od koho, opustiti ho, V. 56; *ab officiō*, I. 40, zpronevěřiti se; *ab armīs* = sřeci se zbraně = složiti zbraň;— II. 7, 2. *spēs dīcessit* = naděje zminzela, pomínila.

disceptātor, *ōris*, m., rozhodčí, rozwadce, VII. 37: *ad alqm disceptātōrem venīre* = přijíti k někomu jakožto ro-

vadei = o rozhodnutí; od slovesa

disceptō, 1. (*dis-capio*), rozebrati, vyjednávati, rozvaditi, rozhodnouti, VIII. 55, 2.

discernō, 3., *crevi*, *cretum*, loučiti, rozeznati, VII. 75, 1. rozděliti; rozhodnouti, posouditi, C. I. 35.

discēssio, *ōnis*, f. (*discēdō*), rozchod, zvláště za příčinou hlasování v senátě řím.; *dēem facere*, VIII. 52, způsobiti hlasování, dátí hlasovati.

discēssus, *ūs*, m. (*discēdō*), odchod, odtažení, vzdálení se, IV. 14. II. 14; *discēssiū*, V. 3. VII. 41, odchodem, po vzdálení se; C. I. 74, II. 35.

disciplīna, *ae*, f., 1) vyučování, učení, evik, evičení, VI. 13, 14; — 2) vychovávání, kázeň, IV. 1; obzvláště kázeň vojenská, řád n. zřízení vojenské, I. 40. VI. 1.

discēndō, 3., *ūstī*, *ūsum* (*claudō*), rozevřiti, rozepřiti, rozpojiti, rozděliti, odděliti, rozloučiti, IV. 17. VII. 8.

dīscō, 3. *didicī*; 1) učiti se, VI. 14, 4; — 2) zvěděti, uslyšeti, VII. 54, 1.

discrībō, 3., *ipsī*, *iptum*, rozepsati (daň), vyměřiti, uložiti, *vectūras cīvitātibus*, C.

discrīmen, *inis*, n. (*discernō*), rozdíl; rozhodný okamžik, povážlivý n. nebezpečný stav, nebezpečí, VI. 38, 2.

discurrō, 3., *cucurri* a *curri*, *cursum*, rozbíhati se, sem tam běhati, pobíhati, C. III. 105. — Odtud

diseurus, *ūs*, m., běhání semotam, rozběl, pobíhání, VIII. 29.

discutīo, 3., *cussū*, *cussum* (*quatiō*), 1) roztlouci, rozraziti, rozprášiti, rozmetati, VII. 8; *discussū nive* = rozmetav, proházev sníh; — 2) přenes.: zamaziti, zmářiti, VIII. 52, 5.

disciō, 3., *iecti*, *iectum* (*iaciō*), rozhlázeti, rozmetati, III. 15; rozprášiti, roztrousiti, rozptyliti, III. 20, *nostrōs discictōs* = na našince rozptylené (při stihání), VIII. 7.

dispār, *aris*, nerovný, nestejný, různý; u Caes. jen abl. *disparī generū* VII. 39, 1; *proeliō*.

disparō, 1., rozloučiti, rozlišiti, rozděliti, odděliti, VII. 28, 6.

dispērgō, 3., *ērsī*, *ērsum* (*spargō*), rozprášiti, VI. 36, 2. rozptyliti, V. 58, 3. rozmetati; C. III. 88, rozděliti, rozestavěti.

dispōnō, 3., *posū*, *positum*, 1) rozložiti, rozestaviti, V. 33; — 1) na různých místech rozložiti, rozděliti, I. 8. VII. 34, 35. *exploratores*.

disputatiō, *ōnis*, f. (*disputō*), badání, rozmluva, rozvážování, zvláště o nějakém předmětu sporném, V. 30, 1; 31, 3.

disputō, 1., cosi sporného rozebirati, uvažovati, hovořiti, pojednávati o tom n. rozmlouvati, hádati se (ve smyslu filosof.), VI. 14, 6.

dissēnsiō, *ōnis*, f., neshoda, nedorozumění, rozepře, spor, V. 31; od slovesa

dissentio, 4., *sēnsī, sēnsūm*, nesouhlasiti, různého ménění býti, neshodovati se s kým, V. 29; *ab aliquo*, VII. 29, 6.

dissero, 3., *sēvī, situm*, rozstíti, rozsaditi, rozestaviti, VII. 73, 9.

dissimulō, 1., znepodobovati, zastfrati, zatajovati, nedatí na sobě znáti, IV. 6, 5.

dissipō, 1., rozptýliti, rozložiti, rozděliti V. 58, 3; p a s s.: rozprchnouti se.

dissolvō, 3., *solvī, solūtum*, rozloučiti, vyvaditi, zaplatiti, C. I. 87.

dissuādeō, 2., *suāsī, suāsum*, zrazovati, ueschvalovati konu čeho, VII. 15, 6.

distendō, 3., *dl̄, tum*, rozepjati, roztáhnouti, C. HI. 92.

distineō, 2., *tinū, tentum (teneō)*, rozpřfrati, rozdělovati, rozpojiti, IV. 17; děliti, VII. 59, obzvláště části vojska odděliti, rozloučiti, zaskočiti, II. 5. III. 11. VII. 84, 3.

dīstō, 1., různo státi, býti od sebe, býti oddělen = vzdálen.

disträhō, 3., *axī, actum*, roztrhnouti, rozsápati, VII. 23; rozděliti, *aciem*; zavléci, zmařiti, *rem*.

distribuō, 3., *būi, būtum*, 1) rozděliti, poděliti, *pecūniās exercitū*; — 2) rozděliti, rozloučiti, VI. 32, 3: *in trīs partēs*; — rozložiti, roztáhnouti, III. 10, 3.

disturbō, 1., rozrušiti, zmařiti, C. I. 26.

dītissimus, 3, s u p. k: *dīves*, bohat, I. 2, 1.

diū, a d v. dlouho, drahně (let), I. 14, 4; c o m p. *diūtius*, déle, I. 26, 1; 49, 1; příliš dlouho, I. 16, 5; s u p. *diūtisimū*, VI. 21, 4.

diurnus, 3 (*diēs*), denní, za dne, I. 38, 7. *itinera nocturna diurnaque*, pochody dnem i noč.

diūtinus, 3. (*diū*), dlouhotrvalý, dlouhý, V. 52, 6; dlouhavý (o nepřijemném).

diuturnitās, atis, f., dlouhé trvání, délka času; od

diuturnus, 3, trvalivý, trvalý, dlouhý (bez příznaku nepřijemnosti) I. 14, 5.

dīversus, 3. (*divertō*), 1) proti sobě (obrácen), protivný, opačného směru, opačný, VII. 74: různý, různým směrem, VI. 25. VII. 16; — 2) ua různých místech, různý, rozptýlený, II. 22. 23; — 3) vzdálen, dalek, odlehly, VIII. 24. 2.

Dīvicō, *ōnīs*, m. náčelník helvetský, I. 13, 2.

dīvidō, 3. *vīsī, vīsum*, 1) rozděliti, *exercitum in duās partēs*, VII. 34, 1; — 2) rozštěpiti, *dīvīsus senatus, populus*, VII. 32, 5; — 3) děliti, odlučovati, I. 1.

dīvīnus, 3. (*dīvīs*), božský, boží; *rēs dīvīnae*, záležitosti náboženské n. bohoslužebné, bohoslužba, VI. 13, 21.

Dīvitiacus, ī. m. 1) náčelník Aeduiů a bratr Dumorrigů, I. 3, 16—20 a j.; — 2) náčelník Suessiōnů, II. 4. 7.

dīvulgō, 1., mezi lid rozneseti, rozhlásiti, C. I. 20.

dō, *dare, dēdi, datum*, 1) dáti, darovati, I. 28: *dare manūs* = poddati se, *nōmen d.* = dáti se na vojnu, hlásiti se ku službě válečné C. III. 110, *iūs-iūrandum d.*, složiti přísluhu, zapřísahnouti se; *in mātrīmonium* dáti v manželství), I. 3; *veniam d.* odpustiti komu, VI. 4; — 2) uložiti, odevzdati, *alicui mandata, negotium*, II. 2; *alicui d. exercitum dūcendum* = dáti komu vojsko vésti = svěřiti mu vedení vojska; *operam d. alcui* = věnovati čemu práci, přičiniti se oč n. k čemu, dáti si na tom záležeti, obírat se tím; — 3) dáti, povoliti, připustiti, I. 8; ponechati, odevzdati, *sē quieti* = se odpočinku n. klidu, odpočívat; *cīvitatēs dīripiendās* = obce v plen; — 4) obrátiti v útěk, zahnati *d. in fugam*, IV. 26; — 5) zavdati příčinu k čemu, vzbuditi komu co = v kom co, I. 14. *eō sibi minus dubitatiōnis dari* = pro něho prý tím méně pochybnosti se naskytá.

doceō, 2., *cū, ctum*, 1) učiti, vyučovati, poučovati, okazovati, vykládati, pass.: nabývati, poučení, II. 20. V. 42: — *homīnēs docti* = učenci, vzdělanci; — 2) zpraviti koho o čem, sděliti co s kým, pass.: obdržeti zprávu, VII. 10, 33, VIII. 27.

documentum, *ī, n.*, poučka, překlad poučný, avšak též výstražný, výstraha, VII. 4, 10.

doleō, 2., *ū*, (*dolitūrus*), boleti; bolestiti z čeho, bol cítiti n. bolest, I. 14. 5.

dolor, *ōris*, *m.*, bol, bolest, trud, zármutek; *d—em capiō*, jímá, uchíváce mě bol z čeho, proč, I. 20; *dolōre affici*, I. 2, 4. rmoutiti se, bolestně, n. těžce nésti.

dolus, *ī*, *m.* lesf, clam, I. 13; *per dolum*, IV. 13, lstimě, úskočně.

domesticus, *ī*. (*domus*), domácí, rodný, rodový, *iūdīcium*; — se vztahem na vlast, II. 10. *cōpiac* = zásoby domácí, C. II. 5. *opēs*, V. 9. *bellum* = válka domáci t. j. občanská; — vlastní, svůj, VIII. 3.

domicilium, *ī*, *n.* obydlí, bydlo, sídlo, I. 31, 4.

dominatiō, *ōnis*, *f.*, VIII. 52 panování, **dominātus**, *ūs*, *m.*, C. I. 4. panství, obé s příznakem násilí, od slovesa

dominor, 1. (*dominus*), panovati, býti pánum, II. 31, 6.

Domitiānus, *ī*, C. I. 16. 22—25. a III. 36. 37., Domitián, Domicijský, t. j. patřící některému z Domitiánů.

dominus, *ī*, *m.* pán (protiva: otrok) VI. 13, 3.

Domitius, *ī*, *m.*, 1) L. D. Ahenobarbus, konsul r. 54. př. Kr., vůdce Pompejův, V. 1, 1. C. I. 6. 15. násl. 23. 36. 56; II. 2. 3. 18. 22. 28. 32; III. 83. 99. — 2) Cu. D. Calvinus, konsul r. 53., Caesarův legat, C. III. 34. násl. 78. — 3) Cu. D., Curionův náčelník jízdy, C. II. 42.

domus, *ūs*, f., 1) dům, obydlí, VI. 23; — 2) rodina, VI. 11; — 3) domov, vlast, II. 10. I. 5, 18, 43. Vazbu viz v Koříkově mluvnici.

dōnatiō, *ōnis*, f., darování, obdarění, dar, C. III. 32; od slovesa

dōnō, 1., darovati, dáti, *al-
cui alqd*, VII. 11; darovati, obdariti, *alqm alqua rē*, I. 47.

dorsum, *ī*, n. hrábet, VII. 44, hráben chlumu.

dōs, *dōtis*, f., věno, výbava, přínos, VI. 19, 1.

druidēs, *um*, m., druidové, kněží gallští, VI. 13, 14, 16, 21.

Dūbis, *is*, m., pobočka řeky Araru z hor jurských, nynější Doubs, I. 38, 4.

dubitatiō, *ōnis*, f., 1) pochybnost, pochyba, nejistota, V. 48; — 2) rozpaky, váhání, I. 14; od slovesa

dubitō, 1. (*dubius*), 1) pochybovat, nebýti jist, býti v nejistotě, I. 17, 40; — 2) nebýti rozhodnut n. odhodlán, býti na rozpacích n. na vahách, rozpakovati se, váhati, meškat, po pravidle s inf. II. 23, 2, proti II. 2, 5.

dubius, 3 (*duo*), dvojaký, pochybný, nejistý, váhavý, rozpacič, VII. 80. VI. 31; *nōn dubium est, quīn*, I. 3, není pochybnosti, že . . .; — subst. **dubium**, *ī*, n., nejistota, pochybnost, povážlivost, nebezpečí, VI. 7, *in dubium dēvo-
cāre* = v pochybnost uvést, v nebezpečí strhnouti.

ducēnī, *ae*, a, po dvou stech.

ducēntī, *ae*, a, dvě stě.

dūcō, 3., *dūxi, ductum*, 1) vésti, dopraviti, táhnouti, *sēcum*, I. 53; *aliquam dūcere (in mā-
trimōnum)*, I. 53, přivésti si n. bráti si za manželku; — zvláště vojen.: vésti, táhnouti s vojskem, I. 10. II. 19; býti náčelníkem, veleti, V. 35. VI. 38. — d. *carrōs*, povozy vésti, táhnouti, dopravovati; — 2) vyvésti, zístditi, zhotoviti, *fōss-
sam d.* VII. 72, příkop táhnouti; *vāllum*; — 3) protahovati (zvláště o čase), *bellum*, I. 38, VII. 11, *rēs*; zadržovati koho protahováním, průťaly omeškávati (za nos voditi) koho, I. 16; — 4) přenes.: klásti, míti koho n. co zač, VI. 18, *alqd turpē*; pokládati n. čitati koho mezi . . . n. za . . ., VI. 32, 21; mysliti, dominativi se, I. 3. IV. 30; — **ductī calamitate** = vedení, polnuti byvše neštěstím = pro neštěstí.

ductus, *ūs*, m. (*dūcō*), vedení, řízení; pouze VII. 62: *cūnus ductū* = za jehož vedení, pod jehož vedením; C. I. 7.

dum, coni. 1) zn. současnost: co, zatím co, s ind. praes.: I. 27. a 29; *dum haec geruntur* = (též jen:) mezinim; — pokud, s ind. (v nepríme řeči s konj. imperf.) VII. 50, 6 a 82, 1. (konj. VII. 77, 2.) — 2) zamýšlený obyčejně děj následný: až, až by, po pravidle s konj. imperf.; I. 7, 5:

d. milites convenirent = až by voj. se sešli; I. 11. 6; konj. praes.: VII. 23, 4. — 3) k pouhému sesílení záporky (enklit.) v. *nōndum* = ještě ne, *neque dum etiam* (C. I. 58.) = dosud ještě ne.

Dumnorix, *īgis*, náčelník aeduijský, bratr Divitiakův; I. 3, 5; 9, 2.

dumtaxat, ad v., právě jen, jen toliko, C. II. 41.

duo, *ae, o*, dva; gen. *duūm* = *duōrum* III. 17, 5; *interduas* = *ambas* (n. *utramque acies*, II. 9, 2.

duodecim, dvanáct, **duodecimus**, 3, dvanáctý.

duodēni, *ae, a*, po dvanácti, VII. 36, 7. gen. *duodēnum* = *duodenōrum*.

duodētrīgiuntā, dvacet osm.

duodēvīgintī, osmnáct.

duplex, *icis*, dvojnásobný, dvojí, (abl. vždy: *duplicē*). C. III. 67. *acies*.

duplieō, 1., zdvojiti, zdvojnásobiti.

dūritia, *ae, f.*, tvrdost, tuhosť, otužilosť, otužování, VI. 21, 3.

dūrō, 1., tvrditi = tvrdým činiti; otužovati, tužiti, VI. 28.

Dūrocortorum, *ī*, n., VI.

44, hl. město Remův, odtud později zváno jich jménem Remi, nyní Rheim; Strabo uvádí je jakožto čelné město Belgia.

dūrus, *3*, tvrdý, krutý, drsný, příkrý, nesuadný, VII. 8, 10; *sī quid erat dūrius*, I. 48, bylo-li cosi krutějšího = naslytla-li se nějaká nesnáz.

duūmvirī, *ōrum*, m., duumvirové (dvoučlenný výbor), C. I. 23.

dux, *ucis*, m., 1) vůdce, průvodčí, voditel, II. 7; — zvláště však 2) vojenský vůdce, velitel, náčelník, I. 13; *quō duce* = za jehož vedení, pod jehož velením.

dynastes, *ae*, m., mocnář, vladce menšího okresu pod vrchpanstvím římským, C. III. 2.

Dyrrhachīnus, *3*, dyrrhašský; subst.: **Dyrrhachīnī**, *ōrum*, m., Dyrrhachijští n. Dyrhašané, obyvatelé města zv.

Dyrrhachium, *ī*, n., na pomoří illyrském (dříve Epidamnos, nyní Durazzo — v Albanii —), v jehož starodávném přístavě zakotvovaly lodi z Brundusia do Řecka se plavící; C. I. 25.

E.

E (pouze před souhl., jinde **ex**), praep. s abl. na otáz. odkud? 1) o místě: z, ze (ven), I. 5, 1; *venīre ex Menapiis* = přicházeti z Mena-

pij (jako z Němc, Francouz) n. z Menapijska; I. 6, 3; IV. 4, 3; III. 14, 4; IV. 24, 3; I. 4, 1: *ex vinculis* (z okovů t. j.) v poutech = zpoutaného; —

z... (vzhůru), nad, II. 8, 3: *collis ex planitiē ēditus* = z roviny vystupující; — (dolů), s..., III. 2, 4; *ex montibus in vallem*; II. 27, 4; I. 43, 3: *ex equis colloquī* = rokovati s koněm (t. j. na koních sešitce). — přenes. na původ: z, I. 18: *soror ex matre* = sestra ze strany matčiny (či snad: po matece t. j. nevlastní sestra?); V. 27, 1; VI. 32, 1; — látku: z, n. adjektivum, II. 33, 2: *scūta ex cortice* = štíty z kory = korové, V. 13, 4: *ex aquā mēnsūra* = měřítko z vody = hodiny hodiny = *clepsydra*; VI. 32. 1. — o rozdeleném celku: z, I. 26: *ūnus ē filiī*; *multī ex nostrīs*; IV. 10, 1: *pars ex Rhēnō* = část (z) Rýna, rameno Rýnské. — 2) o čase: z, od, I. 25, 6: *ex itinere* = (přímo, hned) z pochodu; *ex fugā* = hned z útěku; I. 42: *ex eō dīe* = od toho dne, I. 16, 4: *diem ex dīe* = den ode dne. — 3) o přičině: z, pro n. pouhý instrum., VII. 55, 10: *ex nīvībus crēscere* = sněhem růstí; I. 39, 1; C. III. 78: *ex vulnerībus aeger* = churav pro rány; *quaē ex rē* = pročež. — 4) o způsobě: z, dle, po, I. 52, 4: *ex consuetudine sua* = po zvyku svém, z obyčeje, *ex usū* = dle potřeby = s prospěchem; *ex senatūs cōsultō*; *ex tempore* = dle okolnosti (časových); *ex rē* = s prospěchem = nikoli od věci; II. 35, 4: *ex litterīs*

= dle zprávy (úřední) t. j. na jejím základě.

ea, (sc. *vīt*), tamudy, V. 51; — **eādem**, právě tamudy, touž cestou, VIII. 10, 2.

Eburōnēs, *um*, m., 4. IV. 6. V. 25 sqq. VI. 31, 34, 35, 43. národ v Belgicku severových., jenž jsa závislým na Treveršch, sám opět jiné obce národní měl v područí, a potřev posádku římskou pod Tituriem a Cotton, na výstrahu Caesarem jest rozprášen.

Eburovīcēs, VII. 75, viz *Aulerici*.

ē-dīcō, 3., *dīxī*, *dictum*, vyřknouti; nařediti, poručiti, C. I. 76; odtud

ē-dīctum, i., u., výrok, výnos, nařízení, ohlášení.

ē-dīscō, 3., *dīdicī*, učiti se na paměť, z paměti, VI. 14.

ē-dō, 3., *dīdī*, *ditum*, vydati, uveřejnit, *commentariōs*, VIII. Praef.; rozširovati, šíriti, *opīniōnem in vulgus*; — 2) prováděti; uskutečňovati, *omnia exempla crūtiūtūsque*, I. 31, všeliké druhy n. způsoby útrap; — partic.: **ēdītus**, 3., vyvýšen, vystupující, vysedlý, *collis*.

ē-doceō, 2., *docūt*, *doctum*, vyučiti, poučiti, zevrubně zpravit o čem, VII. 19, 20.

ē-dūcō, 3., *dūxī*, *ductum*, 1) vyvésti, *ex oppidō*; poručiti vyjisti, dáti rozkaz k odchodu, III. 26, *cōpiās*, k vyplutí = *nāvēs ex portū*; ab s.: vytáhnouti, vypraviti n. vydati se (na nepřítele), VII. 81. — 2)

vytasiti, dobyti meče; *glau-dium*, V. 44.

effarciō, 4., *sī, tum*, vypati, vypěchovati, vyplniti, VII. 23.

effēminō, 1. (*femina*), zženštiti, rozmazliti, zženštilým činiti, vysfliti, I. 1, 3. *animōs*; IV. 1, 6.

efferō, *effere, extulī, élatum*, 1) vynéstí, odnésti, V. 45; s sebou vzítí, I. 5. C. I. 78; — přenes.: vynéstí, pronéstí, rozhlasiti, rozšíriti, VII. 1, 2. VI. 14. I. 46; — pass. VIII. 19: *iracundia*, nechatí se uchivátili prehlivosti; — 2) vyzdvihnuti, VII. 47; povýšiti, zvýšiti, *alqd in altitūdinem turris*; — přenes.: *alqm summī laudib⁹* = vynášeti, velebiti koho n. proslavovati, pass. nebo sē *efferre*, vypinati se, pyšnit se, pýchatí, V. 47: *victoriā*; part.: **élatus**, pyšný, nadutý, vysokomyšlný, C. III. 59.

efficiō, 3., *fēcī, fectum*, 3. (*factō*), 1) vykonati, učiniti, zhotoviti, IV. 18. VII. 81. VII. 29: *ūnum cōnsilium* = jediný, jednotný plán č. záměr způsobiti; tvořiti, působiti, IV. 10; — 2) zřídití, vystavěti, VI. 6; sebrati, sehnati, IV. 21. VII. 4; — 3) provésti, způsobiti, vykonati, V. 50; *quantum efficere potuerunt* = seč byli, IV. 35; — 4) s dvěma acc.: učiniti co neb koho čím n. z čeho co, I. 38, III. 24.

effodiō, 3., *fōdī, fōssum*, vyhrabati, vykopati, vyryti; VII. 4, vyloupiti, vypíchnouti;

prohrabati, proslídit, vyloupi-ti, C. III. 42.

effugiō, 3., *fūgi, fugitum*, utéci, uniknouti, vyváznoti.

effundō, 3., *fūdī, fūsum*, vylévati; *sē eff*, C. II. 7, vyrhnouti, vyvaliti se.

egeō, 2., *nī*, mstí nedostatek, postrádati čeho, neosob.: nedostává se mi čeho v lat. s abl. neb gen., VI. 11; abs: strádati, trpěti nouzi, nuzným býti, VII. 4: *egentēs* = nuzní, potřební, nuzáci, bídaci; odtud

egestās, atis, f., nouze, bída, pouze VI. 24, 4.

egredior, 3., *grēssus sum*, (*gradior*), vykročiti, vystonpiti, výjiti, II. 13: *ex oppidō*, I. 44; *finibus*; zejména o vojsku: vytáhnouti, vytrhnouti, I. 27; vystoupiti z lodi na břeli, přistáti, IV. 21, 26; — s acc. C. III. 52. překročiti (hranice, sruby).

ēgregiō, adv. k **ēgregius** 3, (*ē grex*), výborný, kromobyčejný, obzvláštní.

egrēssus, ūs, m. (*egredior*), výstup, vystoupení, přistáni, V. 8. C. III. 23.

ēiciō, 3. *iēcī, iectum (iaciō)*, 1) vyhoditi, vypudit, zahnati, VII. 4; v o j e n.: *sē vicere*, vyrhnouti se, vyraziti, IV. 15; — 2) pass.; býti vyvržen, uvíznouti (o korábě), V. 10. *in lītore*.

ēiusmodī, toho druhu, takový, VI. 34, 7. *difficultatēs*.

ē-labor, 3., *lāpsus sum*, vy-

váznouti, vybaviti se, ujsti, V. 37, 7.

ēlātus, 3., viz **efferō**.

Elaver, *eris*, m., VII. 34, 35, 53, přítok Ligeru na levém břehu, nyní Allier.

Elegantia, *ae*, f. (*ēlegāns*), lepotá, vlnus, uhlazenost, VIII. Praef.

Eleuteti, *ōrum*, m. VII. 75, dle jiných: **Eleutheri**, *ōrum*, viz *Cadūrci*.

ē-levō, 1., vyzdvihovati, vztyčiti, vystavěti, *tēctum*, C.

ēliciō, 3., *licū*, *licitum*, (*la-*
cīō), vylákat, VII. 32.

ēlidō, 3., *līsī*, *lisum* (*laedō*), ztroskotati, roztríštit, C. III. 27.

ēligō, 3. *lēgī*, *lectum* (*legō*), vybrati, vysvoliti; part. **ēlec-**
tus, 3., vybraný, subst. vybra-
nec, vyvolenec, II. 4, 5.

Ēlis, *idis*, f., město v Peloponnesu ve krajině téhož jména, nyní Paleopoli, C. III. 105.

ē-lūdō, 3., *sī*, *sum*, obehrati koho, tropiti sobě smích, posměch u. šašky, spílati komu, *alqm*, C. I. 58.

Elusātēs, *um*, m., III. 27, národ, v Aquitanii vých., severní sousedé A u s k ū v.

ēmendātō, adv., bezchyby, bez poklésku, správně, bezvadně, VIII. Praef.

ē-mētior, 4., *mēnsus sum*, vyměřiti; C. I. 5, pass.: po uplynutí n. průběhu celé liliity.

ē-migrō, 1., vytáhnouti, vystěhovati se, pouze I. 31, 14.

ē-mineō, 2., *uī*, vyčuvávat, vynikati, frčeti; part. **ēmi-**

nēns, (*prōmunturium*) vybí-
hající.

ēminus, adv. (*manus*), z dál-
li, z daleka, VII. 24, proti *com-*
minus.

ē-mittō, 3., *mīstī*, *mīssum*, 1) vyslati, poslati, V. 26; vypu-
stiti, propustiti, C. I. 76; o vržné zbroji: vrci, metati, vy-
hoditi, vymrštiti, II. 23; —
2) pustiti, nechati upadnouti,
I. 25.

ēmō, 3., *ēmī*, *emptum*, kou-
pit, I. 16, 6; II. 33, 7.

ē-nāseor, 3., *nātus sum*, pouze II. 17: vyrásti, vyhnati.

ēnim, coni. (drží ve větě
2. místo, pouze v VIII. ku-
dvakráte až 3.) odůvodňuje:
neboť, zajisté, -f (přísuvka),
aneb vysvětlujíc: totíž.

ē-nītor, 3., *nīsus i nīxus*
sum, vydrati, vypracovati se
z čeho, zniknouti, dodělati se,
dosíci, C. II. 6; odtud

ēnīxē, a d v., namáhavě, lo-
potně, úsilovně, C. III. 35.

ē-nūntiō, 1., vyjeviti, zvě-
stovati, vyzraditi, vyžvatlati.

ēō, *īre*, *ītī n.* (u Caes. vždy
īt, *ītūn*, jiti, ubfrati se, v o-
jen. tálnoti kam u. na koho:
contrā VII. 67. ad VI. 8.

ēō, (abl. nám. *id*) 1) a d v.
směru: tam, I. 25, 42. — 2)
o přičině: tím, proto, I. 14. *ēō*
— *quod*; při kompar.: I. 23:
ēō magis.

ēodem, a d v., tanutěž, prá-
vě tam, IV. 11, 4.

ephīppiātus, 3., opatřen
houní jezdeckou, jaké užíváno
místo sedla, pouze IV. 2; od

ephippium, *ē*, n. (*ἐφίππιον*), houně jezdecká, jež vlastně na koně pod sedlo se dávala, druhdy však bývala i za sedlo; IV. 2, 4. plur., jako obyčejně.

epistula, *ae*. f. list, dopis, psaní, V. 48, 3.

Eporedorix, *īgis*, m. 1) mladý předák aedujský, jenž stal se náčelníkem obecného hnutí gall. proti Římanům, VII. 38, 39 a j. — 2) starší již vůdce Aeduův v boji proti Sequanům, VII. 67, 7.

epulae, *ārum*, f.: pouze VI. 28: hody, kvas, kostina.

eques, *itis*, m. (*equus*), jdec, II. 24; — Tab. I. 2. — rytíř III. 10.

equester, *tris, tre*, jezdecký, jízdný, I. 18, proelium; C. I. 52: *ōrdō*, řád, stav rytířský, rytířstvo.

equidem, a d. v., věru, jistě, ovšem, —f (příklonné).

equitatus, *ūs*, m. (*equitō*), jízda, jedectvo.

equus, *ī*, m. kůň, oř; *ad equum rescribere*, I. 42, 6. viz u slovesa.

Eratosthenes, *is*, m., slavný matematik, hvězdář i jazykozpytec kyrenský, jenž zemřel r. 192. př. Kr. jakožto knihovník v Alexandrii, VI. 24, 2.

ergā, *p r a e p. s a c c. k*, (ke, kū) ve smyslu přátelském, V. 54, 4.

ergastulum, *ī*, n., robotárna, káznice zvláště na otroky a dlužníky, otročná, C. III. 22.

ergō, a d. v., tedy, tudíž, pročež, C. III. 19; tedy, nuže, VII. 77.

ēricius, *ī*. m., ježek válečný, rohatina válečná, silné břevno hřeby opatřené; C. III. 67.

ērigō, *3.*, *rēxī, rēctum (regō)*, vztyčiti, VI. 27; vystavěti, postaviti, vyzdvihnouti, *turres*; — part. jako adjekt.: vztyčen, vzpřímen, vyvýšen, přímý, III. 13.

ēripiō, *3.*, *ripiū, reptum (rapio)*, 1) vyrvati, uchvatiti, uloupati, I. 43; III. 14: připraviti co oč, odnítí, činiti nemožným; — 2) vyrvati, osvoboditi, I. 53; vymknouti, vynouti se, I. 4.

errō, *I.*, 1) blouditi, toulati se, těkat, VIII. 31; — 2) blouditi na mysl, myliti se, chybovati, V. 41; VII. 29; odtud

error, *ōris*, m., blouzení, potulka, omyl, blud, C. III. 73.

ē-rumpo, *3.*, *rūpī, ruptum*, 1) vyraziti, výřítiti se, vypadnouti, III. 5; — 2) o bouři a vásni: propuknouti, vznítiti se, povstat, VIII. 5; — 3) p ř e c h o d.: vychrliti, pustiti uzdu, schladiti si, C. III. 8.

ēruptio, *ōnis*, f.: výbuch, výpad, II. 33. III. 6,

essedarius, *ī*, m., bojovník vozni (u Gallův a Britův); od

essedum, *ī*, n. (slovo keltské), dvoukolka, povoz o 2 kolach, na němž Gallové a Britové do boje se ubírali, IV. 32.

Esubiī, *ōrum*, m., II. 34. III. 7. V. 24, jinak též *Esuvī*, národ (kolem Essey v Nor-

mandii), jenž čítaje se k *civ.* *Aremoricæ* v Gallii kelt. byl sousedem Ambibarisi a Au-

lerkův.

et, coni. 1) slučujíc: a, po-
dvojně *et... et*: i...i, jak...
tak; — 2) vysvětlujíc: a to,
a k tomu, V. 30; — 3) odpo-
rujíc (po větách záporných) =
sed: a, ale, nýbrž, IV. 36, 4,
V. 8, 2.

etēsiae, *ārum*, m., passáty,
passátuš vétry, C. III. 107.

etiam, coni. (*et iam*), 1)
o čase: ještě, VI. 40, 6: *etiam*
nunc, ještě nyní (se záporou:
ani nyní ještě = až dosud
ne...); — 2) stupňujíc: ano, i,
ba, se záporou: ani, *nōn sō-
lum*... *sed etiam* = netoli-
ko... nýbrž i. I. 12, 7; *quīn*
etiam, I. 17, 6; při comp.
mūltō etiam gravius, I. 16, 6.
muolem vážuji ještě.

etsī, coni. s indic.: ač,
jakkoli, obyčejně s násled. *ta-
men*, leč i bez něho, VI. 34,
7; při abl. abs. C. I. 67. a
III. 95.

eunūchus, *ī*, m., eunuch,
kleštěnec, vykleštěnec, C. III.
108.

ē-vādō, 3., *sī*, *sum*, vy-
váznoti z čeho, ujiti, pouze
III. 19, 4.

ē-vellō, 3., *vellī*, *vulsum*,
vyrvati, vytáhnouti, pouze I.
25, 3.

ē-veniō, 4., *vēnī*, *ventum*,
vyjiti, přenes. vypadnouti,
dopadnouti, pouze IV. 25; —
odtud

ēventus, *ūs*, m., 1) výsledek,

VII. 49. II. 22; — 2) osud
IV. 31; plur. případy, náhody,
VI. 42.

ē-vítō, 1. vynouti se, ujiti
čemu, VIII. 20 a 24.

ē-vocō, 1., 1) vyvolati, povo-
lati k sobě n. pozvat, IV. 20;
vojen.: vyzvati (k boji), V.
58; vojsko vytáhnouti, odvo-
lati, odkud, VIII. 6, 52; — 2)
povolati, dát rozkaz, VII. 44;
povolati = svolati V. 57; od-
tud: **ēvocātī**, vyzvanci, t. j.
vysloužilci, již byli vyzváni ku
službě dobrovolné, VII. 65; —
3) povolati koho k důstojenství,
k hodnosti, VII. 57; — 4) vy-
lákat, svěsti, VI. 34.

ē-volō, 1., vyletěti, vyra-
ziti, vyřítili se, III. 28. VII.
27.

exāctor, *ōris*, m. (*exigō*, *ex
agō*), vymáhač (dauf), sběratel,
C. III. 22.

ex-aedificō, 1., vystavěti,
vybudovati, postaviti, C. I. 15.

ex-aequō, 1., vyrovnati, C.
I. 4. nechtěl, aby se mu kdo
vyrovnal v důstojenství = dů-
stojenstvím.

ex-agitō, 1., 1) vypuzovati,
vyháněti, znepokojovali, II. 29;
2) vyhubovati, vyplísni, ká-
rati, C. I. 2.

exāminō, 1. (*exāmen*), ro-
jiti se; vážiti, uvažovati, pou-
ze V. 12.

exanimō, 1., zbavit de-
chu, unaviti, uondati, II. 23;
— zbavit duše n. života, u-
smrtiti, VI. 31; *exanimātus*,
bezduch, mrtev, V. 44. VII.
25. VIII. 38.

ex-ārdēscō, 3., *arsī*, za-hořeti, vzplanouti, rozpláli se, přenes.: rozhorliti se, býti uchvácen, pouze V. 4, 4.

ex-ārēscō, 3., *arūī*, vy-schnouti, vypráhnouti, VIII. 43. C. III. 49.

ex-audiō, 4., zaslechnouti, doslechnouti, uslyšeti, VI. 39.

ex-cēdō, 3., *cēssī*, *cēssum*, 1) vystoupiti, odejiti, vzdálitise, III. 4; — 2) přenes.: vystupovati z míry, přesahovati, pře-vyšovati, C. III. 36.

ex-cellō, 3., (*uī*), vyční-vati, vynikati, přenes.: vy-znamenati se, VI. 13; odtud: *excellēns*, vynikající, výborný, výtečný.

excelsus, 3, vyvýšen, str-mý, vysoký.

exceptō, 1. (*excipiō*), při-jímati, chápati (za ruku), po-dávat ruky komu, pouze VII. 47, 7.

excēdō, 3., *cēdī*, *cēsum* (*caedō*), vysekati, utíti, porá-žeti, kácteti, *arboreś*; — vyra-ziti, vyvrátiti, vypáčiti VII. 50.

excipiō, 3., *cēptī*, *ceptum* (*ca-piō*), 1) vyjmouti, vyníti; VIII. 23, ve smysle p ř e n e s . : *exceptō Commiō* = vyjma, kromě *Com-miā*; — 2) přijati (hospodou), pohostiti, VII. 28; — přijati co jak, VIII. 51; — 3) n e p ř á t . : zachytiti (štitem), III. 5, vydr-žeti, postaviti se komu n. státi, I. 52: *impetus*; zmařiti, IV. 17; — 4) uchvátiti, chytiti, VIII. 7. VI. 28; — sluchem zachytiti, zaslechnouti, uslyšeti, VII. 3: *clāmōrem*; — 5) vystřidati, na-

stoupiti po kom, V. 16. VII. 51; následovati, družiti se, souviseti, *itinera difficilia ex-cipiunt*; — 6) stihnuti, zastih-nouti, dostati se, C. I. 22.

ex-citō, 1., 1) vypudit, pře-nes.: vyhnati (do výše), vy-zdvihnouti, vztyčiti, zřídit (o stavbách), III. 14; — 2) vznistiti, *ignem*, VII. 24; přenes.: podněcovati, povzbuzovati, III. 10.

exclūdō, 3., *sī*, *sum* (*clau-dō*), 1) vyvřiti, vyloučiti, odlou-čiti, zbavit, VII. 55; — 2) zdr-žovati, překážeti komu v čem, V. 23; *tempore exclūsus*, VI. 31, viz poznám. vyd.

ex-cōgītō, 1., vymýšleti, usmysliti, V. 31, 5.

ex-cruciō, 1., ukřižovati, umučiti, utrápiti, utýrati, VI. 19, 3.

excubitor, *ōris*, m., pouze VII. 69, stráž, hlídka: od

ex-cubō, 1., *cubūī*, *cubi-tum*, ležeti venku (vně města), ponocovati, hlídati, býti na stráži, VII. 24 a 11.

ex-culeō, 1. (*calcō*), vy-šlapati, udupati, VII. 73, 7.

excursiō, *ōnis*, f. (*excurrō*), výběh, výpad, II. 39: *exc. fa-cere*, vypadnouti, vyraziti.

ex-cursus, *ūs*, m. (*ex-currō*), výběh, výpad, útok, udeření, C. III. 92.

excūsatiō, *ōnis*, f.: omluva, ospravedlnění; od

excūsō, 1. (*causa*), omlou-vati, vymlouватi, ospravedlňo-vati, IV. 22. C. III. 20.

exemplum, *ī*, n. (*eximō*),

co ze zásoby stejných věcí se vyjme na ukázkou neb doklad, tedy: příklad, I. 8, vzorný čili vzor, — VIII. 44. I. 31, odstraňující, výstraha.

ex-eō, *ire, ī, itum*, vyjít, vytáhnouti, vystěhovati se, I. 5. V. 46; odebrati se, vydati se na cestu, I. 33, 4.

exercitatiō, *ōnis*, f.: cvik, zručnost, obratnosť; jako

exercitātus, 3 (od *exer-citō*), vycvičen, zručný, obratný, I. 36; vycvičen, zvyklý, otužen, II. 20, 3, VIII. 25.

ex-hauriō, 4., *hausī, hau-stum*, vyčerpati, přenes.: vybrati, vynést, pouze V. 42, 3.

exigō, 3., *ēgi, actum (agō)*, vyhnati, zahnati, vypuditi; přenes.: *pecūniās ab aliquo*, vynutiti, vymáhati, dobývati; — o čase: prožiti, přežiti, ukončiti, projiti, III. 28. VI. 1.

exiguē, a d v., pouze VII. 71, 4: nuzně, sotva, stěží.

exiguitās, *ātis*, f., maličkost, skrovnost, nepatrnost, IV. 30. III. 23; o čase: krátkost, II. 21; od

exiguus, 3, skrovny, nepatrny, maličky, V. 49 — nuzný, VIII. 7.

eximius, 3 (*eximō*), vybrany, výborny, obzvláštní, výtečný, C. I. 46.

existimatiō, *ōnis*, f.: 1) úsudek, domnění, mínění (veřejné), I. 20. — 2) vážnost, dobré jméno, C.; — 3) úvěr, C. III. 1; od

existimō, 1. (*āexistimō*), 1) souditi, míniti, mysliti, poklá-

dati; — 2) rozhodovati, C. III. 102.

existō, = **ex-sistō**, viz tam.

exitus, *ūs*, m. (*exeō*), 1) východ, vyjít, vytažení, odchod, VII. 44; — 2) východ, kudy se vychází, VII. 28; — 3) přenes.: konec, závěrek, IV. 8; — výsledek, VII. 52, 62.

ex-orior, 4., *ortus sum*, vyniknouti, vzniknouti, povstat, C. II. 12.

expediō, 4. (*pēs*), nohy vylepsti, uvolniti, tedy: 1) připraviti, VII. 18, 27; — 2) opatřiti, zjednat, VII. 36; — partic.:

expeditus, 3., uvolněn; o osobách: volný, IV. 24, lehký, lehko oděný, k boji hotov, II. 19; — subst.: **expediti**, *ōrum*, lehkooděnci, vojní bez zavazadel, VII. 18; — o věcích: volný, pohodlný, bez překážky, IV. 33; *iter*, I. 6: schůdný. — Odtud

expeditiō, *ōnis*, f., uvolnění, výprava zvláště vojenská, vytažení do boje, vytržení do pole, V. 10.

ex-pellō, 3., *pulī, pulsūm*, 1) vypuditi, vyhnati, VII. 4; zahnati, k návratu přinutiti, VII. 55; — 2) přenes.: zahnati, zapuditi, odnisti, zbavit koho čeho, V. 48. C. I. 34.

experior, 4., *pertus sum*, 1) zkusiti, I. 31, pokusiti se oč, III. 5; — 2) zakusiti, seznati, přesvědčiti se, C. II. 9; — part.

expertus, 3, zkušen, zbhélý, osvědčen, IV. 3.

ex-petō, 3., *īvī n. īū, itum*,

vyžádati si, dožádati se, žádati, C. I. 32.

expiō, 1., očistiti od vinu n. hřechu, vyrovnati, usmířiti, V. 52, — napraviti, utišiti, VIII. 48, 8.

ex-pleō, 2., *ēvī, ētūm*, 1) vyplniti, naplniti, VII. 79 a 23; 2) doplniti, VII. 31.

ex-plicō, 1., *āvī, ātūm (ūi, itūm)*, 1) rozvinouti, rozložiti, VIII. 14; — 2) ústně vyložiti, vysvětliti, VIII. Praef.; — 3) přenes.: urovnati, usnadniti, VIII. 4, 3. C. III. 75.

explorātor, *ōris*, m., sledič, vyzvedač, zvěd, plur. čety ohledací; od

explorō, 1., 1) ohledati, vyšetřiti, II. 4; part. **explorātus**, 3, vyšetřen, zjištěn, jist, zabezpečen, bezpečen, III. 18. VI. 5. VIII. 6; — 2) vojen.: vyzveděti, vyslidiči, IV. 21. V. 50.

ex-pōnō, 3., *posūi, posūtūm*, 1) vyložiti, postaviti, IV. 23, zvláště z lodi na pevninu vysaditi, vystaviti, V. 9; — 2) přenes.: vykládati, vysvětliti, vylíčiti, VII. 54.

ex-portō, 1., vynéstti, vykli-diti, odpraviti, IV. 18, 4.

ex-pōscō, 3., *popōscī*, vyžadovati, domáhati se čeho, VII. 19, 4.

exprimō, 3., *pressī, pressūm (premō)*, 1) vytlačiti do výše, vyzdvihnouti, VII. 22. — 2) vytisknouti, vytlačiti; přenes.: vynutiti, vypraviti ze sebe n. dobyti, I. 32.

ex-pūgnō, 1., vybojovati, dobyti (útokem); přemoci, pře-

konati, zvítěziti nad..., VII. 10, 1.

ex-quirō, 3., *sūvī, sūtūm (quaerō)*, vyhledati, pátrati, I. 41; — vyptávati se, vyzvídati, III. 3.

ex-sequor, 3., *secūtūs sum*, vyděsti, provésti, dokonati; pouze I. 4, 3.

ex-serō, 3., *serūi, sertūm*, vystrčiti, odhaliti, obnažiti, pouze VII. 50, 2.

ex-sistō, 3., *stītī*, 1) povsta-ti, objeviti se, V. 28, 53. VII. 84. — 2) vyděsti, vyrůsti, VI. 21.

ex-spectō, 1., 1) vyhlížeti, očekávati, VII. 29, 60, 34; — 2) obávati se, předvídati, VI. 1.

ex-spoliō, 1., vyloupiti, vydražcovati, oloupiti, VII. 77.

extinguō, 3., *stīnxī, stīnc-tūm*, zhasiti, potříti, zmařiti. V. 29, 4. 29, 4.

ex-stō, 1., vyděsti, vyční-vati, strměti, V. 18, 5.

ex-struō, 3., *āxī, āctūm*, vystavěti, zřídit, nakupiti, vyrovnat, II. 30. III. 29.

exsul, *is*, m., vypověděn, vyhnán, subst.: psanec, vypo-věděnec.

ex-tendō, 3., *dī, ēnsum a entūm*, rozestříti, roztáhnouti, šíriti, C. III. 77.

exter i exterus, 3, (v sing. skoro se nevysk.) venkovský, vně (jsouci), cizozemský, C. III. 43; c o m p a r.: **exterior** (ze 2 předmětův), VII. 87, vnější; superl. **extrēmus**, 1) o prostoře: nejkrájnější, nejzazší, I. 10. V. 10. druhdy i substantivem překládá se:

konec, kraj, zad; — 2) o č a s e: IV. 4: *ad extrēmum* = naposled, na konec, konečně; — 3) s t u p e ě označujíc: poslední, pranepatrý, — svrchovaný, nejvyšší, II. 27. III. 5; nejhorší, VII. 40. II. 25.

externus, 3., vně jsoucí, cizokrajný, zahraničný, VIII. 27, 2 a 37, 1.

ex-terreō, 2., *uit*, *itum*, vyplašiti, polekati, postrašiti, VIII. 43, 3. *timōre poenae*.

extimēscō, 3., *timūt*, obávati se, strachovati se, III. 13.

ex-torqueō, 2., *torsī*, *tor-tum*, vykroutiti, vytočiti, přenes.: vyrvati, odnisti, VII. 54. C. I. 9.

extra, a d v.: vně, venku, C. III. 69: *extra et intus* = vně i vnitř; — p r a e p. s a c c.; 1) o místě: vně, mimo, ven

z . . ., před; I. 10: *extrā prō-vinciam*, C. III. 65: *e. mūnitiōnes ēgredi* = ven z opevnění vystoupiti. — 2) u s u b s t. a b s t r. C. III. 85: *e. cotidiam-nam cōsuētūdinem* = mimo, proti d. ob., *e. ūrdinem*.

ex-trahō, 3., *axī*, *actum*, vytahovati, přenes.: protahovati, mařiti (čas), V. 22, 4.

extra-ōrdiūārius, 3., mimořádný, kromobyčejný, C. I. 32.

extrēmus viz **exter**.

extrūdō, 3., *sī*, *sum*, vypudit, zatlačiti, pouze III. 12.

exul viz **exsul**.

exuō, 3., *uit*, *utum*, svléci, odnisti, zbabiti, oloupiti, III. 6. VII. 14.

ex-ūrō, 3., *ūssī*, *ūstum*, vypláti, spáliti, položiti popelem, I. 5, 4.

F.

Faber, *brī*, m., dělník (zejména v kově pracujíc); v o j e n.: *fabrī*, setniny dělnické (podkopové, kováři a j.) V. 11; *praefectus fabrūm* = náčelník dělnictva, C. I. 24.

Fabiānus, 3., Fabiův, Fabiovský, C. I. 40.

Fabius, *ī*, m., **Q. Fab. Mā-ximus Allobrogicus**, jenž přemohl Allobrogy, Arverny, Ruteny r. 121. př. Kr. při stoku Isary a Rhony, I. 45; — **C. Fab.**, legat Caesarův; — **L. Fab.**, setník 8. leg. gallské, VII. 47, 50. — **Fab. Paelig-**

nus, setník ve vojstě Curiově, C. II. 35.

facilis, *e(faciō)*, 1) snadný; o prostoře: 2) schfudný, přístupný, I. 6, III. 25. — a d v.: *facile*.

facinus, *oris*, n. (*faciō*), čin důležitý, skutek vážný, VII. 38, obzvláště: hanebnost, zločin, III. 9, 3.

faciō, 3., *feci*, *factum*, pře-chod.: 1) činiti, konati, dělati, *optimum factū esse duxerunt*, IV. 30. za nejlepší pokládali; zejména: zhotoviti, urobiti, II. 33; *scūtis factis*; často spojeno jsoucí se substanci opisuje

pouze ponětí slovesné: *caedem facere* = spáchat vraždu = = vražditi; VII. 42, *gratulatiōnem fac.* VII. 79. = přáti, *iter fac.* = cestovati, táhuonti, *initium fac.* = počati, začiti, *finem fac.* = končiti, *amicitiam fac.* = spřáteliti se, *iniūriam fac.* = ukřividiti, *sēmentēs fac.* = osfti, *iūdicium fac.* = usouditi, nalézti, *incendium fac.* = zapáliti, požár způsobiti a j. — stavěti: *pontem, clāssem, nāvēs, ratēs*; — 2) způsobiti, vzbuditi, rovnititi: *coniūratiōnem, rebelliōnem, bellum, fidem*; — 3) dátí, propujčiti, uděliti: *potestātem, fidem (IV. 11.), bezpečnost, svobodný průvod, *cōpiam frumentī* = opatriti n. zásobiti obilím; *iactūram*, VII. 77. (vyhoditi z korábu do moře) utrpěti n. vzítí škodu, uškoditi si; — s 2 a.c.: IV. 3. a j.; — 4) učiniti, dokázati, že... II. 11. VII. 29. C. III. 91; — 5) ne přech.: jednatí, vésti sobě, I. 40. C. I. 1. Ostatní viz **fiō**.*

factiō, ōnis, f. (*faciō*), činnění, srocení, rota, strana politická rázu bezohledného, I. 31.

factum, ī, n. (*faciō*), 1) čin, skutek: *fortiter factum*, III. 14: srchnatý čin, *rēctē factum*, VII. 80. rádný, věhlasný skutek; — 2) případ, událost, VIII. 53.

facultās, atis, f., 1) možnost, snadnost, (*facilitās*) přesležitosť, I. 32; *data facultate itineris*, I. 7, obdržice možnost = povolení; — 2) způsobilost, schopnosť, dovednosť, zručnosť, *scri-*

bendī, VIII. Praef.: *scrīptōribus praer.* — 3) zásoba, prostředky n. pomůcky, dostatek, VI. 1. VII. 17. zvláště prostředky peněžní, zámožnost, I. 18. II. 1. **fāgus**, ī, f. buk, V. 12, 5. **fallō**, 3., *feſellī (falsum)*, klamati, šáliti, II. 10: *spēs*; IV. 13: *fallendō*, klamání, klamem; — u e o s o b.: *mē fal-lit*, klamu se (C. III. 94.) n. mýlim sc. Odtud:

falsus, 3, nepravý, nepodstatný, klamný, planý, VI. 20, 2.

fālx, *cis*, f., srp; *mūralis*, III. 14. hák bourací n. bořicí. Tab. II. 21.

fāma, *ae*, f., 1) hlas, pověst, doslech, VI. 20. VIII. 5; — 2) dobrá pověst, věhlas, VII. 77; — 3) veřejné jménění, hlas lidu.

famēs, *is*, f., hlad (abl. *fame*), V. 30, 3.

familia, *ae*, f. soubor osob pod jednfm krovem bydlících, čeleď, služebnictvo, příslušenstvo, družina statkářova, I. 4; veškeren dům, domácnost, rodina, *pater familiae*, VI. 19. = hospodář, *mater familiae*, I. 50 = hospodyně. Odtud

familiāris, *e*, 1) rodinný, čelední, jméní n. majetek, I. 18; — 2) domácí, důvěrný, subst.: důvěrnsk, přítel, I. 19, 39; od tut

familiāritās, *atis*, f., domácnost, důvěrná známost, důvěrné obcování, V. 3, 5.

fānum, ī, n., svatyň, chrám, božnice, C. II. 18.

Fānum, ī, n., město na pomoři umbrijském, nyní Fano

v provincii „*Pesaro ed Urbino*“ zv., C. I. 11.

fās, n., nesklonné (*fārī*); božský výrok, právo, co po zákoně božím jest dovoleno; *fās est* = jest volno, VI. 14; *fās nōn putāre*, V. 12. mysliti, že neuš dovoleno, slušno; I. 50: jest možno, lze.

fascis, *is*, m., svazek, svažeček, VIII. 15; plur. svažečky prutův n. paliček, jež liktoři nosívali před nejvyš. úředníky na označení svrchované moci jejich, C. III. 106 a II. 32.

fāstīgātē, ad v., střechovitě, šikmo, IV. 17. (od *fāstīgātus*).

fāstīgiūm, *ī*, n., 1) hřeben, čelen, vrchol budovy; 2) svah, sklon, spád půdy, VII. 69.

fāstīgō, 1., jen ve tvaru partic.: **fāstīgātus**, 3, šikmý, nakloněn, sklonitý, spádný, II. 8, 3.

fateor, 2., *fassus sum*, vyznávati, přiznávati se, C. III. 20.

fātūm, *ī*, n. (*fārī*), 1) božský výrok n. určení, osud, I. 39; — 2) konečný osud každého, smrt, C. II. 6.

faūx, *cis*, f.: hlitan, chřtán (v sing. pouze abl. *fauce*), plur.: *faūces*, *iūm*, těsný vchod, úžina, C. I. 25. III. 24, 39.

faveō, 2., *fāvī*, *fautum*, přáti komu, I. 18; pomáhati, podporovati, VI. 7, 7.

fax, *facis*, f., pochodeň, smolnice, pouze VII. 24, 4.

fēmen, *inis*, n., viz **femur**.

fēmina, *ae*, f., žena, VI. 21; u zvlášť samice, VI. 26.

femur, (*oris*) a **fēminis** (od neužív. nom. *fēmen*) stehno, V. 35, VII. 73. VIII. 48.

fenestra, *ae*, f., okno; o-kénko ku střílení, střílna, C. II. 9.

ferāx, *acis* (*ferre*), výnosný, plodný, úrodný, pouze II. 4, 6.

ferē, ad v., 1) skoro, téměř, asi, I. 1. IV. 23; — 2) obyčejně, nejčastěji, po většině, vůbec, vesměs, III. 12, 18. C. I. 52.

feriae, *arum*, f., svátky, prázdniny, slavnost, f. *Latīnac*, C. III. 2.

feriō, 4., bítí, tlouci, udeřiti; *secūrī*, VIII. 38, stati, sentnouti.

feritās, *atis*, f. (*ferus*), divokost, surovost, neurvalost, VIII. 25, 2.

ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum*, 1) nésti, nositi, I. 29: *arma*; — o větru: hnáti, váti, III. 15: — *cōnsuetūdō fert* = zvyk n. obyčej sebou nese, přináší, žádá, VII. 46; p a s s.: býti nesen, uchvácen, hnán = hnáti se, kvapiti, II. 24; o řekách: proudisti, IV. 10; — 2) přenes.: nésti, snáseti, vydržeti, III. 19. IV. 2. VII. 62; *ferendus nōn est*, I. 33, jest nesnesitelný, nelze s ním obstáti; — bráti, přijímati, VII. 17. VI. 21; — na sobě mít, choditi s čím, I. 14; — 3) odnésti, obdržeti, mít, *praemium*, *frūctum*, *respōn-*

sum; — 4) přinésti, I. 3: *auxiliūm*; — ústně: přednášti: *rogatiōnem ad populūm*, navrhnutí; prohlásiti, *sententiam*; vydávati zač, VI. 17.

ferrāmentum, *i.*, *n.* (*ferrum*), železné náčiní, pouze V. 42; viz vyd. poznámkové.

ferrātius, *3*, železny, železitý; **ferrāria**, *ae*, (*sc. fodina*), železny důl, VII. 22.

ferrum, *i*, *n.*, železo, V. 12; železny hrot, I. 25; meč, V. 30, 3.

fertilitās, *atis*, *f.* (*fertilis*), výnosnost, úrodnost, II. 4, 1.

ferus, *3*, 1) divoký, lítý, subst.: **fera**, *ae*, (*bestia*) líté zvíře, šelma, dravec, VI. 28. C. I. 48; — 2) přenes.: divý, nezdělaný, krutý, I. 31, 33, 47.

fervefaciō, *3.*, *fēcī*, *factum* (*ferve[ō] a faciō*), vroucím, varíčně činiti, rozpáliti, rozžhaviti, rozpařiti, VII. 22, 5.

ferveō, *2.*, *fervī* (*n. ferbuū*), vřsti, řeřavěti, pouze V. 43, part. **fervēns**, *entīs*, žhoucí, žhavý, vrouci.

fibula, *ae*, *f.* (*figō*), sponka, skoba, svor, pouze IV. 17.

fidēlitās, *atis*, *f.* (*fidēlis*), věrnost, oddanost, pouze VIII. 46, 6.

fidēs, *eī*, *f.*, 1) víra, důvěra ku komu; *fidem habere alicui*, I. 19 a 41. důvěrovati komu; v záležitostech peněžních: úvěr dátí, C. III. 1; — 2) věrnost, poctivost, spolehlivosť I. 47. VII. 77; *cum fidē*, C. II. 20: s poctivostí, poctivě; — 2) slovo, přípověď, slib, I. 3. IV. 11. VII.

42 = ujistivše, zaručivše se, davše slib; — 4) bezpečí, ochrana, záštita, V. 7. VI. 4, *in fidem ac potestātem alcis venire*, odevzdati se (přijíti k někomu) na milost a nemilosť; — 5) hodnověrnost, víra, důvěra, *alcui fidem facere*, V. 41; komu důvěru vštípiti u. vzbuditi, víry dojiti u něho, VI. 41; *fidēs sit alcui*, C. II. 37. III. 101.

fidūcia, *ae*, *f.* (*fidō*), důvěra (pevná), důvěřivost, VII. 19, obzvláště důvěra v sebe sama, spolehlivosť, VIII. 9 a 10.

fidūciārius, *3*, pod věrou odevzdán, svěřen, pouze C. II. 17.

figūra, *ae*, *f.* (*figo*), postava, tvar, podoba.

figō, *3.*, *finxi*, *fictum*, tvori, dělati; *vultum* I. 39: tvářiti n. přetvařovati se; *religiōnēs* VI. 37: vymýšleti si vrtochy, pověry, IV. 5, 3.

finiō, *4.* (*finis*), 1) končiti, omezovati, C. III. 52. IV. 16; — 2) určovati, vyměřiti, VI. 18, 25.

finis, *is*, *m.*, 1) končina, meze, hranice, VI. 26, 54; *quem ad finem*, II. 19. C. II. 32: pokud; plur. *finēs*, *ium*, končiny, krajiny, území, I. 9, 10. VI. 35; pozemky, VI. 22; — 2) konec, VII. 85. V. 17: *finem facere* = ukončiti co, ustati v čem neb od čelio VII. 66.

fīnitimus, *3.*, polhraničný, pomezny, sousední, I. 28; subst.: *fīnitimē*, *ōrum*, pomezniči, sousedé, I. 2, 5, 10. II. 4.

fiō, *fieri, factus sum*, 1) povstati, tvořiti se, V. 1; — 2) státi, udáti, přihoditi se, II. 5. I. 2; *hoc factō*, II. 8: po té události, potom; — 3) pass. k *faciō*: býti činěn, dělán, konán, hotoven, III. 26; s výrok. nom.: stávám se čím (*augur*), *certior fiō*, I. 7. III. 9, 19: dostávám zprávu, dochází mne zpráva, zvěstuje se mi.

firmāmentum, *i*, n., podpora, opora, C. II. 15.

firmitās, *atīs*, f. = **firmitūdō**, *inis*, f.: III. 13, C. III. 28, pevnost, trvalost, vytrvalost, bytelnost.

firmiter, adv. (*firmus*), pevně, IV. 26, 1.

firmō, 1, 1) pevniti, upevnovati, VI. 29; — 2) posilniti, dodati myslí, C. III. 65; — 3) ujistiti, zabezpečiti, VIII. 27, 48.

Firmum, *i*, n., město ve střední Itálii na pobřeží adriatického moře, v Picensku, nyn. Fermo, C. I. 16.

firmus, 3, 1) pevný, silný, VII. 73. statečný, VII. 60; — 2) silný = četný, IV. 18; spolehlivý, bezpečný.

fistūca, *ae*, f., pouze IV. 17, 4. palice, beran.

flāgitō, 1., důtklivě žádati, naléhati, domáhati se, I. 16. C. I. 71, 87.

flamīna, *ae*, f., plamen, V. 43; *flammam concipere*, chytati, vzplanouti, C. II. 14.

flectō, 3., *xi, xum*, ohnouti, uhnouti, obrátiti, *equōs*, IV. 33. VI. 25, 3.

flētus, *ūs*, m. (*flēō*), pláč, nářek, V. 33. I. 32.

flō, 1., fonkatí, vanouti, váti (o větru), V. 7, 3.

flōrēns, *entis* (*flōreō*), kvetoucí (bohatstvím, mocí, zdánlivě, významem), slynoucí, vznesený, silný, bohatý, VII. 32, 4.

flūctus, *ūs*, m., proud, prudění, vlnobití, příboj, vlna.

flūmen, *inis*, n. (*flūō*), 1) tok, proud, VII. 58: *secundō flūmine* = po proudu, po vodě, VII. 60: *adversō flūmine* = proti proudu, proti vodě; — 2) řeka, I. 1, 6.

fodiō, 3., *fōdī*, *fōssum*, rýti, kopati, VII. 73, 5.

foedus, *erīs*, n., smíšenost, úmluva, jednota, VI. 2, 2.

folium, *i*, n., list, luppen, C. III. 58.

fōns, *ontīs*, m., pramen, zřítidlo, VIII. 41.

forāmen, *inis*, n., díra, otvor, C. III. 53.

forās, adv. ven (za dvéře); od

(**foris**, *is*, f. dvéře), plur. VIII. 9: *portīs forēs impōnere* = přičiniti veřeje nebo vrátnéku branám; odtud i

forīs, adv., za dveřmi, venku, vně, pouze VII. 76.

fore, (infin. fut. k *fiō*) skoro = *futūrum etc. esse*.

forem (*fiō*) téměř = *futūrus essem*.

fors, pouze nom. a abl. (*forte*), náhoda, námanutí, *sī forte* = kdyby náhodou = kdyby snad, II. 31, VIII. 8; *nō forte*, VIII. 16, 1.

fortitudo, *inis*, f. (*fortis*), statečnost, chrabrost, udatnost, I. 2, 5.

fortuitō, a. v. (*fortuitus*), náhodou, maně, VII. 20, 2.

fortuna, *ae*, f. (*fors*), 1) osud, štěstí, náhoda, I. 32. **fortunam temptare** I. 36. = pokusiti se o štěstí = zkusiti svého štěstí; *est magnae fortunae*, VI. 30. = jest veliké štěstí; — 2) nehoda, neštěstí, VII. 1. VIII. 34; plur.: přehody, osudy; srost.: statky, bohatství, přeznivé okolnosti, výhody, I. 11. V. 43.

fortunatus, 3, štěstím obdařen, zámožný, bohatý, pouze VI. 35, 8.

forum, *i*, n., veřejné město, tržiště, náměstí; schůze lidu na místě takovém, VIII. 52.

fossa, *ae*, f. (*fodiō*), rov, příkop, zákop; VII. 72: *fossam dūcere* viz *ducere*.

fovea, *ae*, f. jáma, důl, samolov, VI. 28, 2.

frangō, 3., *frēgī*, *fractum*, 1) lámati, drtit, ztroskotati (lod = *nāvem*), IV. 29; — 2) přenes.: zemdlati, ochabiti, zbabiti myсли, I. 31; zdrtiti, zničiti, VIII. 53.

frāter, *tris*, m., bratr; I. 33, 44: II. 3, název čestný.

frāternus, 3, bratrský, I. 36, 20. (zde též: ku bratrovi).

fraus, *dis*, f., úskok, podvod, klam, VII. 40, 6.

fremitus, *ūs*, m. (*fremō*), límot, dusot (konf.), C. III. 38.

frēnō, 1. (od *frēnum*),

v uzdu pojismati, VIII. 15; osekané koně.

Frentani, *ōrum*, m., národ v Samnii podél adriat. moře, C. I. 23, nyní Chieti.

frequēns, *entis*, častý, četný, valný, IV. 11; odtud

frequentia, *ar*, f., četnost, hojnost, hromada, VIII. 50.

fretum, *i*, n., úžina mořská, průplav, zvláště skulský.

frētus, 3, podepřen, podepřaje se n. spoléhaje nač, s abl., III. 21, 1.

frēgus, *oris*, n. (*frigeō*), zima, mráz, VII. 24; plur. I. 16, 1. a V. 12, 6.

frēns, *ontis*, f., 1) čelo, VI. 26; — 2) průčelí, před čeho, II. 23: *a fronte* = z předu, II. 8: *in frontem* = ku předu n. do předu.

frēctuōsus, 3 (*frēctus*), výnosný, plodonosný, úrodný, pouze I. 39, 3.

frēctus, *ūs*, m. (*fruor*), 1) plod, ovoce, užitek; přenes.: výnos, úrok, důchod, VI. 19, *pecūniae*; — 2) užitek, výhoda, prospěch, VII. 86.

frēgēs, *um*, f. I. 28. plodiny polní, ratolesť, obilí.

frumentarius, 3 (*frūmentum*), 1) obilní, potravní, V. 24; *rēs fr.* = obilnictví, potravnictví, zásobnictví, I. 39; subst.: *frumentarii*, = zásobníci, obilníci, VIII. 35; — 2) obilný, úrodný, žirný, I. 10.

frumentatiō, *ōnis*, f., zásobení, picování, VI. 39; plur.: výpravy zásobovači, zásobování, VII. 16; — od

frūmentor, 1., opatřovati obilí, picovati, zásobovati.

fruor, 3. (*fructus* a *frutus sum*), požívati, užívat, s abl. pouze III. 22, 2.

Fūsius, *i*, m. 1.) C. F. Cita, rytíř řím. zabít v Cenabu, VII. 3, 1. — 2.) Q. F. *Calenus*, legat Caesarův, VIII. 39, 4.

fuga, *ae*, f., útěk, uprchnutí; *fugam parître*, VII. 61. hotoviti se k útěku, pomýšleti na útěk; *capere* n. *facere fugam* = dátí se na útěk, poraditi se s Vaňkem, vzít do zaječích; IV. 26. *alqm in fugam dare* viz u slovesa; *in fugam conicere, convertere* = zahnati, zapuditi. — Od

fugiō, 3., *fūgiō, fugitum*, 1) ab s. prchati, utíkatí, II. 24; — 2) přechod.: prchati, vzdalovati se koho, vyhýbat se komu, VII. 30; — *alquid fugit alqm*, něco prchá koho, uchází komu, zůstává n. jest mu neznámo, C. I. 71.

fugitivus, 3, odběhlý, uprchlý; subst.: prchlik, zběh, uprchlák, I. 23, 2.

fugō, 1., zahnati, zapuditi, na útěk obrátili, VII. 68.

fūmō, 1., dýmati, kouřiti, pouze VII. 24; od

fūmus, *i*, m., dým, kouř, II. 7. C. III. 65; plur. V. 48.

fundā, *ae*, f., prak, **funditor**, *ōris*, m., prakovnák, II. 24. Tab. I. 11.

fundāmentum, *i*, n., základ, podklad, C. II. 11.

fundō, 3., *fūdi, fūsum*, 1) liti, metati, VII. 24; — 2) rozehnati, rozprášti, III. 6. C. II. 22.

fungor, 3., *fūctus sum*, konati, vykonávati, zastávati, VII. 25: *mūnere*.

fūnis, *is*, m., lano, provaz, houžev, III. 13, 14.

fūnus, *eris*, n., pohřeb, plur.: pohřební slavnosti, VI. 19, 4.

furca, *ae*, f., vidle dvouzubé, podávky, C. II. 11. rozsochy.

furor, *ōris*, m. (*fūgō*), vztek, zuřivost, šílenost, vášeň čirá, II. 3, 5.

fūrtum, *i*, n. (*fūr*), krádež, zlodějství, VI. 16, 5.

fūsilis, *e* (*fundō*), pouze V. 43: litý, rozpuštěný, tekutý.

G.

Gabalī, *ōrum*, m., VII. 64, 75, národ v jihu Gallie, kelt. Arvernům podrobený.

Gabiniānus, 3, Gabiniův, Gabiniovský, C. III. 4, 110; od

Gabinius, *i*, m., A., konsul s Pisonelem r. 58. př. Kr., jenž

byl pro vydírání vypověděn, Caesarem zpět jest povolán a učiněn velitelem v Illyricu; zemřel r. 48. př. Kr.

Gādēs, *iūm*, f., město v Hispanii baetské, nyní Cadiz, C. II. 18, 20. — Odtud

Gāditānus, 3, gadský.

gaesum, *ī*, n., dlouhé kopf gallské, pouze III. 4, 1.

galea, *ae*, f., přilba n. přilbice obyčejně kožená, šíšák, podobná čís. 10. a 11. na tab. I.

Gallia, *ae*, f., jméno provincií římských, a sice: 1) **G. cīterior** = přední neb **cīsalpīna** = předalpská (se stanoviška římského) nebo (I. 24. 54) též **togāta** zvaná, rozkládala se v Horní Italii rozdělena jsouc řekou Pádem v Gallii předpádkou (*G. cis-pādāna*) jižně od Pádu, a *G. zapádskou* (*G. trāspādāna*) severně od řeky té; 2) **G. ill-terior** = zadní čili **trānsal-pīna** = zaalpská též **brac-eāta** zvaná, na severozápadě Alp. Tato pak obsahovala a) *G. narbōnskou* = *G. Narbō-nēnsis* (dle čelného města Narbona) čili *Prōvīncia (Rōmāna)*, I. 8, 10, VII. 64 a j., která nejsouc obsažena v pojmu *Gallia*, jak Caesar ho užívá a vymezuje v zápisích svých, I. 1 a j., rozkládala se na břehu Středozem. moře mezi Pyrenejemi, pohořím Cevenuským a Alpami a byla založena obyvatelstvem na západě keltským čili gallským, na východě ligurským, mezi které mísil se čím dálé tím více živel římský; b) *Aquitānii*, I. 1. III. 20. VIII. 46, jež ležíc mezi Provincií, Pyrenejemi, Okeanem a řekou Garumnon, měla obyvatelstvo po většině i berské, toliko Bi-

turigové byli Kelti; c) *G. keltskou* (*G. Celtīca*), I. 1. II. 1, dle obyvatelstva, později dle polohaničného města též *G. Lugdūnēnsis* zvanou mezi Provincií a Aquitanií, Okeanem, pak řekami Sequanou, Matronou a Rýnem, v jejíž východní kraje záhy vedrali se některí národné germánští; d) *Bēlgīum*, I. 1. II. 1. IV. 10 a j. též *G. Belgīca*, jež objímalu všechny ostatní krajiny severně *G. keltské* až k Okeanu a Rýnu Dolinou, na jehož březích shledáváme již v dobách Caesarových živly germanské v míře valné. — Odtud

Gallicus, 3, gallský.

gallīna, *ae*, f. (*gallus*), slepice, kůra, kvočna, pouze V. 12.

Gallōgraecia, *ae*, f., Gallacie uprostřed Malé Asie, C. III. 4.

Gallus, 3, gallský = keltský, II. 30; subst.: *Gall* = Kelt, plur. Gallové č. Keltové; *Helvetané*, I. 25; *Gallafané* = Gallograekové, C. III. 4.

Garumna, *ae*, f., řeka po hraniční mezi Aquitanií a *G. keltskou*, I. 1.

Garumni, *ōrum*, m., národ v Aquitanii na vrchovišti řeky Garumny, III. 27, 1.

Gatēs, *iūm*, m., III. 27, též *Gariēs* zvaný národ v severových. Aquitanii na již. poříčí Garumny, III. 1.

gandēō, 2., *gāvīsus sum*, radovati se, těšiti se čemu, z čeho, nad čím, pouze IV. 13.

Geidumni, *ōrum*, m., V.

39, národ v Belgii blíže pramenů řeky zv. *Scaldis* v područí Nerviů.

gemellus, 3 (demin. z *geninus*), podvojný, pouze C. III. 4: *legiō*, pluk ze 2 pluků sražený.

Genava, *ae*, f. I. 6, 7, 8, nyní *Genf*, město druhdy Allobrogův na výtoku řeky Rhodanu z jezera Lemanského.

generātim, ad v. (*genus*), po rodech n. plemenech č. národech, I. 51. VII. 19; po třídách (dle zámožnosti), III. 32.

gēns, *gentis*, f. (*gūnō*), 1) rod, VI. 22. — 2) národ, kmene, II. 28; — 3) obec, C. III. 80.

genus, *eris*, n., 1) kmene, plémě, VI. 15; — 2) rod, rodina, IV. 12; — 3) druh, třída, odrůda, I. 48. VI. 25. VII. 22. C. II. 36.

Genūsus, *ī*, m., řeka v Illyrii, ústíci do moře adriatiči jížně Dyrrhachia, nyní Uškombin; C. III. 75 a 76.

Gergovia, *ae*, f., VII. 4, 34 sq., pevné město Arvernův, jež rozkládalo se na brdě pahorkovitém, spojeném s okolním pohořím úzkým toliko sedlem na straně západní blíže řeky Elaveru. — Ostatně viz poznámk. vyd. II. 194.

Germāni, *ōrum*, m., obyvatelé rozsáhlé země, zvané

Germānia, *ae*, f., I. 37, 51, 54. III. 7. IV. 1 a j. a rozkládající se po náhledu řím. mezi řekami zv. Rhēnus, Dānnius, Vistula a Okeaneum (m. *Suebicum* a m. *Germānicum*)

ba i *Scandia* čítána od starých ku Germanii. V rozsáhlém území tomto nesídlilo však obyvatelstvo z téhož národa nebo kmene pošle, v jeden politický celek sloičené. Bylyť zajisté krajiny tyto sídlem valné směsice národův a obcí původem, povahou, jazykem, mravem, obyčeji a řízením jak v měru tak ve válce více méně se různěcích, jež zhusta ještě sídla svá měnili, a sluši tedy starou tuto Germanii pokládati za název pouze zeměpisný (asi jako Rakousko), nikoli národ opisný nebo politický, kde bylo rejdiště národní kmene germanského (v užším slova smyslu), slovanského a keltského. — Viz vydání poznámkové II. 195.

Germāniens, 3, germánský = **Germānus**, též z Germanie.

Germinī, *ōrum*, m., pouze C. III. 6, národ na pomoří epeirském, dle Kieperta snad omylem povstalé z: *Chimærinī* od města Chimæra (*Ximaiρα*). — Viz Forbiger 413.

gerō, 3., *gessī*, *gestum*, nésti, misti (s sebou); 1) vyvésti, provést, vykonati, III. 18; pass.: státi se, před se jít, I. 17, *rēs gestae* = události, dějiny; *hīs rēbus gestīs* = povyřízení těchto věcí = potom; I. 4): *rē male gesta* = po špatném pořízení = po nezvláru; *rem (benz) gerere*, V. 56. VII. 44, věc provést, vy-

řediti; *bellum* g., I. 41: válku vésti (proti *bellum ducere*); o úřadech a hodnostech: — 2) řediti, spravovati, zastávati, VII. 32; — 3) jednat, vyjednávati, I. 46, *in colloquio*.

gladiátor, *ōris*, m. (*gladius*), šermíř, bitec, gladiátor. — Odtud

gladiátorius, 3, šermířský, C. III. 21.

gladius, *i*, m., meč, *gladium ducere*, V. 44, jindy i *stringere, destrin gere*. meč tasiti, vytasiti, obnažiti. Tab. I. 6. a 7.

gláns, *glandis*, f., žalud; V. 43, olověný žalud neb kulka, již z praku na nepršteli se házelo; VII. 81, 4.

gléba, *ae*, f., hrouda; přenes.: kus, pouze VII. 25, 2.

glória, *ae*, f., sláva, věhlas, V. 29; C. III. 79: slávy chtivost.

glōrior, 1., chlubiti n. honesiti se čtu, I. 14: *victoria*.

Gomphēnsis, *e*, gomfský, z Gomf, C. III. 81; subst.: Gomfané, C. III. 81; od

Gomphī, *ōrum*, m., město thessalské na řece Peneiu, C. III. 80.

Gorgobina, *ae*, f., VII. 9, město Bojů v končinách aedujských, polohy však naprostě nejisté; někteří ztotožňují je s Gergovii.

gradus, *ūs*, m., krok; *certō gradū*, VIII. 9: pevným t. j. stejným krokem.

Graiocełl, *ōrum*, I. 10; horále alpstí ve vých. Provincii

na pomezí Gallie Přední, blíže temeniště řeky *Duria* (Dora Riparia).

grandis, *e*, veliký, valný, značný.

grátia, *ae*, f., 1) a e t. přízeň, náklonnost, I. 44; odtud postpos.: *gratia* s genit. = k vůli, pro, na . . ., VII. 43; — 2) vděk, uznalost, *gratiam habere alicui* = být v dlužen komu, VII. 20; *gratiam referre* = v dluženém se prokázati (skutkem), *gratias agere* = díky činiti, vzdávati, děkovati (slovy); — 3) pass. přízeň, obliba, I. 9, 18, obzvláště: vážnost, moc, I. 20, 43, dobrá vůle, shoda, dobré srozměny, I. 35, 40.

grátulatiō, *ōnis*, f., 1) projev radosti n. potěšení, blahopřání, V. 53; — 2) potěšení n. radost z vlastního zdaru, I. 53, 6.

grátus, 3, přijemný, vzácný; *alicui gratum facere* = učiniti komu v dluž, vhod, n. libost = po vůli, I. 44, 12.

gravis, *e*, 1) těžký (o váze), IV. 24; — 2) přenes.: těžký, nebezpečný, *vulnus*, I. 48; — obtížný, truduň, bolestný, I. 32; *sī gravius quid accidat*, V. 30: cosi horšího, trudnějšího (= porážka); — tvrdý, krutý, VI. 13; — důležitý, VI. 13; slavný, VII. 2; — 3) usedlý, vážný, III. 16. — Odtud

gravitās, *ntis*, f., 1) váha, třída, V. 16; — 2) přenes.: vážnost, důležitosť, váha, moc, IV. 3.

graviter, adv., 1) těžce, pádně, III. 14; — 2) přenes.:

těžce, prudee, krutě, IV. 31, VII. 14, I. 16; cítelně, uelibě, s nevolt, I. 14; — 3) závažně, povážlivě, C. II. 32.

gravō, 1. (*gravis*), těžiti, obtížiti; přenes. pass.: **gravor**, 1., stěžovati sobě, za těžké pokládati, zpěčovati se, zdráhati se, I. 35, s inf.

Grudiū, *ōrum*, m., V. 39, národ v Belgii v područ Nerviův, sousedec s Ceu-trony.

gubernātor, *ōris*, m. (*gu-bernō*), správce, ředitel, kor-mideňsk.

gūstō, 1. okusiti, zakusiti, užiti, V. 12, 6.

H.

Habeō, 2., míti (po ruce), držeti, vlásti čím, *u-cōrem sē-cum*; *benūficiā*, VII. 20, často s part. perf. dle Kořínského mluv. §. 438. jako I. 15, 48. VI. 20; s acc. výrokovým: míti koho čím n. zač, I. 10. V. 8; míti (= držeti) v čem: *in potestate*, *in obsidiōne* (se-vřena); způsobovati, s sebou přinášeti, býti spojen s čím, do sebe míti, IV. 23. VI. 23: *latrōcīnia nūllam h. infātīam*; skytati, poskytnouti, VII. 17: *adītūm*; *in animō h.*, VI. 7: míti na mysli, zamýšleti; s celou věton, III. 16; — 2) míti = pokládati koho zač, v jaké mře, VII. 19: *alqm cārum h.* míti rád, vážiti si ho; podobně, VI. 23, a pass.: IV. 2. I. 21 a VII. 77: *cīvium locō* = za občany, I. 28; *in hostiūm numerō*, a IV. 21: *auctōritās māgnī habetur* = vysoko se klade = jest vážena; míti dosti na čím = *satis hab.* = spokojiti se s čím; — 3) míti n. chovati koho jak, nakládati

s ním jako s ... I. 26. V. 54; 4) míti, konati, IV. 19: *con-cilium*; způsobiti, zařiditi, VI. 19: *quaestīōnem*, a j.; — 5) *sē hab.* = míti se, vésti si, býti, počlnati si, II. 19, 1.

habitātiō, *ōnis*, f. (*habitō*), byt, obydlí.

hāc (sc. *viā*), adv. tudy.

haesitō, 1. (freq. od *hae-reō*), váznouti, vězeti, pouze VII. 19, 2.

hāmus, *ī*, m., hák, pouze VII. 73, 9.

harpagō, *ōnis*, m., hák n. kyr záchvatu, na tyče upěvněný ku strhování zdí a uchvacování lodí, VII. 81. C. I. 57.

Harūdēs, *um*, m., národ, jenž obýval v Germanii mezi Rýnem, Mohanem a Dunajem, zbytek to nejspíše z někdejší výpravy kimbriických seveřanů; I. 31, 37, 51.

harundō, *inis*, f., třtina, rákos.

hastātus, 3. (*hasta*), opatřen kopím, dřevcem n. oště-

pem; subst.: kopinisci, oštěpníci, tvořili první četu legie řím.; C. I. 46. (Viz vyd. pozn. úvod III.)

hant, adv., ne, nic (sotva asi, s těží, zápora více podmětná).

hedera, ae, f., břečtan.

Helvētiū, ūrum, m., I. 1, 12, 26, 29. IV. 10 a j., Helvetané, národ to statečný v jihovýchod. Gallii keltské, jehož sídlo i povahu zevrubněji vypisuje Caesar v I. 2. sq., o jeho pak rozdělení mluví I. 12 a 27. Odtud též adjekt.: **Helvēticus** a **Helvētius**, 3.

Helviū, ūrum, m., VII. 8, 64, národek keltský v Provincii na pravém poříčí Rhodanu v Sevennech, jenž i vinařstvím plně se obral.

Heraclīa, ae, též **Heraclēa**, f., město v makedon. krajině Lyncestis zv. blíže pomoží candavského, C. III. 79.

Hercynia silva, VI. 24, 25, pohoří lesnaté, jež dle Caes. 60 dní cesty jsouc dlouhé a 9 dní široké od Černého lesa sahá směrem severových. až k Tatrám a pomezí Dacie, obsahujíc v sobě i pohraničné horstvo vlasti naší, jež dle Vocabula (Pravěk, čl. III. str. 78) u jiných spisovatelů starých jménem tímto zvláště se rozumí.

hibernaculum, ū, n., plur., zimní stany n. obydli, II. 35.

Hibernia, ae, f., Irsko, V. 13.

hibernō, 1., prezimovati, dříti v táboře zimušm, VIII. 46. a 48.

hibernus, 3, zimuš; subst. *hiberna*, ūrum (*castra*), zimní tábor, I. 10; zim. sklady, C. I. 48.

Hibērus, ū, m., nyn. řeka Ebro v Hispanii I. 60—73.

hic, **haec**, **hōe**, **hāius**, tento, ten; okazujíc na předměty místem neb časem mluvícímu blízké, často = *mēus*, *noster*; nynější, náš, II. 17, 4: *ad hōc tempus* = až dosud = do naší doby; VI. 19, 4: *paulō supra hanc memoriam* = nedlouho před nynější dobou; V. 25, 3: *tertium iam hunc unum reg.* = třetí již (nyní =) tento rok kralujícího; — tento = následující n. předcházející; I. 35, 1: *cum hīs mandatīs*, jež následují; I. 36, 1: *ad hāec (mandatā)*, jež předešly; — takovýto, I. 35, 2: *hanc... grātiā* = takovýto vděk; — abl. *hōc* s význ. přičin: proto, tím; *hōc ipsō* = právě proto, VIII. 19, 3; při co mpar.: tím, V. 14: *hōc horridiōrē sunt* = tím strašnější; odtud

hic, adv., zde tuto, při tom, při té příležitosti, VI. 35.

hiemō, 1., prezimovati, v zim. táboře dříti, V. 22; — od

hiems, *emis*, f.: zima (jakozto část roku), IV. 20 a 29; zimní povětrnost (obyčejně bouřlivá), IV. 36.

hinc, adv., odtud n. odtad, o prostoře i čase.

hippotoxota, *ae*, m., jízdný lukostřelec, C. III. 4.

Hirtius, *i*, m., A., legat a přítel Caesarův, zároveň pokračovatel jeho díla, an sepsal VIII. knihu Zápisek o válce gall. a Válku Alexandrinskou. Postaviv se na stranu optimátů padl v boji u Mutiny proti Antoniovi r. 43. př. Kr.

Hispalis, *is*, f., město v Hispánii baetské, nyn. Sevilla, II. 18.

Hispania, *ae*, f., starý název poloostrovní pyrenejského, jehož části byly: *Hisp. citerior* (severovýchod), III. 23, a *Hisp. ulterior* (ostatní poloostrov), jenž dělil se od doby Augustovy opět v *Hisp. Baetica* (jihových.) a *Lusitānia* (západ.). Odtud též plur. a *duae Hispaniae*, C. I. 10, 29, 85; II. 18, 32; III. 10, 73.

Hispanus, *3.*, hispanský, subst.: Hispaňové, obyvatelé Hispanie, C. II. 21.

honestus, *3* (*honōs*), počestný, poctivý, vzněšený: *honestō locō nātus*, z počestné rodiny n. vzněšeného rodu (pošly), V. 45. C. III. 61.

honōs, *ōris*, m., 1) čest, vážnost, poctivost, V. 54; — 2) hodnost, důstojenství, C. II. 21.

honōrificus, *3.* (*honos* a *faciō*), počestný, etní, poctivý, pouze I. 43. — Ad v. *honōrifice*.

hōra, *ae*, f., hodina; Římané počítali od východu slunce počínající až do západu 12

hod. denních a tolikéž hodin nočních.

hordeum, *i*, n. ječmen.

horreō, *2.*, děsiti se, lekat se, hroziti se, *crūdēlitātem ales* = krutosti či, pouze I. 32, 4.

horreum, *i*, n., zásobárna, skladistiště.

horribilis, *e*, (*horreō*), hrůzný, strašný, děsný, pouze VII. 36, 2.

horridus, *3* (*horreō*), hrůzný, strašný, děsný, pouze V. 14, 2.

hortātus, *ūs*, m. (jen abl.), vybídnutí, povzbuzení, podnět, C. III. 86; od

hortor, *1.*, 1) napomínati, domlouвати, povzbuzovati, I. 19; v o j e u. dodávati myсли, podněcovati, III. 19. — 2) o podmětu neživoucím: povzbuzovati, vybfzeti, vyzívati, I. 33. III. 18.

hos̄pes, *itis*, m., cizinec, host. — Odtud

hos̄pitium, *i*, n., hostinství, pohostinství; I. 47: *algm hospiciō recipere* = pohostinsky koho přijati, C. II. 20.

hostia, *ae*, f., obětní zvíře, pouze VIII. 51, 3.

HS. = *sēstertius*; viz Koř. mluv. Dodav. II. str. 385.

hūc, a d v., 1) sem, I. 38. C.I. 70; — 2) k tomu, nadto, IV. 22.

hūmanitās, *ātis*, f., 1) lidskost, lidství, přívětivosť, VIII. 21; — 2) vzdělanost, jemný cit, I. 1, 47; — od

hūmanas, *3* (*homō*), lidský; vzdělaný, jemný, soucitný, IV. 3.

humerus, *i* (též: *umerus*, *i*), rámě, plece.

hūmidus, *3* (též: *ūmidus*), (*hūmus*), vlhký, mokrý.

humilis, *e*, 1) nízký, V. 1; — 2) přenes.: nízký, nepatrny, VII. 39; slabý, chatrný, V. 28;

alqm humiliorem redigere IV. 3: seslabiti, ponſžiti, ochuditi koho. — Odtud

humilitas, *atis*, *f.*, 1) nízkost, V. 1; — 2) přenes.: nepatrnost, málomocnost, slabost, V. 27: ponížení, úkor, C. I. 85.

I.

Iaceō, *2.*, *cui*, ležeti; ležeti na bojišti = mrtev býti, II. 57. VII. 25. *iacēns* = mrtvý, padlý.

Iacetāui, *ōrum*, *m.*, C. I. 60; národ v Hispanii na úpatí Pyrenej.

iaciō, *3.*, *iēci*, *iactum*, hoditi, metati, mrštiti čím; *ag-gerem*, II. 12, vyhazovati n. uahazovati násep; *ancoram* = vrci, spustiti.

iactō, *1.* (*freq. iaciō*), 1) házeti, pohazovati n. přehazovati, VII. 47: *bracchium*, rukou házeti, I. 25; — 2) přenes.: *rēs*, I. 18: věci přetřásati, hovořiti o nich; *grātiam*, C. III. 83: honositi, chlubiti, chvastati se čím.

iactūra, *ae*, *f.*: (*iaciō*), zahození, vyhození (zvláště tovarů do moře), tudíž: 1) škoda, ztráta, VII. 26, 64; *facere*, VII. 77; — 2) oběť (i dobrovlně přimesená), VI. 12. C. III. 112.

iaculum, *i*, *n.*, kopí, dřevce.

iam, *a d v.*, 1) již, teď, nyní, i při záporách, II. 20, 25; —

2) již, už, I. 5; *iam iamque* = už už, hnedle, C. I. 14; — 3) konečně, I. 42; již, naprosto, docela, zhola, III. 9.

Ibērus, *i*, *m.*, lépe *Hibērus*, viz tam.

īcō, *3.*, *īcī*, *īctum*, hoditi, udeřiti, C. III. 22; — odtud

īctus, *ūs*, *m.*, ráz, uhození, bodnutí, rána.

Id. = *Īdus* viz Kořínkovu Lat. mluv.

īdem, *eadem*, *īdem*, týž, tentýž; *īdem hīc* = právě týž; *hīc īdem*, V. 40, zároveň, spolu.

īdentidem, *a d v.*, tytýž, opětně, častěji, nejednou, II. 19.

īdōneus, *3*, příhodný, případný, způsobilý, příznivý.

īgilium, *i*, *n.*, ostrůvek v moři tyrrhēn. u pobřeží e-trur., nyn. *Giglio*, C. I. 34.

īgnis, *is*, *m.*, oheň; *īgnem comprehendere* = chytiti ohněm, vzejmouti n. zapáliti se.

īgnōbilis, *e* (*in-gnōbilis*), nezúám, neproslaven, všední, nepatrny, pouze V. 28, 1.

īgnōminia, *ae*, *f.*, potupa,

pohana, hanba; VII. 17: *accipere* = dojiti, utržiti si.

Ignōrantia, *ae*, f., nevědomost, neznalost, od

Ignōrō, 1., neznati, nevěděti, nepozorovati (*in-gnōscō, gnārus*), I. 27; *nōn īg.* = dobré věděti.

Ignōscō, 3., *nōvī, nōtum*, nepamatovati, zapomenouti komu čeho, tedy: odpustiti mu n. prominouti; — **Ignōtus** = neznám, nepoznán.

Iguvīnī, *ōrum*, m., obyvatelé města zv.

Iguvium, *ī*, n. v Umbrii, nyní: Gubbio, C. I. 12.

Ilerda, *ae*, f., nyní Lerida, město v Hispanii Přední (*citerior*), na území Ilergetů severně řeky Ebra, na pravém břehu pohočky její zv. Sicoris (*Segre*); C. I. 38.

illīc, a d v., tam, onde (s významem místním).

illigō, 1., upevniti, připevniti, IV. 17 a V. 45.

illō, a d v., tam, onamo, tamtéž (s význam. směrovým); IV. 11, 4.

Illurgavonēsēs, *iūm*, m., národ ve vých. Hispanii Přední; C. I. 60.

illūstris, *e*, osvícen, jasný; přenes. vznešený, slavný, věhlasný, VI. 19. VII. 3.

Illyricum, *ī*, n., nazývaly se v době Caesarově hromadně krajiny rozložené mezi řekami Arsoou na severu a Drinou na jihu (v *Epeiru*), východně od moře adriatského, jež ná-

ležejíce ku provincii Caesarově zaujímaly asi nynější Dalmacii, Bosnu, Hercegovinu, Černou Horu a Albani.

imbēcillitās, *atis*, f. (*imbēcillus*), slabost, křehkost, C. II. 15; — slabota přirozená, nestatečnost, VII. 77, 9.

imber, *bris*, m., dešť, liják, přívál, VI. 43.

imitor, 1., napodobovati, následovati koho.

immānis, *e*, náramný, ohromný, nehorázný.

immīneō, 2., čníti n. vyčnívati nad čím, skláněti se; býti blízek (obrazně: na zádech) komu, hroziti komu, VI. 38, 2.

immīttō, 3., *mīssī, mīssum*, 1) vyslati n. poslati kam; vojen.: vyslati nač, VII. 40: *equitātum*; — 2) vrci, mrštiti kam, V. 44; — 3) vohnati, vraziti, zapustiti, IV. 17; — 4) vésti, *aquam*.

immolō, 1., vlastně obětní tluci sypati, obětovati.

immūnis, *e* (*in-mūnus*), beze závazku; nepoplatný, neslužebný VII. 76, 1; odtud

immūnitās, *atis*, f., nepoplatnost, nezávaznost, pouze VI. 14, 1.

impedīmentum, *ī*, n. (*impediō*), 1) závada, překážka; *intō esse*, býti na závadu n. na překážku I. 25; — 2) plur.: závazadla, břemena, náklad, I. 24; — 3) břemenáři, dopravnictvo, VII. 45. C. I. 51.

impediō, 4. (*in-pēs*), vlastně pod nohy klásti, nohy zamotati; — 1) zamezovati, uzaví-

rati co, VII. 57, part.: *impeditus*, 3, nepřístupný, nedostupný, III. 28. V. 19; — 2) vaditi, překážeti komu v čem, zdržovati ho, VII. 26, part.: *impeditus*, 3, zdržován, obtížen, obtěžkán, zejména o vojácích, kteří jsouce tlumoky a jinými břemeny obtíženi nebo třeba i nějakou neodbytnou prací zaměstnání n. z a b a v e n i, nejsou k boji hotovi (= n e h o t o v i, n e p ř i p r a v e n i), I. 12; — nesnadný, obtížný, s překážkami, III. 9.

impellō, 3., *pult*, *pulsum*, 1) vraziti, udeřiti več, rozehmati co, hnouti čím, *biremem*, C. III. 40; — 2) popudit, rozdážiti, dohnati ve smyslu přenes., VII. 42; pass.: uechatи se svěsti, VI. 20, part.: *impulsus*, 3, sveden, stržen, dohnán, přiveden.

impendeō, 2., viseti nad čím, vznášeti se nad hlavou, hroziti, I. 6.

impēnsus, 3 (*impendō*), nákladný, drahý; o ceně: značný, náramný, pouze IV. 2: *impēnsō pretiō* = za značnou cenu.

imperfectus, 3, nedokončen, nedokonán, VIII. Praef.

imperium, 7, n. 1) rozkaz, *imperiō* = k — nebo z rozkazu; — 2) právo rozkazovati = vláda, moc, VI. 17: *caelestium* — nad nebeštany, I. 33; — 3) vrchní moc n. panství, svrchovanost, V. 6, panování, I. 18; plur.: I. 17; — nejčastěji: vrchní moc vojenská, velitel-

ství, II. 3, *summa imperiū* = vrchní velitelství, II. 23.

imperō, 1., 1) rozkazovati, poroučeti, IV. 8, odtud: *imperatum*, 7, n. rozkaz, nařízení, VI. 3. *ad imp. venīre* = přijiti k rozkazu = dle rozkazu; V. 37. II. 35; — 2) nařídit, uložiti, předepsati komu co, IV. 22; — 3) vládnouti, panovati komu, I. 36; — 4) veleti, *illō imperante* = za jeho velitelství n. velení, VII. 17.

impetrō, 1. (*in-patrō*), dosíci, doprositi se čeho, dovésti toho při kom, vymoci, I. 9 a 31; abs.: způsobiti, V. 36.

impetus, ūs, m., nával, nábeh; úprk, záchvat, síla, prudkost, III. 13, IV. 17; útok, I. 25.

implicō, 1., *āvi*, *ātum i uī*, *itum*, zaplésti, zamotati, VII. 73; pojistiti, *ordines*; — *morbō implicitus*, C. III. 18: nemoc byv zachívácen, do nemoci upadnuv.

implorō, 1., plačky se dooprošovati, prosebně vzývati, úplnivě prositi, I. 31, 7.

impōnō, 3, *posuī*, *positum*, 1) vložiti, naložiti, posaditi nač, I. 42; postaviti, přičiniti, *portis turres*; — 2) přenes.: uložiti, předepsati.

importō, 1., přinášeti, dovážeti, doprovovati, I. 1. III. 40. V. 12.

imprimis, (*in primis*), adv., po přednosti, především, obzvláště.

improbō, 1., neschvalovati, zamítati, haněti, C. II. 31; abs.: C. I. 32: nesouhlasiti.

improbus, 3, nedobrý, nepoctivý, neřádný, zlý, I. 17.

impróvisus, 3 (*próvideō*), nepředvídaný, neočekáván, netušen; *de, ex* nebo pouzo: *impróvisa* = mimo nadání n. očekávání, netušené, I. 13, 5.

imprudēns, *tis* (z *in-prōvidēns*), nepředvídaje, netuše: *imprudētibus militib⁹*, III. 29: mimo nadání vojínův.

imprudentia, *ae, f.*, něprozřetelnost, nevědomost, neopatrnost.

impūbes, *eris*, 1) nedospělý, chlapec, pachole, C. III. 14; — 2) neženat, paní, pouze VI. 21, 4.

impudentia, *ae, f.*, nestoudnost, nestydatost, C. III. 20.

impūgnō, 1., 1) dotírat, dorážeti, obořiti se na koho, I. 44; — 2) vytýkat, VIII. 53, 1.

impulsus, *īns*, m. (*impellō*), skoro jen v ablat., popud, pohudka, podnět, V. 25, 4.

impūne, *ad v. (pūniō)*, bez trestu, beztrestně, bez pomsty, I. 14, 4.

impūnitās, *ātis*, f., beztrestnost, trestuprázdnost, I. 14, 5.

impūnitus, 3 (*in-pūniō*), nepotrestán, nepokáran, nepomstěn VIII. 48, 3.

imus, 3, viz *inferus*.

in, *praep.* — I. s acc. 1) o prostorě na otáz. k am? zn. směr: do, na, k, v; II. 35. a V. 29, 2: *in Italiam proficisci*; II. 26: *sīgna in hostēs īferre* = udeřiti na nepř.; I. 44, 8; VII. 8, 2: *in altitūdi-*

nem = (do výše) zvýši (z hloubí); — 2) o čase: na, k, pro, do, I. 3, 2: *in tertium annum* = na 3. rok; IV. 29, 4: *in hiemem* = na zimu; *in diēs* = co den (ve spoj. s e o m p a r. a slovy význa. podobného na př. *augēri*); *in annōs singulās* = co rok I. 20, 6; *in reliquum tempus* = pro příště = do budoucnosti; I. 53, 7: *in aliud tempus* = na jinou dobu, na jindy; VII. 11, 5: *in posterum (diem)* = na příští den = na zítřek; *in perpetuum* = pro vždy = na věky; — 3) uvádí části při výrazech dělení znač.: ve, na, I. 1, 1: *in partēs trēs*; VI. 32, 3; — 4) vztah k někomu přátelský: k, I. 19, 2: *studium et voluntas in ...* = příchylnost a ochota k...; I. 43, 4: *beneficia in eum* I. 43, 7; II. 14, 5; *merita in aliquem* = zásluhy o koho; — nebo neprátel: proti, na, k, I. 19, 1: *animadvertere in eum* = proti němu zakročiti; I. 31, 12; *omnia ex cruciatūsque in eōs īdere* = všeliké příklady útrap (proti nim) na nich provádí; — 5) záměr: k, do, na, v; I. 35, 2. k rozmluvě; V. 51, 4: *obstrūctis in speciem portis* = zatarasivše (jen) na oko brány; VI. 13, 3: *in servitūtem sē dicāre* = v otroctví (v porobu) se dáti; VI. 14, 2: *in disciplinam conveniunt* = scházejí se na vychování = ku cvičení; — 6) způsob: na, v, neb pouhý instr.; I. 41:

mīrum in modum = podivuhodným způsobem = ku podivu; VII. 73, 5: *in quāncuncem* = na kříž = křížem; I. 45: *in eam sent. dīcere* = v ten smysl (rozum) mluviti. — II. s abl. 1) o místě (kde?): v, na, u, V. 32, 1 a VI. 34, 8: *in silvīs*; I. 29, 1 a 47, 6: *in castrīs*; *in Sēquanīs* = v Sequanskou; I. 13, 1: *pontem in Arare facere* = most přes Arar vystavěti; II. 5, 6; *in Aeduūs* = u Aeduův; VII. 77, 15: *in logīnqūs nātiōnibus* = u vzdálených národův; VI. 36, 2: *in mīlibus pāsum tribus* = ve prostore 3000 krokův; — 2) o čase; za, v, na, při; I. 27, 2 a V. 33, 2: *in itīnere* = na cestě = při pochodu; I. 35, 2: *in cōnsulatū suō* = za jeho konsulství; V. 33, 1: *in ipso negōtiō* = (teprv) při práci samé; I. 15, *in praeſentia* = na ten čas = pro zatím; často s gerundiem nebo gerundivem, I. 18, 9; *in quaerendō* = vyptávaje se (při vyptávání); IV. 5, 1: *in cōſiliīs capiendīs* = při stanovení záměrů = rozhodujíce se; VII. 46; *in petenda pāce* = *pācem petentēs*; — 3) obor, kam cosi náleží: mezi; I. 16, 5: *in hīs* = mezi těmi; V. 4, 2: *in iīs* = mezi nimi; V. 6, 1: *in prīmīs* = před jinými (jako: především); I. 43, 9: *in mandatīs dare* = jako rozkaz dátí; — při jm. osob se slov. *esse*: při, u, v (má do sebe); I. 31, 14: *nisi*

quid in Caesare sit auxiliī = není-li u Caesara jakési pomocí; VII. 36, 4: *quid in quōque esset animī ac virtutis* = co ve kterém vězí odvahy a statečnosti; III. 13, 8: *tanta in iīs erat firmitudō* = tolik měly (lodí) do sebe pevnosti; — s jinými slovesy: na, proti; I. 47, 4: *in eō peccāre* = na něm (proti němu) se prohřešiti; *aliquid facere in aliquō* = na někom cosi učiniti; — 4) uvádí příčinu: při, za, pro; II. 22, 2: *in tantā r. iniquitate* = za okolnosti tak nepříznivých (při nepohodě tak valné); VI. 7, 9: *in tantā propinquitate castrōrum*; *in tantō imperiō*; — přípustku: při, za, přes, V. 2, 2: *in summa onus r. inopia* = přes největší v. v. nedostatek; — 5) vztah k čemu nebo způsob: v, při, co do, (hledí k...), V. 33, 2: *nūlla in re* = při ničem, v ničem; VI. 34, 3: *nōn in summa exercitūs tuendā, sed ...* nikoli hledí k obhájení vojska jako celku, ale k zachování jednotlivcův; I. 49, 2: *in armīs esse*.

in-aedificō, 1., 1) nastavěti, přistavěti, VIII. 5 a 9; — 2) zastavěti, zazditi, zatarasiti, C. I. 27.

in-aequō, 1., vyrovnatí, srovnati, C. I. 27.

inānis, e, 1) prázden, V. 23; — 2) přenes.: marný, ničemný, VII. 19.

inaudītus, 3, neslychaný, C. II. 15.

in-cautē, a d v., VII. 27, k : **inceautus**, 3 (*caveō*), neostrážitý, neopatrný, bezstarostný, VI. 30.

in-cēdō, 3, *cēssi*, *cēssum*, vykračovati; přenes.: přikváčiti na koho, napadnouti, uchvatiti koho.

incendium, ī, n., 1) požár, oheň, VIII. 16, 1. abl. abs. — *inc. facere*, V. 19: požáry zakládati, zapalovati; — 2) přenes.: zážeh, záhuba, zkáza, C. I. 5; od

incendō, 3., *dī*, *ēnsum*, (*can-deō*), 1) zapáliti, I. 5; — 2) přenes.: požár roznítiti, rozdmýchati, pobouřiti, VII. 4, rozdrážditi, rozohniti, VIII. 48.

in-certus, 3, 1) pass.: nejistý, neurčitý, nespolehlivý, — 2) a c t.: pochybný, rozpačitý, kolísavý, IV. 32.

incidō, *cidi* (*cadō*), 1) vpadnouti, napadnouti, upadnouti, *in angustiās*; — 2) přenes.: napadnouti, naraziti n. vraziti na koho, *in alqm*, I. 53, VI. 30; napadnouti, uchvatiti koho = *alcui*; — 3) o událostech: státi n. udati se, sběhnouti se, VII. 3; stihmouti koho.

incidō, 3., *cīdī*, *cīsum* (*cae-dō*), naříznouti, natíti, naseknouti, II. 17.

incipiō, 3. *cēpī*, *ceptum* (*ca-piō*), začeti, dáti se do čeho, poduiknouti, podjati se čeho; VII. 17: *oppūgnatiōnem*; C. III. s inf.

incitatiō, *ōnis*, f., pud, pud, vnitřní puzení, C. III. 92; od

in-citō, 1., 1) rozehnati, poháněti, puditi, III. 14: *nūvēs*, *equum*, *equus incitatus*, IV. 33: rozehnany kůň, *equō incitatō*, IV. 12: tryskem; *sē inc.*, hnáti se, dorážeti na koho, o vluách: rozprouditi se, III. 12; — 2) přenes.: ponoukati, povzbuzovati, drážditi, poštvat, III. 10, IV. 14.

inelimō, 1., kloniti, chýliti, zvrtnouti, obraceti se, C. I. 32.

inclūdō, 3., *sī*, *sum* (*clau-dō*), zavřiti, sevřiti.

in-cōgnitus, 3 (*cōgnōscō*), nepoznán, neznám, IV. 20 a 29.

in-colō, 3., *coluī*, *cultum*, obývati, bydliti, sídliti, I. 1, 5, 28, IV. 10.

in-columnis, e, zachován, neporušen, bez porušení n. úhony, I. 53, 7. a VI. 41, 3.

in-columnitās, *atis*, f., neporušenost, zachovalost, bezúhonnost, C. III. 28.

in-commodē, a d v., nevhod, nepřihodné, nepřízniivé, V. 33, 4.

in-commodum, ī, n., 1) nehoda, újma, škoda, *accipere*, V. 10, škodu vzít, — 2) zvláště ve válce i plur.: nehoda, porážka, ztráta.

in-cōnsultius, compar. adv. (*incōnsultē*), příliš nerozvážně, C. I. 45.

inerēbēscō, 3., *būi* (*creber*), stávati se častým n. silným, znáhati se, siliti, přibývati, C. III. 26.

increpitō, 1. (*increpō*), hřmotiti, hlučeti nač; tedy:

dotfrati, hubovati, láti, na koho si vyjeti (slovy), II. 30.

incumbō, 3., *cubuī, cubitum*, naléhati nač, vložiti n. dátí se do čeho, býti čeho pilen, věnovati se tomu, VII. 76.

incursiō, *ōnis*, f., nájezd, zájezd, vpád, přepadení, V. 1.

in-cursus, *ūs*, m., 1) přibíhání, C. I. 25; — 2) nájezd, útok, VII. 36. C. I. 41, a j.

ineūsō, 1. (*causa*), viniti, nařknouti, vytýkat komu co, domlouvati, I. 40. II. 15.

indāgō, *inis*, f., léče, obklíčení, okruh, obstup, VIII. 18, 1.

inde, ad v.: 1) odtud, odtamtud, I. 10; — 2) o čase: potom.

indicium, *ī*, n. (*index*), projevení, oznámení, udání; *indiciō ales* — na něči udání, dle n. ud., VI. 30; od

in-dicō, 1., projeviti, na jevo dátí, udati, zraditi.

in-dicō, 3., *īxi, ictum*, ohlášiti, opověděti předem, I. 30.

indictus, 3, nevypověděn, nevysvětlen, nevyložen, zvláště v jednání soudním: *indictū causā* — bez (rádného) výslechu — nebyvše (ani) vyslechnuti, VII. 38, 2.

indigeō, 2., *ūi (egeō)*, míti potřebí, postrádati, nedostávat se, scházeti, C. II. 35.

in-dignissimē, superl.adv., velmi nedůstojně, hanebně, VII. 38, 2.

in-dignitās, *ātis*, f., 1) ne-slušnost, hanebnost, II. 14; — 2) nelibost, nechuf, rožhořčenosť, VIII. 44.

in-dignor, 1., mrzeti n. horšiti se, býti uražen, VII. 19. C. III. 108.

in-dignus, 3, uehoden, nedůstojen, nepríměřen, neoprávněn, V. 35. VII. 17.

in-diligēns, *entis*, uebedliv, nedbalý, váhavý, VII. 71; od-tud

in-diligentia, *ae*, f., nebedlivost, nedbalost, váhavost, VII. 17.

in-diligentius, comp. adv. (*indiligenter*), méně bedlivě, nedbaleji, II. 33, 2.

in-dūcō, 3., *dūxū, ductum*, 1) přivésti, uvésti kam, VIII. 2; — 2) potáhnouti, povléci, II. 33.

— 3) přenes.: přivésti, poloumouti, přiměti k čemu, I. 2, 27. **indulgentia**, *ae*, f., shovívavost, dobrativost, milostivost, VII. 63; od

indulgeō, 2., *ūlsī, ūltum*, hověti, shovívati, přáti n. býti nakloněn komu, I. 40. VII. 40.

induō, 3., *duī, dūtum*, 1) obléci, oděti, vzti na (hlavu), *galeās*, II. 21; — 2) vnořiti, zaplésti se, uvíznouti, VII. 73 a 82.

indūstriē, adv. přičinlivě, bedlivě, horlivě.

indūtriae, *arum*, f., příměří.

in-eō, *īre, īi, itum*, vjiti; tedy: 1) nastoupiti, počíti, *in-itā aestāte*, II. po začátku léta; *proelium*, podniknouti, počíti boj, utkatí se bojem s kým; — 2) *ratiōnem*, uvažovati, rozpočet činiti; VII. 24; *numerum*, sečítati, účtovati; — 3) vejiti v radu, radu bráti, roz-

vážiti; VII. 76; *cōsilium*, VI. 31; — 4) zavděčiti se, do delati sē prízne, *gratiā*, VI. 43,

inermis, *e*, neb **inermius**, 3, (I. 40, 6) (*arma*), bezbranouý, neozbrojen.

iners, *tis*, (*ars*), neumělý, nedovedný, líný, zbabělý, IV. 2. odtud

inertia, *ae*, f., neumělost, nechut do práce, lenivost, VIII. Praef.

infamia, *ae*, f. (*infamis*), zlá pověst, hana, pomluva.

infāns, *tis*, (*fūri*), nemluvně, děcko.

infectus, 3, nevykonán, nevyřízen; *infectū rū*, VII. 17, bez pořízení, s nepořízenou.

in-ferō, *ferre*, *intulī*, *intul-tum*, (*illatum*), 1) vnuésti, vhotoviti, VI. 19; *in ignem*; vsaditi, posaditi na... VI. 30; *in equum*; položiti, založiti, VII. 22; přinášeti, dopravovati, II. 15; *nihil vīnī*; — vojen.: *sīg-na*, I. 25; udeřiti n. hnáti na nepřitele; *bellum* I. 2. IV. 27, zdvihnuti válku; *bellum illā-tum dēfendere*, II. 29; odrážeti válku, brániti se proti výboji n. útoku; — 2) přenes.: privésti, uváděti, předstírat, I. 39; způsobiti, učiniti, I. 14, 50; nahnati strachu = *terrōrem*, VII. 8; vzbuditi, *spem*.

inferus, 3 (sing. kusý, na př. *mītre inferum*), spodní, dolení, comp.: **inferior**, *ius*, 1) spodnější, dolejší, nižší, IV. 17, o řece, V. 44, o místě na bojišti; — 2) přenes.: nižší,

slabší, menší, VI. 40; *ōrdinēs*; *inseriōrem esse*, II. 8: býti slabší, podléhati; superl.: **in-simus**, 3, nejspodnější, nejnižší, II. 18; *collis īsimus* = pata návrší, *ub īsimō* = ode spoda, od dola, VII. 19; nejnižzejí, zcela dole, VII. 73.

infestus, 3, 1) nepřátelský, *pilum*; *in-festis e. hos. sīgnis*, VII. 51: se znaky proti nepříteli čeliteli, my řekli bychom: s prapory pr. nepr. rozvinutými. — 2) neklidný, nejist, VIII. 47.

inficiō, 3., *fēci*, *fectum* (*fa-ciō*), natfrati, napouštěti, barviti, V. 14, 2.

in-fidēlis, *e*, (*fides*), nevěrný, nespolehlivý, VII. 59; odtud

in-fidēlitās, *atis*, f., nevěra, nevěrosto, nespolehlivosť, VIII. 23.

in-fīgō, 3, *ixi*, *ixum*, vratiti, zaraziti, upevniti, VII. 73.

in-fimus, viz *infernus*.

in-finītus, 3, nekonečný, ne skonaly.

in-firmitās, *atis*, f., 1) nestatečnost, mīloba, slabost, VII. 26; — 2) přenes.: nestatečnost, nespolehlivosť, vrtkavost, IV. 5, 13; od

in-firmus, 3, nestatečný, slab, neodvážný.

in-flātiōs, compar. a d v. (*in-flō*), nadlutěji, pyšněji, chlubněji.

in-flectō, 3., *exti*, *exum*, zahnuti, ohnouti, II. 17.

in-flō, 1., dmouti do čeho, nadýmati; pass.: nadýmati

se, pyšněti, VIII. 12; C. III. 108.

in-fluō, 3., *ūxi*, *ūxum*, vtékatí, ústiti.

in-fodiō, 3., *fōdi*, *fōssum*, zahrabati, VII. 73.

infrā, ad v., 1) vespod, dole, zdůly, VII. 61; — 2) prae p. s a c c. pod, a) místně, VI. 35, 6: *infrā eum locum*; b) o míře, VII. 28, 1: *paulō infrā elephantes* = málo menší sloňův.

in-frequēns, *entis*, nečetný, v malém počtu, C. III. 2.

infringō, 3, *frēgī*, *fractum* (*frangō*), zlomiti; zmařiti, C. II. 21.

infula, ae, f., infule, vlněný pásek barvy bílé, jejž kolem hlavy ovinnut mivali kněží, věstálky a prosebníci; C. II. 12.

in-gravēscō, 3., obtěžkávati, těžším = citelnějším se stávati, vzrůstat, přibývati, C. I. 52.

ingredior, 3., *grēssus sum* (*gradior*), 1) v kročiti, vejiti, vraziti, II. 4; — 2) přenes.: pustiti se do čeho, počti, *causam*. — 3) vykořistiti, VIII. 20, 1.

ingrēssus, *ūs*, m. (*gradior*), vykročení, krok, hnuti, chůze.

iniciō, 3., *iēct*, *iectum* (*ia-citō*), 1) uvrci več n. nač, IV. 17: naházeti; VII. 58: naloziti kvapně: — 2) přenes.: nahnati (strachu = *metum*), IV. 19.

inīquitās, *atis*, f., 1) nerovnost půdy; *loci* = nepříznivá půda n. místo; — 2)

přenes.: (III. 2.) nepříznivost, nepohoda, nesuáze, II. 22; — 3) nerovnost, nerovný poměr, VII. 19, *condicōnis*; — 4) nespravedlivost, přeskrošt, tvrdost, VII. 19; — Od

inīquus, 3 (*aeginus*), 1) neroven; — 2) nepřízniv, škodný, II. 23; — 3) nespravedliv, neslušný, tvrdý, I. 44.

initium, ī, n. (*ineō*), vchod, počátek, III. 28; *capere* = počátek bráti, I. 1, *facere* = počti; plur.: *initia operum* = počátky, základy prací t. j. řemesel, VI. 17, 2.

in-iungō, 3, *iūnxi*, *iūncium*, připojiti: přenes.: vložiti, uvaliti na koho co, VII. 77.

iniūria, ae, f. (*iūs*), bezpráví, křivda, urážka, násilí, I. 30: *Helvētiōrum* (podmět.) *iniūriæ populi Rōmāni* (předm.): I. 35 a 36: *iniūria* = bezprávně, násilím.

in-iūssū, pouze abl., bez rozkazu n. nařízení; I. 19, 1.

in-nāseor, 3., *nātus sum*, vrolditi, n. ujati se, I. 41; part.: *innātus*, vrozen, přirozen, VII. 42, C. III. 92.

in-nītor, 3., *nīcus sum*, oplátrati se oč n. nač, II. 27: *scūtīs*.

in-nočēns, *entis*, neškoden, nevinen; odtud

innocentia, ae, f., neškodnost; nevina, nezištnost, správnost, I. 40.

inopia, ae, f., nedostatek čeho, I. 27, zvláště potravy, VII. 14, 32; nemajetnost, nuznost, VI. 24.

īnopīnāns, *antis*, a **īnopīnātus**, *3 (opīnor)*, s týmž skoro významem: netuše, mimo nadání.

īnp. . . . viz: imp. . . . ;
īnr. . . . viz irr. . . .

īnquit (od: *inquam*): vece, vkládá se v řec přímou; vráci-li se po druhé nebo i po třetí: „řekl“, „pokračoval“, V. 30, 2. VII. 50, 6; na přechodě řeči nepřímé ve přímou VII. 20, 8. a 12.

īn-sciēns, *entis*, nevěda; *īnscientiib⁹ ipsi⁹*, I. 19: bez jich vědomí, aniž věděli; od-tud

īn-scientia, *ae, f.*, nevědomost, neumělost, III. 19; neznalost, nepovědomost, III. 9; nerozum, zpozdilost, VII. 43.

īnsciūs, *3*, nevědom, *algm īnsciūm opprimere*, potlačiti, utisknouti koho mimo vědomí (jeho), maně, IV. 4, 5; s neprímou otázkou, VII. 77, 1. nevědouce, co se děje.

īn-sequor, *3, cūtus, sum, 1)* abs.: následovati, nastávati (o čase), VIII. 48; — 2) vojen.: následovati, stihati, pronásledovati, I. 23, 3: *nostrōs*.

īn-serō, *3., serūt, sertum*, vpraviti, vsaditi, nastrčiti, III. 14, 5.

īn-serviō, *4., sloužiti, býti k čemu, hoditi se*, VIII. 8.

īnsidiae, *arum, f.*, 1) zálohy, nástrahy, úklady, léčky, III. 20. V. 32; *collocare* = nástrahy činiti; *dispōnere* = úklady strojiti, o koho ukládati; — 2) přenes.: úskok,

lesf; *per īnsidiās*, úskočně, I. 42.

īnsidiātor, *ōris, m.*, nástražník, úkladník, záškodník, VIII. 8; od

īnsidior, 1., ukládati oč, nástrahy činiti, VIII. 19.

īnsignis, *e (sīgnūm), 1)* značný, znamenitý, zřejmý, VIII. 42; — subst.: **īnsigne**, *is, n.*, značka, znamení, znak, II. 20, VII. 50; — plur.: znaky, odznaky, ozdoby, I. 22; — 2) neobyčejný, kromobyčejný, I. 12.

īnsilio, *4., silūt, sultum (saliō)*, skočiti več, n. nač, I. 52, 5.

īn-simulō, 1., vymýšleti co na koho, nařknouti koho, podezírat koho neb osočiti, VII. 20, 38.

īn-sinuō, 1., vemknouti, vsouti, vpraviti co več; IV. 33: *sē*, vniknouti, vedrati se, vklouznouti.

īn-sistō, *3., stītī, 1)* stanouti, postaviti se nač II. 27, perf. státi kde, IV. 33: abs.; *fīrmiter*, IV. 26, pevně vykročiti, se postaviti: — 2) přenes.: nastoupiti nač, chopiti se čeho, III. 14; usilovati, neb nastupevati, chtiti čemu, VI. 5.

īnsolēns, *entis (soleō), 1)* nezvyklý, neobvyklý, *bellī*; — 2) neobyčejný, nemírný, přílišný, zpupný, VIII. 13; a d v.: *īnsolēnter*, I. 14, comp. *īnsolēntius*, C. III. 47; odtud

īnsolentia, *ae, f.*, neobyčejnost, vypňavost, C. 4. 32.

īn-solitus, 3, neuvyklý, nezvyklý, C. III. 85.

īn-spectō, 1. (*inspiciō*),ohlížeti, patřiti nač: *inspectan-*
tibus nōbīs, VII. 25; před našimi zraky, před naš. očima.

īn-stabilis, e, (*stare*), nestálý, nespolehlivý, vratký, IV. 23.

īnstār, indecl. n., podoba, způsob, vzor; s genit.: po způsobě, dle vzoru, jako II. 17; asi jako n. za, C. III. 66.

īn-stīgō, 1., drážditi, bouřiti, popuzovati.

īnstituō, 3., *ūtī, ūtum* (*sta-*
tuō), 1) postaviti, sestaviti, III. 24; — 2) zřídit, zbudovati, vyzdvihnouti, IV. 18. V. 11, 40, 52. VII. 69; — 3) zařídit, *dīlēctum*; učiniti, způsobiti, míti, *sermōnem, ɔratiōnem*, V. 37; — V. 3: *cōnsilium īn-*
stītūtum = předsevzetí, ustanovený záměr; — s inf.: počati, dáti se do čeho, III. 23, VII. 1; — 4) zařídit, nařiditi, VI. 11, 14; IV. 17; stanoviti, VII. 77; *īnstitūta ratiō*, VI. 9: obvyklý, známý způsob; — objednat, opatřiti, III. 9; — perf. s inf.: zařídit, zavésti, VII. 13: *habēre īsti-*
tuerat míval (dle zařízení), VI. 3, 44; — 5) cvičiti, vyučiti, naučiti, I. 14. — Odtud

īnstitūtum, ī, n., 1) zaříze-
ní, obyčej, I. 1; *īnstitūtō suō* =
po svém obyčeji, I. 50; *īnsti-*
tūtō ales = po učěm naří-
zení, VII. 24; — 2) předsevzetí,
záměr, C. III. 57.

īn-stō, 1, *stītī*, 1) státi n.

býti v patách, dotírat, stíhati, I. 25, VII. 59; — 2)
nastávati, hroziti, VI. 4; o
čase, I. 16: nastávati, blížiti
se.

īnstrūmentum, ī, n., ná-
doba, nástroj; VI. 30; náčiní,
potřeby, úprava; — od

īn-struō, 3., *strūm̄, strūc-*
tum, 1) zařídit, zřídit (v čem),
C. II. 9, II. 30; — 2) seřa-
diti, spořádati, V. 18. — 3)
opatřiti, upraviti, vyzbrojiti, V.
5; part. *īnstrūctus* 3, připra-
ven, hotov, vyzbrojen.

īnsuēfactus, 3 (part. ne-
užív. *īnsuēfaciō*), zvyklý, na-
vyklý, naučený čemu n. nač,
IV. 24, 3.

īnsuētus, 3, 1) nevyklý,
VII. 30; — 2) neobyčejný, ne-
obvyklý, VIII. 23.

īnsuper, adv., nad to, k
tomu, IV. 17. VII. 23. C.
II. 9.

īnteger, *gra, grum* (*tangō*),
1) nedotčen, neporušen, bez
pohromy, VI. 32, C. I. 49; —
alqm in integrum restituere =
navrátit v původní n. přede-
šly stav, C. III. 1; *rē integrā*
= původně, předem, dokud
se ještě nic nebylo stalo, VII.
30; — 2) nezemljen, neuna-
ven, čerstvý, III. 4; — 3) ne-
vyřízen, nerozhodnut, C.

īn-tegō, 3, *tēxī, tēctum* po-
n. přikryti, VII. 22.

īn-tellegō, 3., *zēxī, zēctum*,
(*inter a legō*), 1) pozorovati, roz-
uměti, nahlížeti, VII. 20;
— 2) věděti, I. 20.

īn-tendō, 3., *dī, tum*, na-

pímati; přenes.: *animum*, pozornost, zřetel svůj napnouti n. obrástiti kam; s inf.: zamýšleti, snažiti se, usilovati, III. 26; — part.: *intentus*, 3, upřen, zaujet, zabráni do čeho, III. 22; abs.: s napjetim, upjatě, VII. 80.

inter, praep. s a.c. mezi, 1) o místě; I. 26, 3, VI. 36, 2: *quis (segetes) inter et castra (maestra)* = mezi nímž a táborem; I. 2, 3; I. 15, 5, V. 45, 4. — 2) o čase: mezi, za, po, v; nebo pouhý acc.; I. 36, 7: po 14 let; — 3) o čísle nebo druhu: mezi, u, v; II. 15, 1: *i. Belgias* = mezi Belgym, u Belgův; II. 31, 6; — 4) o poměru přátele, n, nepřát.: mezi, I. 19, 1: *obsidēs inter eos dan-dos curire* = starati se o výměnu rukojní mezi nimi; zvláště při výrazech vzájemnosti; *inter se*, V. 37, 2. a 44, 2. mezi sebou; I. 1, 2; I. 3, 7: slab a přísahu vzájemné si (vespolek, navzájem) dají; — při čemž v lat. *sibi a se* rádo odpadá.

inter-cēdō, 3., *cēssi, cēsum*, 1) vstoupiti u. vkročiti v co n. mezi co, pak i býti, nacházeti se tam, II. 17, VII. 26; zakrociti, opřiti se; — 2) o čase: projiti, proběhnouti zatím, I. 7, V. 53; přenes.: na poměr 2 osob u. věci: stávati, býti mezi kým, I. 43, V. 11, 9.

intercēssio, *ānis*, f., zakročení, odpor, C.

intercidō, 3., *cidi, cīsum, (cividū)*, přeríznouti, prokopati, VIII. 43; přerušen, oddělen, odryván, VIII. 14.

intercipiō, 3., *cēpi, cēp-tum (cūpiō)*, zachytiti, uchvátit, II. 27.

interclūdō, 3., *si, sum (clūn-dō)*, 1) zavřiti, zameziti, VII. 11; — 2) zaskociti, odtrhnouti, odloueti, VII. 59 a I. 23.

inter-dicō, 3., *īvi, īctum*, zakázati, zapověděti, VII. 40, I. 46; vyloněti, VI. 13; do klatby dát, *aqua utque īgni*, VI. 44. — Od tut

interdictum, *ī*, n., zápo-věd, zákaz, VIII. 3.

interdiū, adv., za dne, ve dne, přes den (vždy jen ve spoj. s: *noctū*).

interdum, adv., někdy, časem.

interēā, adv., zatím, I. 8.

inter-ēō, *īre, īi, ītum*, zati-jiti, zahynouti.

intericīō, 3, *īeci, īectum (īctici)*, mezi něco hoditi, vrci, dát, postaviti u. vložiti, VII. 23, II. 17; part.: **interiectus**,

3, mezi čím položen, a tedy leži, jsa, VIII. 10; *tantulō spatiō interiectō*, VII. 19: v tak nepatrue vzdálenosti; o čase: *interiectō spatia*, III. 4: po nějaké době, za nějaký čas.

interim, adv. zatím; I. 16, 1. a 24, 2: s *dum*, zatím co, V. 37, 2; *cum interim*, kležto zatím (obyč. na počátku věty).

interior, *īus, ūris*, (comp. k *intrā*), vnitřní, vnitřek, II. 2; subst.: **interiōrēs**, obyva-

telé (vnitřku) země, V. 14, města, VII. 82, 86, též posádka.

interitus, *ūs*, m., záhuba, zmar, zahynutí, smrť, V. 47.

inter-mittō, 3., *mīssī*, *mīssum*, 1) poslati, vložiti mezi co, pass.: býti, nacházeti se mezi čím, *valle intermīssā*, VIII. 9. — ob údoli (jež bylo mezi nimi); V. 15: *perexiguō intermīssō loci spatiō* = u vzdálenosti velmi nepatrné = velmi blizounko sebe . . .; *mediocribus intermīssīs spatiīs* = nedaleko od sebe = v malých mezerách, VII. 73; *nocte intermīssā* = za nastalé noci, I. 27; — uprázdniti, pass.: býti prázden n. prost, VII. 17; — 2) přerušiti, VII. 71: *opus est intermīssum*, sruby jsou přerušeny, dlo má mezeru; part.

intermīssus, 3, přerušen, VII. 23, 70; — na čas nechatи čeho, poněkud od čeho upustiti, přestati, poodložiti, III. 5, 29. V. 8; *ventus intermīttitur* = vítr ustává, V. 8; *intermīssa flammā* = když plamen (požár) ustál, V. 43; *tempus* = čas promeškatи, nechatи projít (bez dila), VII. 24. V. 11; *trīduō intermīssō* = po třech dnech, I. 26. V. 15. VI. 10; *intermīssīs magistratibus*, VII. 33; když nebylo úředníků = bez úředního přičinění (za jakési mezivlády); — 3) nepřechod.: přestávat, činiti mezeru, II. 25; *hostes subeuntē nōn intermīttunt* = nepřátelé postupujíce (na pomoc) neustá-

vají = bez přestání = neustále postupují ku pomoci; I. 38: *flūnen*, řeka přestává, čím mezeru, kde řeky není.

interneciō, *ōnis*, f. (*internecō*), zavraždění, povraždění, pobiti, potření, úplná poružka, II. 28. *ad int. redigere* = úplně potříti, zničiti, na zmar přivésti.

inter-nūntius, *ī*, m., prostředník, vyjednavatel.

interpellō, 1., skákat do řeči, vytrhovati, přerušiti, *ōratōnem*, C.; — překážeti, I. 44; mařiti, *victōriam*, C.

inter-pōnō, 3., *posūi*, *positum*, 1) položiti mezi co, VIII. 13, 19; — přenes.: *sē interp.* = vkládati, vtírat se do čeho, VIII. Praef.; *autōritātem interp.* = dovolávati se, VIII. 52. — 2) o čase, dáti projít, nechati proběhnouti n. utéci, VI. 38: *hōc spatiō interpositō* = mezi tou dobou = zatím; *paucīs diēbus interpositīs* = po uplynutí málo dní = po málo dnech; dáti místa, způsobiti; *moram*, IV. 9.; *trīduū morā interpositā* = (způsobeným) průtahem 3 dní, IV. 11; *nūlla interpositā mora* = bez průtahu, bez prodlení; *nūlla interpositā dubitatiōne*, bez rozmyšlení, bez odkladův, VII. 40; *neque nūlla sūspicīōne interpositā*, IV. 32. = ano nebylo nižádného podezření boje . . .; — 3) založiti, zaručiti, *ſidem*, V. 6 = slovo své dáti; *decrētum*, VII. 34 = zprostředkovati; *causā interpositā* =

udav příčinu (představuje), pod zámkou, I. 42.

interpres, *etis*, m., vykla-

dač, thumočník; odtud

interpretor, 1., vykládati,

vysvětlovati, VI. 13.

inter-rumpō, 3., *rūpī, rup-*

tum, přerватi, přerušiti, po-

bořiti, VII. 19.

inter-scindō, 3., *scūlō, scīs-*

sum, rozštíti, rozrušiti, strh-

nonti, II. 9. VII. 24.

inter-sum, *esse fū*, 1) býti

mezi čím, VI. 36. I. 15; —

2) při čem n. v čem býti, býti

účasten, s dat.: *prodiō*, IV.

17, *rēbus dīvīnīs*, VI. 13, zpro-

středkují, opatrují. — 3) ne-

osob.: záleží na tom, není

jedno, jest důležito, s gen.,

II. 5. VI. 1; — přenes. VII.

14: *nōn interest* = nemí (mezi

tím) rozdílu = jest jedno.

intervallum, *ī*, n., prostor,

mezera u. vzdálenost mezi čím,

I. 43.

inter-veniō, 4., *vēnī, ven-*

tum, přijíti mezi co n. k čemu,

nahodití n. namanouti se, VI.

37. VII. 20. — Odtud

interventus, *īns*, m., za-

kročení, záštita, III. 15.

in-texō, 3., *ūī, tum*, vplé-

tati, proplétati, zaplédati, II.

33.

intolerandus, 3 (*tolerō*),

nesnesitelný, VIII. 4.

intolerantius, comp. adv.

(*intoleranter*), příliš nemírně,

ostře, VII. 51.

intrā, p r a e p. s a c c . : mezi

s význ. 1) m ī s t n ī m (kde?),

II. 18, 3: uvnitř těch lesů; —

2) sm ī r o v ī m (kam?), V.

37, 5: do vnitř = do náspův

= v ohradu; V. 48, 5 a 51,

2. — 3) č a s o v ī m (kdy?

v jak dlouhém čase?) VI. 21:

před rokem 20.

intritūs, 3 (*terō*), neotřen,

neseslaben, neatýrán, III. 26.

intrō, a d v . , do vnitř, C.

III. 26.

intrō, 1., vstoupiti, vraziti,

vniknouti.

intrō-dūcō, 3., *ūxī, uctum*,

vésti do čeho n. več; přenes.:

zavéstti, uvéstti, C. I. 7.

intrō-eō, 4., *ūi, itum*, vchá-

zeti, vtáhnouti, V. 43; — od-

tud

introitus, *īs*, m., vchod,

vstup, vniknuti, přechod, pří-

stup.

intrō-mittō, 3., *mīsī, mīss-*

sum, poslati, pustiti do vnitř,

II. 33. V. 58.

intrōrsus (*intrōversus*),

a d v . , do vnitř, do vnitra, VII.

23. VI. 10.

intrō-rumpō, 3., *rūpī, rup-*

tum, vtrhnouti, vraziti, V. 51.

in-tueor, 2., *ītus sum*, zrak

upírat, hleděti, zírat nač, I.

32.

intus, adv., vnitř, uvnitř

(doma), V. 45, 2; C. III. 69.

in-ūsitātus, 3 (*ūtor*), ne-

obyčejný, neobvyklý.

in-ūtilis, *e* (*ūtor*), nepro-

spěšný, nepotřebný, nezpůsob-

bilý, VII. 77.

in-vadō, 3., *sī, sum*, vejíti;

přenes.: vtrhnouti, táhnouti,

udeřiti na koho, VIII. 27.

in-veniō, 4., *vēnī, ventum*,

1) přijíti, vraziti nač, najfti, I. 53. C. II. 8; — 2) vyhledati, doveděti se, doptati se, II. 16; — odtud

inventor, *ōris*, m., nálezce, vynálezce, VI. 17.

inveterāscō, 3., *rāvī*, stárnouti, zastarati, zahnízdati se, II. 1.

invicem, ad v., na vzájem, vzájemně, C.

in-victus, 3 (*vincō*), nepřemožen, nepřekonatelný, I. 36.

in-videō, 2., *vīdī*, *vīsum*, záviděti, nepřáti komu čeho, II. 31; — odtud

invidia, *ae*, f., 1) záští, závist, VII. 77; — 2) uenávist, VIII. 53.

in-violātus, 3. bez úrazu, neporušen, neporušitelný, III. 9.

in-vīsus, 3 (*invideō*), nespáten, nezpozorován, C. II. 4.

in-vítō, 1., zváti; vyzvati, I. 35; vábiti, lákat, V. 51. VI. 35.

in-vītus, 3. mimo vůli, nerad, bezděky, IV. 5; proti vůli, beze svolení, I. 8, 9.

in-vocō, 1., vzyvati, dovolávati se, VIII. 48.

in-volvō, 3., *volvī*, *volūtum*, navaliti, nabaliti, zabaliti, C. II. 11.

ipse, *a*, *um*, gen. *ipsīus*, sám: I. 21, 3; *ipsōrum*, I. 1, vlastní; — právě, VI. 37. V. 34; — bezprostředně, přímo, VII. 38; — pouhý, pouze, IV. 33.

irācundia, *ae*, f., prehliost, popudlivost.

Slavik: Slovník ku C. Juliu Caesarovi, vyd. 2.

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

113

duševní rozmařilosť je to, ne mužnosť.

Isthmus, *ī*, m., úžina zemská, šíje, zvl. korinthská, C. III. 55.

ita, adv., tak, tou měrou, I. 53; *nōn ita*, nevalně, nehrubě, IV. 37; — tak, v ten způsob, takto, I. 14, *ut — ita* = jak — tak, II. 1, *ut quisque . . . ita* se superl. v obou větách: čfm kdo . . . tm s comp. v obou vět., VI. 15, 2; — a tak, tudíž, II. 11. — s významem zov. jen tak, jen tou měrou . . . že, C. I. 26.

Italica, *ae*, f., město na pravém břehu řeky Baetis zv. v Hispanii, jehož zříceniny blíže Sevilly (v Santiponce) možno pozorovat; C. II. 20.

Italicus, *ī*, italský, z Italie, C. III. 42.

itaque, coni. 1) = *et ita*, a tak; — 2) o výsledku: tak tedy, tudíž, proto (a tudy), I. 9, 19.

item, adv., též, rovněž, taktéž, právě tak.

iter, *ītineris*, n. (*cō*), chůze, cesta, pochod, *in ītinere*, na pochodě, cestou, I. 27; *ex ītinerere*, přesmo n. hned z pochodu n. z cesty, I. 25; *iter facere*, cestu konati, cestovati, o vojtě: táhnouti; — 2) *magnis ītineribus*, velikými pochody denušmi; — 3) *iter per prōvinciam dare* = dovoliti průchod skrze pr., nechatи прости, I. 8; — 4) cesta, silnice (na označení směru), *cōdem ītinere*, touž cestou, I. 21.

iterum, a d.v., opětně, zase, podruhé; *semel atque iterum*, opět a opět, tytýž, několikráté, nejednou, I. 31.

Itius portus, m., V. 2, 5, přístav (s městem) na sever. pomoří Gallie v končinách Morinův, z něhož dle Caesara „*commodissimus est trāiectus ī Britanniam*“; z tohoto udává zdá se, že to nynější Ecale n. Wissant, a *portus ulterior*, IV. 23 = *superior portus*, IV. 28, něco málo severovýchodně.

iuba, *ae*, f., hřívá, I. 48.

Iuba, *ae*, m., král numidský, syn Hiempsalitv, Caesarův odpůrce.

īnbeō, *ī*, *īnssi*, *īnssum*, rozkázati, poručiti, dáti (zvláště při inf. pass.); pašs.: nařizuje mi se: *īnssus abicere*, V. 37, byv vyzván, aby odhodil . . .

iūdicium, *ī*, n., 1) vyšetřování (soudn.), soud, I. 4; — 2) soudní výrok n. nález, rozhodnutí, VI. 13; — 3) náhled, úsudek, mřízení, VI. 11, *iūd. fucere dē aliquō*, I. 41, pronést náhled n. úsudek o kom; — 4) rozvaha, V. 27. VI. 31: *iūdiciō*, s rozvahou, z úmyslu, schválně.

iūdicō, *ī*. (*iūs-dīcō*), právní nález učiniti, usouditi, rozhodnouti, nalézati, V. 44, *ad iūdicandum*, C. III. 83 = k rozhodnutí, odklasování; — souditi, *dē rē*, I. 40; *ex rē*, V. 52; — domnivati se, mysliti, I. 45; — pokládati, I. 30; prohlásiti kým nebo zač, V. 56.

iūgerum, *i*, jitro půdy = 7000□^o, C. I. 17.

iugum, *i*, n. (*iungō*), jho, jařmo, zahnuté dřevo, jež tahounům na šíje se kladlo a pod krkem připevňovalo, podobné jsouc u nás klíce na voly, IV. 33; — jařmo, můstek ze 3 oštěpů u. kopí utvořený, pod nímž na potupu bylo projítí vojšnům úplně přemoženým, *sub iugum mittere*, I. 7; — hřeben, hřbet pohoří, I. 24. II. 24.

iumentum, *i*, n. (*iugmentum* od *iungō*), tahoun, soumar, břemenář (nechť si již kůň, osel nebo vůl).

iunctura, *ae*, f., spojení, vazba, drážka, IV. 17; od

inngo, *3.*, *ūnxī*, *ūncatum*, spojiti, sloučiti, I. 12; pass.: sloučiti n. spojiti se, VII. 5.

iunior, *us*, *ōris*, comp. (k *iuvenis*), mladší; *iuniōres* (17—46 let) zbrojní lid, omladina, VII. 1.

iūrō, 1. (*iūs*), přísahati; přesně tvrditi n. jistiti.

iūs, *iūris*, n., právo, *dīcere*, vynášeti právo, souditi komu (po právě), VI. 23; *iūre disceptare* = po právě, právem rozhodnouti; — právo, oprávnění, I. 36; moc (z práva vzni-

kající), V. 27. VI. 13; — *suū iūris esse*, VIII. 52, svéprávným, samostatným, nezávislým býti.

iūsiūrandum, *iūrisiūrandi*, n., přísaha; *iūs. alqm adīgere*, C. I. 76. II. 18, míti, poháněti ku přísaze; *dare*, I. 3., přísahu skládati, přísahati; *tenerī iūrei*, I. 31, býti vázanu př.

iūssus, *ūs*, m. (*iubeō*), u Caesara pouze abl. *iūssū*, VII. 3, na rozkaz, k rozkazu.

iūstitia, *ae*, f., spravedlnost, slušnost, šetrnost.

iūstus, *3* (*iūs*), spravedliv, práv, po zákoně, zákonný, I. 43, 45; odlivodluen, podstatný, VIII. 48; uáležitý, úplný, VI. 19, VII. 23; řádný, obyčejný, *iter*, VIII. 39 (asi 8 našich hodin).

iūventūs, *ūtis*, f., mlád (mládež), omladina (17—40 let), mladý = branný lid, III. 16.

iūvō, 1., *iūvī*, *iūtum* (ale *iūvātūrus*), podporovati, pomáhati, *alqm*, I. 26; abs.: přispěti, přičinuti, *ad summam victōriæ*.

iūxtā, a d v., (*iungō*), podle, vedle, při samém, u samého, II. 26.

K.

Kalendae, *ārum*, f., viz Kořínkovy mluv. dodav. III.

L.

L. = *Lūcīus*; jako číslice = 50.

Labeātēs, *iūm*, m., národ v Illyrii severně Dyrrhachia asi v nyn. Černé Hoře se hlav. městem: Scodra, nyní Skader; C. III. 25.

Iabefaciō, 3., *fēcī, factum*, oviklati, otřásti, zviklati, C. II. 22.

Lābiēnus, *i*, m., T. Atius, legat Caesarův, jenž přešed později k Pompejovi padl v bitvě u Mundy r. 45.

Iābor, 3., *lāpsus sum*, klestiti, padati; přenes: *spē*, V. 55 = zmýliti se v naději, býti zklamán nadějí; poklesnouti, pochybiti, V. 3.

labor, *ōris*, m., práce, namáhání, robota, úsilí, III. 14; zvláště v plur.: strasti, psoty, svízale; *summū labōris esse*, IV. 2 = největšího namáhání býti schopen, nejstatuňší.

labōrō, 1., usilovati, I. 31. VII. 31; — strádati, muzovati se, býti v tísni n. rozpáceli, VII. 10; býti v nebezpečenství, trpěti, VII. 67; part. *labōrāns*, strádající, sevřený, sklíčený, V. 44, VII. 85; — neosob.: *māxime labōrātūr*, VII. 85, nejhůře, nejkrutěji se vede, nejvíce se strádá.

labrūm, *ī*, n., ret, pysk, V. 14; — přenes. kraj, obruba, VII. 28. VII. 72.

lāc, *lactis*, n., mléko, IV. 1.

lācessō, 3., *īvī, ītūm* (*laciō*), škádliti, drážditi zvláště k boji n. popouzeti, I. 15: *proeliō* = bojem n. bojovně znepokojovali; I. 35: *iniūria* = bezprávní na koho dorážeti.

lacrima, *ae*, f., slza, I. 20: *multīs cum lacrimīs* = s hojnými slzami; I. 39: *lacrimās tenēre* = slzy zadržeti n. potlačiti, slz n. pláče se zdržeti; — odtud

laerimō, 1., slzeti, plakati, VII. 38.

laedō, 3., *sī, sum*, uraziti, porušiti, VI. 9: *ſidem*; VIII. 52, vyrušovati, znepokojovali.

laetātiō, *ōnis*, f. (*lāctor*), plesání, radování nebo veselení se, V. 52.

laetitia, *ae*, f.: ples, radost, veselí; od

laetus, 3, potěšen, vesel, radosten.

lāmina, *ae*, f.: žesť, železný plech, deska, plátek, C. II. 10.

lanceō, *ae*, f., kopí, dřevce uprostřed řemenem opatřené, VIII. 48.

langueō, 2., *guī*, býti mdly, ochabły, umalen, C. II. 14; odtud

languidus, 3, mdly, malatný, umalený, III. 5: *languidiōribus nostrīs* = poněvadž našinci z míry byli umalení = pro přílišnou ochablosť našincův; a d.v. comp.: **languidus**

guidius, VII. 27, liknavěji, mdleji.

languor, *ōris*, m. (*langueō*), mdloba, umdlenost, ochablost, V. 31.

laqueus, *ī*, m., osidlo, oko z provazu, oprátka, VII. 22.

largior, 4., štědře darovati, obdařiti, ustědřiti, VI. 24; abs.: plnýma rukama rozdávati; odtud

largiter, ad v., hojně, štědře; a

largitō, *ōnis*, f., štědré rozdávání, ve smysle závadného: podplácení, porušování, I. 9; plur.: hojně dary, úplaty.

Larīnātēs, *iūm*, m., obyvatelé Larina, města mezi řekami Frentonem a Tifernem v Samniu; nyní Larino v Neapolsku; C. I. 25.

Lārīsa, *ae*, f., město v Thessalii na již. břehu řeky Peneia, dosud Larisa zvaná, C. III. 80 a 96; a

Larīsaeī, *ōrum*, m., obyvatelé města toho.

lāssitūdō, *inis*, f. (*lāssus*), ochablost, zmalátnělost, umidlenost.

lātē, ad v., široce, široko, *longē lātēque*, IV. 35: daleko široko; comp.: IV. 6, superl. IV. 3, *quam lātissimē* = co nejdále; přenes.: C. II. 17, zevrubně, obširně.

latebra, *ae*, f., úkryt, skrýše, kont, zákoutí, VI. 43; od

lateō, 2., *uī*, tajiti n. skrýti se, býti v úkryté, II. 19; — přenes.: býti n. žít nepoznán, v zátiší, v tichosti, III. 14.

later, *eris*, m., cihla, vepřovice; hromadně, C. II. 8; odtud

laterculus, *ī*, m., malá cihla, cihlička, C. II. 9; a

latericius, *ī*, cihelný, cihlový, z cihel; subst.: *latericium*, *ī*, u., cihloví, dílo cihelné, C. II. 9.

latitō, 1. (*lateō*), skrývat se, zatajovati se, VIII. 31.

lātitūdō, *inis*, f.: (*lātus*), šíře, šířka, II. 12; rozsáhlost, rozměr, III. 20.

lātor, *ōris*, m. (*ferō*), předkladatel, navrhovatel, C. I. 5.

Latovičī, *ōrum*, m., sever. sousedé Helvefanův, kteří však čitali se již ku Germanům, bydlíce nejspíše již za Rýnem i s Tulingy jim spřízněnými, I. 5, 27, 29.

latrō, *ōnis*, m., loupežník, lupič, zákeřník, III. 17. VII. 38; odtud

latrōcinium, *ī*, n., loupež, lupičství, zákeřnictví, VI. 16; loupežná výprava, VI. 23, VIII. 24, 30, 47.

lātus, *ī*, široký, VII. 24; rozsáhlý, širý, daleký, II. 4.

latus, *eris*, n., strana, bok, VII. 25; — strana, postranice, V. 13; stěna, *fōssae*; — u vojenského sboru: bok, I. 25.

laurea, *ae*, f.: (*sc. arbor n. corōna*), vavřínový (strom n. vínek), vavřín, C. III. 71.

laus, *dis*, f., chvála; *l—em ferre*, VI. 21: docházeti pochvaly, míti chválu: *laudibus efferre* = vychvalovati, vy-

nášeti; VI. 24, chvála, věhlas
válečný.

lavō, I., *lavi*, *lavatum* (*lau-*
tum a *lōtum*), mýti, koupati,
pass.: mýti n. koupati se,
IV. 1.

laxō, I. (*laxus*), roztáhnouti,
rozšíriti, rozestaviti, uvolni-
ti, II. 25.

legatiō, *ōnis*, f.: (*lēgō*), vy-
slanectvo; poslání, poselství,
I. 3; vyslanectví, VIII. 50. C.
II. 17.

legātus, *i*, m. (*lēgō*), posel,
vyslanec, I. 8; — legat, pod-
velitel, pobočník, I. 10.; jako
zástupce vrch. velitele: *lēg.*
pro prætōre, I. 21, 2.

legiō, *ōnis*, f. (*legō*) *legie*,
oddíl (největší) vojska římské-
ho, jenž obsahoval v době Cae-
sarově 3000—3600 mužů, roz-
delených v 10 cohort po 300
—360 m., z nichž každá měla
po 3 rotách — *manipuli* —
(100—120 m.), jež čítaly opět
po 2 setinách — *centuriae*, též
ordines — čety zvané — po
50—60 mužích.

legiōnārius, *3*, legijnf, řa-
dový, subst.: *legiōnarii* (*mili-*
tēs) — legionáři, legijnci, řa-
dové vojsko, na rozdíl od pluků
spojeneckých, I. 42.

legitimus, *3* (*lex*), zákoni-
ný, po zákonu.

legō, *3*, *lēgi*, *lectum*, sbí-
ratí, čítati, čísti, VIII. Praef.;
voliti; C. III. 59.

legūmen, *inis*, n., luština,
luštěnina; C. III. 47.

Lemannus laetus, m., ny-

nější jezero genevské, I. 2, 8.
III. 1.

Lemonnum, *i*, n. (též *Li-*
monum n. *Limo*), město Pikt-
tonů ē. Piktavů na záp. po-
moří gallském, později připo-
jeno k Aquitanii; nyní Po-
itiers; VIII. 26.

Lemovīcēs, *um*, *m*., záp.
sousedé Arvernův s čelným
městem *Augustoritum*, nyní *Li-*
moges; VII. 4, 75. VIII. 46.
Mezi *civitates Aremoricae* uvá-
dějí se mylně.

lēnis, *e*, jemný, mřkný, po-
vlovný, nenáhlý, C. I. 5.

lēnitās, *atis*, f., volnost,
klidnosť, dlouhavost, I. 12; —
o povaze: jemnost, mřknost,
VIII. 44, 1.

lēniter, adv., mírně, ne-
náhle, II. 29; — přenes.: mřkně,
povlovně, V. 17; — neroz-
hodně, C. I. 1.

lētē, adv., zvolna, opa-
trně, C. I. 80 a II. 40.

Lentulus, *i*, m., *L. Cornē-*
lius, protivník Caesarův a r.
49. př. Kr. konsul s *C. Mar-*
cellēm, jenž prehnul po bitvě
farsalské (48) s Pompejem do
Agypta byl tam zavražděn; —
Mārcellīnus, Caesarův quaes-
tor, C. III. 62 a 64; — *P.*
Cornēlius L. Spinther, stran-
ník Pompejův; C. I. 15, 21 a
násl., III. 83, 102.

lēnunculus, *i*, m., lodčka,
lodice, C. II. 43.

Lepidus, *i*, m., *M. Aemi-*
lius L., přívrženec Caesarův,
prokonsul v Hispanii, po Cae-
sarově pak smrti s Antoniem

a Octavianem člen spolku trojpanského.

Lēpontii, *ōrum*, m., horalé v Alpách téhož jména, původu starorhaetského, již rozkládajíce se na sever. březích jezera verbenského — *Lago Maggiore* — nedaleko hranic Gallie předalp., slušeli později k Rhaecii; IV. 10.

Leptitāni, *ōrum*, m., obyvatelé města zv. „*Leptis Minor*“ na pomoří sev. Afriky blíže *Adrumēta*; C. II. 38.

lepus, *oris*, m. zajíc, pouze V. 12, 6.

Leuci, *ōrum*, m., národ v nejjiž. části Belgia, severní sousedé Sequaniů (se hl. městem Tullum ad: zv. nyní Ton) na Moselle, I. 40.

Levacī, *ōrum*, m., národ v Belgii na řece zv. Scaldis; V. 39.

levis, *e*, lehký, II. 10; nepatrny, VII. 36; běžný, neurčitý, VII. 42; lehkovážný, V. 28; odtud

levitās, *atis*, f., lehkost, V. 34; přenes.: lehkovážnost, nestálost, II. 1; VII. 43.

levō, *1.*, po-n. ulehčiti, umírniti, *inopiam*; osvoboditi, sprostiti, V. 27.

lēx, *legis*, f., zákon, předpis, nařízení; *legibus* = po zákonech, VII. 32. 33; *suīs legibus ūti*, spravovati se vlastními zákony, místi samosprávu, I. 45.

Lexoviī, *ōrum*, m., III. 9, 11, 17, 21; VII. 27, 75, nár. keltský na pomoří Okeanu, je-

hož sídla sahala jižně až k ústí Sequany, se hl. městem Noviomagem, nyní *Lisieux*.

libēns, *entis*, rád, ochoten; *libentissimē animē*, C. I. 15; z té duše, s největší ochotou; a d.v.: **libenter**, *tius*.

līber, *era*, *erum*, volný, svoboden, nezávislý, V. 7, subst.: svobodníci; volný, neobmezen, I. 44.

liberālitās, *atis*, f.: (*liberalis*), ochota, štědrost.

liberāliter, a d.v., jak na svobodniska sluší, náležitě, *instrūctus*, C.; laskavě, vlíduě, dobrativě, IV. 18, 21.

liberē, a d.v., volně, svobodně, VII. 49; — upřímně, nepokrytě, otevřeně, beze strachu, I. 18. C. I. 2; — směle, nevázaně, V. 19. C. II. 21.

liberō, 1., osvoboditi, propustiti (*servōs*), zbabiti, zprostiti, C. III. 6.

libertās, *atis*, f.: svoboda, volnost, III. 8; — zvále, nevázanost, III. 10; *l. vitae*, volný, nevázaný život, IV. 1.

libertus, *ī*, m., propuštěnec, svobodín, C. I. 34.

libra, *ae*, f., váha; *ad libram*, C. III. 40; dle vah, do rovnosti, stejně výšky, stejně vysoké.

librīlis, *e* (*libra* = 327·033 gramů) liberní, VII. 81: *fundā*, prak na liberní kameny, liberník.

Liburnicus, 3, a **Liburnus**, 3, z Liburnie (asi nyn. Choryatsko) liburnský; subst.:

liburna, ae, (*nāvis*), f., lehká a rychlá loď, C. III. 9.

licentia, ae, f. (*licēns*), zvůle, svébole, bezuzdnost, prostopášnost, VII. 52, 3.

liceor, 2., *licitus sum*, svolovati (si) k ceně té u. oné, podávati, nabízeti; *contrā licērū*, I. 18, 3. proti němu podávati.

licet, 2., *uit, itum est*, jest volno, dovoleno, může n. smí se, s inf. I. 7; s 2 dativy, VI. 35, V. 41; s acc. c. inf. I. 42; s náměst. podm. střed. rodu, III. 10; bez podm. V. 30.

Licinius, ī, m. *Lic. Damascippus*, řím. senator, Pompejovec; C. II. 44.

lictor, *ōris*, m., sluha, jenž před nejvyššími úředníky *fasces* nosil, asi naše: paličinsk, pochop.

Liger, *eris*, m., řeka v Gallii, nyn. *Loire*.

lignatiō, *ōnis*, f. (*lignor*), dřevaření, dřevařství (opatřování dříví) V. 39.

lignātor, *ōris*, m. dřevař (u vojska), V. 26.

lignēus, 3, dřevěný, ze dřeva.

lignor, 1., opatřiti, dopravit dříví, dřevařiti, C. III. 15.

lignum, ī, n. dřevo, obyč. plur.: dříví, drva.

līlium, ī, n., druh ohrazení, VII. 73. zevrubně vypsaný, se stavající z děr nebo jam dolů se zužujících, odkud čněl hrot jako pestík ve květu (lilie).

līmen, *inis*, n., práh.

līnea, ae, f. (*linum*) linie, přímka, čára, VII. 23.

Lingonēs, um, m. (dle Ptolemaia však *Aόγγωνες*), I. 26, 40; IV. 10, nár. keltský na pomezí Belgia, jihozáp. sousedé Leuktriv, od Sequanu pak oddělení horním tokem Araru.

lingula, ae, f. (*lingua*), jazyček souše do vody vybíhající, okřídli III. 12.

linter, *tris*, f.: člun, člunek (pouze plur.)

linum, ī, n., len, předivo, plátno, III. 13.

līs, *lītis*, f., pře, spor; *lītem aestimāre*, V. 1: ustanoviti předem cenu sporného předmětu a tudíž i pokutu, již bylo zaplatiti odsouzenému.

lissus, ī, f., C. III. 26, 28, 29, 40, 42, 78, město v Illyrii řecké, nyn. Leš n. Alessio v Albanii.

littera, ae, f. (*linō*), písmě, písmeno; plur. písmena, písmo, abeceda, I. 29; *litteris mandāre*, VI. 14 = písmu svěřiti, sepsati; — psaní, dopis, list, V. 48; — úřední zpráva, *ex litteris*, II. 35: na základě zprávy = po zprávě; — *l. publicae*, V. 47 :spisy n. listiny státní, státní archiv.

lītus, *oris*, u., mořský břeh, pomoří.

locō, 1., uměstiti, postaviti, položiti.

locuplēs, *ētis* (*locus-pleō*), zámožný, mohovitý, bohatý.

locus, ī, m. (plur.: *loci* a *loca*), 1) místo, prostor, prostranství, *locum dicere*, I. 34

= místo určiti; *l. capere*, V. 23 = místo zaujati, obsaditi; *loca superiōra* = místa výše ležící, výšiny, I. 10; — místo, krajina, *aequus, opportūnus*; — 2) místo, postavení, *in locum ales succēdere*, VI. 12 = na či místo vstoupiti, I. 20, VII. 49; *quōd in locō rēs esset*, II. 26: v jakém postavení věc nachází se = jak se má = kam dospěla; I. 7: v čele vyslanectva státi, býti uáčelníkem vysl.; *alqm eōdem locō habere*, I. 26. naložiti s kým právě tak; — (*in*) **locō** s gen.: na místě, místo, za . . . I. 42, VI. 13. VII. 17 a j.; — 3) postavení, důstojenství, stav, rod, *locō honestō, summō*, z rodu počeštěného; — 4) místo = možnost, příležitost, I. 40: *ratiōnē est locus, chyrost, zchytrolosť* má místo, jest možna; *locus relinquitur rei*, V. 35: zřístaruje, naskytá se možnost, příležitost . . .

longē, a d v., o prostoře: daleko, IV. 35. V. 47; *longius*, I. 48; superl. I. 1. VII. 35; přenes.: I. 36: *longē abesse alcui* = býti dalek koho = nepomoci, nepřispěti mu; — o čase: dlouho, IV. 1: *longius anno* = přes (= déle než) rok; — při superl.: daleko, I. 2, 23; *longē aliis* = zcela jiný, III. 9.

longīquitās, *atis*, f., délka, dlouhá doba, prodlení, C. I. 29; od

longīquens, 3, dalek, vzdá-

len, odlehly, *regiō*, VII. 77; dlouhý, dlouhavý, V. 29.

longurius, *ī*, m., dlouhá tyčka, bidlo, lat, ráhlo, III. 14.

longus, 3, dlouhý, daleký; *nāvis longa* = lod' válečná; *dīs longior*, I. 40, pozdější doba; dlouho trvalý, dlouhavý, VI. 8, C. I. 29.

loquor, 3. *locūtus sum*, mluvit, I. 20, 6: *quibuscum*; I. 31, 3: *prō hīs*, za ně, jich jménem; *apud aliquem* = u kohos, před kýms.

lōrica, *ae*, f. (*lōrum*), pancíř brněný n. šupinovatý; — na zdi hradební: zábradlo, lomení, stínka, V. 40. VII. 72, 86.

lōricula, *ae*, f., *dēmīn.* předešlého, zábradlíčko, VIII. 9.

Lucānī, *ōrum*, m., obyvatelé jihoitalské krajiny **Lucānia**, *ae*, f., na straně západní severně Bruttia, C. I. 30.

lūcēscō, 3., svítati, rozdenívati se, C. I. 23.

Lūceria, *ae*, f., město apulské, nyní *Lūcera*, I. 24.

Lūcilius, *ī*, m., *L. Hirrus*, Pompejovec a tribun lidu r. 53.

Lūcius, *ī*, m., řím. předejmí; zkratek: *L.*

Lucrētius, *ī*, m., Q. senátor, C. I. 18, a *L. Vespillo*, C. III. 7, oba přívrženci Pompejovi.

lūctus, *ūs*, m. (*lūgeō*), smutek, trud, žal.

lūdus, *ī*, m.,hra; škola (zápasnická), C. I. 14.

lūna, *ae*, f. (*lūcina* od *lū-*

ceō, měsíc, luna (těleso nebeské), I. 50. IV. 29; VI. 21, bohyňe.

Lūsitāní, *ōrum*, m., obyvatelé krajiny západní na poloostrově pyrenejském: **Lūsitānia**, *ae*, f., nyní Portugalsko, C. I. 38.

Lūstrō, 1., obětí očistiti od hříchův; pře- n. prohlížeti vojsko, VIII. 52.

Lutētia, *ae*, f., *Parīsiōrum*,

VI. 3. VII. 57, hlavní město Parisiův, nyní Paříž.

lūtum, *ī*, n., hříšna, bláto.

lūx, *lūcis*, f., světlo, denní sv., den, VIII. 14, *sub lūcem*, ke dni = před svítáním = přede dnem, VII. 61; *prīmā lūce* = s prvním úsvitem, I. 22.

lūxuria, *ae*, f.: rozpustilost, zhýralost, prostopášnost.

M.

M. = *Marcus*.

Macedonia, *ae*, f., *libera*, v severozáp. části Macedonie, C. III. 24.

maceria, *ae*, f., ohrada, obezdívka, násep n. taras budějen na sucho (*macer*), vyrovnáný, nebo pouze na bláto vyzděný, VII. 69, 70.

māchinatiō, *ōnis*, f. (*māchinor*), sestrojení, stroj (obléhací); *nāvalis*, C. II. 10, lodní; úprava, lešení, IV. 17.

maciēs, *ēi*, f. (*macer*), hubenost, vyzáblost.

maestus, 3, smuten, truchliv, zkormoucen, VII. 80.

Magetobriga, *ae*, f.: viz *Admagetobriga*.

magis, ad v., více, *quō magis* = čím více . . . I. 23; *magis eō* = více proto (tím), IV. 2; *nihilō magis* = o nic více = právě tak (málo), VII. 53;

na opis comp.: *magis verisimile*, C.; — superl.: **māxi-mē**, nejvíce, I. 3, 42; *quam*

m. = co nejvíce, I. 28: na opis superl. obzvláště, nad míru, *m. necessārius*.

magister, *tri*, m., vůdce, náčelník, učitel, ředitel, C. II. 8.

magistrātus, *ūs*, m., představenství, úřad; *mag. gerere* = spravovati, zastávati úřad, C.; — úřední osoba, úředník, I. 19, náčelník, předák, představený, VI. 23; — hromadně: (vrchní) úřad = úřednictvo, II. 3.

māgnificentia, *ae*, f., velkolepost, nádhера, VIII. 51; od

māgnificus, 3 (*māgnus-faciō*), velkolepý, nádherný, stkvělý, VI. 19.

māgnitūdō, *inis*, f.: velikost, *aqua*, vody výše, *venti*, síla, prudkost, *animi*, II. 27; velkodusost, vznešenosť myslí.

māgnopere, ad v. (*māgnō opere*), valnou měrou, velice, obzvláště, VIII. 48, věci velko-

lepě provedené = činy obzvláštní; — usilovně, tuze, důtklivě, II. 5.

māgnus, 3 (*māior, māximus*), veliký, značný, I. 7. VI. 30; prudký, VII. 27; hlasitý, silný, VIII. 29; — značný, četný, rozsáhlý, I. 31. VII. 32; *māior pars* = většina, III. 3; *māximam partem* = z největší části, po většině, IV. 1; — o čase a stáří: *māiorēs nātu*, starší lidé = staří, II. 13; předkové, I. 13; — *māgnū habērī* = velice, vysoce býti vážen, C.

māiestās, *ātis*, f., velebnost, veličenství, důstojnost, VII. 17.

malacia, *ae*, f. (*μαλακία*), bezvětří, III. 15.

male, a d. v. (*pēius, pessimē*), zle, špatně; I. 40; *male rem gerere* = špatně věc opatřiti, nešťastuě bojovati; I. 31, 10; *pēius victōribus S... accidit*, hůře povedlo se vítězným Sequanum...

maleficium, *i*, n. (*maleficus*), zločin; I. 7: poškození, škoda, jen v abl.

Mallius, *i*, m., *L. M.*, prokonsul Zadní Gallie r. 78. př. Kr., III. 20, 1.

mālo, *malle, māluī* (*magis volō*); raději chtiti, spíše voliti, III. 8.

malum, *i*, n., zlo, nelhoda, neštěstí, bída, strast, VIII. 12, 35, nebezpečí, VIII. 48. — Od

malus, 3 (*pēior, pessimus*),

zlý, špatný, chatrný, šeredný, I. 31.

mālus, *i*, m., stěžeň, stozár, III. 14, břevno, trám, VII. 22.

mancipium, *i*, n. (*manū capiō*), otrok u. otrokyně, C.

mandātum, *i*, n., uložení, poručení, nařízení; *in mandātis dare*, I. 43 = mezi rozkazy dáti = uložiti komu co, jako rozkaz odevzdati = nařídit; od

mandō, 1., (*manū dō*), ukládati, nařídit, I. 47; — odevzdati, přenechati, svěřiti, I. 12; VI. 14: svěřiti písmu, napísati, zaznamenati.

Mandūbiī, *ōrum*, m., národní keltský ve vých. Gallii s čelným městem Alesis (nyn. Alise), VII. 68, 71, 78.

māne, a d. v. (subst. indēcl.), ráno, z rána, záhy.

maneo, 2., *mānsi, mānsum*, zůstatati, trvati, IV. 1. V. 31; dosud trvati, pozůstávati, VI. 32; — setrvati, pevně státi, VII. 4. VIII. 26. *in amicitia*.

manipulāris, *e*, manipulní, k manipulu (30. dílu legie) patřící; subst.: prostý vojín, VII. 47. — Od

manipulus, *i*, m. (*manus*), hrstka, náruč čeho; vojen.: rota, četa, 30. díl legie (viz tam), II. 25.

Mānius, *i*, m., řím. předejmí; zkratek: *M.*, C.

Mānlius, *i*, m., *L. Mānlius Torquatus*, praetor, Pompejovec; C.

mānsuēfiō, *fieri*, *factus sum*, VI. 28: zkrotououti.

mānsuētūdō, *inis*, f. (*mānsuētus*), krotkost, přenes.: mírnost, vlivnost.

manus, *ns*; f.: 1) ruka, V. 51; *per manūs trādere* = rukama n. z ruky do ruky podávati, VII. 25; *m. cōserere*, C. I. 20; *manūs dare*, V. 31: vzdáti se; *in manib⁹ nostris*, II. 19: v našich rukách = u ruky = blízko; — zvláště: ruka ozbrojená, V. 7. VI. 37. V. 57; — přeunes. 2) *manū mūnīta castra* proti: *nātūrā mūn.* = rukou t. j. uměle opevněn. — 3) hrst, hluk, zástup, sbor, VIII. 22, ozbrojený sbor n. mužstvo, V. 8.

Marcellus, *ī*, m., *M. Claudi⁹ Marcellus*, konsul r. 51. př. Kr.; — *C. Claudius Mar.*, konsul r. 50. př. Kr. a jiný téhož jména konsul r. 49. př. Kr.; všickni pak byli protivníci Caesarovi.

Marcomani, *ōrum*, m., I. 51, nár. v Germanii, který jsa původu nejspíše german. v užším slova smyslu (viz však Šemberův spis: „Záp. Slované“ s. 43.) čítan ke družině suevské. Původní — historicky známá — sídla jeho byla *Agrī decumates* v zákloní Rýnu, Mohanu a Dunaje, odkud však hnul se (Vocel, Pravěk, I. 156.) k východu, v 1. věku př. Kr. vysílal od střední Odry (Palacký, Dějiny nár. Čes. I. čl. 3.) proti Caesarovi pomoc Arioivistovi, a ku konci téhož věku

opanoval veden jsa Marobudem nynější naši vlast proti seslabeným Bojům. (Vocelův Pravěk d. I. čl. 8. Markomani; viz též Šafaříkovy Slovanšté starož. okr. II. čl. 8.).

Māreus, *ī*, m., řím. předejmé; zkratek *M.*

mare, *is*, n., moře; *nostrum*, V. 1. Středozem. moře; — *m. Oceānum* = Atlantský okean, III. 7, 2. — *marī ūti*, III. 8, užívati moře t. j. provozovati plavbu.

maritimus, 3, mořský, IV. 29; — *rēs*, IV. 23: námořnictví; — pomořský, námořní, II. 34. V. 11; pomoří, přímoří, III. 8.

Marius, *ī*, m., známý vojevůdce, jenž r. 102. př. Kr. dobyl vítězství nad Cimbry a Teutony; I. 40, 5.

Mārrūcīnī, *ōrum*, m., nár. na vých. pomoří střed. Italie, čelné m. Teate, C. II. 34.

Mārs, *tis*, m., běhl války u Římanů, VI. 17; meton. válečné stěsti, *aequō Marte dīmicāre* VII. 19: se stejným zdarem n. štěstím bojovati t. j. boj nerohodný, bez výsledku.

Mārsī, *ōrum*, m., starý sabelský nár. ve střed. Italii mezi řekama Lirem a Aternem, čelné m. Maruvium, C. I. 15, 20; II. 29.

mās, *maris*, m., mužský; subst.: samec, VI. 26.

Massilia, *ac*, f., obchodní m. v Gallii narb., nyní Marseille; odtud

Massiliensis, *e*, massilský,
subst.: Massilští.

matara, *ae*, *f.*, (slovo keltské), oštěp, kopí, I. 26.

māter, *tris*, *f.*, matka; *soror ex mātre*, sestra po matce, tedy nevlastní, I. 18; *māter familiae*, I. 50. VII. 26, 47: hospodyně, paní; (v b. Gall. jen plur.)

māteria, *ae*, i **māteriēs**, *ēt*, VII. 24, *f.* (*māter*), hmota, látka, zvláště stavební (= stavivo); *m. caedere*, III. 29, stavivo = dříví kácti; — odtud

māterior, *1.*, opatřovati, dopravovati stavivo = dříví, VII. 73.

Matiscō, *ōnis*, *f.*, VII. 90, m. Aeduův na řece Araře, nyní Mâcon.

mātrīmōnium, *ī*, *n.* (*māter*), manželství; *alquam in mādūcere*, pojati v manželství = bráti si za manželku, I. 9; *dare alcui in m.* = dáti komu za ženu = provdati, I. 3.

Mātrona, *ae*, *f.*, pobočka Sequany v Gallii keltské, nyní Marne, I. 1.

mātūrē, *a d. v.*, záhy, vliod = v pravý čas; *comp.* I. 54: dříve; *superl.* I. 33: *quam māturrimē*, co nejrychleji, nejkvapněji.

mātūrēscō, *3.*, *ruē*, zráti, dozrávati, VI. 29.

mātūritās, *ātis*, *f.*, zralost, dospělost; C.

mātūrō, *1.*, přivésti ku zralosti; uspíšiti, urychliti, I. 7: *iter*; *abs.* I. 37: pospíšiti, spěchatí.

mātūrus, *3*, zralý, dospělý, I. 16, 40; přenes.. IV. 20, časný, brzký.

Mauritānia, *ae*, *f.*, C. I. 6, severozáp. pomoří africké až k Numidii na straně vých., asi nyn. Fez a Marokko.

medeōr, *2.*, pomocí, léčiti, V. 24.

mediocris, *e* (*medius*), prostřední, mfrný, nevalný, nepatrny, IV. 17, *nōn mediocris* = nikoli nepatrny = značný, III. 20; a d v.: *nōn mediocrīter*, I. 39: nemálo, valnou měrou, značně.

Mediomatricī, *ōrum*, též — *cēs, um* (dle Ptolemaia), m., IV. 10. VII. 75, nár. keltský v Belgii na jihozápad. úpatí pohoří arduennského a střed. toku Moselly rozložený, jehož čelným m. bylo *Divodūrum*, později *Mediomatricī* = Metis nyní Metz zvané na *Moselle*.

mediterrāneus, *3* (*medius terra*), u prostřed země, vnitřní, nitrozemský, středozemní, V. 12.

medius, *3*, střední, prostřední, I. 34. III. 24; — střed (příl), II. 7; u prostřed, I. 24. VII. 41; z prostředka, VI. 21; *ē media cāde* ze vraždění samého, přišlo ze vraždění, VII. 38; *per mediōs fines* = středem končin n. území, V. 3.

Meldī, *ōrum*, m., V. 5., nár. kelt. v meziříčí Matrony a Sequany u jich stoku.

Melodūnum, *ī*, *m.*, VII. 58, 60, město senonské při

řece Sequaně, nyní *Melun*; na protějším ostrově řeky Sequanu ležela starší ještě osada **Metiosedum**, jež později sloučena jest s Melodunein.

membrum, *ī*, n., úd, člen, IV. 24.

meminū, *isse*, rozpomenouti se, pamatovati, III. 6. VIII. 28; vzpomínati, připomínati, *ales*, C. III. 108.

memoria, *ae*, f.: (*memor*), 1) paměť, I. 7, 14; — 2) čas, pokud paměť sahá, III. 22: *hominum memoria*, dle paměti lidské, t. j. pokud sahá pam. lid.; *patrum memoria*, I. 12 = za paměti našich otcův t. j. v době, na niž otcové ještě se pamatuji; — 3) památnka, upomínka, II. 21. I. 14; — upomínka, vzpomínka, památnka, VIII. 34; — 4) zpráva, připomenutí, ústní podání, V. 12.

Menapii, *ōrum*, m., II. 4, III. 9, 28. IV. 4, 38. VI. 2, 5, 6, pomořané mezi řekami Scaldem a Mosou původu nejspíše german., s čelným m. *Castellum Menapiorum* na Mose, nyní Cassel.

mendacium, *ī*, n. (*mēndax*), nepravda, lež.

Menedēnius, *ī*, m., vzněšený Makedoňan z Mac. lib.; C. III. 34.

mēns, *mentis*, f., 1) duch jakožto bytosť myslící; mysl, III. 19, 26; zvláště k opisu osoby se slov. *animus*; *mentes animique*, I. 39: myslí i srdce (t. j. rozum i vůli), tedy „ce-

lé;“ podobně, VI. 5: *mente et animō* = „s celou duší;“ — 2) myšlénka, mynění, náhled, I. 41, 1; C. I. 35.

mēnsis, *īs*, m., měsíc (12. dñi roku), I. 5, 3.

mēnsūra, *ae*, f. (*mētior*), měření, měřítka, V. 13; míra, VI. 25.

mentiō, *ōnis*, f., zmínka; *m. facere ales* = zmítniti se o kom, VI. 38.

mercātor, *ōris*, m. (*mercor*), kupec, obchodník, I. 39.

mercātūra, *ae*, f. (*mercor*), obchod (se zbožím), VI. 17.

mercennārius, *ī*, námezdný, najatý, placený; od

mercēs, *ēdis*, f., mzda, plat umluvený; C. III. 21, přebytěné n. nájemnné.

Mercurius, *ī*, m. (*mercor*), bůh obchodu, obratné řeči a lsti, VI. 17.

mereō, *ī*, *ītum*, a **merēor**, *ī*, *ītus sum*, 1) zasluhovati, VII. 34 *praemia*; přitáhnouti si, VI. 5 *odiūm*; — 2) zásluhu si získati, státi se zasloužilým, I. 11 *dē pop. Rōm.*; part. **merēns**, zasloužilý, I. 45, **meritus**, 3, zasloužilý, VII. 71. VIII. 46; — 3) sloužiti na vojně, vojenské služby konati, vojákovati, VII. 17:

meridiānus, *ī*, polední, V. 8: asi o polednách; od

meridiēs, *īī*, f. (*merus* = čirý a *dīes*), poledne, I. 50; V. 17; o polednách; — jih, V. 13.

meritum, *ī*, n. (*mereō*), zásluha (ve smyslu dobrém i

zlém), II. 32: po zásluze, V. 27; — I. 14: vinou, závinou.

merx, *cis*, f., zboží, tovar.

Messāla, *ae*, m., 1) M. Valerius Mes., konsul r. 61. př. Kr. — 2) M. Mes., Caesarův legat.

Messāna, *ae*, f., C. II. 3, město v Sicilii, nyní Messina, při úžině téhož jména.

Metellus, *i*, m., *Q. Met. Pius*, konsul r. 80. př. Kr., jenž bojoval proti Sertoriovi; — *Q. Met. Pius Scipiō*, viz *Scipiō*; — *L. Met.*, tribun lidu a odpůrce Caesarův.

mētior, 4., *mēnsus sum*, měřiti, odměřovati, I. 23.

Metiosedum, *i*, n., viz *Melodūnum*.

metō, 3., *messuī*, *messum*, sekati, žati, sklízeti, IV. 32.

mētor, 1., vyměřovati, vykoličkovati, VIII. 15, s významem pass.

Mētopolis, *is*, f., C. III. 8. m. ve Thessalii na hranici epeirské mezi Gompy a Farasalem; obyvatelé jeho **Mētopopolitae**, *ārum*.

metus, *us*, m. (*metuō*), strach, obava, V. 19.

militāris, *e* (*mīlēs*), vojenský, válečný, VI. 38. VII. 88; — válečnictví, vojenství I. 21, *rēs*.

militia, *ae*, f. (*mīlēs*), vojna = služba vojenská, VI. 14.

mille, *i n d ē cl.*, tisíc; *m. p̄assūs*; s genet. I. 25, 5: *m. p̄assuum* a C. III. 84; plut. *mīlia p̄assuum decem*, I. 8, 1; — zvláště: *mille* = 1000 kroků,

řím. mīle, asi $\frac{1}{5}$ mīle zeměpisné.

Milō, *ōnis*, m., T. Annius M., Ciceronův přítel, jenž zavraždil P. Clodia žil u vyhnanství v Massilií.

minaē, *ārum*, f.: hrozba, vyhružka.

Minerva, *ae*, f., bohyně věd a umění, VI. 17.

minimē, superl. adv. (k *parum*), nejméně, I. 52; naprostě nic, zhola nic; I. 1: *minimē saepe* = nad mīru zřídka.

minimus, 3, a **minor**, viz *parvus*.

minor, 1., hroziti, C. II. 13.

Minucīns, *i*, m., 1) *L. Min. Basilus*, velitel jízdy u Caesara. — 2) *Min. Rūfus*, Pompejovec.

minuō, 3., *uī*, *ūtum*, menšiti, uskrovniti, umáliti, I. 20. V. 26. VII. 53; umdlévati, VIII. 12; — nepřech.: ubývati, mizeti, III. 12; od

minus, comp. a d v. (k *parum*), méně; *plūs minus* = více méně, t. j. asi, VIII. 20; *nōn minus* — *quam*, I. 30: neméně — než; *quō minus* = čím méně, I. 14: *sī minus* = ne-li, I. 47; — při číslech: II. 7. V. 42; — *minus opīniōne* = méně nežli se nadál, pod očekávání.

mīrificus, 3 (*mīrus-faciō*), divný, podivný.

mīror, 1., diviti se, I. 32; V. 54: to jest s podivením = podivuhodno; od

mīrus, 3, ku podivu, podivný, kromobyčejný, I. 34, 41.

miser, *era, erum*, nešťastný, ubohý, bídny, trudný, I. 32; špatný, chatrný, VI. 35; *condicī, memoria*, C.

miseratiō, *ōnis*, f. (*miseror*), bědování, nařek, C.

misericordia, *ae*, (*misericors*), útrpnost, milosrdenství, II. 28.

miseror, 1., projeviti soustrast, litovati, oplakávatí, VII. 1.

mīssiō, *ōnis*, f. (*mīttō*), propuštění, výhost, C.

mīssus, *ūs*, m. (*mīttō*), pouze v abl. *mīssū*, V. 27; z vyslání, byv vyslán, jako *iūssū* = z nařízení.

mītissimē, superl. a d v. (*mīte*), velmi vlivně nebo přivětivě, VII. 43.

mītō, 3., *mīstī, mīssum*, použ. vyslati, I. 7, subst. V. 40; k čemu, I. 18: *auxiliō*, I. 11; sup. *rogātum*, I. 7 a 21: relat. větou, C. I. 3; s gerundiem nebo gerundivem: *ad īsequendum, dēprecandī causā*, VI. 4, 2. pro-n. rozpustití, *senātum*; I. 7, 4: *exercitum sub iugum m.* = vojsko podejho poslati; — *pīla m.* = oštěpy metati, I. 25, 2; *tēla tormentō*, VIII. 14, 5. vrhati střely; *nāves m.* IV. 17, 10; — *arma m.* = zahoditi zbraň, C.; *sīgna timōris m.* = jevití známky strachu, C. I. 71.

mōbilis, *e*, (*moveō*), pohyblivý; proměnlivý, vrtkavý, IV. 5; odtud

mōbilitās, *atis*, f., pohybli-

vost, libitost, IV. 33; vrtkavost, nestálost, II. 1.

mōbiliter, pohyblivě; libitě, snadno, III. 10.

moderatē, a d v., mírně, s mírností; — VIII. 12: volněji; — od

moderor, 1., mírniti, krotiti; ovládati, IV. 33; — určiti, zařídit, opatřiti, VIII. 52.

modestia, *ae*, f. (*modestus*), míruost, skromnost; poslušnost, poddajnost, podřízenost, VII. 52.

modo, a d v., 1) o způsobě: jen, pouze, toliko, aspoň, IV. 20, 2; *paulum modo p. r.*, IV. 25, 2: jenom (něco) málo postoupili; v zápor. vět.: ani, jen VI. 8, 6; *sī modo* = jestli jen, pokud jen; *nōn modo* ... *sed (etiam)*, I. 43. = ne toliko ... nýbrž (i); *nōn modo nōn* ... *sed nē* ... *quidem* = nejen ne ... ale ani, I. 16, 2; stojí-li společné sloveso teprve ve členu druhém, užívá se: *nōn modo* ... *sed ne* ... *quidem*, III. 4, 4 a VIII. 33, 1. — 2) o čase: právě, teď, VI. 39; od

modus, *ī*, m., 1) míra, rozměr, V. 1. VI. 22; — 2) způsob, VI. 19. IV. 17. VII. 14. II. 31: v tento způsob; takto; VII. 22: *cōnsilia cūiusque modī* = nástraly všelikého způsobu n. druhu = všechnožné; IV. 27, 3: *ōratōris modō* = jako vyjednávatele.

moenia, *ium*, n. (*mūniō*), hradby.

mōlēs, *is*, f., hmota, spousta kamení, III. 12; odtud

molestē, a d v., obtížně, těžce, s nevolí, II. 1.

mōlimentum, *i*, n. (*mōlior*), úsilí, námaha, obšernost, I. 34.

mollīō, 4., měkčiti, zmírničiti, VII. 46; upraviti, I. 5.

mollis, *e*, měkký, jemný; — mírný, nenáhlý (mírně vystupující n. se sklánějici), V. 9; o povaze: měkký, slabý, III. 19; odtud

mollitia, *ae*, i **mollitiēs**, *ei*, f., měkkosť, slabost, VII. 20.

molō, 3., *ut*, *itum*, mlítiti, I. 5.

mōmentum, *i*, n. (z *movimentum*), co něčím (zvláště vahami) polne, tedy rozhodne: váha (působivost, doba), VII. 85; *levī mōmentō aestimāre*, VII. 39: lehce vážiti co.

Mona, *ae*, f. (*Móva* i *Móvva*), V. 13, ostrov mezi Irlandií a Britannií, jenž dle místa výše označeného leže asi „u prostřed“ (*mediō*) vzdálenosti té jest nyn. ostrov Man.

moneō, 2. *ut*, *itum*, připomínati, upomnati nač, VIII. 34; — napomínati, vyzývati, I. 20. VII. 9.

mōns, *montis*, m., hora, pohoří; *m. summus* = týmě, vrchol, čerěn hory; *rādīcēs m.* = pata hory, úpatí.

montānus, 3, horský, pohorní; subst.: horák, horal, C. I. 39, 58.

montuōsus, 3, hornatý; *loca m.* = hornatina, C.

monumentum, *i*, n. (*mōneō*), pomník, památník, socha, C. II. 21.

mora, *ae*, f., prodlení, zdržení (se), průtah, IV. 11. V. 58. V. 58, 4: *morā reliquōrum* = zdržováním se s jinými = kdyby u jiných prodlévali; *m. alicui īferre* = průtah komu způsobiti, zdržeti koho.

morbus, *i*, m., nemoc; *morbō affici* = nemocí byti stížen u. zachvácen = rozue-moci se; *m. implicari* = v nemoc upadnouti.

Morinī, *ōrum*, m., II. 4. III. 9 a 28. IV. 21 a j. VII. 75, 76, statečný národ na pobřeží belgickém oproti Britanii, v jehož zemi byl známý přístav: *Portus Itius*.

morior, 3. *mōrtuus sum*, zemřiti; VIII. 22: *mōrtuī* = mrtví.

moror, 1. (*mora*), zdržovati se, prodlévati, I. 26, 39; — přechod.: zdržovati, opozditi koho u. co, II. 11. V. 44. VI. 35. VIII. 42, 2, právě to, co zdržovalo: překážka.

mortifer, *era*, *erum* (*mors a ferō*), smrtonosný, smrtící, smrtelný, VIII. 23.

mōs, *ōris*, m., mrav, zvyk, obyčej, I. 8.

Mosa, *ae*, f., IV. 10, řeka až podnes tak nazývaná, jež temeníc na pohoří Vogesu ústí do západ. ramene Rýna (Vaca-lus).

mōtus, *ūs*, m., hnuti, po-

hyb, ráz, V. 24; obrat, *fortunae*; přenes.: hnútí (politické), nepokoje, bouře, V. 22.

moveō, 2., *mōvī, mōtum*, 1) hýbatí čím, sunouti, postrkovati, puditi, hnáti, II. 31; — I. 22, 39: *castra* = táborem hnouti, strhnouti tábor t. j. táborem dále, postupovati; — 2) přenes. nejčastěji pass.: býti pohnut n. dojat (v mysli), V. 76; C. I. 4: jest puzen n. ponoukán.

mulier, *is*, f., žena, manželka, I. 29.

mūlio, *ōnis*, m. (*mūlus*), mezkář, VII. 45.

multiplicō, 1., zmnohonásobiti, rozmnožiti, rozhojniti, C. III. 32.

multitūdō, *inīs*, f. (*multus*), 1) množství, velký počet, hojnosc, I. 2; — 2) dav, zástup, obecný lid, VI. 20; — 3) vojsko, zástupy, VII. 38. VIII. 8.

multō, 1. (*multa*), pokutovati, ztrestati, VII. 54. C. III. 83.

multum, subst.: mnolio, valná část, s gen.: *aestatis, temporis*, a p.; a bl. **multō**, při comp.: mnolem, značně, valnou měrou, a při jiných slovech podobný význam do sebe majících: *multō antecēdere; nōn multō post* = nedlouho potom; — a d. v.: mnoho, valně, velmi, značně; *nōn multum*, III. 25: nemnoho, nevalně; *nōn ita multum* = právě (= tak) mnoho ne...; co m. p.: **plus**: VIII. 20, více méně = asi; superl.: **plūrimū**:

nejvíce; *quam pl.* = co nejvíce, IV. 3: nejčastěji.

multus, 3, 1) četný, hojný; VII. 23: valný, značný; (častěji plural též v co m. p.: **plūrēs** = četnější, v superl.: **plūrima** [*simulācrum*], nejčetnější, přečetný); subst.: *multī* = mnozí, *multa* = mnolié; — 2) o čase místo našich adverbí: pozdě, dlouho, nebo adjekt.: pokročilý, I. 26: pozdě na noc; *multō die* = za dne valně pokročilého = když den již drahně byl pokročil, dlouho na den, C.; často, namnoze, zhusta, I. 47.

mūlus, *ī*, m., mezek, VII. 45.

mūnīceps, *ipīs*, m., občan municipia n. municipalní, C. I. 13; spoluobčan, krajan, C. I. 74; odtud

mūnīcipium, *ī*, n., město Římu poddané (v Italii) se vlastní však správou a římským právem občanským; C.

mūnīmentum, *ī*, n. (*mūniō*), hradba, ohraza, záštita, II. 17.

mūniō, 4. zazditi, zatařasiti, opevniti, I. 24. V. 11. a 24: *castra m.* = rozbiti tábor, táborem se položiti; chrániči, krýti, zabezpečiti I. 44 a 38; *iter*, VII. 58: cestu (schůdnou) stavěti n. raziti; — part. **mūnītus**, 3, adjektivně se superl.: opevněn, chráněn; odtud

mūnītiō, *ōnis*, f., opevnění, ohraza, srub, V. 9. VII. 52; *operis m.*, I. 8: pevnostní

dsla; V. 39: *lignatiōnis mūni-*
tiōnisque causā = pro palivo
 a stavivo (by opevnili tábor);
 V. 40.

mūnus, *eris*, n., úkon, za-
 městnání, služba, VI. 8: vo-
 jenská; úslužnost, ochota; vděk,
 dar, I. 43. — *mūnera dare*,
 C. III. 21: vystrojiti veřejnou
 zábavu (divadelní n. šermíř-
 skou), hry kratochvilné.

mūrālis, *e*, zední, hradeb-
 ní, III. 14; *pīla m.*, V. 40, jsou
 těžké oštěpy, jež stroji s hradeb
 na nepřítele se blížeckho
 metány byly; od

mūrus, *i*, m., zed, II. 6;
 srub, násep, I. 8. II. 29.

mūseulus, *i*, m. (děmin.
 od *mūs*), myška; VII. 84, stroj
 válečný: bouradlo, přístřeší n.
 přístřešek na kolečkách, pod
 nímž obléhající k u hradbám se

přiblíživše konali dlo své. (Viz
 poznám. vyd. úvod III. 7.)

mūtatiō, *ōnis*, f. (*mūtō*),
 proměna, změna, VIII. 52.

mutilus, 3 (*μύτιλος*, srov.
 naše: mūtiti vodu), zmrzačen,
 komolý, kusý, VI. 27: *corni-*
bus = co do parohův.

mūtō, 1., měnit, změnit,
 VII. 45. VIII. 44; *fortūna*
mūtatur = štěstí se mění n.
 obraci.

mūtuor, 1., dlužiti, vypůj-
 četi si, VIII. 21.

mūtuus, 3, vydlužen, vy-
 půjčen; *pecūniās m. exigere* =
 vyupomínati, dobývati půjče-
 ných peněz.

Mytilēnae, *arum*, f., čelné
 město na vých. straně ostrova
 Lesbu, nyní Metelin, C. III.
 102.

N.

Nam, coni. neb, neboť
 (odůvod. n. vysvětl.), někdy
 též: *namque*.

Namnētēs, *um*, m., též **Na-**
mūtæ, národ keltský na
 pravém břehu při ústí Lige-
 ru (Nautes); III. 9.

nanciscor, 3., *nactus i nanci-*
tus (VII. 9, 4) *sum*, náhodou
 nabytí, dojítí, dosfci čeho, VI.
 35: *praedam* = ukořistiti,
 pouze zde verb. fin., jindy
 jen part. sing. V. 58, IV.
 23: *idōneam tempestātem* =
 dočkav se příznivé povětrnosti

= za příznivé povětrnosti;
 zvláště o místě, V. 9. C. I.
 61; najít, zastihnouti, I. 53;
 dopadnouti, vraziti na koho,
 IV. 35.

Nantuātēs, *um*, m. III. 1.
 IV. 10, horalé alpští při pra-
 menech Rýnu a sever. sousedé
 Lepontiův asi v nyn. Wallis u.

Narbō, *ōnis*, m., III. 20.
 VII. 7. VIII. 46, obchodní a
 čelné město Provincie, jež po
 něm zvána též *Gallia Narbō-*
nensis, město pak samo později
 Narbōna n. Narbonne.

nāscor, 3., *nātus sum*, 1) rodi se, pocházeti z koho, V. 14; — nalézati, objevovati, naskytati se, V. 12; zdvihat, vyplinati se, II. 18; — 2) přenes.: povstat, vznikati, VII. 22; — part. **nātus**, 3, zrozen, pošly, VII. 32 a 43; vyrostly, VI. 35; narozen, stvoren k..., VII. 37. — Odtud **nātālis**, *e*, rodny; *dīes n.* = narozeniny, VI. 18.

nātiō, *ōnis*, f. (*nāscor*), národ.

nātīvus, 3 (*nāscor*), přirozeny, VI. 10.

nātūra, *ae*, f. (*nāscor*), 1) přirozenost, přirozená povaha, jakosf, I. 21. II. 18; tok, proud, IV. 17; poloha II. 29; — 2) zvláště o bytostech živých postránce tělesné, VI. 43: povahu, sebe samy překonati; — po stránce duchovní: letora, bytost, II. 15; přirozenost, vrozeny cit, pud, VI. 7, III. 10; podstata, VI. 14. — Odtud

nātūrālis, *e*, od přírody, přirozeny, C. III. 40; a d. v.

nātūrāliter = od přírody, přirozeně, C. III. 40, 92.

nātus, *ūs*, m., pouze abl. *nātū māiōrēs* = starší, do spolejší rodem, II. 13, 28. IV. 13.

naufragium, *ī*, n. (*nāvis-frangō*), korábu ztroskotání; C.

Nanpactus, *ī*, f., C. III. 35, m. Lokrův ozolských na sev. straně zátoky korinthské, nyní Lepanto.

nausea, *ae*, f., mořská nemoc, dávení; C.

nauticus, 3 (*nauta*), plavecký, námořnický; *rēs n.* = námořnictví, III. 8.

nāvālis, *e* (*nāvis*), lodní, V. 22; *pūgna*, III. 19; námořní bitva.

nāvicula, *ae*, f. (*nāvis*), loďka, lodice, lodička, člun, I. 53.

nāvigātiō, *ōnis*, f. (*nāvigō*), plavba, plutí; V. 23, 3. (abl. abs.) přes tolík plaveb.

nāvigium, *ī*, n., loď, bárka; od

nāvigō, 1. (*nāvis-agō*), plaviti se, plouti.

nāvis, *īs*, f., koráb, loď; *n. longa* = loď válečná, III. 9; *n. onerāria*, IV. 22, 3. loď nákladní; *n. actuāria*, V. 1, 3. loď rychlá n. veslová; — *nāvem facere* = stavěti koráb, V. 5; *n. cōnscendere* = vstoupiť na loď; *nāvibus flūmen trānsire* = po lodích přes řeku přejítí, C.

nāvō, 1. (*nāvus*, naše: unaviti), psliti, horliti, přičiniti se; *operam n.* II. 25: horlivě sloužiti, věnovati práci neb slyši své.

nē, spojka; *nē .. quidem* = ani, I. 32; — jindy vždy s konj. ve větách, jimiž vyjadřuje se záporná výsledek: aby ne..., ať ne..., že ne...

ne, překlonná částice tázači, jež naskytá se ve všech způsobách otázky, jako naše: -li; IV. 14, 2.

nee, viz **neque**.

necessāriō, a d. v., nutně, nezbytně, nevyhnutelně, I. 17 a 51; od

necessārius, 3, 1) potřebný, nutný, nevyhnutelný, *vīc-tus*, *ēgrēssus*, C.; pilný, nálehavý, důtklivý, I. 16 a 39; — 2) blízek, příbuzen, C. I. 74, sub st.: přítel, svěřenec, poručenec, I. 11; od

necesse, a d. v., nezbytně, nevyhnutelně; *nec. esse* = být i nevyhnutelně třeba; *n. habēre* = mít nezbytně zapotřebí; C.; — odtud

necessitās, *atis*, f., nezbytnost, nevyhnutelnost, nutnost, II. 11: *n. mihi impōnitur* = nastává mi nutnost = jsem nucen, nemám využití, VIII. 49; nouze, potřeba, nálehavost, II. 21. VIII. 5; za svými potřebami = pro svůj prospěch, VII. 89; — nesnáze, VIII. 53.

necessitūdō, *inis*, f., těsné, blízké spojení n. svazek, přátelství, příbuzenství, I. 43 a C. I. 8, II. 17: stává mezi námi těsné spojení.

neene, = čili nic, po pravidle ve 2. členu dvojité otázky závislé, I. 50.

nēcubī = *nē alicubī* = by někde ne..., VII. 35.

nefārius, 3, bezbožný, bohuprázdný, ohavný, od

nefās, in d ēcl., n., co se příslí právu božskému i přirozenému, bezbožnost, bezpráví, psych, ohavnost, hříšich; *n. est alicui*, VII. 40: hříchem jest

komu = není mu naprosto dovoleno.

neglegō, 3. (ne: **negligō**), *exti*, *extum* (*nēc-legō*), 1) přehlédnouti, nedbati čeho, V. 28; s infin.: opomenouti, zapom., III. 27. IV. 38: — 2) nevážiti n. nevšimati si, nedbati, V. 7. VI. 17. VII. 77; — 3) přehlížeti, nekárat, I. 35.

negō, 1., říci, že ne; prohlásiti, praviti, že ne... I. 8. V. 36; — odepříti, nesvoliti, V. 6 a 27.

negotiātor, *ōris*, m., obchodník, od

negotiōr, 1. neprázdniti, zaměstnávati se zejména obchodem, vésti obchod, kupčiti, VII. 3; od

negotiūm, i, n. (*nec-ōtium*), neprázdeň, neklid, tedy: 1) práce, zaneprázdnění, zaměstnání, I. 34 co má na práci, V. 33: při práci samé, t. j. v návalu práce, I. 45. III. 15; — 2) zvl. práce n. dílo namáhavé, namáhání, V. 11 a 38. II. 17; — 3) úkol, nařízení, předpis, II. 2. III. 18.

Nemētēs, *um*, m. (též **Nemētae**), I. 51. VI. 25, nár. german. na levém břehu Rýna, z jichž čeln. m.: *Noviomagus* (pozdější *Nemētae*, pak *Sphēra*) povstalo nynější Speier = Spīra.

Nemetocenna, *ae*, f., VIII. 46, hl. m. Atrebatův, viz tam.

nēmō (*ne + hemo* = *homo*), gen. *nūlliūs*, nikdo; *n. nōn*, VII. 56: každý.

nēquāquam, a d v. (*nē quāquam* sc. *ratiōne n. viā*), nikterak, naprosto ne, nižádným způsobem.

neque (před samohl., pak před souhl.: b, c, h, qu, t) = *nec*, před: *qu* pouze; I. 20, 2) con i. 1) a *ne...*, i *ne...*, I. 17. VI. 24; *neque umquam*, V. 17: a nikdy, *neque eam*; III. 2: a to ještě *ne...*, a ani tu *ne...*, *neque enim*, IV. 20: neboť *ne...*, V. 55; *nēque etiam*, V. 32: a ani ... ne; po záporce stojíc, VII. 21 a 29: ani, aniž; — 2) ne ... pak, ne však, I. 36 a 47; *neque nōn*, VIII. 14: také však že *ne...*; — 3) correl.: *neque... neque (nec... nec)*, ani ... ani, I. 14, 31 a j.; *neque... et* = ani ne ... a, netolikone *ne...* ale spíše, II. 25. IV. 1 a 29.

nē... quidem viz **nē**.

nēquīquam, a d v. též **nēquicquam**, 1) marně, darmo, bez účinku, VIII. 19; — 2) zbytečně, bez důvodu, bez příčiny, II. 27.

Nerviī, *ōrum*, m., II. 4, 15 a j. V. 38 a j. VI. 2, 3. VII. 75 a j. siluý a bojovný nár. keltský, jehož sídla rozkládala se téměř ve středu Belgia na pramenech řek: *Saba*, *Scalda* a *Samary*; hl. město *Bagacum* = *Bavay*; adj. **Nervicus**, 3, pouze III. 5.

nervus, *ī*, m., 1) sval, V. 21; — 2) přenes.: plur. síly, mohutnosti, prostředky, I. 20, 3.

neu = **nēve**.

neuter, *tra*, *trum* (*ne-uter*) gen. *īus*, ani jeden, ani druhý, žádný (z obou), plur.: *neutrī* = ani jedni, ani druzí, nižádní, II. 9. VII. 63.

nēve (před samohl., c, h) = *neu* (před p, qu, r, s, t), con i. 1) aby *ne...*; 2) v po-kračování: aniž, VII. 8; — 3) *neu* — *neu* = by *ne...* aniž, VII. 14.

nex, *necis*, f., smrt (násilná), bezhrdlí, usmrcení, I. 16.

nihil (*nihilum* = *ne hilum* = ani chlup, ani stbla), i n-dec l. n.; subst. s gen. partit.: *nihil suū*, I. 43: nic (ze) svého, I. 32. II. 15. IV. 1; *nihil reliquū est*, I. 11: nic nezbývá; II. 26: *n. r. fecerunt* = ničeho nepustili mimo sebe, neomeškali; — a d v. silná zápora: naprosto nic, nikterak, ujak, I. 40. II. 20. III. 13.

nihilō, a d v. (abl. od *nihilum*), při comp.: o nic, nic, *n. magis*, VII. 53: o nic více, rovněž tak málo; I. 5: nicméně, přece.

nīmīrum, a d v., ovšem, arcit, dojista, VIII. Praef.

nīmis, a d v., příliš, z míry, nad míru; *nōn nīmis*, VII. 36: nevalně, nehrubě; odtud

nīmīus, 3, přílišný, nemírný, VII. 29.

nīsi, con i. 1) ne-li, jest-liže ne; kdyby ne...; I. 31, 14. VII. 88, 6; — 2) při záporce jiné: leč, leda, I. 30, 5; 44, 6; VII. 86, 2; jen, C. I. 63; po řečn. otázce VII. 77, 15.

Nitiobrīgēs, *um*, m., VII. 7, 31, 46, 75, nár. v Aquitanii na pravém břehu Garumny s hl. m. zv. A g i n u m, nyní A g e n.

nītor, 3., *nīsus* a *nīxus sum*, 1) oč n. nač se podepírati, — 2) přenes.: spoléhati nač, důvěrovati več, I. 13. VIII. 10; — 3) namáhati, přičinovati se, IV. 24. VII. 63; snaziti se, V. 42.

nīx, *nīvis*, f., sníh, VII. 8; plur.: sněhy, závěje, VII. 55.

nōbilis, *e* (*nōscō*), známý, slavný, proslulý, V. 22; urozený, vznešený, I. 2; odtud

nōbilitās, *atis*, f., 1) slovutnost, sláva, jméno, VIII. 45; — 2) urozenost, vznešenost, šlechta, II. 6; — 3) srost.: urozenci, šlechta, I. 2, 31.

nocēns, *entis*, škodící; subst: vinník, VI. 9; od

noceō, 2., *uī*, *itum*, škoditi.

noctū, a d v. (abl. neuž. *noctus* = *nox*), v noci (proti: *diū*); I. 8, 4. C. II. 44.

nocturnus, 3, noční, v noci, nocí, V. 11.

nōdus, *i*, m., uzel; kloub, kotník, VI. 27.

nōlō, *nōlle*, *nōlū* (*nōn volō*), nechtiti; VII. 77: nerodte (nechtějte) oloupiti n. zbabiti = nezbavujte!

nōmen, *inis*, n., 1) jméno, název, *capere ex rē*, I. 13: jméno obdržeti od čeho; *n. dare* = přihlásiti se ku službě vojenské, C.; *nōmine*, V. 45:

jménem, *suō nōmine*, I. 18: svým jménem, o své ujmě, pro svou osobu, C. III. 57; III. 2: jako, za..., VII. 89; — 2) slavné jméno, vážnost, I. 31. IV. 16.

nōminātim, a d v., zejména, jménem, II. 25. III. 20; dle jmen, po jménech, I. 29.

nōminō, 1., jmenovati, nazvati, VII. 73; uvésti, zmíniti se, II. 18.

nōn, a d v., ne; *nēmō nōn* = každý (VII. 56) = *nūllus nōn*, V. 54; *nōn nēmō* = někdo; *nōn . . . sed*, nikoli . . . ale, VIII. 39.

Nōnae, *ārum*, f., C. III. 6; viz kalendář řím. v Kořinkové Lat. ml.

nōndum, a d v., posud ne, ještě ne.

nōnnēmō, (viz *nēmō*), někdo.

nōnnihil, a d v. něco, poněkud, III. 17.

nōnnūllus, 3, některý, nejeden, mnohý, VII. 37: *nōnnūlla parte*, C. I. 46: dílem, částečně; plur.: někteří, mnozí, nejedni.

nōnumquam, a d v. někdy, časem; I. 8, 4. VI. 13, 9.

Nōrēia, *ae*, f., I. 5, 53, hlav. město provincie zvané *Nōricum* (*ager Nōricus*), jež zaujímalu druhdy asi nyn. Štýrsko, Korutany, Solnohrad, Rakousy Horní a část Dolních spolu s částkami Bavor a Tyrol, obydlena jsouc Tauriský a Karny, kteří dle hlav. města nazývání od Římanů *Nōrici*,

C. I. 18, (starší Taurisci); odtnad

Nōrica, *ae*, f., Norčanka, C. I. 53.

nōscō, 3., *nōvī*, *nōtum*, poznati; *nōvī* = poznal jsem, a tedy: znám, vím.

nōster, 3, náš; plur.: *nōstrī* = naši (lidé), našinci, I. 15. IV. 26.

nōtitia, *ae*, f., známost, VI. 21, zámořního obchodu zde s Britany; znalost, VI. 24; od

notō, 1., poznamenati, označiti; s příhanou: potupiti; C. I. 7.

nōtus, 3. (*nōscō*), s comp. a sup. znám; *nōtīs vadīs*, IV. 26: znajice mělčinu; subst.: známí, C. I. 74.

Noviodūnum, *i*, *n.*, 1) II. 12, m. Suessionů (nyn. Soissons) na řece Axoně v Belgii; — 2) VII. 12. a 13, m. Biturigů v Gal. kelt. při řece Ligeru, a sice totožné (jak se zdá) s m. VII. 55 uvedeným, které nejspíše jeu proto jmenuje „*Aeduōrum*“, že bylo pod vrchním panstvím Aeduův, v jichž područí Biturigové byli.

novissimē, sup. a d v. VIII. 48: posledně, konečně.

novitās, *atis*, f., novota, neobyčejnost, IV. 34. VI. 39. VII. 58, C. III. 36; od

novus, 3, 1) nový, I. 50; novoty, převraty státní, I. 9 a 18; — 2) neobyčejný, neslychaný, zvláštní, V. 15. VI. 37; — superl.: nejzazší, poslední, V. 56; *novissimum agnēn* =

zadní voj, II. 11 a 25; subst. *novissimē*, I. 25 a II. 25: posleci; (comp. není u Caes.).

nox, *noctis*, f., noc; *n. me-dia* = půlnoc, II. 7; *nocte* = v noci, II. 17; *prīmā nocte* = za první noci, z večera, po setmění, I. 27; *multa nocte* = za pozdní noci, pozdě na noc, III. 26. I. 26.

noxa, *ae*, f. (*noceō*), škoda; vina, přečin, VI. 16.

nūbō, 3., *nūpsi*, *nūptum* (*nūbes*), snoubiti, obláčeti; ne-přechod.: o nevestě, jež ženichovi před svatbou obláčela se v závoj se halfc, tudíž: vdávat se, jít za muž; I. 18, *sorōrem nūptum collocare*, viz: *collocare*.

nūdō, 1., 1) obnažiti, odhaliti, VII. 46. = (maje obnaženu) t. j. s nepokrytou hoř. částí těla čili bez brnění a přilby; — 2) zůstaviti bez obrany, II. 23. VII. 70, zbaviti obranou; VI. 6. C. I. 7; od

nūdus, 3, obnažen, nahý, holý, VI. 21; neozbrojen, bezestitu, I. 25.

nūllus, 3, gen. *īus*, nižádný, žádný, nijaký; *nūllus nōn*, V. 54: každý; *nūllō ordine*, II. 11, nedbajfce pořádku ani ...; V. 29: beze všeho nebezpečenství (s nižádným nebez.); subst.: nikdo.

num, a d v. ta z., zdaž, zda-li, I. 14, 3. zda (prý) též ...

nūmen, *inis*, *n.* (*nuō*), pokyn; přenes.: vůle, moc (obzvláště vyšší, božská), VI. 16, 3.

numerō, 1., počítati, vyplácati, *pecūniām*, sázeti.

numerus, *i*, *m.*, 1) počet, číslo; *ad numerum* = na počet, asi okolo; V. 20: dle (ustanoveného) čísla, na jednoho; I. 5: *numerō* = počtem, celkem; — *numerō* s gen.: v počtu, mezi, jako, za, V. 27. VI. 13, 21. I. 28; C. II. 44; — počet (neurčitý), množství, VI. 6; — 2) váha, vážnosť, VI. 13: něco platí t. j. váží.

Numida, *ae*, *m.*, *Numid* (pocházející z Numidie) II. 7, 1; C. II. 25: *Numidae equites* = Numidové jízdní = jezdové numidiště.

nummus, *i*, *m.*, peníz, V. 12; obzvláště = *sēstertius*, VIII. 4.

numquam, *adv.*, nikdy, VI. 5, 4.

nunc, *adv.*, nyní, teď, *eiam nunc*, = až dosud n. potud, VI. 13. a 40.

nūncupō, 1., (*nōmine capiō*), zejména priváděti, jmen-

novati; *n. vōta* = určité (a slavně) sliby činiti, slíbiti; C.

nunquam viz *nunquam*.

nūntiō, 1., zvěstovati, ohlášti, oznámiti, vzkázati, VII. 6; IV. 37: po této zvěsti n. zprávě; VII. 9: zvěstuje se = dochází zpráva; pass. o osobě: *nūntior* = zvěstuje se o mně, dochází o mně zpráva, VIII. 1; od

nūntius, *i*, *m.*, 1) posel, zvěstovatel, oznamce, I. 26; — 2) poselství, zvěst, zpráva, oznámení, II. 2.

nūper, *adv.*, nedávno, onehdy.

nūsquam, *adv.*, nikde.

nūtrīcius, *3.* (*nūtrīx*), využívající; živitel, vychovatel, pěstoun, C. III. 108 a 112.

nūtus, *ūs*, *m.* (*nūo*), kynutí, pokyn, V. 43; *ad nūtum* = na pokyn, po vůli, I. 31. IV. 23, dle přání.

Nymphaeum, *i*, *n.*, mys a přístav pomorí illyrského, severně od Lissu, ve výkole nyn. Kotoru; C. III. 26.

O.

Ob, *praep.* s *acc.*, pro (u Caes. pouze ve smysle přenes.) I. 4, 3; I. 17, 6: *ob eam causam* = proto; I. 34, 1: *quamobrem* = pročež.

Ob-aerātus (*ob-aes*), zadlužen; subst. I. 4: zadluženci, dlužníci.

ob-dūcō, *3.*, *ūxī*, *uctum*,

proti čemu (t. j. na překážku) provést i. zhovotiti, II. 8.

ob-eō, *īre*, *ū*, *itum*, přikročiti k čemu, podniknouti, konati co, V. 33.

obf. . . viz **off. . .**

obiciō, *3.*, *īzēt*, *iectum* (*ia-ciō*), 1) předhoditi, postaviti n. položiti v cestu n. proti

komu, I. 26; C.: *nāvēs nāvibus*; VI. 37: pro rozložené (překážející) se strany té lesy; VII. 59: pro naskytнуvší se překážky; — 2) přenes.: I. 47: vydati; předhoditi, vycísti, C. III. 96.

obitus, *ūs*, m. (*obeō*), dokonání (života), zahynutí, zmar, II. 29.

obiectatiō, *ōnis*, f., předhazování, výčitka, C. III. 60, od

obiectō, 1. (*freq. k obiciō*), předhazovati, vycíti, C. III. 48.

obiectus, *ūs*, m. (*obiciō*), námítka; záštita, C. II. 15: z předu záštitou přistřeší (jsa kryt).

oblātus, viz *offerō*.

oblīquē, a.d.v., šikmo, kosmo, úkosem, na příč, IV. 17; od

oblīquis, 3, kosmý, příční, šikmý, VII. 73; *oblīquō itinere* = úkosem, C. I. 70.

oblīviscor, 3. *oblītus sum*, zapomínati, nebyti pamětliv, I. 14, 3: *veteris contumeliae*.

obscūrē, a.d.v., temně, tajně; VIII. 54: *nōn obscūrē* = zřejmo; od

obscūrus, 3, temný, neznámý, nepatrný, C.

obsecrō, 1. (*ob sacrō*), prositi koho (pro vše, co mu svato), snažně, zapřísáhati, zaklínati.

obsequentia, *ae*, f., poddajnost, povolnost, ochota, VII. 29. a C.

observō, 1. 1) pozorovati, číhati, VII. 16, 3: *pābulatiōnēs*

frūmentatiōnēsque; iter, C.; VI. 18, 2. počítati; — 2) zachovávati, šetřiti čeho, řídit se čím, I. 45, 3.

obses, *idis*, m., zastavenec, rukojmě.

obsessiō, *ōnis*, f., obležení, sevření; od

obsideo, 2., *sēdī*, *sēssum* (*sedeō*), 1) obsaditi, III. 23; obléhati, sevřiti, VII. 42; — 2) přenes.: C. I. 84: sevření, skličení jsouce; odtud

obsidiō, *ōnis*, f., 1) obléhání, sevření, V. 29; — 2) přenes.: sevření, skličení, tiseň, útrapy, IV. 19, 4.

ob-sīgnō, 1., potvrdati, pečetí opatřiti, pečetiti, I. 39.

ob-sistō, 3., *stītī*, *stītūm*, stavěti se v odpor, příčiti se, opřiti se, VII. 29, 6.

obstinatē, a.d.v. (*obstinātus*), upevně, vytrvale, neutupně, V. 6.

ob-stringō, 3., *strīnētī*, *strīc-tūm*, 1) zavázati, I. 9 a 31; — 2) zaplésti, zamotati, C. II. 32.

ob-struō, 3., *strūxtī*, *strūc-tūm*, zatarasiti, V. 50; zastavěti, C.

ob-tegō, *tēxētī*, *tēctūm*, pokryti, chrániti, C.

ob-temperō, 1., omeziti se; poslušen byti, poslouchati, IV. 21.

ob-tēstor, 1., dokládati se koho; úpěnlivě prositi, zapřísáhati koho, VII. 48, 3.

obtineō, 2., *tinūl*, *tentūm* (*teneō*), 1) držeti, zaujímati, obývati, I. 1, *Lissum*, C.; —

2) udržeti (proti komu), (v držení) mti, IV. 12, VII. 33. I. 35; zaujmáti, VI. 12; v čele státi, býti náčelníkem, I. 7; — 3) obdržeti, dosfci, v držení vzítí, I. 18; vojen. obsaditi, opanovati, zmocniti se, VII. 19, 83; — udržeti, obhájiti, I. 17. VII. 37, 85.

obtrēctatiō, *ōnis*, f. (*obtrāctō* od *trahō*), utrháni, zlehčování, sočení, C. I. 7.

ob-veniō, 4., *vēnī*, *ventum*, přijiti v ústreyt n. na koho, přenes. dostati se, připadnouti komu, II. 23. VII. 81. VIII. 12.

obviam, a d v., vstříc, v ústrety, naproti, C. I. 18.

occāsiō, *ōnis*, f. (*occidō*), příležitost, doba příhodná, V. 57. VII. 45; *occ. amittere* = propásti přsl. n. promeškati, III. 18.

occāsus, *ūs*, m., 1) západ, I. 50: po západu sl.; — 2) krajina světa, kde slunce západá, I. 1. IV. 28: — od

occidō, 3., *cidi*, *cāsum*, (*obcadō*), klesnouti, padnouti; o tělesích nebeských: zapadati, zacházeti; *sōl occidēns* = západ, V. 13; — přenes.: padnouti = zahynouti, VI. 37.

occidō, 3., *cidi*, *cīsum* (*obcaedō*), poraziti, sklátili, zabiti.

occultatiō, *ōnis*, f. (*occultō*), zatajování, ukryvání, schovávání.

occultē, a d v., tajně, skrytě.

occultō, 1. (*occulō*), skryvat, I. 27, VI. 17 a 31; zatajovati, VI. 20, 3.

occultus, 3. (part. sl. *occulō*), schován, ukryt, V. 32; subst.: **occultum**, *ī*, n., úkryt, skryše, VI. 34. VII. 30. I. 32; *occulta et recondita templī* = tajné a odlehle místnosti chrámu; C. III. 105.

occupatiō, *ōnis*, f. (pouze plur.) zaměstnání s čím, IV. 22; C. III. 22: zaměstnáním úředuňm a časovým; *occupatiōnes pūblicae* = nepokoje obecné, C.; od

occupō, 1. (*capiō*), 1) uchvatiti co (proti) komu; osaditi, zaujati, I. 38. II. 8. VIII. 51; — 2) zmocniti se, opanovati, IV. 4. II. 1: mnozí zmocňovali, domáhali se samovlády; — 3) přenes.: zaujati, zaměstnati, IV. 34: *occupātus* = zaměstnán, II. 19, čím.

oc-currō, 3., *currī*, *cursum*, 1) běžeti, přijiti vstříc, potkatí, II. 21; tálnoti n. jítí na koho, II. 27; odpírat, odpor klásti, VII. 84; spěchatí na pomoc, III. 4; — 2) přenes.: setkatí se, IV. 6; zameziti, předejíti, čeliti, I. 33. VII. 22; — 3) objeviti, naskytnoti se n. namanouti, VII. 85.

Oceanus, *ī*, m., okean (moře světové) Atlantský, III. 7; IV. 10: Severní; V. 1: Středoz. m.

Ocelum, *ī*, n., město Graioceluv, v Gallii předalpské, nyní Oult, I. 10.

Octāviānus, 3, Octaviuv; subst. *Octāviānū*, Octaviovi = vojnové Octaviovi, C. III. 9.

Octāvius, *ī*, m., *M. Oct.* velitel loďstva Pompejova; *C.*

Octōdūrus, *ī*, m., *III. 1*, místo v krajině Veragrū, značné to údolí v Alpách (u Martigny ve Wallisu) na řece Drance.

Octōgēsa, *ae*, f., *C. I. 61*, m. v Hispanii Přední při ústí řeky zv. Sicoris do Iberu.

œculus, *ī*, m., oko; *VI. 37*: před oči si staví, na myslí přemítají; *V. 16*: před očima, přede tváří.

ōdī, *ōdisse*, zanevřel jsem a tedy: nenávidím.

odium, *ī*, n., nenávist, *VIII. 48*; *odiō esse* = býti v nenávisti n. nenáviděn, *VIII. 7*; plur.: *odīa alcui colligere*, *C. II. 31*. = vzbuzovati, rozněcovati nenávist u. neoblíbenost; — neoblíbenost, nelibost, nepržeň, *VI. 9*.

odor, *ōris*, m., vůně, zápach, *C. III. 49*.

offendō, *3.*, *endī*, *ēnsum* (*ob fendō*), vraziti na co, naráziti; přenes.: 1) uraziti, pohoršiti, ublížiti, *I. 19*; — 2) utrpěti pohromu, škodu vzítí, mítí nehodu, *VI. 36*. *C. III. 9* a *71*; odtud

offensiō, *ōnis*, f., naražení; přenes.: 1) urážka, pohoršení, *I. 19*; — 2) úraz, nehoda, *C. III. 47*.

offerō, *ferre*, *obtulī*, *oblātum*, 1) nésti komu vstříce, nabízeti, *partem*; *ad dñmīcandum* = k boji, *VIII. 7*; postaviti se komu *IV. 12*; — 2) pře-

nes.: přivésti, *VII. 87*; nabídnouti své služby, *VII. 89*; vydati se več, *VII. 77*. *VIII. 42*; pass. dostati se do rukou, *IV. 13*; poskytnouti, *VII. 4*. *VIII. 18*; prokázati, *VI. 42*; pass. naskyttnouti se, *C. II. 12*.

officīna, *ae*, f. (*opificīna*), dílna, pracovna, továrna; *C.*

officīum, *ī*, n. (*opificīum*, *opus faciō*), 1) konání dla svého, povinnost, úkol, *off. praeſtāre*; *C. I. 38*. závazek, povinnost, *V. 3*, *27*. *VIII. 47*; — 2) cit povinnosti, *I. 40*. *V. 54*; služba, ochota, účinnost, *I. 43*; podřízenost, poslušnost, *IV. 1*; — 3) úřad, zaměstnání, *itineris*, *C. I. 8*.

Ollovico, *ōnis*, m. král Nitiobrigův, *VII. 31*, *5*.

ōmittō, *mīstī*, *mīssum* (*ob-mittō*), mimo sebe pouštěti; nechatati, nedbatati čeho, *VII. 88*; přenes.: nevšimnouti si, nedbatati, *II. 17*, *VII. 34*.

omnīnō, a d v., docela, zhola, úplně, *I. 27*, *32*; výbec, *I. 34*; u čísel: vesměs, všechno všudy, toliko, *I. 6*, *7*; od

omnis, *e*, 1) každý, plur. všickni; *VII. 29*: (všechny =) samé výsledky šťastné; všeličký, všemožný, *I. 31*. *V. 31*. *VIII. 20*; *omnībus adverſīs* = ano vše bylo nepříznivo, přese všechny nehody; *III. 17*: *omnībus rēbus* = v každém ohledu; — 2) celý, všechn, *I. 1*. *VII. 80*, z celého n. ze všeho tábora.

onerārius, *3*, (*onus*), nákladní, břemenný, *IV. 22*.

onerō, 1., naložiti, ohtížiti, obřemeniti, V. 1; od

onus, *eris*, n., břímě, tsha, náklad, III. 13, 19. VIII, 6; odtud.

onustus, 3, naložen, obtížen, *nāvēs*, C.

opera, *ae*, f., 1) práce, V. 11; přičinění, V. 7: *op. dare* = přičiniti se = C.: *op. nāvare*; *opera ales* = přičiněním = pomocí něčí, V. 25, 27; — 2) služba, přispění, V. 25.

operōsē, a d v., pracně, namáhavě, úsilně, VIII. Praef.

opīniō, *ōnis*, f. (*opīnor*), 1) domněnka, mínění, V. 13; zvláště (dobre) očekávání, naděje, III. 9. V. 48: naděje na 3 legie; — 2) zdání, mínění n. pověst, věhlas, V. 54; — 3) tvářnost, zjev, *praebēre op. pūgnantium* = vzbuzovati zdání = působiti, že se zdálo.

oportet, *ere*, *uit*, sluši, patří, má, jest třeba, I. 16, 5. C. 34, 2; VII. 33, 3; C. I. 2. **oppidānus**, *ī*, 3., městský, subst.: měšták, II. 7.

oppidum, *ī*, n., město; V. 21: opevněný les (valy).

oppleō, 2., *ēvi*, *ētum*, naplniti, obsaditi, C.

oppōnō, 3., *posuī*, *positum*, postaviti n. položiti proti čemu, pass.: vaditi, překážeti, VIII. 16; zvláště na obranu proti komu postaviti, VI. 36; pošinouti v před, VII. 65; za přičinou přirovuání, C. III. 73. — part. **oppositus**, 3, proti stojící; VIII. 16, 1: *in-*

cendīs oppositīs (a b l. a b s.), pro plameny (překážejsci).

opportūnē, a d v. (*opportūnus*), případně, příhodně, v čas, IV. 22.

opportūnitās, *atis*, f., místo příznivé, příhodnosti, příležitost, případnost, III. 12, 4; 19, 3; — 2) pravý čas, VI. 29; — 3) výhoda, VII. 23, 5; III. 17, 7: skytá se; od

opportūnus, 3, příležitý, příhodný, I. 30; příziv, výhodný, IV. 13, 34.

opprimō, 3., *pressī*, *presum*, (*ob premō*), 1) tísniti, obtížiti, obtěžkati, IV. 24; — 2) přenes. tísniťi, tlačiti, VIII. 5; potlačiti, utlumiti, přemoci, I. 44. VI. 11; — 3) překvapiti, připadnouti na koho, IV. 4.

oppūgnatiō, *ōnis*, f., dobývání, dorážení na město, oblézení, III. 12; způsob dobývací n. obléhací, II. 6, 2; od

oppūguō, 1., dotírat, dorážeti na koho, I. 44, obléhati, dobývati, I. 5.

(*ops*) **opis**, f. (nom. a dat. nepřichází), 1) moc, možnost; pomoc, II. 31; — plur.: *opēs*, 2) prostředky, bohatství, moc, I. 20; sily, VII. 39: všemi silami, ze všech sil; — 3) moc válečná, vojsko, VIII. 21.

optimē viz *bene*.

optō, 1., žádati si n. přáti; *optatus*, 3, adjektivně: žádaný, žádoucí, VI. 42.

opulentus, 3, možný, zámožný, subst.: VIII. 51: zámožnější, bohatší (občané).

opus, eris, n., 1) dlo, práce, zvláště opevňovač, obléhač, hradební, III. 12, 28; stavba, IV. 17; opevnění, hradby, sruby, I. 8, 49, VIII. 10, 15; plur.: obzvláště obléhači stroje a přephravy, II. 12, VII. 27; — 2) práce lidská, příčinění, úprava, V. 9, 21; ruční práce, řemeslo, VI. 17; — 3) práce, namáhání, II. 5: jak velice, jak valnou měrou; podobně, VIII. 52; tak valně.

opus, in děcl.; opus est, jest potřebí n. třeba; I. 34, 2: *sī quid ipsū opus esset*, vazba osobná; leč I. 42, 5: *sī quid opus factū esset*, jest *quid* vložiti nejspíše ve smyslu neurč. adverbia (jako I. 40, 5, *aliquid*): v čemsi, snad, a přeložiti: bylo-li by snad čemu (n. jednat) třeba.

óra, ae, f., pomoří, pobřeží, III. 8.

óratiō, ónis, f. (*óra*), řeč, promluvení, slova či, I. 3; řeč činiti, přednášku mít, I. 32.

órator, óris, m., řečensk, zejména mluvčí vyslanectva, vyslanec, IV. 27.

orbis, is, m., 1) kruh; zvláště při vojenství postavení vojska na obranu, IV. 37, V. 33, 35; — 2) *orbis terrarum*, obor zemský, VII. 29.

órdinātim, a d v., dle řad, po četách, C. II. 10; od

órdō, inis, m., 1) řada, pořádek, zvláště řada stromův, VII. 34; vrstva, položka, V. 51; — 2) vojen.: a) řada, četa,

rota (porádek tahu n. pochodu), II. 19; bez porádku, t. j. nejsouce seřadění v četách, II. 11; centurie, V. 35, též tolík jako řad, I. 41, VI. 40, V. 35; b) důstojnici řad ten zastávající, *primi ordinis*, V. 30 a 37; setnici prvého rádu; podobně VI. 7; — 3) řad, stav, *o. seniōrīus, equester*; C.

Orieum, i., n., m. v Epeiru blíže mysu akrokeramského, nyni Ericho; C. III. 7, 8, 11 a. j.

Orgetorix, igis, m., předák helvetský, I. 3 a 4.

orior, 4., ortus sum, 1) vystupovati, zjevovali se; vycházeti, VII. 3; V. 8: za jitra; *sol oriēns*, východ, I. 1; — 2) o vodách: vznikati, prameniti se n. prýštiti, IV. 10; — 3) o lidech: pocházeti, býti zrozen, VII. 77; — 4) počinati, bráti počátek, I. 1; — vzniknouti, povstat, vzejisti, I. 39, V. 53.

ornamentum, i., n. (*órnō*), ozdoba, okrasa, I. 44, C. II. 18.

órnatus, ūs, m., vyzdobeni, okrášlení, ozdoba, VIII. 51; od

órnō, 1., 1) vystrojiti, opatřiti, vyzbrojiti, III. 14; — 2) ozdobiti, poctiti, vyznamenati, VII. 33; všemožně vyzn.

óro, 1., prositi, VII. 78: *omnibus precibus* — co nejsnažněji, všemi způsoby n. všemožnými proslami.

ortus, ūs, m. (*orior*), východ, VII. 41.

os, *ōris*, n., obličej, tvář; C. I. 2: ústa.

Oscēnsēs, *iūm*, m., obyvatelé města: **O s c a** = n. Huesca zv., v severových. Hispanii Přední, C. I. 60.

Osismī, *ōrum*, m., nár. kelt-ský v nejzáp. cípu Gallie kelt. na pomoří Okeanu; II. 34. III. 9. VII. 75.

ōstendō, 3., *endī*, *ensum*, 1) okázati, VII. 38. III. 20. V. 17: objeviti se; — 2) přenes.: okázati, vyjeviti, vyložiti, III. 10 a 26.

ōsteutatiō, *ōnis*, f., 1) okazování, VII. 45. — 2) okázalost, chlouba, VII. 45. a 53; od

ōstentō, 1. (*freq.* k *ōsten-dō*), 1) okazovati; — 2) přenes.: honositi, vychloubati se, VII. 19; chlubné dokládati se kym, V. 41.

ōstiārius, 3, dveřní; C. III. 32: *ōstiārium* = dveřejné (poplatek ze dveří).

ōstium, *ī*, n. (*ōs*), ústí, C. II. 1.

Otācilius, *ī*, m. Pompejovec *Ot. Crassus*, velitel v Lissu; C. III. 28.

ōtiōsus, 3, nečinný, klidný, pokojný; od

ōtium, *ī*, n., prázdeň, klid, pokoj, mír, VII. 66, 4.

ōvum, *ī*, n., vejce, IV. 10.

P.

P. = zkratek řím. předejmí: *Pūblius*.

Pābulatiō, *ōnis*, f., opatřování krmiva n. píce, picování; VII. 16.

pābulator, *ōris*, m., plur.: picovníci, picovatelé; V. 17, 2; C. I. 55 od

pābulator, 1., opatřovati krmivo č. píci, picovati; V. 17. 2; VIII. 10; C. I. 29.

pābulum, *ī*, n. (*pāscō*), píce, krmivo, VII. 14 a 18; C. III. 58.

pācō, 1. (*pāx*), upokojiti, usmířiti, krotiti, podrobiti; part.: **pācātus**, 3, pokojný, klidný, tichý, v pokoji, V. 24. VII. 50. subst.

pactiō, *ōnis*, f. (*paciscor*), shodnutí, smlouva, narovnání.

pactum, *ī*, n. (*paciscor*), 1) smlouva, sjeduání. — 2) (umlouvený) případ, okolnost, způsob, VII. 83, 5.

Padus, *ī*, m., řeka Pad v Hor. Italii, V. 24, 4.

Paemānī, *ōrum*, m., nár. původu germ. ve vých. Belgii mezi střední Mosou a Rýnem (n. *Famene*); II. 4.

paene, ad v., málem, téměř, skoro, asi; I. 38, 4; C. I. 5, 30 a 41.

paenitet, 2., *uit*, želeti, litovati; IV. 5, 3: *quōrum* (*cōnsiliōrum*) *eōs paen. nec. est* = jichž nezbytně musí se jim

zželeti; — mrzí mne co, pykám toho; C. II. 32.

pāgus, *z*, m., župa, kraj, okres (i s obyvateli), I. 12, 4; VI. 11, 2.

Palaestē, *zs*, f., přístav epeirský, kde Caesar dle C. III. 6. přistál přicházejíc z Italie, nyní Paleassa.

palam, a d v., zjevně, věřejně.

palma, *ae*, f., otevřená ruka, dlaň; strom palmový, palma, VI. 26, 2; C. III. 98. a 105.

palūdātus, *z*, oděn pavlkou (*palūdāmentum*), šatem tvýdceovským, C. I. 6.

palūs, *ūdis*, f., bažina, močál, VI. 35, 7; odtud

palūster, *tris, tre*, bažinatý, močálovitý, VII. 20.

pandō, *z*, *pandī* (*pānsūm* a *pāssūm*), rozestříti, rozložiti, *pāssae manūs* = rozepjaté ruce; *palmīs pāssīs*, C. III. 98: I. 51, 3. VII. 48: rozpuštěné vlasy.

pānicum, *z*, n., pšeno (drah obilí), bér vlaský, C. II. 22.

pār, *paris*, 1) roven, stejný, I. 43, 51; — 2) stejně silen, I. 40, 7: vyrovnat se (často následuje: *atque*).

parātus, *z*, (*parō*), s comp. a superl.; 1) připraven, opatřen, vyzbrojen, III. 14, 2: *nāvēs paratissimae*; V. 5, 2; VII. 59, 5: *paratō atque īstr. exercitū* = vyzbrojeným a vycvičeným vojskem; C. I. 30; 2) — hotov = odhodlan (v myslí), VIII. 18: *animō et armīs*

paratī, II. 9, 1: *paratī in armīs erant*; C. I. 75.

parcē, a d v., šetrně, spoře, po skrovnu, VII. 71, 7.

parcō, *z*, *pepercī*, *parsum*, spořiti, VII. 71; — šetriti, neublížiti, V. 36, 1: *sibi*.

parēns, *entis* (*pariō*), rodič n. rodička, C. I. 74; plur.: rodiče n. rodičové, V. 14; odtud

parentō, 1., zemřelým rodičům n. i jiným osobám tryznu konati; přenes.: smrti jejich mstiti, VII. 17, 7.

pāreō, 2., *uī, itum*, objeviti se (na zavolání), poslouchati, I. 27; býti poddáu: *alicui*.

pariēs, *etis*, m., stěna; C.

pariō, *z*, *peperī*, *partum*, rodit, přenes.: způsobiti, V. 43: vítězství dobyti.

Parisiī, *ōrum*, m., nár. keltský na Sequaně tam, kde Axona a Matrona do ní vtéká, se hl. m. zv. Lutetia, později Parisii, nyní Paříž.

pariter, a d v. (*pār*), rovně, stejně, stejnou měrou, C. III. 52.

parō, 1., 1) hotoviti, připraviti, opatřiti, strojiti, IV. 6. VII. 86; *bellum*, připravovati válku, hotoviti se k válce, III. 9. V. 56; *cōpiās*, vyzbrojiti, III. 23; *fugam* = k útěku se připravovati n. hotoviti, VII. 61; — zamýšleti, hodlati, VI. 7; — 2) přenes.: opatřiti, zjednatni, nabytí, I. 31. koupiti, IV. 2.

pars, *tis*, f., 1) díl, část, I. 12. a 31: třetina; VII. 61: po všech částech = po celé

řece; VI. 34: dílem, VIII. 43; částečně, I. 16: z veliké části: IV. 1; *pars* — *pars* = (jedna) část — jiná = jedni — druži, II. 23; — podl = *p. rata*, C. I. 17; — 2) dílec (úděl) země, kraj, krajina, I. 13, 34. C. III. 47; — 3) směr, strana, I. 2, 12, 40, = kam, VIII. 5; V. 15. na všech stranách, všudy; — 4) stránka, příčina, vztah, věc, případ, ohled, I. 2: *qua ex parte* = ze kteréž příčiny, po kteréžto stránce; V. 29: na obě strany, pro oba příspady; V. 30; — plur. abstr.: 5) částka, již někdo v jakémse jednání na sebe běže, úkol, úloha, úděl, úřad, povinnost, *legati*, C. I. 85; concr. (též v sing.) strana, strannici, přívřevci, C. I. 21: *alius in aliam partem*.

Parthī, *ōrum*, m., nár. skythský v Asii, jihových. moře kaspického; odtud

Parthicus, 3., parthský, VIII. 54.

Parthīnī, *ōrum*, m., nár. v Illyrii v již. okolí Dyrrachia; C. III. 11.

particeps, *cipis* (*pars-capio*), účasten, subst.: účastník; C. III. 82.

partim — **partim**, adv. (*pars*), dílem — dílem; částečně.

partior, 4. (*pars*), děliti, rozděliti; part. perf. *pass.* VII. 24, 5: *partitū temporibus*, rozdělivše se o čas, střídavě v určitých dobách.

parum, ad v., málo = příliš n. z mistry málo, ne s dostatek.

parvulus, 3, maličký, malinký, nepatrný, II. 30; o věku lidském VI. 28, subst. VI. 21: od malička, od dětinství; od

parvus, 3, (*minor*, *minimus*), malý, skrovny, nepatrný, I. 8, 18. VII. 52; VIII. 13: pranepatrné štěstí; I. 20: velmi málo vážiti n. platiti.

pāscō, 3., *pāvi*, *pāustum*, pásti, C.

pāssim, ad v. (*pandō*), daleko, široko, kolem do kola, C. II. 38, na vše strany, IV. 14. VIII. 29.

pāssus, *ūs*, m. (*pandō*), rozkročení, krok; jako míra, viz Kořínek. Lat. ml. Dodav. II.

patefaciō, 3., *fēci*, *factum* (pass.: *patefiō*, *fēri*), 1) otevřti, II. 32; — 2) proklestiti, způsobiti, schůdným učiniti, VII. 8; — 3) oznámiti, odhaliti, C. III. 21.

pateō, 2., *ū*, býti n. státi otevřeu n. do kořánu; — part. : **patēns**, *entis*, jako adjek.: otevřen, širý, volný, I. 10. VII. 28; — rozkládající se, VIII. 9; podobně I. 2. II. 8, VIII. 72; — býti schůdným, volným, VII. 8. — přístupným, volným, otevřeným, VI. 23. ve smyslu přeues.

pater, *tris*, m. otec; *p. familiæ*, hlava u. náčelník rodiny, hospodář, VI. 19, 3. C. II. 44; — plur. otcové, předkové, I. 13, 6; I. 4), 5; *patri* cōnscripti, senatoři.

paternus, 3, otecí, otcovský, po otcích; C. II. 25.

patienter, ad v. (*patior*), trpělivě, snášelivě, VII. 77, 5.

patientia, ae, f., 1) trpělivost, snášelivost, VI. 36; — 2) vytrvalost, VI. 24; od

patior, 3., *passus sum*, 1) trpěti, snáseti, VII. 30; — 2) dopustiti, přivoliti, nechati, I. 6 a 9.

patria, ae, f. (*terra*): vlast, domovina, (*urbs*) rodiště; C.

patrius, 3, otcovský, otcův = předkův, II. 15.

patrōnus, ī, m., patron, ochrance svěřencův (*cliēns*) a zástupce; C. I. 35.

patruus, ī, m., otcův bratr, strýc, strýček, VII. 4.

paucitās, *atis*, f., maličkosť, skrovnost, nepatrnost, III. 9; — malý počet, hrstka (vojska), III. 2, 4. VI. 39; od

paneī, ae, a, nečetní, řídeči; subst. I. 43: málokou, málokterým; *pauca* I. 44: málo, něco málo; *paucis scribere* = málo slovy, krátce, stručně, C. II. 44.

paulātim, ad v. (*paulum*), pomalu, povlovně, znenáhla, I. 33, a 39, II. 8, 3; po jednom, IV. 30.

paulisper, ad v. maličko, chvilinku.

paulō, ad v. (*paulum*), málo, o málo, o něco při comp. výrazech, VII. 51, (*paulō minus* = o málo, méně = ku 700), IV. 36. VI. 28, o čase též: krátce, VI. 19: krátce před touto dobou; VII. 60, 4:

post paulō (obyč. *paulō post*) něco málo potom, nedlouho potom.

paululum, ad v. (*dēminut.*), maličko, malinko, II. 8; od

paulum, subst. (adiec. *paulus*, 3) málo; ad v., málo, trochu, něco, IV. 24, 25. VII. 50.

Paulus, ī, m.; *L. Aemilius P.*, konsul r. 50. př. Kr.; VIII. 48, 10.

pavimentum, ī, n. (*paviō*), místo upěchované (obyčejně z kamínků, štěrků a pod.), pohledla, dlažba; C. III. 105.

pāx, *pacis*, f., mír, pokoj; II. 32: pokoje užívati, držeti mír,

peccātum, ī, n., poklesek, přečin, hřich, VIII. 22, 2. vina přečinu; — od

peccō, 1., chybiti, poblouditi; I. 47: proviniti n. prohřešiti se na něm.

pecūnia, ae, f. (*pecus*), peníze, často plur.; *pūblica p.* = státní, válečná pokladna, C.; odtud

pecūniārius, 3, peněžný, v penězích; C. III. 59.

pecus, *oris*; n., dobytek, obzvláště brav (ovce, vepři, kozy a p.), VIII. 41, 6.

pedalis, e, (*pēs*), jednostopý, střevícový (o 1 stopě), III. 13, 4.

pedes, *itis*, m., pěši, pěšák, (vojín), I. 42; phr.: pěchota.

pedester, *tris, tre*, 1) pěši, II. 17, VII. 67; *cōpiae* = pěchota; — 2) přenes. III. 9:

pěšky = po souši n. pevnině: IV. 24: pěšky, na pevnině.

peditātus, ūs, m. (*pedes*), pěchota.

Pedius, ū, m., *Q. P.*, Caesarův sestřenec a legat; r. 47. př. Kr. praetor.

pēnius, comp. k: *male*.

Pelignī, ūrum, m. nár. sabincký ve Střední Italii s městy: *Corfiniem* a *Sulmonēm*; C. I. 15. II. 19.

pellis, is, f., 1) kůže se srstí, vlčura, kožešina, II. 33; — 2) vojenský stan zimní (často kožešinami krytý), III. 29, 2; C. III. 13.

pellō, 3., *pepuli*, *pulsum*, 1) tlouci, puditi, zapuditi, zahmati, I. 31, 52; — 2) paraziti, přemoci, zvítěziti, III. 20. VII. 68.

Pēlūsium, ū, město v sev. Agyptě při vých. ústí Nilu, C. III. 103.

pendō, 3., *pependi*, *pēnsum*, 1) odvažovati; platiti, I. 36; 2) *poenās*, VI. 9: vytrpěti trest.

penes, praepl. s acc. osoby: při = v mocí či; VII. 21, 3.

penitus, ad v., hluboko v něco n. do něčeho, VI. 10.

per, praepl. s acc., 1) o místě: skrze, přes, po, n. pouhý instr.; *iter per prōvinciam* = skrze n. provincií I. 6, 2; *p. Sēquanōs via*, I. 9, 1. cesta Sequanskem; I. 9, 4: *per fīnēs* = územím; II. 10, 3. *p. corpora*, přes (těla) mrtvoly: IV. 33, 3: *p. tēmōnem* = po

voji: se příznačkem rozsahu: po; *per agrōs*, po dědinách; C. II. 26; III. 24, 5; — 2)

v čase: po (dobu), za; C. I. 77. *p. tempus colloquiū* = po dobu rozmluvy: *per biduum* = po 2 dni; *per omnēs diēs*; — 3) o prostřednictví: skrze, po, n. pouhý instr.; *per Helvētiōs* I. 18, 9; *per C. Valerium Procillum*, I. 19, 3; *p. fugitivōs*, I. 23, 2. skrze sběhy; *p. explōratōrēs*, IV. 4, 6; *p. quōs*, C. I. 9: po nichž. — C. II. 30: *p. virtūtem*, statečností; VII. 47, 6. *p. manūs*, po rukách (na hradbách stojících); — 4) o přičině: pro; II. 16, 4: *p. actūtem*, pro věk; *p. annī tempus*; II. 20, 4: *per sē*, sám o sobě = o své újmě; (ale I. 42, 1. ve smysle připoušt.); pro něho (on to nezmaří); — 5) o způsobě: za, pod, pouhý instr.; I. 14, 3: *per vim* = násilím (násilně); I. 42, 4: *p. īsiditās*, nástrahami; II. 31, 6: *p. cruciātum* = mukami n. útrapami; IV. 13, 1: *p. dolum*, úskočně, lsteň; C. III. 24, 1: *per causam* = pod záminkou.

per-agitō, 1. (*frequent.*), proháněti, znepokojovali, C.; od

per-agō, 3., *ēgi*, *actum*, přehnati; — přenes.: dokonati, dokončiti, V. 1. VI. 4; VIII. 50: po ukončení zimy (zimního táboření).

per-angustus, 3, přeúzký, přetěsný.

per-cellō, 3., *cult*, *culsum*,

proraziti, udeřiti; — přenes. zaraziti, zastrašiti, poděsiti, ohromiti, VIII. 19, 29. C. III. 47.

percipiō, 3., *cēpī*, *ceptum* (*capiō*), 1) úplně zmocniti se čeho; přijímati, *praemia*, C.; — požívat, kliditi, VII. 27; *ūsum perc.* = nabytí zkušenosti, VI. 40; — 2) slyšeti, V. 1, o čem, VI. 8.

percontatiō, *ōnis*, f. (*per-contor*), vyzvídání, vyptávání.

per-crēbēscō, 3., *buī* (*creber*), stávati se hojným, obecněti, proskakovati, šířiti se, C. III. 43.

per-currō, 3., *cucurrī* n. *currī*, *cursum*, 1) přeběhnouti, IV. 33; — 2) proběhnouti, projít rychle n. procestovati, VIII. 46.

percentiō, 3., *cussī*, *cussum* (*quatiō*), 1) proraziti, probůsti, V. 44; — 2) udeřiti, poraniti, VIII. 23.

per-dīscō, 3., *didicī*, na-nebo do-učiti se (na paměť), VI. 14.

perditus, 3., (*perdō*), ztracen, zmařen, C. II. 32; beznadějný, ničemný, padouch, III. 17.

per-dolēscō, 3., *doluī*, přebolestně nésti, trpce litovati, C. II. 15.

per-dūcō, 3., *dūxī*, *ductum*, 1) dovésti, III. 6. V. 23; — o stavbách do dálky: provésti, vystavěti I. 8, VII. 72; — 2) přenes.: a) přivésti, připraviti, povznesti, VII. 39; b) přivésti, pohnouti, získati, III. 8. VI.

12; c) na kraj záhuby přiv., dospěti (pass.) k nejhorskému, III. 5; d) prodloužiti, protáhnouti, V. 31.

perendinus, 3. (*perendie*), V. 30: pozejtrí.

perennis, *e* (*annus*), celoroční; trvalý, stálý; — VIII. 43: nevysýchající.

per-eō, *īre*, *īū*, *ītum*, za-n. sejiti, zahynouti, C. II. 32.

per-equitō, 1., projížděti koňmo, VII. 66. IV. 32.

per-exiguus, 3, přeskrovny, malinký, pranepatrny; V. 15, 4.

per-facilis, *e*, přesnadvný, I. 3.

per-ferō, *ferre*, *tulī*, *latum*, donésti, V. 40; — V. 39: donesla se = došla, stihla; II. 35: došla, rozšířila se; — 2) donésti, vyjeviti, IV. 21; — 3) snést, přetrpěti, vytrpěti, I. 32.

perficiō, 3., *fēcī*, *fectum*, (*faciō*), 1) dokonati, dokončiti, I. 8; — 2) vyřídit, I. 47; — 3) provésti, I. 3; způsobiti, dovésti, dosíci, I. 9.

perfidia, *ae*, f., (*perfidus*), nevěrnost, nepočitivosť.

perfringō, 3., *frēgī*, *fractum* (*frangō*), prolomiti, pro-rasiti, I. 25.

perfuga, *ae*, m., přeběhlík, zběh; od

per-fugiō, 3., *fūgī*, *fugitum*, utéci ke komu, vzít k někomu útočiště, zejména k nepříteli přejiti n. přeběhnouti; odtud

perfugium, *ī*, n., útočiště,

útulek, IV. 38: užili za útočiště.

Pergamum, *z*, n., hl. město Mysie v Malé Asii na řece Kaiku.

pērgō, *3.*, *perrēxi*, *perrēctum* (*per-regō*), setrvati ve směru, jiti před se, pokračovati, postupovati, ubírat se dale, III. 18, 8.

per-grātus, *3*, přemilý, převzácný.

perīclitor, *1.* (*perīculum*), 1) učiniti pokus, pokusiti se, odvážiti se nač n. čeho, II. 8: — 2) hynouti, VI. 34. VII. 56.

perīculōsus, *3*, nebezpečný, s nebezpečím, C. III. 6; od

perīculum, *z*, *n.*, 1) pokus, zkouška, IV. 21. I. 40, 5; — 2) nebezpečí, V. 49: s velikým nebezpečím; *p. capitīs* = nebezpečí života n. hrdla.

per-idōneus, *3*, velepřípadný, velepřiměřený, převhodný.

peritus, *3*, zběhlý, zkušen, znalý, VII. 83. (s comp. i superl.).

perlātus, *3*, viz **per-ferō**.

per-legō, *3.*, *legī*, *lectum*, přečisti, pročisti, V. 48, 9.

per-luō, *3.*, *luī*, *lūtum*, propláknouti, umyti; pass. vykoupati se, VI. 21.

per-māgnus, *3*, převeliký.

per-maneō, *2.*, *mānsi*, *mānsum*, 1) zůstatati, setrvati, vytrvatati, VI. 6; — 2) zůstatati při čem, udržeti u. zachovati si, III. 8.

per-mānō, *1.*, protékati; vnikati, donéstati se, C.

per-mīscēō, *2.*, *mīscuī*, *mīx-tum*, promíchatati, smíchatati, smístiti, VII. 62, 9; zmásti, spléstati; C. I. 6.

per-mīttō, *3*, *mīstī*, *mīssum*, 1) pustiti docela; — 2) metati, mrštitati, VIII. 9; — 3) vrci se koňmo, VIII. 48; — 4) přepustiti, přenechatati, odevzdati, V. 11; poddati se n. podrobiti se, II. 31; II. 3: na milost i nemilost; — I. 30, 35: připustiti, dovoliti.

per-moveō, *2.*, *mōvī*, *mō-tum*, 1) ze základu čím hnouti; — 2) přenes.: pohnouti, přijněti n. přivésti, V. 28; part. *permōtus*, pohnut, povzbuzen, II. 24. IV. 5; V. 31: jsa pohnut n. dojat; — 3) znepokojiti, rozčiliti, pobouřiti, VII. 38; — VII. 53: klesnouti na myslí; — VII. 40: mrzeti se u. kormoutiti; part. *permōtus*, IV. 25: zaražen, zuepokojen; VIII. 23: dojat n. uchvácen jsa.

per-mulceō, *2.*, *mulstī*, *mul-sum*, pohladiti; přenes.: umřnitati, ukrotiti, upokojiti, IV. 6.

per-multus, *3*, přečetný, přehojsný.

perniciēs, *zī*, *f.* (*per nex*), záhuba, zahynutí, zmar, neštěstí; odtud

perniciōsus, *3*, záhubný, zhoubný; nebezpečný, hrozný, VIII. 11.

pernicitās, *atis*, *f.*, *per-nīx*, křepkost, hbitosť, C. III. 84.

pernoctō, *1.*, přeuocovati, stráviti noc, VIII. 15.

per-pauci, *ae, a*, přemálo (jich).

perpendiculum, *i.* n. (*perpendō*), olovnice, závaží, IV. 17: *ad p.*, kolmo.

perpetior, *3.*, *pessus sum (patior)*, vytrpěti, přetrpěti, snéstí.

perpetuo, *ad v.*, neustále, ustavičně, trvale, bez přítrže; od

perpetuus, *3.* o místě: neustálý, souvislý, jediný, VI. 5; — o čase: ustavičný, trvalý, netržitý, celý, VIII. 6; *in perpetuum* = na vždy.

perquiro, *3.*, *sīvī, sītum (quaerō)*, pře- n. vyhledávati, vyptávati se, VII. 9.

per-rumpō, *3.*, *rūpī, rupūtum*, n e p ř e c h.: proraziti, proklestiti si cestu, V. 15; — p ř e c h o d.: proraziti, proniknouti skrze ..., VI. 82.

per-scribō, *3.*, *psī, ptum*, popsatи, vypsati, V. 47, 5; — zapsati, sepsati, C. I. 5 a 6.

per-sequor, *3.*, *cūtus sum*, 1) pronásledovati, stihati, V. 10; — 2) přenes.: po čem se sháněti, horliti, oč pracovati n. přičinovati se, míti na zřeteli co, VIII. 1; — stihati, mstiti, trestati n. kárati, VII. 38.

perseverantia, *ae, f.*, výtrvalost; od

persevero, *1.*, *se- n.* vytrvati, pokračovati, C. III. 14; neustávati, I. 13 a j.

per-solvō, *3.*, *solvī, solūtum*, úplně rozvázati; — zaplatiti, vytrpěti, I. 12, 6.

perspicio, *3.*, *spexī, specum, 1)* prohlížeti, II. 17, 18; shlédnouti, ohledati, IV. 21. VII. 36, 44, 68; — 2) přenes.: prohlížeti, seznati skrz naskrz), VII. 54: úplně býti přesvědčen.

per-stō, *1.*, *stītī*, stanouti, setrvati, VII. 26.

per-suādeō, *2.*, *suāsī, suāsum, 1)* přemlouvati, přemluviti, přiměti, s násled. *ut*; I. 2, 1: *cīvitātī*; I. 3, 5; V. 38, 4: *Nervūs*; VII. 20, 3: *persuāsum* = *pers. sibi esse* = k tomu prý přiveden (přiměn); — 2) obyč. v pass.: přesvědčiti, *persuāsum mihi est*, *persuāsum habeō*, přicházím k náhledu, nabývám přesvědčení, jsem přesvědčen, I. 9, 2 a 40, 3; V. 31, 6; — V. 29, 5: kdo by se domýšlel.

per-terreō, *2.*, *uī, itum*, polekatи, poděsiti, I. 49.

pertinacia, *ae, f.* (*pertināx*), neústupnost, tvrdošíjnosc'; V. 31, 1.

pertinaciter, *ad v.* neústupně, vytrvale (*pertinācius*, *pertinācissimē*).

pertineō, *3.*, *uī (teneō)*, až někam salati, dosahovati, I. 6; — 2) přenes.: táhnouti n. vztahovati se k čemu, týkati se, V. 25; — býti, hoditi se k čemu, III. 9; — směrovati, souviseti s čím, VI. 34; I. 1, 3: *que ad effeminandōs animōs p̄tinent* = jež směrují ku zchoulostivění myslí; C. I. 9.

perturbatiō, *ōnis, f.*, zma-

tek, nepořádek, nelad, IV. 29; od

per-turbō, 1., 1) pomásti, rozrušiti, IV. 33, 11; — 2) přenes.: pomásti, poplésti, pass.: pozbyti rozvaly, ztratiti hlavní, I. 39. IV. 34; — býti zaražen, pozbyti myslí n. odvaly, IV. 14.

per-vagor, 1., potloukati se, protékati; VII. 45, 1. všady.

per-vehō, 3., *at, etum*, provézti n. převézti, pass.: pron. přejeti.

per-veniō, 4., *vēnī, vēntum*, 1) dojiti, dospěti, I. 7; V. 25. C. I. 23; — 2) přenes.: přijiti, dostati se do ..., VII. 6; dostati se komu, připadnouti, VI. 19. — V. 45, 1: *rēs ad paucitatem dēfēnsōrum pērvernerat*, došlo až na hrstku obrancův.

per-vulgō, 1., rozhlásiti, oznámiti, C.

pēs, *pedis*, m., 1) noha; — IV. 2: pěšky; III. 12: po pevnině; — 2) stopa, I. 8.

pēstilentia, *ae, f.*, nákaza, mor; nezdravá povětrnost, C. II. 22, III. 87.

petūtiō, *ōnis*, f., ucházení se, žádání oč, VIII. 50; od

petō, 3., *ītī, ītum*, bažiti, chvátati po čem; spěchati, jítí kam, II. 23; plouti n. plaviti se kam, IV. 28. C. II. 7; — jítí n. tálnoti, dotírat, udeřiti na koho, V. 58; — pro co jítí, shledávati co, II. 20; hledati, vyhledávati, VII. 59. III. 15; — žádati, požadovati čeho, I. 44; prositi, žá-

dati oč, I. 27, 32; — V. 3, 5: *dē suūs privatim rēbus ab eō petere coepērunt* = ve příčině soukromých záležitostí svých na něho naléhati počali.

Petra, *ae, f.*, místo na pobřeží illyrském již. Dyrrachia, C. III. 42.

Petræus, *i, m.*, vznešený Thessal.

Petrēius, *i, m.*, Pompejův legat v Hispanii; C. I. 39. 53.

Petrocoriī, *ōrum, m.* (Périgord), VII. 75, nár. keltský na pravém břehu dolní Garuny se hl. m. zvaným Vesunna, nyní Périgueux.

phalanga, *ae, f.*, drouk n. válec na posouvání korábův, C. II. 10.

phalanx, *langis, f.*, těsně sestavený šik bitevní, u Gallův a Helvetanů užívaný, I. 24. C. III. 10.

Phārus, *i, f.*, ostrov před Alexandrií, mohutným náspem s městem spojený, se známým majákem; C. III. 111.

Philippus, *i, m.*, 1) *L. Marcius Ph.*, konsul r. 56. př. Kr.; — 2) tribun lidu a Caesarův přívrženec; C. I. 6.

Phoenicē, *ēs, f.* = *Phoenicia*, obyvatelé: **Phoenicēs**, *um, m.*

Picēnum, *i, n.*, krajina střední Italie při moři Adriat. kolem nyn. Ankony, C. I. 13, 15; adjekt.: **Picēmus**, 3.

Pictonēs, *um, m.*, III. 11. VII. 4, 75. VIII. 26, nár. na pomoří Okeanu v Gallii kelt. sev. Ligeru, le Poitou, s

čelným m. zv. **Lemonum** (viz tam); starým slují též **Pietavī**.

pietās, *atīs*, f. (*pius*), povinná šetrnost a láska; V. 27: ku vlasti, vlastenectví.

pīgnus, *oris*, n. zástava, základ; C. I. 39.

pīla, *ae*, f., pilíř, sloup, C. II. 15.

pīlum, *i*, n., ostěp, jejž vojínové řím. počinajíce boj proti nepříteli vymrštili, načež meče se chopili; (vyobrazení i popis zevrubný viz u vyd. poz. Úvod, III. 2.) Tab. I. 5.

pīlus, *i*, m., obyčejně ve spojení s *prīmus*, první četa triariův, nejosvědčenějších to vojínův některé legie; *prīmū pīli centuriō*, III. 5, C. I. 13. též: *prīmipīlus* II. 25 nazýváu, byl první setník prvého manipulu n. setník první cohorts triariův; V. 35; druhdy vy pouštělo se subst.: *centuriō*, a setník ten slul přímo: *prīmus pīlus* (1. to setník celé legie), II. 25, 1.

pīmma, *ae*, f. (*penna*), peří; — na zdi: cimburi, zídka, V. 40. VII. 72, 4.

Pīrustae, *arūm*, m., V. 1, nár. dalmatský blíže vých. hranic prov. Illyrika.

Pisaurum, *i*, n., C. I. 11, měs. v Umbrii na řece Pisauru, nyní Foglia.

pīscātōrius, 3 (*pīscis*), rybářský, C. II. 14. — od

pīscis, *is*, m., ryba.

Pīsō, *ōnis*, m., 1) *L. Calpurnius*, Cassiův legat, I. 12;

— 2) *L. Calpurnius*, Caesáruv tchán a konsul 58. př. Kr. I. 6, 12. C. I. 3; — 3) *M. Pīpīnus*, konsul 61. př. Kr. I. 2, 35; — 4) muž aquitanský, IV. 12.

pīx, *pīcis*, f., smola, smůla.

Placentia, *ae*, f., měs. v Gallii předalp. na řece Padě, n. *Piacenza*.

placeō, 2., *uī, itum*, 1) libiti se, jest libo, VII. 37; — 2) mám za dobré, uznávám, jsem toho mínění, III. 3; — o úřadech: nalézti, nařídit, ustanoviti, VII. 15.

placidē, a d v., klidně, tiše, VI. 8.

plācō, 1., mírniti, smříti, VI. 16.

plānē, a d v., zjevně; docela, úplně, III. 26; *nec plānē etiam*, VI. 43: a posud zcela ne...

plānicīes, *etī*, f., roveň, rovina, pláň, planina, I. 43; od

plānus, 3, plochý, rovný, ploský.

platēa, *ae*, f., ulice, střída, C. I. 27.

plēbs, *plēbis* (a **plēbēs**, *etī* f., lid, občanstvo proti patriciūm; obecný lid, chudina, chátra, I. 2. VI. 13. VIII. 22.

plēnē, a d v., úplně, zeela, III. 3; od

plēnus, 3, pln, naplněn, VII. 76, 5: *fīdūciae pl.*, ale C. 74: *pl. grātulatiōne*; — 2) úplný, celý, IV. 29: úplněk; III. 2. 3: *legiōnem neque eam plēnissimiam* = legií a to ještě nezeela úplnou (pohrdali).

plérīque, *aēque, aque*, nej-
větší díl, většina, přemnoží,
VII. 12: skoro vše; V. 14, 2:
interiōrēs plérīque.

plérūmque, ad v. větším
dílem, po většině, obyčejně;
V. 16, 2.

Pleumoxiī, *ōrum*, m., V.
39, nár. v Belgiu, jenž jsa
v područí Nerviūv i sídla svá
měl podle nich.

plumbum, *ī*, n., olovo; *p.*
albūm, cín; V. 12, 5.

plūrēs a **plūrimī**, viz *mul-*
tus; **plūs**, **plūrimūm**, viz
multūm.

pluteus, *ī*, m., stínky, proutěné to postranice n. štíty (asi jako u nás proti závějím sněhu u drah) na obranu vojníů na srubech neb věžích bojujících, VII. 25; proutěné stříšky usněmi n. kožemi kryté a na kolečkách pohyblivé na ochranu obléhajících, C. II. 9, 15. (Zevrubněji viz vyd. pozn. III. 7.) Tab. II. 10. a 11.

pōculum, *ī*, n., pohár, číše, VI. 28.

poena, *ae*, f. (*ποινή*), 1)
náhrada penězitá, pokuta, V.
1; — trest, I. 4, 1: *damn.*
poenam sequū oportebat, ut...,
odsouzeného měl stihnuti
trest, že ...; *p. capitīs*, trest
smrti n. na hrdle, VII. 71, 6;
poenās bellō repētere ab Helv.,
trestem války stihati Helv. =
válkou ztrestati H. I. 30, 2;
poenam sibi contrahere = trest
si přitáhnouti = na sebe uva-
lití, VIII. 22.

poenitet, 2., *uit*, správ.:
paenitet; viz tam.

polleō, 2., býti seč, platiť, mocí, VIII. 22.

pollex, *icis*, m. (*polleō*),
palec, III. 13.

pollicēor, 2., *licitus sum*,
připovídati, I. 14; — absol.:
IV. 21: hojně n. štědře slibovati,
hojně sliby činiti.

pollicitatiō, *ōnis*, f. (*polli-*
citor), připovídání, slibování
(obyč. plur.) III. 18, VII. 1, C.
III. 108.

Pompēius, *ī*, m., 1) *Cn.*,
známý triumvir, VI. 1. C. I.
84. III. 88; — 2) starší jeho
syn téhož jména, C. III. 4, 49
a j.; — 3) tlumočník Tituriúv
téhož jména, V. 36.

Pompēius, 3, jinde **Pom-**
peiānus, 3, Pompejúv, Pompejský,
Pompēiānī, *ōrum*, Pompejovci.

pondō (abl. na váhu, va-
hou), indēcl.: libry, C. II. 18.

pondus, *eris*, n. (*pendō*),
1) váha, závaží, V. 12; — 2)
váha, tíha, tíž, VI. 27; váha,
síla, *argentī*, C.

pōnō, 3, *posū*, *positum*,
klásti, položiti, umístiti, postavi-
ti, *scālās*, C. I. 28: přista-
vivše řebršky; C. III. 108. *ta-*
bulās in aerāriō, uložiti; —
VI. 17: složené, položené (dary
na místech posvátných); part.:

positus, 3, o místech země-
pis.: položen, ležící, rozkláda-
jící se, I. 16; — postaviti, zří-
dit, *castella*, C.; rozbiti táb-
or, položiti se táborem, I.
22; ustanoviti, I. 20, 6; C.

I. 47; — přenes.: klásti nač, vyhledávati v čem, II. 11; zakládati se, spočívat, III. 14; — odkládati, skládati, IV. 37.

pōns, *ontis*, m., most, I. 13: *p. in flūmine facere* = most přes řeku vystavěti n. zřídit.

pontifex, *fīcis*, m., vrchní kněz, arcikněz, *pontifex*, C. I. 22.

pontō, *ōnis*, m. (slovo gallské), loď přepravní, *ponton*, C. III. 29.

populātio, *ōnis*, f., pustošení, plen, spousta, I. 15; od

populor, 1., pleniti, pustošiti.

populus, *ī*, m., národ, I. 6, 3; I. 31, 14, 16 a j.

porrigō, 3., *rēxi*, *rēctum*, natálmouti, podati; II. 19: rozkládati, rozložiti.

porrō, ad v., před se, dále, v před; V. 27: dále, pak, potom.

porticus, *ūs*, f., sloupení, sloupoví, C. II. 20: krytby na obrannu obléhajících, C. II. 2.

porto, 1., nésti, do- n. opravit co, V. 23; I. 5: (s sebou) vzít; odtud

portōrium, *ī*, n., clo (všechno druhu), I. 18; průchodné, III. 1.

portus, *ūs*; m., přístav; III. 12, 5: ano bylo přístavů po řídku, ba skoro žádné.

pōscō, 3., *popōscī*, vyžadovati, domáhati se, I. 31, 12: o věcech: žádati, vyhledávati, VII. 1, 2.

possēssiō, *ōnis*, f., 1) držení, I. 44, 13; — 2) držebnost,

majetek, pozemky (u Caes. obyčejně plur.) I. 44, 8; C. III. 1; od

possideō, 2., *sēdī*, *sēssum* (*sedēō*), držeti, mít v držení co, vlásti čím.

possidō, 3., *sēdī*, *sēssum*, osednouti, ovláduouti, ujati, IV. 7, 4.

possum, *posse*, *potuī*, (*potis-sum*), 1) moci, seć býti, I. 7, 1, co (možno) největšími pochody; II. 5, 5. — ne osob.: jest možno, může II. 5, 3: *id fierī posse*, to (stati se může) jest možno; — 2) přenes.: moc n. vliv n. vážnost mít, platiti, I. 3, 6; 18, 6; VII. 52, 2: jak velkou váhu má = muho-li záleží na ...

post, a d v., v zadu; I. 47: potom, po té, VII. 60, 4: nedlouho potom.

post, praep. s acc. 1) o místě: za, II. 5, 5: *post eum*; II. 9, 3: *post castra*; IV. 15, 1; — 2) o hodnosti n. řadě: po, za; VI. 17, 2: *post hunc* = po tomto; — 3) o čase: po, V. 51, 4: *post id tempus* = po době té; V. 53, 1: *post hōram nōnam*, IV. 28, 1: *post diem quārtum*, *quam est* .... *ventum* (= 4 dny) = čtvrtého dne po přechodě ...

postea, a d v., potom, později, napotom; I. 40, 6; V. 8, 6; C. III. 81.

posteritās, *ātis*, f., potomnost, příští, budoucnost, C. I. 13.

(posterus, 3) potomní, následující, příští; VII. 11. 5:

in posterum (sc. diem), na příští n. druhý den; leč C. I. 3: *in posterum (sc. tempus)*, pro příští = pro budoucnost; III. 6, 4 a V. 17, 1: *postero die*, C. II. 26; — subst.: **posteri**, *ōrum*, m., potomci, VII. 77, 12. — (compar. u Cæsara není, leč) superl. **postrēmns**, 3.; VIII. 43, 4: *ad postrēnum (tempus)* = na konec, konečně; V. 28, 6: *postrēmō*, posledně, konečně.

post-habeō, 2., *buī, bitum*, klásti v zad, nedbati čeho, méně si všímati, nechat stranou, C. III. 33.

post-pōnō, 3., *posuī, positum*, klásti do zadu, upozaditi, odstrčiti, odložiti, nedbati čeho, V. 7, 6.

postquam, con i. (potom když), když, s perf. na označení jednotlivých událostí; I. 27, 3; IV. 28, 1; — s imperf. značí stav trvalý; VII. 87, 5: *postquam... poterant*.

postrēmō, ad v., posledně, konečně, V. 29, 5: celkem, krátce, C. III. 83, od

postrēmus, 3.; viz *posterus*.

postridiē, ad v. (*postero die*), následujícího dne, den na to, *p. īius diēt* = na zejtří onoho dne, I. 48.

pōstulatiō, *ōnis*, f., požadování, žádání, VIII. 48.

pōstulātum, *ī*, n. (obyč. plural), požadavek, žádost; IV. 11, 5; C. I. 5 a 9. od

pōstulō, 1., 1) požadovati, vyhledávati, I. 31; v nějaké

přičině, I. 42; — 2) o věcech: vyžadovati, potřebovati, II. 22, 33; — 3) *p. alqm.* = polnati koho před soud, C. III. 83.

potēns, *entis (possum)*, mocný, velemocný, vznešený; com p a r. **potentiōrēs**; VI. 11. 4. *contrā potentiōrem*, proti mocnějšímu; odtud

potentātus, *ūs*, m., moc, vrchnost, panství, náčelnictví, I. 31, 4.

potentia, *ae*, f., moc, síla, mohutnost, zvláště moc a působivost politická; I. 18, 6; C. III. 53.

potestās, *attis*, f., 1) moc (zejména z úřadu neb úmluvy jakési plynoucí), I. 16, 5; VII. 4, 1. 33, 3; — 2) moc politická, panství, I. 32; — 3) možnost, přesležitosf, I. 40, 48. III. 17: dovolení, svolení, IV. 11, 15. V. 41, 2: *facta potestāte*, obdrževše dovolení; V. 51, 3: *nōn fore potestātem* = nebude (prý) dovoleno.

potior, 4., *ītus sum*, zmocnit se, nabytí, I. 2: *oppidō*; II. 7. III. 6. *gerund.*; I. 3: *Galliae*.

potius, *potior*, *iūs*, *ōris*, com p. (neužív. adiec.: *potis*), přednější, daležitější, C. I. 8, 9; — ad v. spíše, raději, I. 45; superl.: **potissimum**, nejspíše, hlavně, především, VIII. 27.

prae, *prae p. c. ab l.* (před, o prostoře — u Cæs. nepřichází); 1) o přirovnání: proti II. 30, 4: *prae māgnitudine corp.* = proti velikosti těl;

— 2) o překážce: pro, VII. 44, 1: *prae multitūdine* = pro množství (sotva bylo [lze] viděti).

prae-acuō, 3., *uī*, *ūtum*, zašpičatiti z předu; zašpičatěn, II. 29, 3; přiostřen, nabroušen, III. 14, 5.

praebēō, 1., *uī*, *ūtum* (*prae-habeō*, 1) podávati, skytati, II. 17; — 2) vzbuzovati, způsobiti, III. 17, 5: *opīniōnem timoris* = podezření strachu.

prae-caveō, 2., *cāvī*, *cavum*, míti se na pozoru předem, napřed se vystřici, I. 38, 2.

prae-cēdō, 3., *cēssī*, *cēssum*, předcházeti; přenes.: předčiti, předstihnouti, I. 1, 4. (pouze tu).

praeceps, *cipitis* (*prae-capit*), 1) po hlavě, střemhlav; II. 24: horem pádem, kvapně; V. 17: úprkem; — 2) o místech: náhlý, strmý, příkrý, IV. 33.

praeceptum, *ī*, n. (*prae-cipiō*), nařízení, rozkaz, V. 35. VI. 36. 1: *praeceptis Caesaris*, dle rozkazů Caesarových.

praećiō, 3., *cīdī*, *cīsum* (*caedō*), z předu utiti n. useknouti, VIII. 44, 1. *mānūs*.

praecipiō, 3., *cēpī*, *ceptum* (*prae-capiō*); 1) předem vzít, předchvátiti, *pecūniām mūtuam*, předem na dluh vzít, vydlužiti se, C. III. 31; — 2) přenes.: předstihnouti, napřed čiti n. kochati se, VIII. 51; tušiti v myslí, nadíti se, VII.

9; — 3) nařídit, poručiti, I. 22, 3.

praecipitō, 1. (*praeceps*), sraziti střemhlav u. úprkem skutáleti n. svaliti, VII. 50; o čase: úprkem končiti se u. docházeti, C. III. 25.

praeccipuē, ad v., I. 40, 15; od

praecipitus, 3 (*praecipiō*), přední, obzvláště, kromobyčejný, V. 54, 4.

praeclūdō, 3., *sī*, *sum* (*claudō*), zavřti, zavaliti, uzamkuouti, V. 9, 5; C. II. 19.

praceō, *ōnis*, m., provolavač, hlasatel, V. 51, 3.

prae-currō, 3., *currī*, *cursum*, 1) napřed běžeti u. spěchati, kvapiti, VII. 37, 7; — 2) předběhnouti, předstihnouti, VII. 9, 4.

praeda, ae, f., kořist, plen; VI. 43, 2: kořist (= ukorištěný dobytek) se všech stran (odevšad) se sháněl.

prae-dicō, 1., 1) prohlásiti, ohlášiti, IV. 34; — 2) vychvalovati, vychloubati se, vyhlašovati, I. 44, 1, VI. 18, 1.

prae-dīcō, 3., *dīxī*, *dictum*, napřed říci, ustanoviti, C. III. 92.

praedō, *ōnis*, m. (*praeda*), kořistník, lupič, loupežník obzvláště námořní, C. III. 110.

praedor, 1. (*praeda*), kořistiti, loupit, pleniti, VII. 46, 5. (jen part.).

prae-dūcō, 3., *dūxi*, *ductum*, vésti, tahuouti, zřídití před čím, VII. 46, 3.

praeffectūra, ae, f., 1) úřad

praefecta, velitelství, VIII. 12; — 2) město italské s právem řím., spravované řím. *praefectum*; C. I. 15; od

praefectus, *ī*, m. (*praefictiō*), představený, náčelník, velitel, VII. 76; zvláště vojska spojeneckého, I. 39; jízdy, III. 26; kovářův, C.; — náčelník, správce, praefekt, C. III. 32.

prae-ferō, *ferre, tulī, lātum*, napřed nésti, přednášeti před kým; 1) honositi se čím, *insignia*, C. III. 71; pronéstí, *opīniōnem*, C. I. 47. udržuje se; — stavěti nad co, přednost dávati, raději chtěti, I. 17; — 2) *sē praeferre* n. pass. *praeferri*, předčiti, vynikuouti, vyznamenati se před kým, II. 27, 2; V. 54, 5.

praeficiō, *3.*, *feci, factum (faciō)*, představiti, představeným, velitelem n. správcem učiniti koho komu, V. 11, 9; — odlevzdati komu co n. svěřiti, V. 9. VII. 61.

prae-fīgō, *3.*, *taxi, taxum*, předu upevniti, zaraziti, V. 18, 3; zpředu obiti, okovati, C. II. 2.

praefringō, *3.*, *frēgi, fractum (frangō)*, napřed zlomiti, uraziti, C. II. 6.

prae-gredior, *3.*, *grēssus sum (gradior)*, kráčeti, tálhnouti v předu, C. III. 77.

prae-iūdicium, *ī*, n., předchozí úsudek, předešlé rozhodnutí, příklad, dle něhož následující věci podobné se řídí;

C. II. 32: příkladem vašeho činu byv odpuzen (odstrašen).

prae-metūō, *3.*, *ut*, předem se obávati n. strachovati oč, *alicui*, VII. 49, 1.

prae-mīttō, *3.*, *mīsī, mīssum*, poslati n. vypraviti napřed, předeslati, IV. 11, 2.

praemium, *ī*, (*prae-emō*), vyznamenání, odměna, přízeň, I. 43, 5; — výhoda, přednost, VI. 14, 2.

prae-mūniō, *4.*, zpředu opevniti, zastavěti, zatarasiti, C. III. 58.

prae-occupō, *1.*, napřed obsaditi, zuocnití se, VII. 26, 5. C. III. 13; — přenes. napřed získati n. uchvatiti, C. II. 17. VI. 41, 3: *praeoccupatus*, předpojat, uchvácen, sevřen.

prae-optō, *1.*, raději si žádati, přáti, voliti; přednost dátí, I. 25, 4.

prae-parō, *1.*, připraviti, uchystati (předem), V. 9; opatřiti, obstarati, *rem frūmentariam*, C.; zařediti, *ad incendium*; *rēs praeparata*, III. 14, 5: příprava, opatření.

prae-pendeō, *2.*, *dī*, v předu dolů viseti, převisovati; C. II. 9.

prae-pōnō, *3.*, *posuī, positum*, položiti n. postaviti do předu, představiti, učiniti velitelem, I. 54, 3; pass.: VI. 40, 4: velitelem býti, veleti.

prae-ripiō, *3.*, *ripuī, repatum (rapiō)*, předchvatiti, uchvatiti, vyrvati, VIII. Praef.

prae-rumpō, *3.*, *rūpī, rup-*

tum, z předu přetrhnouti, přerватi, III. 14; part. **praeruptus**, 3, přerván, adj. strmý, spáduj, VI. 7, VII. 86, C. I. 45; superl. VIII. 33.

prae-saepiō, 4., *sī, tum* (ne: *prae-sēpiō*), z předu oplostiti, zahraditi, zatarasiti, VII. 77, 11.

prae-seribō, 3., *psī, ptum*, předpisovati, poroučeti, I. 36. 1; tudíž *ad praeſcriptum*, C. III. 51, dle předpisu n. poručen; odtud

praescriptiō, *ōnis*, f., nadpis, záhlaví; určení, učání, zámlinka, C. III. 32.

praescriptum, *ī*, n., viz: *praescribō*.

prae-secō, 1., *uī, tum*, na-před usekati, ustříhati, C. III. 9.

praesēns, *entis, (praesum)*, přítomen, I. 19: za jeho přítomnosti; VII. 62: osobně, sám přítomien býti; odtud

praesentia, *ae*, f., přítomnost, V. 43: ducha; *in praesentiā* = pro přítomnost, pro teď, na ten čas, I. 15.

prae-sentio, 4., *sēnsi sēnsum*, předem čiti n. tušiti, VII. 30, 2.

praesertim, a d v., zvláště, obzvláště; V. 49, 7: *pr. nūl-līs cum impedimentīs*, zvláště beze všech zavazadel; III. 17, 7: *pr. eō absente*, obzvláště za jeho nepřítomnosti.

praeſideō, 2., *sēdi, sēſſum (ſedeō)*, předsedati, zaujmati čelné místo, spravovati záležitosti městské; C. I. 85; odtud

praesidium, *ī*, u., 1) náčelnictví; záštita, pomoc, II. 11. VI. 14: pomoc n. pod záštitou písma = podporování jsonce písmem; I. 44: býti ochranou; — zvláště 2) vojenská ochrana n. obrana, V. 9. VII. 38, 68. I. 25; posádka, I. 8, 38, 51. II. 5. VI. 35. VII. 11; — branný přívod, I. 42. VII. 1; pomocný voj, VII. 65; — 3) město vojskem obsazené, pevné n. opevněné město, VI. 34, 38, 42; tvrz, srub, pevnůstka, VII. 87.

praestō, a d v. přítomen, po-rucě; *p. esse*, představiti se, přijiti v ústrety (s příznakem úcty n. povinnosti, jehož v *ad-eſſe* není), V. 26, 2; C. II. 19.

prae-stō, 1., *ſtī, ſtītum*. (n. *ſtātum*), 1) u epřech. státi v předu, míti přednost, vynikati, II. 15. III. 13; předčiti, I. 2. VIII. 6; neosob.: *prae-stat* = jest lépe, I. 17, 3; IV. 19, 2; — 2) přech.: za co státi, ručiti, vykonati, vyřídit. V. 33, 2; VIII. 50; prokázati n. dok., II. 27; státi ve slově, dostáti slovu, V. 45, 2.

praestōlor, 1. (*praestō*), býti pohotově k čemu, očekávat ceho, C. II. 23.

prae-sum, *esse, fuī*, státi n. býti v čele, I. 16. II. 6; spravovati, řídit, veleti, V. 2, 22. VII. 3. 1: *reī frūmentāriae*.

praeter, *praep. c. acc.* 1) místně: mimo, vedle, I. 48, 2: *pr. caſtra*; — 2) přenes.:

mimo, proti, III. 3, 2: *pr. o-pniōnem*, mimo (proti) očekávání; — 3) o výmince: mimo, kromě, I. 11, 5: *pr. agrī solūm*, kromě půdy polní, I. 43, 3: *pr. sē dēnōs ...*, mimo sebe po deseti ...

praetereā, a d. v. mimo to, nad to, I. 34, 3.

praeter-eō, *īre, īi, ītum*, 1) jít mimo, o čase: projít, uplynouti, VII. 77, 1: *praeteritā diē* = předešlého dne; **praeterita**, *ōrum*, prošlé, minulé; I. 20; — 2) přenes.: minouti, opominouti, přejít, nezmíiniti se, VII. 77, 2: *ōratiōnem*.

praeter-mītō, 3., *mīsī, mīssum*, dáti projít, pustiti mimo, propásti, IV. 13. VII. 55; v řeči: přejít, pominouti, VII. 25.

praeterquam, a d. v., mimo, kromě, I. 5. VII. 77.

praeter-vehor, 3., *vectus sum*, vézti se,jeti, plaviti se kolem n. mimo, C. III. 26, 30.

praetor, *ōris*, m. (*prae-itor*), náčelník, předák, vůdce, *prætor*, C. I. 12, 24. III. 53; vojevůdce, vrchní vůdce, C. III. 80; — ve provincích praetorských velitel, vrchní správce, vojen. i politický, I. 21, 2: *legatus prō praetore*.

praetōrius, 3, praetorský, velitelův, cohorta, tělesná stráž, I. 40; — praetorský, C. III. 83; *prōvinciae*, C., od praetoru spravované; — subst.: **praetōrius**, *ī*, m., muž hodnosti praetorské, bývalý praetor, C.

III. 82; — **praetōrium**, *ī*, n., stan vůdcovský v táboře, C. III. 82; — Tab. II. 16. — prostor kolem něho (asi 200[□] veliký), C. I. 67; *porta praetōria* = brána tábora stanu obyčejně nejbližší, proti nepřítele obrácená, C. III. 94.

praetūra, *ae*, f., úřad praetorský, praetura; C.

prae-ūrō, 3., *ūssī, ūstum*, v předu napáliti (pro ztvrdnutí), V. 40, 6.

prae-vertō, 3., *tī, sum*, předejít, předem opatřiti u. se postarat, VII. 33, 2: *huic rel*; (v kap. 7. *ante vertō*).

prāvus, 3, křivý, křivolaký; nepravý, špatný, VII. 39, 3.

precēs, *um*, f., prosby (*prēv*), pouze dat. a abl. plur., VII. 15: povoliti, vyhověti prosbám; V. 6: vše možnými, vše likými prosbami = vše možně, úplnivě prositi; VI. 31: zakláňáním = kletbami.

prehendō i **prēndō**, 3., *prehendī, prēndī, ēnsum*, chlopiti, popadnouti, I. 20; uchvatiti, rychle se zmocaiti, C. III. 112.

premō, 3., *pressī, pressum*, 1) tlačiti, tisknouti, VII. 28; — 2) tísnit (bojem), dotírat, I. 52; pass.: býti sevřen, v úzkých, v tísni, VII. 20; nesnázemi býti sevřen, býti v klepetech, III. 18; tisněn býti VII. 77. V. 28; — odtud

pressiō, *ōnis*, f., tlak, tíseň; — podkladek, podstavec páky, C. II. 9.

pretium, *ī*, n., hodnota,

cena, peníz, I. 18, 3: za malý peníz, za nepatrnu cenu; (jen abl. sing.).

prídem, adv., před nejakým časem, druhdy, C. I. 85.

prídiē, adv., den před tím, I. 23, 3; 47, 2; v den před oním dnem; *pr. noctū* = v noci na včerejšek č. na den přelcházející, C.

prímpilus, i, m., viz *pl̄lus*.

prímō, adv., zprvopočátku, nejprve, prvně, III. 2.

prínum, adv., 1) prvně, předně, VII. 30; *tum prínum* = tu teprv, pak teprv, VII. 11; *quam prínum* = co nejdříve, jak jen možno, I. 49; *ubī pr.*, *cum pr.*, *ut pr.* = jakmile, sotva že, IV. 12. III. 9. VIII. 30; — 2) o výčtu: *prínum... tum... deinde... postrēmō*.

prímus, 3, (superl. ku *prior*), prvý, první, počátečný, VIII. 30: na samém počátku = hned za prvního olopadení; II. 30: *prímo adventū* = při samém příchodu; I. 22, 1: *príma lūce*, za prvního úsvitu = na úsvitě; — zvláště přední, nejpřednější, II. 19, 6; VII. 67; u předního voje = v čele tahu; VI. 35: přední t. j. nejbližší končiny; — *prími*, *ōrum*, přední, nejpřednější, V. 43; přední, nejvznešenější, II. 3, 13.

príceps, *ipis (prímus capiō)*, 1) první, přední, I. 12; VII. 37: nabídnou se, že třeba i podnět zavdají, stanou se původci záměrn toho; V. 54:

že nalezli se někteří počněcovatelé = původci války; podnět, příčina, II. 14: kdo zavdali podnět, byli příčinou; — 2) nejpřednější, nejvznešenější, I. 19, VI. 12; náčelník, I. 13: — plur. předáci, náčelníci, přední mužové, I. 16, II. 5, 14; — 3) vojen.: C. III. 64: *centuriō* prvé centurie principiů t. j. druhý centurio celé legie; odtud

príncipātus, ūs, m., 1) prvenství, místo nejpřednější, náčelnictví, I. 31; nejvyšší důstojenství n. moc, I. 3. VII. 4; — 2) předláctví, náčelnictví, nadvláda, I. 17, 43.

prior, *prius*, *ōris*, comp. (k superl.: *prímus*), prvý ze dvou, IV. 7; přednější, přední, VII. 82; předky koní, VIII. 16; subst.: *priōrēs*, *um* = přední, II. 11, 5.

prístinus, 3, dřívější, předešlý, dávný, I. 13; předchozí, právě minulý, poslední, včerejší, IV. 4.

prius, adv., dříve, prve; I. 44; *prius quam* = dříve než, nežli by, I. 53.

prívātim, adv., soukromí, V. 55; jako soukromuš, mimouředně, I. 17; adjektivně: soukromý, osobní, V. 3; — od

prívātus, 3, soukromý, co netýká se obce, I. 5. IV. 1; rodinu, osobní, I. 12; — subst. *privātus*, i, m., soukromuš, bez úradu veřejného, VI. 13; — od

prívō, 1., zbavit, připravit oč, C. III. 90.

prō, praep. s abl. 1) o místě: před, II. 8, 3 a 5: *prō castris* = před táborem; — VI. 3, 6: *prō suggestū* = s (po-předí) řečniště t. j. stojí v po-předí řečniště (Tab. I. 2); — 2) o zastoupení neb náhradě: místo, za, jako, C. II. 8: *prō castellō et receptāculō*, V. 12, 4: *prō nummō*, VII. 51, 1: *prō subsidiō* = jako zálohu; I. 21, 2: *prō praetōre*, C. I. 5: *prō cōnsulib⁹*, I. 22, 5: *prō vīsō* = za spatřené t. j. jako by byl viděl; — 3) o záštítě n. ochraně: pro, za, VII. 39, 2: *prō Convictolitavī*, *prō Cotō*, *prō Conv.*, pro Cota s největším úsilím zápoliti; I. 31, 3. a II. 14, 1: *prō hīs* = za tyto; — 4) o priměrenosti: vedle, dle, na, I. 2, 5: *prō multitūdine hom. et prō glōriā bellī* = na svou lidnatost a slávu válečnou; V. 25, 2: *prō eius virtūte*, vedle jeho statečnosti (pro jeho stat.); V. 27, 7: *prō pietāte*, ... *prō beneficīs*, ... *prō hospitiō ōrāre*; V. 8, 1: *prō se quisque*, II. 25, 3. každý dle možnosti, každý seč byl; C. I. 17: *prō ratā parte* = dle určitého poměru; C. II. 22.

probō, 1., 1) zkoumati, zkoušeti, C. I. 85; — 2) uznati dobrým, schváliti, III. 24, uzn. priměreným, VI. 32; IV. 21: uznati, VII. 63: potvrditi; — 3) prokázati, osvědčiti, V. 44, 3; osvědčiti se n. doporučiti se, dojistí uznání = *probārī*, VIII. 21; dokázati,

dováděti, odůvodnit, I. 3, 6; V. 27, 4.

prō-cēdō, 3, *cēssī*, *cēssum*, 1) před se jíti, postupovati, I. 38, 1; vystoupiti, C. III. 13; — 2) přenes.: šťastné před se jíti, pokračovati, dařiti se, C. I. 81; — *tempus prōcēssit*, čas pokročil, uběhlo času, C. III. 25.

Procillus, viz *Valerius*.

prō-clīmō, 1., nahýbat, kloniti se v před; — *rēs prōclīnāta*, věc k úpadku se chýlcí, nespolehlivá, nejistá, vrátká, VII. 42, 4.

prōclīvis, e, sklonitý; — přenes.: snadný, na snadě, C. I. 48.

prōcōnsul, is, m. prokonsul, jenž pobyy v Římě konsolem, spravoval některou provincii římskou, III. 20, 1; VI. 1, 1.

procūl, adv., v dali, daleko, z dálí, z daleka, V. 17, 1.

prō-cumbō, 3., *cubūtī*, *cubitum*, lehnouti v před, klesnouti, skloniti se, IV. 17, 4; položiti se, lehnouti, VI. 27, 43: přišlo na zmar, vzalo za své.

prōcūratiō, *ōnis*, f., správa, C. III. 108.

prōcūrātor, *ōris*, m., správe, opatřovatel, C. III. 112; od

prō-cūrō, 1., obstarávati, opatřovati, VI. 13; převzíti, C. II. 18.

prō-currō, 3., *currī*, *currsum*, vyběhnouti, postoupiti, (v před), vyraziti, vytrhnouti, V. 34, 2.

prō-d-eō, *ire, ī, itum*, vyjítí, vystoupiť, VI. 36. C. III. 16; vojen. pokročiti, postoupiti (v před), I. 48, 50; vypouti, C. III. 24.

prōditioō, *ōnis*, f., zrádcovství, zrada.

prōdītor, *ōris*, m., zrádce, VI. 23; od

prō-dō, 3., *didī, ditum*, 1) vydati; vyjeviti, sděliti, ohlášati, VI. 25, 5: *memoriae*, památce zřustaviti, zaznamenati; I. 13, 7: *memoriam*, památku, svědeckví zřustaviti; V. 12: *memoriā*, paměti n. ústně podáno n. zachováno; — 2) zraditi, IV. 25. 3.

prō-dūcō, 3., *dūxī, ductum*, 1) vy- n. před-véstí, VII. 20. I. 48; vydati, VII. 11. 12; — 2) o čase: protahovati, prodloužiti, IV. 30.

proelior, 1., bojovati, zápasiti; od

proelium, *ī*, n., srážka, boj.

profectiō, *ōnis*, f. (*proficiscor*), odchod, odjezd, vojen. vytržení; I. 3 a 6; V. 7, 6: odpluti, plavba.

profectō, a d v., vskutku, věru, zajisté, VIII. 21, 2.

prō-ferō, *ferre, tulī, lātum*, vy- n. před-néstí, VII. 84, 1: nositi na oči; C. III. 108: prokázati, *tabulās*; vydati, odevzdati, *pecūniām*; — pošinouti v před, poponéstí, VIII. 41. VII. 82; rozšíriti, C. II. 2.

prōficiō, 3., *fēcī, factum* (*faciō*), 1) uraziti, ujisti, I. 38, 1; — 2) prospěti, vyřídit, způsobiti, VI. 29; pass. státi se,

učiněnu býti ve prospěch n. pro ... IV. 19. VII. 66.

proficisceō, 3., *fēctus sum*, 1) vyjiti, odejiti, vydati se na cestu, II. 21; — vojen. vetrhnouti, vyraziti, odtáhnouti, I. 12; — 2) vypouti, odpl., vyjeti, III. 14.

profiteor, *fēssus sum (fateor)*, prohlásiti, připověděti, VII. 2, 32; — přislibiti se za pomočnika n. svou pomoc, V. 38; — přihlásiti n. ohlášiti se, VI. 23, 7.

prōfligō, 1., poraziti, povaliti, přemoci, potřisti, II. 23. VII. 13.

prō-fluo, 3., *ūxi, ūxum*, vytékat, prýštit, prameniti, IV. 10, 1.

pro-fugiō, 3., *fūgī, fugitum*, utéci, uprchnouti; VII. 11, 6.

pro-fundō, 3., *fūdī, fūsum*, 1) vylisti; p. sē, vytékat, vylévati se; — 2) vyhrnuuti, vyrojiti se, C. III. 93.

prōgnātus, 3, zrozen, zplozen, VI. 18; subst.: **prōgnātī**, *ōrum*, potomei, II. 29.

prōgredior, 3., *grēssus sum (gradior)*, 1) vykročiti, vystoupati; — postoupiti, pokročiti, I. 50. V. 56; — o lodích: vypouti, vyjeti v před, IV. 23: — 2) přenes.: postupovati, pokračovati, zmáhati se, V. 7, 2; C. I. 84; odtud

prōgrēssus, *ūs*, m., postup, pokrok, postupování, C. III. 37.

prohibeō, 2., *ūt, itum (habēō)*, 1) nedopustiti, zadržeti, I. 11; zameziti, odvrátiti, I.

6. II. 28; zdržeti, překaziti, I. 49; — 2) hájiti, brániti, pojistiti, zabezpečiti, V. 21. VI. 10, 23, 9: *ab iniūriā*.

prōiciō, 3., *iēci*, *iectum (iaciō)*, 1) před co hoditi, vyhoditi, uvrci, VII. 25, 58, 81; vrhnouti se, I. 31. IV. 25; VII. 26: *prōiectae* = uvrhše se, ležice u nohou; — 2) odvrci, zahoditi, VII. 89; mimo sebe pustiti, zavrhnouti, II. 15; C. I. 20: *prōiectū omnibus*, zanechav všeho, pustiv vše mimo sebe.

proinde, a d v., proto tedy, pročež; *p. ac. II. sī*, právě tak, jako kdyby, C. III. 1, 60, 72.

prōlatiō, *ōnis*, f. (*prōferō*), odložení, odklad, C. III. 32.

prō-luō, 3., *lui*, *lūtum*, spláknouti, spláchnouti, C. I. 48: *nivēs*.

prō-mineō, 2., vyčnívati, přesahovati, VII. 47, 5.

prōmīscenē, a d v., ve směs, smíšeně, bez rozdílu, VI. 21.

prō-mittō, 3., *mīstī*, *mīssum*, vyslati; rozpustiti, nechatи viseti, V. 14, 3: mají pačesy t. j. dlouhé visuté vlasy.

prō-moveō, 2., *mōvī*, *mōtum*, pohybovati v před; posrčiti, posunouti, hnouti v před čim, I. 48, 1.

prōmptus, 3 (*prōmō*), vydání; připraven, hotov, ochoten, III. 19, 6.

prōmulgō, 1. (*mulcō* = bijí), oznámiti vývěskem, prohlásiti, (zákon teprv navržený), navrhovati, C. III. 1.

prōmunturium, *ī*, ne: **prōmontōrium**, *ī*, n., mys, přehoří, III. 12, 1.

prō-mūtuus, 3, napřed půjčen, zapůjčen, zálohou požádán, C. III. 32.

prōnē, a d v., svahem, načýleně, svisle, IV. 17, 4.

prōnūntiātiō, *ōnis*, f., prohlášení, provolání, C. II. 25; od

prō-nūntiō, 1., 1) projeviti, pronést, zvěstovati, IV. 5; — 2) prohlásiti, provolati, VI. 3; — 3) o soudci: vynéstí (nález), nalézti, vyřknouti, VI. 44, 2.

prope, a d v. (*propius*, *proximē*), 1) blízko, C. II. 26. I. 42: přiblížovati se; — 2) o čase: I. 24: nedávno, kratinko předtím; — 3) málem, téměř, skoro, II. 28, 32.

prō-pellō, 3., *pulī*, *pulsum*, 1) ku předu hnati, vyhnati, zahnati I. 15, 3; IV. 25, 1; *hostēs* C. I. 55; — 2) převrateti, povraceti, C. III. 46: *cratēs*.

properē, a d v., kvapně, chvatem, spěšně, C. I. 6.

properō, 1., chvátati, spěchat, II. 35. C. II. 20. a 43.

propīnquitās, *atis*, f., 1) blíže, blízkost, VI. 7; — 2) přibuzenství, II. 4; — od

propīnquus, 3, 1) blízek, II. 35; VI. 5: pohraniční, pomzezní; I. 16: v takové blíži nepřatel; — 2) přibuzen; subst.: přsbuzný, V. 4 a 57; přsbuzná, I. 18, 7.

propior, *ius*, *iōris*, 1) bližší, C. I. 40. VIII. 9, 4; superl.

proximus, 3, nejbližší, I. 6. II. 12, 1; též s acc.: *proximus mare*, III. 7; — 2) o čase: nejblíže příští I. 40, 14. n. též minulý, bezprostředně předcházející; II. 12, 4. — 3) o důstojnosti a přiměřenosti; VIII. 24, 4: *proximum suae dignitatis esse dūcebat* — kladl to nejpřiměřenějším své důstojnosti.

prō-pōnō, 3., *posuī, positum*, 1) položiti n. postaviti před oči; vystrčiti, *vēxillum*, vyvěsiti, *ēdictum*; VII. 14: vydán, vystaven; — 2) přenes.: VII. 15: klásti (v mysli) za útěchu, tím se těšiti; IV. 17, pass.: jeviti, naskytati se; VIII. 3: za takového věci stavu; — 3) v řeči: předkládati, vykládati, uvésti, zmíiniti se, VII. 45, 71; za jisté uváděti; přislibiti, V. 40; — 4) předsevzítí si, ustanoviti, VII. 47. VIII. 49. C. III. 76; — od tut

prōpositum, ī, n., předsevzetí, uměnu, C. I. 83, III. 42.

proprius, 3, 1) vlastní, výhradně náležející, VI. 22. (slnější než *sūsus*); — 2) zvláštní, podstatný, zvláštnost, VI. 23, 2.

propter, praep. s acc.: pro, z; I. 16, 1. *propter frigora*, pro zimy, pro chladné podnebí; I. 18, 8; 20, 2; — I. 39, 7: *p. timōrem* = ze strachu.

proptereā (*propter eā*), a d v.: proto, I. 20, 2: *p. quod*, proto že, I. 30, 3 a 10.

prōpūgnātor, *ōris*, m., ob-

hájce, bojovník; VII. 25, 4. — od

prō-pūgnō, 1., odkud bojovati (na venek), V. 9, 6; — bojovati na obranu či n. za koho, obhajovati, štítniti koho, II. 7, 2; C. III. 45.

prō-pulsō, 1. (*prōpello*), odraziti, zahnati, I. 49; odčiniti, VI. 15.

prōra, ac, f., před n. přida lodní, III. 13, 2.

prōripiō, 3., *ripū, reptum (rapiō)*, vyrватi; *p. sē* = vyrvatí se, vyřítiti se, vyraziti, C. I. 80, II. 12.

prō-rumpō, 3., *rūpī, rupturn*, prolomiti, vyřinouti, vyraziti, VIII. 41, 1.

prō-ruō, 3., *utī, utum*, po-bořiti, povaliti (v před), zbořiti, III. 26, 3; C. III. 68.

prō-sequor, 3., *cūtus sum*, 1) provázeti, přenes.: pr. čím n. s čím, II. 5: přívětivě v řeči pokračuje; — 2) stíhati, pronásledovati, II. 11. IV. 26.

prōspectus, *ūs*, m., výhledka, rozhled, II. 22, VIII. 81; — V. 10: byli na zřeteli, patrnými n. zřejmými; poslední (jen) bylo viděti; od

prōspiciō, 3., *extī, ectum (speciō)*, hleděti v před n. v dálí, vyhlédati; — přenes.: míti na zřeteli co, starati se oč = *allicui*, I. 23; hleděti, postarati se, V. 7, 2.

prō-sternō, 3., *strāvī, strātum*, poraziti, povaliti, potříti, VII. 77, 9.

prō-sum, *prōdesse, fūl*, procítí, prospěti; VI. 40, 6.

prō-tegō, 3., *tēxī, tēctum*, krýti z předu, chrániti, V. 44; pokrývati, C.

prō-terō, 3., *trīvī, trītum*, potříti, pošlapati, VIII. 48. C. II. 41.

prō-terreō, 2., *ūī, ītum*, vystrašiti, zaplašiti, zapuditi, V. 58, 4.

prōtinus, a d.v. (*prō-tenuis*), pořád, před se, přímo, II. 9, 3; o čase: přímo, ihned, V. 17, 5.

prō-turbō, 1., zahmati, zapuditi, VII. 81, 2.

prout, c on i. (*prō-ut*): jak, dle; C. III. 61: *p. cūiusque aut nātūra aut studium ferabat* = jak koho povaha neb náklonnost přinášela = každý dle povahy neb náklonnosti.

prō-vehor, 3., *ctus sum*, vyjeti, dále jeti n. plaviti se, IV. 28.

prō-veniō, 4., *vēnī, ventum*, vzejiti, vzrůsti, urodit n. dařiti se, V. 24, 1; odtud

prōventus, *ūs*, m., východ; výsledek, VII. 80; zdar, C. II. 38.

prō-videō, 2., *vīdī, vīsum*, hleděti před se n. do dál; 1) předzírat, *alqd animō* = předvídati, C.; — 2) obyčejně s příznakem péče a starosti: pečovati, starati se oč, V. 8. VI. 37; IV. 29: bylo postarano, VII. 65; s dat. předmětu, III. 18, 6: VI. 44. III. 3: opatriti se, opatrění učiniti, VII. 20.

prōvincia, ae, f., 1) země Římu podrobená vně Italie,

spravovaná prokonsulem nebo propraetorem, I. 45, zejména již. Gallie, I. 19, 28; — správa, řízení krajiny té, VIII. 39. — 2) každý úřad, úkol n. zaměstnání, VIII. 35.

prōvinciālis, e, ku provincií (gallské) slušec, provincijský, z provincie, VII. 7.

prō-voco, 1., vyvolati, vyzvatí; povzbuditi, podnisti, C. I. 74.

prō-volō, 1., vyletěti, vyraziti, vyřítiti se, II. 19.

prō-volvō, 3., *volvī, volūtum*, vyvaliti, VIII. 42, 1.

proximē a **proximus**, viz propior.

prūdentia, ae, f., prozřetelnost, obezřelost, opatrnost.

Ptianii, *ōrum*, m., III. 27, národ v Aquitanii.

Ptolomaeus, ī, m., Pt. XI. *Auletes*, král egypt. † 51 před Kr., C. III. 4, 103, 107, násl. 112; — Pt. XII. *Dionysos*, předešlého syn, C. III. 103, 107.

Ptolemais, *idis*, f., město ve Foinikii již. Tyru, nyní St. Jean d'Acre; C. III. 105.

pūbēs a **pūber**, *eris*, mužný; subst. dospělý, plur. mužstvo, V. 56. C. II. 13.

pūblicānus, ī, m., nájemce státních důchodu, C. III. 31, 32.

pūblice, a d.v., od obce, za obec, jménem státu, I. 16, C. I. 35. úředně, VI. 16, pro obec, IV. 3; obecně, C. II. 21.

pūblicō, 1., za jméně obec-

ní n. státní prohlásiti, zabavit, konfiskovati, V. 56.

pūblicus, 3, (z *populicus*), 1) patřící k obci (obyčejně celého národa), obecní, státní, veřejný, VI. 13. V. 47. V. 1. I. 12, 34; — *rēs pūb.*: obec pospolitá, stát, státní správa, I. 20, 33; — 2) subst.: *pūblicum*, ī, n., veřejnost, město veřejné, VII. 26. VI. 18: mimo dům, veřejně; *bona in pūblicum addicere*, C., poklad n. pokladna státní.

Pūblius, ī, m. řím. předejmí; zkratek jeho: *P.*

pudet, 2., *uit, mē*, jest mi hanba, hanbiti, styděti se, VII. 42; C. II. 21: lidé stydlaví, počestní, mravopočestní; odtud

pudor, *ōris*, m., ostýchaost, stydlivost, stud, cud, počestnost.

puer, ī, m., děčko, chlapec; a *pueris* = od chlapectví; IV. 1; odtud

puerilis, e, děcký, chlapec, mladistvý, VI. 18.

pūgna, *ae*, f., boj, bitva, III. 4, 3; *p. nāvalis*, III. 19, 5: bitva námořní.

pūgnō, 1. bojovati, zápasiti, V. 44. 3; part. *pūgnantes*, ī, bojující, bojovníci, III. 25, 1.

pulcher, *chra, chrum*, krásný; VII. 15, 4. a 77, 13: *pulcherrimum iudicare* s násl. acc. c. inf. (nejkrásnějším) nejlepším pokládati.

Pūlio, *ōnis*, m., T., statečný setuňk. V. 44. a C. III. 67.

pulsus, *ūs*, m. (*pellō*), tepání, tlukot, III. 13: veslování.

pulvis, *eris*, m., prach.

pūnetum, ī, u. (*pungō*), bod, tečka; C. II. 14, 25: oka-mžik, mžik.

Pupius, ī, m., L., setuňk, druhdy Pompejův; C. I. 13.

puppis, *is*, f., zád, zadek lodní, III. 13, 14.

pūrgō, 1., čistiti; přenes.: očištovati, omlouвати, ospravedlniti, I. 28. IV. 13.

Puteoli, *ōrum*, m., město na pomoří kampanském ve střed. Italii, nyní Pozzuolo, C. III. 91.

puteus. ī, m., jáma, důl, studna.

putō, 1., rovnati, počítati; klásti, pokládati, V. 12; *rem sibi cōgitandam*; souditi, mysliti, I. 7.

Pyrēnaeus, 3, pyrenejský; I. 1: pohoří Pyreneje; C. I. 37. III. 19: hvozd, lesina.

Q.

Q. = zkratek, předejmí řím. *Quintus*.

quā, ad v. (abl. sing., nám.

quae), sc. *parte*, *viā*, kudy, I. 6 a 9; kde, I. 8; pokud, VII. 36, 2.

quadrāgēnī, *ae, a*, po čtyřiceti, gen. *quadragenīm*, IV. 17, 5.

quadrāgēsimus, *a, um*, čtyřicátý, VIII. 4, 1: *diēs*.

quadrāgintā, čtyřicet.

quadrātus, *3*, čtyřhranný, VIII. 8, 4: čtverec zřídív.

quadrīngentī, *ae, a*, čtyři sta.

quadrirēmis, *e*, čtverověslý; C. III. 24. subst. čtyrveslice = lodě o čtyřech řadách lavic veslařských.

quaerō, *3, sīvī, sītum*, 1) hledati, vyhledávati, II. 21; po čem pásti, vyhledávati čeho, VIII. 53; — 2) pátrati po čem, ptati se, II. 15; tázati, vyptávati se koho po n. o čem, I. 18. VI. 35; vyšetřovati, jednatí VII. 37, 6.

quaestio, *ōnis*, f. (místo *quaesitiō*), vyšetřování, výslech, VI. 19, 32; soudně: útrpné vyšetřování, nezřídká spojené i s mučením, VI. 4, 3.

quaestor, *ōris*, m. (místo *quaesitor*), vyšetřovatel; *quaestor*, úředník státu pokladny v Římě; u vojska pokladník válečný n. vojenský, I. 52, 1., jehož vojevníce užíval druhdy i jako legata.

quaestus, *ūs*, m. (*quaerō*), výtěžek, výdělek, zisk.

qualis, *e*, interrog. jaký, kteraký, I. 21, VIII. 46.

quam, ad v., 1) jak, kterak, I. 43; *q. diū*, dokad, pokud, I. 17, 6; — 2) při superl.: co, I. 3, 42. III. 19; — con i. 1) po comp. a podobných vý-

razech: než, nežli, I. 17. II. 31; — 2) při určení času: když co, IV. 28, 1; (způsobeno předcházejícím *post*) „**post diem quārum**, **quam est in Britanniam ventum**“ = *dī quārtō*, *post quam est in Br. ventum* = čtvrtého dne (čtyři dni) potom, co se do Br. přišlo — po příchodu do Br.

quāndiū, lépe: *quam diū*, I. 17, 6. viz *quam*.

quāmōbrem (*quam ob rem*), proč, pro kterou příčinu, I. 50; relat. pročež, pro kterouž věc, I. 34.

quāmquām, con i. ačkoli, jakkoli; obyč. s ind. praes. n. imperf.

quāmvīs, a d v., vl. jak chceš, jakkoli; IV. 2, 5: *quāmvīs paucī*, jakkoli nečetně; i počtem sebe menším.

quāndō, a d v., kdy, někdy; III. 12, jestliže kdy.

quantopere, a d v. (*quantō opere*), jak velice, jak velmi.

quantus, *3*, interrog.: jak velký, IV. 34; mnoho-li, I. 40; — relat.: jak značný n. velký, mnoho-li, kolik, VI. 19. II. 11; — subst.: **quantum agrī**, jak mnoho, kolik; — adv.: pokud, IV. 17. VI. 34: **quantō** (abl.) oč, o co, C. II. 32; *quantō* — *tantō* = čím — tím, V. 45; — gen. **quantī**, zač, za kolik; C. III. 1.

quantusecumque, *3*, jakkoli veliký; C. mnoho-li koliv.

quantusvīs, *3*, jak velký chceš, mnoho-li chceš, sebe větší, V. 28.

quārē, a d v., relat.: pročež, čímž, pro kterouž přičinu, I. 13 a 33; — *interr.*: proč, čím, za kterou přičinou, I. 14 a 19.

quārtus, *a, um*, čtvrtý; *quārtus decimus*, čtrnáctý.

quasi, a d v., jakoby, jako kdyby skutečně, VII. 38, 7.

quattuor, čtyři.

quattuordecim, čtrnáct.

que, přísuvka (jež připíná se někdy i na předložky jednoslabičné: *in* a *dē*), slučující obyčejně pojmy sourodé: a, i, I. 8; druhdy však též vysvětluje, II. 25: *multis gravibusque* = četnými a to těžkými: IV. 10: a sice; V. 14, 4: až.

quemadmodum, a d v., kterak, jak, jako.

querimōnia, *ae, f.*, žaloba, stížnost, C. I. 85; od

queror, *3.*, *questus sum*, žalovati, toužiti nač n. naříkat, I. 39. VII. 1; stěžovati si z čeho, I. 20, 32.

qui, *ae, od, cūius*, relat., jenž, který, překládáme na počátku souvětí často náměstkou okazovací, spojenou po případě se spojkou přiměřenou, I. 1: za ton přičinou, proto; I. 15, 19, 28; — *interrog.*: který, jaký, I. 32; — *indēf.*: kterýs, jakýsi, I. 42. 46.

qui, abl. s koncovkou *loc.*: čím, kterak, C. II. 32.

quia, *con i.* proto že (o přičině skutečné) VIII. 23, 4.

quicquam viz *quisquam*.

quīncūnx, *cis, m.* (*quinquēuncia*), 1) pět dvanáctin assu;

2) obrazec 5 předmětů, jímž řídili se zejména stromy sázejíc se ** křížem, na kříž, VII. 73, 5.

quīdam, *3*, kterýsi, nějaký, subst. *quiddam* = cosi; VIII. 46: z některé části, částečně; plur. V. 42: někteří, několik.

quidem, a d v., 1) sice, o všem, -t (překlonné): — 2) I. 40: aspoň, jistě; — 3) I. 32: *nē* — *quidem* = ani.

quiēs, *etis, f.*, klid, odpočinek; VI. 27, 3: *quiētem capiunt*, odpočinku užívají, odpočívají.

quiētissimē, superl. a d v., velmi pokojně, velmi klidně, C. III. 46; od

quiētus, *3.* s comp. a superl. (*quiēscō*), pokojný, tichý, klidný, VII. 1, 6. C. I. 75.

quiñ, *coni.* (*qui nē*), 1) po záporných výrazech zvláště slovesa *dubitare* a p., že(ne...), aby ne..., jenž by ne...; I. 3, 6; 4, 4; 17, 4; V. 53, 5; 55, 1; — 2) s významem stupňov.: ba i, ano i, I. 17, 6: *quiñ etiam* (ve větě hlavní), IV. 2; 2, VII. 17, 4.

quiñam, *3*, který pak?, II. 30, 4; místo *uter*, V. 44, 2.

quiēcūnx, *cis, m.* (*quinquēuncia*), 1) pět dvanáctin assu; — 2) obrazec 5 předmětů, jímž řídili se zejména stromy sázejíc se ** křížem, na kříž, VII. 73, 5.

quīndecim, patnáct.

quīngentī, ae, a, pět set.
quīmī, ae, a, po pěti; gen.
quīnūm, VIII. 9, 3.

quīnqñāgintā, padesát.
quīnque, pět.

quīnqnerēmis, e, pětiveslový; subst. pětiveslovka = lod o 5 řadách lavic veslařských, C. III. 100, 111.

Quīntus, i, m., předejmí řím.; jeho zkratek Q. n. Qu.

quīntus, 3, pátý; *quīntus decimus*, 3, patnáctý.

quis, *quid*, *cūius*, interrog. kdo? co?; III. 24: (co za), jaké rozhodnutí učiní, proč se rozhodnou; VII. 36: mnoho-li (mysli) odvahy, I. 47. VI. 35: co, proč.

quis, *qua*, *quid*, *cūius*, indēf. někdo, něco, kýs, kdo, co; plur. VI. 32: kteří, nějací; VII. 38: je-li v nás odvahy něco, jen špetka odvahy.

quis-nam, *quid-nam*, kdo pak, co pak; VIII. 55, 2; C. III. 84.

quis-piam, *quae-piam*, *quod-piam*, (ně)kdo, (ně)co, (ně)-jaký; V. 35, 1; VI. 17, 5.

quis-quam, *quic-quam* (ze *quid-quam*), ve větách záporuňých a podmin. (ně)kdo, (ně)-co, jakýs; *nec quisquam*, I. 20, 2. aniž kdo, a nikdo; IV. 1, 10: *neque vestitūs quicquam* = ani šatu jakéhosi (nemají), ani jiného šatu; II. 17, 2.

quis-que, 3. *cūius-que*, 1) každý, všeliký; zvratná zájměna se předkládají, taktéž relativum: *suae quisque virtutis*,

quantam quisque, taktéž superlativy a číslovky řadové; — 2) při superl.: právě (ten); I. 45, 3: *antīquissimum quodque tempus*, má-li se právě (ta) nejstarší doba mítí na zřeteli; VI. 15, 2.

quis-quis, *quicquid* (místo obyčejnějšího *quid-quid*), kdo-koli, co-koli, buď kdo buď; II. 17, 4: *quicquid possunt*, seč jsou; VII. 46, 2: *quicquid circuitūs accēsserat*, cokoli obcházky přibylo.

quī-vīs, *quae-vīs*, *quod-vīs*, který chceš, kterýkolivěk, II. 31, 6; III. 13, 3; — subst. C. III. 73: *cūius svīs culpae tribūt*, komukolivěk (spíše) za vinu dátí.

quō, (abl. od *quī*), I. ad v.
1) relat.: kamž, II. 21; — 2) indēf.: někam, I. 48. II. 8: — 3) při comp. ve spojení s: *eō* = čím — tím, IV. 17. — II. coni. s konj. (= *ut eō*), aby tím..., I. 8, 2: *quō facilius* = aby tím snadněji (spíše); ve smyslu consecut. tak že tím... VIII. 48, 2; popírá důvod, IV. 2, 1: *quam quō desiderent*, nežli (proto) že by si přáli.

quoad, coni., 1) dokud, pokud, IV. 12. s ind. perf. a conj. imperf.; — 2) až by, dokud by ne... IV. 11. V. 17. s ind. perf. a konj. plqprf.

quod, I. spoj., že, protože, viz Kořínek §. 418—419; — II. ad v., (místo *quoad*), pokud; I. 35, 4: *quod commodō rei pūblicae facere posset*, po-

kud by s prospěchem obce posp. mohl učiniti; **quod si** = -li, jest-li že, -li tedy, I. 14. VII. 77; **quod nisi** = kdyby (tedy) ne — VII. 88; **quod ubi** = když tedy, III. 23, k těsnému sloučení.

quōnam, a d v., kam pak, C. I. 9.

quondam, a d v., kdysi, druhdy, VIII. 32.

quoniam, c o n i. (*quum iam*), když již, kdyžtě, poněvadž, VI. 11, 1. uvádí rozsáhlejší úvahu.

quoque, spoj. sluč. a stup., jež staví se za slovo, na kterém důraz spočívá: a, i, též, také.

quōque versus n. **quōquō versus**, a d v., kamkolivěk, na všechny strany, III. 23.

quot, i n d ē cl., kolik.

quotannīs, a d v., co rok, každoročně, každým rokem; IV. 1, 4.

quotidiānus, lépe **cotidiānus**, 3, každodenní, denní, obyčejný, I. 19, 3.

quotidiē, lépe **cotidiē**, a d v., denně, každodenně, co den.

quotiēs, n. **quotiēns**, interrog.: kolikrát, jak často, I. 43, C. III. 72; — relat.: V. 34, 2.

quotiēscumque, a d v., kolikrátkoli, C. I. 7.

R.

Rādix, *īcis*, f., kořen; přenes.: pata, I. 38, 5.

rādō, 3., *sī*, *sum*, škrábat, strouhati; V. 14, 3: holiti.

raeda, *ae*, též **rēda**, *ae*, f. (slovo gallské), vůz o čtyřech kolech, čtyrkolka, I. 51, 2; VI. 30, 2.

rāmus, *i*, m., snět, haluz; plur.: výběžky parohův, VI. 26, 2.

rapiditās, *atis*, f., prudkost, proud, IV. 17, 2, C. I. 62; od

rapidus, 3, prudký, úchvatný; C. I. 50.

rapīna, *ae*, f. (*rapiō*), lup, loupež, plur. kořist, I. 15, 4.

raptim, a d v. (*rapiō*), chvatem, úchvatné; C. I. 5.

rārus, 3, roztroušen, osamotnělý, jednotlivec, V. 9, 16; — řídký, nečetný, málo, III. 12, 5.

ratiō, *ōnis*, f. (*reor*), 1) počítání, počet, seznam, I. 29. VII. 71; účet, VI. 19: účet věsti, účtovati, počítati; V. 30: vyžadovati na kom účtu, pohnati jej k odpovídání; — 2) záměr, úmysl, VI. 32. VII. 24; opatření, zařízení, pravidlo, II. 19, 22. VI. 11; způsob, rád, mřra, III. 14. V. 1, 16, VII. 6; — 3) zření, zřetel, ohled, V. 27. VII. 1, 71; VII. 75: *r. habere* = péče mřti, obstarávati; — 4) rozvaha, opatrnost, I. 40; rozumný důvod, I.

28. II. 10; povaha, znalost, VII. 1, 6.
padnouti, udeřiti, stihnouti,
IV. 1, 6.

ratis, *is*, f., svor, prám, lod'; VII. 35, 6.

Rauricī, *ōrum*, též **Rauracī**, m., I. 5, 29. VI. 25. VII. 75. nár. keltský na severozáp. pomezí Helvetanův, jenž od Tulingův a Latovikův oddělen byl Rýnem; čelná jich města byla: *Augusta Rauricōrum* nyní Augst, *Basilia* nyní Basel, Basilej, a později též *Mōns Brixiacus* = Breisach.

Ravenna, *ae*, f., C. I. 5, přístavné město v Gallii Předalp. u moře Adriatského.

rebelliō, *ōnis*, f., obnovení války přemoženými, odboj, vzpoura, III. 10, 2; IV. 30, 2. zbouríce se.

Rebilus, *i*, m. přijmí řím. *Caninius R.*; C. II. 24.

recēdō, *3.*, *cēssi*, *cēssum*, 1) ustoupiti, V. 43; — 2) vzdáti se čeho, VII. 40.

recēns, *entis*, 1) čerstvý, nový, I. 14, 31; — 2) svěží, neumrlen, VII. 9, 22, 25, 48; C. III. 94.

recēnseō, *2.*, *suī*, *sum*, pron. přehlížeti, VIII. 76, 3.

receptāculum, *i*, n. (*recipiō*), schránka; útulek, útočiště, skrýše, VII. 14, 4; C. II. 8.

receptus, *ūs*, m. (*recipiō*), 1) ústup, IV. 33; — 2) útočiště, VI. 9, 2.

recēssus, *ūs*, m. (*recēdō*), ustoupení, ústup; V. 43, 5.

recidō, *3.*, *cidī* (*cadō*), zpět

VII. 1, 4.

reciperō, *1.*, viz *recuperō*.

recipiō, *3.*, *cēpi*, *ceptum* (*capiō*), vzítí zpět, stáhnouti zpět, odvolati, VII. 12, 6; *sē*, uchýliti se, III. 8; zpět vzítí, opět se uvázati več, VI. 8. a 29. VII. 90; — 2) přenes.: zotaviti se, *r. sē ex fuga*, IV. 27, 1; 34, 1. — 3) ujati něco, zmocnit se čeho, osaditi, VII. 13; — 4) přijimati, zachycovati, nechatati na se metati, V. 35; — přijati (k sobě), dopřati útulku, VI. 35; přijati na milost, v ochranu, IV. 22; — 5) jímati, místo dáti, dbát čeho, znáti, VII. 26, 4; — 6) převzítí, zabezpečiti komu co, C. III. 17.

recitō, *1.*, předčitat, V. 48, 9.

reclīmō, *1.*, zpět se položiti, opríti se, VI. 27, 5: *sē*.

reconciliō, *1.*, opět smířiti, napraviti, nahraditi, C. II. 15.

reconditus, *3.*, (*recondō*), uschován, odstraněn; subst. *recondita templi* = úkryty, tajnice, C. III. 105.

recordor, *1.*, rozpomenouti se, na mysl si uvésti, opětně uvážiti, C. III. 72.

recreō, *1.*, znova stvořiti, opět nových sil dodati, zotaviti; dodati mysl, posilniti, povznéstí, C. III. 74.

rēctē, a d. v., právě, dobře, naležité, VII. 80: řádný čin; — po právu, s právem, právně, VII. 6, C. I. 74; od

rēctus, 3., (*regō*), přímý, rovný, VI. 25; 2: *rēcta flūmina* *nis D. regiōne* = přímým směrem řeky D., t. j. rovnoběžně s řekou D.

recuperō, 1., opět nabytí n. dosíci čeho, VII. 1, 8.

recurrō, 3., *currī, cursum*, zpět běžet i. n. spěchat; vrátilti se, C. I. 85.

recūsatiō, *ōnis*, f., zdrahní, zpěcování se, odpor, VIII. Praef.; — od

recūsō, 1. (*causa*), zpěcovati se, odepřiti, I. 44; odpor položiti u. klásti, ohraditi se, V. 6.

rēda, *ae*, viz *raeda*.

reddō, 3., *didī, ditum*, 1) zpět dátí, vrátilti, I. 35, 36; — 2) za něco dátí, vděk učiniti, zavděčiti se, VII. 90; — 3) učiniti kým u. čím, II. 5; — 4) cosi (svěřeného) odevzdati, doručiti, *litteras*; — 5) právo konati, právem přisluhovati, VI. 13: vyšetřovati, soud naříditli, C. II. 18.

redeō, *ire, ī, itum*, 1) zpět jíti, vraceti se, IV. 12; smířiti se, C.; přecházeti, tratitise, II. 8; spokojiti n. uskromnití se, V. 48; — 2) přejítí na..., dostati se komu, VI. 11; — 3) sáhnouti k čemu, chopiti se čeho, *ad gladium*, C. III. 93.

redigō, 3., *egī, actum (agō)*, 1) zpět huáti, navrátilti, C.; — 2) přivéstí, připraviti, II. 34. V. 29; II. 14: porobiti, zotročiti; — 3) proměnití, učiniti čím, I. 45. II. 27. IV. 3; —

při číselných pojmech: přivéstí až na..., snížiti, II. 28, 2.

redimō, 3., *ēmī, emptum* (*emō*), zakoupiti, odkoupiti; I. 18: mítí najaty.

redintegrō, 1., zase ve dobrý stav uvésti, obnoviti, I. 25; občerstviti, osvěžiti, II. 25. VII. 25.

reditiō, *ōnis*, f. (*redeō*), návrat, I. 5, 3. = **reditus**, *ūs*, VI. 29, 2.

Rēdonēs, *um, m.* (*Rennes*), nár. keltský v severozáp. Gallii kelt, jenž čítán byl k *cīv. Aremericae*, II. 34. VII. 75.

redūcō, 3., *ūxī, uctum*, 1) zpět vésti u. dopraviti, I. 28, 53; — 2) dovnitř vtáhnouti n. přitáhnouti, VII. 22; — VII. 24: zpět šinouti n. postrkovati, dopraviti; VII. 72: zpět pošinouti, položiti, provéstí v zad.

referō, *ferre, tulī, lātum*, 1) zpět nésti, n. dopraviti, V. 58; I. 25: nazpět se bráti n. ubírat, IV. 25; IV. 28: zanéstí, zahnati; I. 29. VII. 88: zpět přinéstí, s sebou vzítí (nalezené); — přinéstí, prokázati, VI. 28; — 2) ústně n. písemně zpět přinéstí, s čím přijíti, ohlášiti, I. 35, 47; — 3) v odměnu přinéstí, odměnití se (skutkem), I. 35; donéstí, dopraviti, VII. 71; — 4) přijati, obdržeti, díkem zavázán býti, děkovati z čeho, VIII. 38. C. III. 57.

refertus, 3 (*referciō*), naplněn, plničký, C. II. 11.

reficiō, 3., *fecī, fectum (fa-*

*ciō), 1) opět udělati, znova zřídit, VII. 35, 58; opraviti, IV. 29; doplniti, *cōpiās*, C.; — 2) přáti oddechu, nechati se zotaviti, VII. 32; okráti, zotaviti se III. 5.*

reformidō, 1., hroziti n. báti se, C. I. 32.

refringō, 3., *frēgī, frāctum (frangō)*, 1) vylomiti, vypáčiti, II. 33; — 2) přenes.: překonati, VII. 56, 4.

refugiō, 3., *fūgī, fugitum*, utskati zpět, ustupovati, *ex caede*, VIII. 36. a C. III. 24; utéci, odkliditi se, uprchnouti, VII. 31. C. II. 23 a 34.

Rēgīnus, *ī, m.* řím. přijmí, *Antistius a Minucius R.*

regiō, *ōnis*, f. (*regō*), 1) směr, čára, VII. 45: dáti se (tím) směrem; VI. 25: přímo směrem řeky, s řekou rovnoběžně; VII. 25, 35: přímo naproti = *ē regiōne*; — 2) strana, krajina, okršlek, I. 44. II. 4. V. 19. VII. 13.

rēgius, 3, (*rēx*), královský, VII. 32. C. III. 104; subst.: **rēgia** (*domus*), hrad n. palác královský, C. III. 112.

rēgnō, 1. kralovati, vládnouti, V. 25, 3.

rēgnūm, *ī, n.*, 1) království, říše, V. 26, 38; C. III. 106. — 2) královská vláda n. moc, samovláda, kralování I. 2, 18; král. důstojnost, V. 54. VII. 4, 1.

regō, 3., *ēxī, ēctum*, 1) řídit, vésti, III. 13; — 2) přenes.: vésti, řídit, VI. 17. C. III. 57.

regredior, 3., *ḡressus sum (gradior)*, zpět kráčeti, ubíratise, jiti, V. 44, 6.

rēgula, *ac, f.*, pravidlo (dřevné), lat, tyč, C. II. 10.

rēiciō, 3., *iēcī, iectum (iaciō)*, 1) vrci nazpět, I. 46; odraziti, I. 24. II. 33; o lodích: nazpět býti zahnán n. vržen, V. 5, 23; zahoditi, odvrci, I. 52; — 2) přenes.: odervati, odtrhnouti, V. 30, 5; C. III. 17. odkazovati.

rēlanguēscō, 3., *guī*, umlévat, ochabovati, slábnouti, II. 15, 4.

rēlēgō, 1., odeslati pryč, vykázati, vyhostiti, V. 30, 3.

religiō, *ōnis*, f., 1) šetrnost, svědomitost; bázeň Boží, bohabojuost, svědomí, V. 6. C. I. 11; — 2) ve smyslu špatném: pověra, pověrčivost, VI. 37; — plur. obyčejně: 3) obřady náboženské, bohoslužba, VI. 13, 16.

religō, 1., uvázati, připevni, C. II. 9; zadřzeti, C. II. 6.

relinquoō, 3., *līquī, lictum*, 1) zauechati, zůstaviti, V. 47. III. 3. VII. 66, opustiti, III. 4. IV. 15, 1; — 2) nechati mimo sebe n. stranou zůstaviti, V. 8, 2: Brit. v levo za sebou (= zůstavenou); nechati čeho, C. III. 102; *equīs relic-tis*, VII. 70; nechati n. zůstaviti neobsazeno místo, V. 44. VII. 25; — 3) při hrdle zůstaviti n. na živu, živiti, III. 19; — sobě zůstaviti, ponechati si, VII. 34; — 4) po-

nechatí, nezastaviti, VII. 41, 70; pass. zbývati, I. 9; — 5) přenes. ponehati, zůstaviti koho při čem, VII. 77; VII. 42: nechatí si času; V. 35: *locum* = příležitost skýtati, poskytnouti. — Odtud

reliquiae, *ārum*, f., ostatek, zbytky, C. III. 21.

reliquus, 3, (*relinquō*), 1) zbylý, ostatní; I. 11: nic nezbývá, II. 26: nezůstavili si ničeho, neobmeškali ničeho co do rychlosti, t. j. učinili seč byli; — o čase: zbývající, příští, I. 20; — 2) další, IV. 15, 2; jiný, VI. 32, 5.

remaneō, 2., *mānsī*, *mānsum*, zpět zůstat, zbýti, VII. 35.

rēmex, *īgis*, m., veslař; od **rēmigō**, 1. (*rēmus-agō*), veslovati, V. 8, 4.

Rēmī, *ōrum*, m., II. 3, 5, 6, 7. V. 54. VI. 4, 12, státečný nár. v Belgiu na Axoně, v jehož područí slušeli též *Carnūtes* Sequanou od něho oddělení; hl. město *Dūrocor-torum*, pozdější to *Rēmī*, nyní *Reims*.

remigrō, 1., zpět se ubíratí n. stěhovati, IV. 4, 6.

reminiscor, 3, rozpome-nouti se, vzpomenouti si, I. 13, 4: *incommōdi*.

remissus, 3, ochablý, mnlý, malátný, C. I. 21. II. 14. mfrný, V. 12. 6. od

remittō, 3, *mīslī*, *mīssum*, 1) zpět poslati, I. 43; o střelách n. zbroji útočné: na vzájem metati n. házeti, II. 27,

vrátiti, VII. 20; na vzájem poslati, odepsati, V. 47; — 2) popustiti, povoliti (coži napjatého), přenes. nenapínati tak, umenšiti čeho, V. 49. III. 17; zanedbávati, VI. 14; sleviti, prominouti, I. 44; — pass.: povoliti, ochábnouti, popustiti, II. 15, nepřech. C. III. 26, vítr se tiší, mírni.

remollēscō, 3., změknouti, rozmazlit n. zhejčkati se, IV. 2, 6.

removeō, 2., *mōvī*, *mōtum*, zpět hýbatí čím, odkliditi, od-praviti, odstraniti, I. 19. V. 16; — part. **remōtus**, 3, 1) odstraněn, odlehly, VII. 1; — 2) přenes. dalek čeho, prost, VIII. 8.

remūleum, ī, n., táhlo, vla-čák, C. II. 23: loď tállem od-vléci.

remūneror, 1., obdařiti, odměnit, pouze I. 44, 13.

rēmus, ī, m., veslo, III. 14, 6.

rēnō, *ōnis*, m. (slovo gall-ské) kožešina, kožíšek, pláštík kožešinový; VI. 21, 5.

renumerō, 1., vypočítati, C. III. 53.

renūntiō, 1., 1) zvěstovati zpět, I. 21, 22; ohlášiti, zpravi, IV. 21; — 2) prohlásiti, provolati (zvoleným), VII. 33.

reor, 2., *ratus sum*, mysliti, domýšleti se; part. **ratus**, 3, zamýšlen, vypočítán; C. I. 17: *prō ratā parte* = dle poměru (určitého).

repellō, 3., *reppulī*, *repul-sum*, 1) odraziti, odehnati, za-

hnati, I. 8; odpuditi, odvráti, C. I. 79; — 2) přenes. odražen, zbaven, V. 42, 1.

repente, VI. 12, 8; **repen-tīō**, II. 33, 2, adv. náhle, nenadále, od

repentīnus, 3, náhlý, nenadály, netušený, V. 26, 1. a 28, 1; III. 3, 2: *periculum*.

reperiō, 4., *repperī*, *reper-tum*, 1) zase najít; vůbec nalézti, V. 12, vyhledati, objeviti, III. 15; shledati, I. 29; — 2) dojít čeho, I. 53, 2: *sibi salūtem*; dověděti se, shledati, slyšeti, I. 50, V. 13. C. III. 105; vymysliti, vynalézti, VI. 13, C. III. 50.

repetō, 3, *petīvī* (a *petīū*), *petītum*, 1) opět žádati, vyžádati si, V. 49: žádati zpět, I. 31; — 2) stíhati koho trestem, domáhati se na něm pokuty, trestati ho, I. 30; — C. III. 105: když opět na mysl (paměť) se uvedly a sečetly...

repleō, 2., *ēvī*, *ētum*, znova naplniti; zásobiti, hojně opatrati, VII. 56, 5: *exercitum frūmentō*.

repōnō, 3., *posuī*, *positum*, 1) odložiti, položiti stranou, *arma*; — 2) *spem rep.* skládati naději v čem, C. II. 41.

reportō, 1., zpět nésti n. dopraviti, C. II. 43; V. 23, 2: *exercitum*.

repōscō, 3., vyžádati si, vymáhati, V. 30, 2: *ratiōnem*.

repraesentō, 1., zpřítomnit, ihned před se vzít, urychliti, I. 40, 14.

reprehendō, 3., *endī*, *ēn-*

sum, [1) uchopením zadržeti, *nāvēs*;] — 2) dotfrati na koho, kárati, neschvalovati, I. 20, 6; C. III. 51.

reprimō, 3., *pressī*, *pres-sum* (*premō*), 1) tisknouti zpět, zatlačiti, VII. 8; — 2) umírniuti, zaraziti, III. 14, 1: *fugam*.

repudiō, 1., 1) odstrčiti, zapuditi, pohrdati, I. 40; — 2) odčiniti, odmítnouti, C. II. 32: *dūces*.

repūgnō, 1., 1) odpor činíti, hájiti se, VII. 42; — 2) přečiti n. neshodovati se, I. 19, 2: *hīs rēbus*.

repulsa, *ae*, f. (*repellō*), odmrštění někoho, jenž o něco se uchází, odmítnutí, VIII. 50: propadení, marné ucházení se; C. I. 4.

requiēseō, 3., *quiēvī*, *quiē-tum*, odpočívati, zotaviti se, C. III. 98.

reqnīrō, 3., *sūvī*, *sūtum* (*quaerō*), 1) opět hledati, vyhledávati, postrádati, VII. 63; — 2) vyžadovati, domáhati se, VI. 34; — 3) poptávati se, pátrati, C.

rēs, *eī*, f. (*reor*), 1) předmět, o němž je řeč, I. 9. II. 17. III. 12. IV. 2; o I. 29: „věc (t. desk) obsahu“ viz pozn. vyd. — opisuje náměst. n. adi. I. 4, 33, a j.; — 2) událost, I. 19. IV. 13, zvláště válečný čin, II. 4. V. 38; — 3) okolnost, poměr, V. 8. VII. 35, plur.: poměry, osud; *r. adversae* = neštěstí, nehody, I. 14: štěstí, I. 9, 18: novoty, převraty; —

4) záležitosť, věc pospolitá n. obecná, obec, stát, I. 20, 33, 34 (blaho) 35. IV. 16; — *r. militaris* = vojenství; *r. nau-tica* = námořnictví, plavecký; *r. frumentaria* = zásobuictví, obilnictví; *r. pecunaria* = peněžuictví, peníze; *r. dīvīnae* = bohoslužba, obřady; *rēs* = statky, juiení; *r. gestae* = události, dějiny, VIII. praef. — 5) jednání, prospěch; *cum hīs mīhi rēs est* = s těmi jest mi činiti; *et rē videtur* = uezdá se býti od věci, zdá se býti s prospěchem n. prospěšno.

resarcio, 4., *sarsi*, *sartum*, vyspraviti, nahraditi, VI. 1, 3 : *dētrimentum*.

reſcindō, 3., *scidi*, *scis-sum*, strlinouti, sboriti, I. 7. VII. 86.

reſcīſco, 3., *scīū* a *scīvī*, *scitum*, doveděti se, býti zpraveni, I. 28, 1.

reſcribō, 3., *psī*, *ptum*, odespati; přepsati koho ze seznamu na příklad pěchoty mezi jezdce t. j. povýšiti do stavu rytířského; v žertovném dvojsmyslu, I. 42, 6: *ad equum*.

reſervō, 1., 1) v záloze chovati, zachovati, V. 34; — odložiti, nechat si, III. 3, 4: *cōſilium*.

reſideō, 2., *sēdī*, *sēſſum* (*sedeō*), zaseděti si, pozůstatni, VII. 77, 4, 4. *in cōſiliō memo-ria virtūtis*, trvati.

reſidō, 3., *sēdī*, *sēſſum*, zasednouti si, usaditi se; přenes. ukojiti n. upokojiti se, VII. 64, 7: *mentes ē bellō*.

reſistō, 3., *ſtītī*, *ſtītum*, 1) zastaviti se, stanouti, V. 11. VII. 35; — 2) postaviti se v odpor, odpírati, vzepříti, zprotiviti se, I. 25. II. 22; — *minimē resistēns*, III. 19, 6. nejméně odporu schopen, vystrvalý.

reſipcio, 3., *extī*, *extum*, 1) ohlednouti se, pohlížeti na . . ., II. 24; — 2) přenes. ohlížeti se, hleděti, zřetel mít, VII. 77; VIII. 27: mít na zřeteli.

reſpondeō, 2., *ondī*, *onſum*, odpovídati; I. 44. — odtud

reſpōnſum, *ī*, n., odpověď; V. 38.

reſpūblīca, *reipūblīcae*, f., obec pospolitá, stát.

reſpuō, 3., *uit*, *uitum*, odplivnouti; — odlnítnouti, zavrci, I. 42, 2: *condiciōnem*.

reſtagnō, 1., bahnitи se, bařiněti, C. II. 24: *locus*, jest rozbaňeno n. zatopeno.

reſtinguō, 3., *inxī*, *inctum*, zhasiti, uhasiti, VIII. 42.

reſtituō, 3., *uit*, *uitum* (*sta-tuō*), 1) zase postaviti, opět vystaviti, I. 28, 3: *oppida*; — 2) zase opatřiti, V. 25, 2: vrátiliti; — uazpět dopraviti, opět postaviti n. dosaditi, I. 18, 8; — 3) obnoviti, ve předešlý (dobrý) stav zase uvéstí, napraviti, *proelium*, I. 53, 1.

retineō, 3., *inuī*, *entum* (*teneō*), 1) zadržeti, I. 18, 2; podržeti, II. 32, 33; — 2) zadržeti, udržeti, zdržeti, C. II. 13: *mīlites*, III. 92. (od boje); — zadržeti násilně = zajati, zatkuouti, III. 8, 2 a 3: *iz-*

gātōs, III. 10, 2: *equites*; — 3) přenes. zachovati si, II. 21, 2: *memoriam*; udržeti si, *a-micōs*.

retorqueō, 2., *torsi*, *tortum*, zpět otáčeti, zahýbat, obraceti se, C. I. 69: *āgmen*.

retrahō, 3., *āxī*, *āctum*, vléci nazpět, dopraviti n. přinést zpět, V. 7, 6: *aliquem*.

revellō, 3., *velli*, *vulsum*, odervati, urvat, I. 52; vyrvati, vytrhnouti, VII. 73, 3: *stī-pitēs*.

revincō, 4., *nxti*, *nectum*, uvázati, přivázati, upevniti, III. 13, 5: *ancorās*.

revocō, 1., 1) povolati zpět, odvolati, V. 7, 11; — 2) zdrožovati, odváděti, III. 17, 4: *ho-minēs ab agricultūrā*.

rēx, *rēgis*, m., král, I. 35, 2.

Rhēnus, ī, m., I. 1. a j., řeka Rýn, již Caesar s vojskem přešel 2krát (dle IV. 17. u Neuwieda, dle VI. 9. u Andronacha).

Rhodanus, ī, m., I. 1, 2 a j. řeka Rhona n. Rhodan (Rhône).

Rhodius, 3, z ostrova Rhodu, rhodský; — od

Rhodus, ī, f., ostrov Rhodos při jihozáp. pobřeží Malé Asie, C. III. 102.

rīpa, ae, f., břeh (řeky), I. 38, 5; plur. často: pobřeží, poříčí; C. III. 37.

rīvus, ī, m., potok, V. 48.

rōbur, *oris*, n., 1) dříví jaderné zvláště dubové, III. 13; — 2) přenes.: jádro vojska, C. III. 87.

rogātiō, *ōnis*, f., potaz, dotaz (k lidu v Římě); návrh zákona, C. III. 1. r. *ferre* = učiniti návrh, navrhnuti; od

rogō, 1., 1) tázati n. ptati se; — VI. 1, 2: r. *sacrāmentō*, vzít pod přísahu vojenskou. — 2) prositi, žádati, I. 7, 11. V. 36.

Rōma, ae, f., město Řím; — odtud

Rōmānus, 3, římský, ze Říma pocházející; *Rōmānī*, *ōrum*, Římané.

rōs, *rōris*, m., rosa; C. III. 15.

Rōscius, ī, m., *L. Rōscius*, legat Caesarův, V. 53, 6; r. 49. př. Kr. praetor; C. I. 10.

rōstrum, ī, n. (*rōdō*), zobák n. zoban ptačí; — 1) lodní nos n. pysk, silný to hrot železný n. měděný na proražení korábů nepřátelských, III. 13, 14; — 2) plur. řečniště na foru řím. lodními nosy ozdobené, C. III. 21.

rota, ae, f., kolo u vozu.

Rubrius, ī, m., *L. Rub.* senator, Pompejovec.

rubus, ī, m., ostružina, II. 17, 4.

Rūfus, ī, m., řím. příjmení; viz *Minucius*, *Pompēius*, *Sulpicius*, *Vibullius*.

ruīna, ae, f. (*ruō*), pád, spadení, sborení, záhuba, C. II. 11.

rūmor, *ōris*, m., šepťání, hlas, pověst, zvěst, II. 1. VII. 59.

rūpēs, is, f., skála, úskalí, skalisko, II. 29. C. I. 70.

rūrsus (*rūrsuム*), z *re-vor-sus*, a d.v., 1) znova, opět, zase, I. 25, II. 24; — 2) proti tomu, na vzájem, III. 12. V. 44. VII. 47, 88.

rūs, *ūris*, n., krajina jakožto protiva města, venkov, VIII. 3, 1: *r. colentes* = vzdělava-telé polí, venkované.

Būtēnī, *ōrum*, m., I. 45.

VII. 5, 7, 64, 75, nár. usedlý v Cevennách na pomezí Pro-vincie se hl. měs. *Segodūnum* též *Segedūnum*, později *Civi-tas Rūtēnōrum*, nyní *Rhodez*.

Rutēlias, *ī*, m., *R. Lupus*, praetor, Pompejovec; — C.

Rutilus, *ī*, m., řím. příjmi, viz *Semprōnius*.

S.

S., zkratka jm. *Sextus*.

Sabīnus, *ī*, m., řím. příjmi, viz *Titurius*.

Sabis, *is*, II. 16, 18, řeka ve střed. Belgiu, přítok řeky Mosy se strany levé, pozdější *Sambra*, nynější *Sambre*.

Saburra, *ae*, m., vojevůdce numidského krále Juby; C. II. 38. a 40.

sacerdōs, *ōtis*, m., kněz, VII. 33, 3. — Odtud

sacerdōtium, *ī*, n., důstoj-nost kučeská, kněžství, VIII. 50. C. III. 82.

sacrāmentum, *ī*, n. (*sacrō*), závazek posvátný, přísaha služebná n. vojenská, VI. 1, 2; s. *dīcere* = přísahu skládati; C. I. 23, 86.

sacrificium, *ī*, n. (*sacrūm-faciū*), posvátný úkon, oběť; VI. 13, 4: s. *prōcūrāre*, 6: *sacrificiūs interdīcere* = vylou-čiti od oběti.

saepe, a d.v. často, zhusta, V. 7, 8; comp. *saepius*, I. 8, 4; superl. *saepissime*, C.

saepe numerō, a d.v., za-časté, často, častokráte, I. 33. I. 40, 7; VII. 62, 2.

saepēs, *is* (*sēpēs*), f., ohra-da, plot, týn, II. 17. IV. 22.

saeviō, *ī*, zuřiti, burácti, III. 13.

sagitta, *ae*, f., šíp; *sagittās conicere* = metati šípy; — odtud

sagittarius, *ī*, m. (*sagitta*), lukostřelec, lučištník; VII. 31, 4.

sagulum, *ī*, n., pláštík vo-jenský, V. 42, 3; — od

sagum, *ī*, n. (houněný krát-ký) plášt vojenský, krzno; C. I. 75.

salīnae, *ārum*, f. (od *sal-* sc. *fodīnae*), solné doly, solny, solnice; C. II. 37.

Sallyēs, *um*, m., C. I. 35, nár. ligurský v Provincii se-verní od Massilie, též *Salluvii* zvaný.

Salōnae, *ārum* (-na, ae), f., Solina, důležité město pří-stavní na pobřeží dalmat. při-

zátoce salonské, blíže nyn. Splitu; C. III. 9.

saltem, ad v., aspoň, ale-
spoň, při nejménším; C. I. 6.

saltus, *ūs*, m., lesnatá hor-
natina, hvozd, úval lesní; VII.
19. C. I. 37.

salūber, *bris*, *bre*, zdravý,
ke zdraví sloužící, C. III. 2;
odtud

salūbritas, *ātis*, f., zdra-
vost, zdravota, VIII. 52.

salum, *i*, n., vlnění moř-
ské (a jím způsobené) kolís-
ání a zmítání korábu; C. III.
28.

salūs, *ūtis*, f., 1) neporuše-
nost, zdraví, zdar, blaho, do-
bro, I. 31. II. 5; — 2) zá-
chraua, bezpečí, spása, pomoc,
V. 44, 48. VII. 9, 66, 5: *suae
salūti cōsulere*, své záchrany
dhátí; III. 15, 2: *fugā salū-
tem petere contendērunt*, útě-
kem spasiti se usilovali (hle-
děli); *dēspērata salūte* = vzda-
vše se naděje, vidouce ne-
zbytí.

salūto, 1., pozdraviti, uví-
tati; C. III. 71.

salvus, 3, zdravý, neporu-
šen, C. I. 72: *quibus salvīs
atque incolumībus rem obtinē-
re malebat*, s jichž zachováním
a ušetřením věc provésti (t. j.
zvítěziti) raději si přál = bez
jichž pohromy a újmy atd.

Samarobrīva, *ae*, f., V.
24, 47. hl. měs. Ambiánů na
řece Samare v Belgii, po-
zději Ambiání zvané, nyní
Amiens.

sanciō, 4., *nxi*, *nctum*; po-

svátným stanoviti, posvětiti,
VI. 20, 1; přísežně zavázati,
přisahou ustanoviti, I. 30, 5;
odtud

sanctus, 3, posvátný, sva-
tý, nedotknutelný, VI. 23, 9;
VII. 66, 7. superl.

sanguīs, *inis*, m., krev;
VII. 20, 12: *sine vestrō san-
guine*, beze (prolití) své krve.

sānitās, *ātis*, f. (*sānus*),
zdravost, zdravota; se vztahem
na ducha: (zdravý) rozum, roz-
vážlivost, I. 42, 2: zmoudřeti.

sānō, 1. uzdraviti, hojiti;
přenes. napraviti, nahraditi,
VII. 29, 5: *incommodum com-
modis mātōribus*; — VIII. 38:
animōs, upokojiti.

Santonī, *ōrum*, I. 11. III.
11. VII. 75, nebo **Santonēs**,
um, m. I. 10, národ keltsky
v Aquitanii při ústí Garumny;
čelué jich město bylo *Medio-
lanum* = *Mediolānum*, po-
zději *Santones* nyní *Saintes*.

sānus, 3, zdravý; o duchu:
rozumný, rozvážný, V. 7, 7:
jako rozumný jednatí.

sapiō, 3., *ū*, chutnatí, míti
chuť; přenes.: míti rozum, V.
30, 2: zmoudřeti.

sarcina, *ae*, f. (*sarcio*), u-
zlík, ranec, plur. zavazadla,
náklad, břemení, jež řím. vo-
ják na pochodě sám si nosil,
(zbraň, obilí na 14 dní, koly,
lopata, pila, sekera, celkem
asi 30 kg.) I. 24. II. 17. VII.
18, C. III. 76; odtud

sarcinārius, 3, břemenní,
soumarský, C. I. 81.

sarcio, 4., *sarsi*, *sartum*,

zpraviti, napraviti, nahraditi, VI. 1, 3; C. III. 67, 73.

Sardinia, *ae*, f., ostrov v moři Tyrrhenském; C. I. 30. a násl., III. 10.

sarmētum, *i*, klest, chrastí, proutí, větvoví, III. 18, 8.

satis, a d v., dosti, dostačeně, s důstatek, I. 19, 43; *s. esse* = dostačiti, I. 51, 1; *s. hab.* = spokojiti se, I. 15, 4.

satis-faciō, *3., fēcī, factum*, 1) dosti činiti, V. 27; uspokojiti, vyhověti, I. 14; — 2) ospravedlniti, omluviti se, I. 41, 3: *Caesari*; odtud

satisfactiō, *ōnis*, f., dosti učinění; ospravedlnění, I. 41, 4: *accipere*.

Saturniūs, *i*, m., *L. Apuleius Sat.*, tribun lidu r. 100. př. Kr.; C.

saucius, *3*, raněn, poraněn; V. 36, C. III. 75.

saxum, *i*, n., kámen (veliký), balvan, II. 29, 3; VII. 22, 5.

scāla, *ae*, f., obyč. plur. (*scandō*), stupně, řebřík; VII. 81. C. I. 28. III. 63.

Scaldis, *is*, m., VI. 33, řeka v Belgiu, nyní Šelda, (jež však neústí do Mosy).

scandula, *ae*, f., šindel, VIII. 42.

scapha, *ae*, f., člun, kočábka, lodička, IV. 26.

scelerātus, *3*, hanebný, neschlechetný, VI. 34; subst. VI. 13: zlosyn, hanebník. — Od

scelus, *eris*, n., zločin, hanebnost, pych; VI. 20, 2.

scienter, a d v., dovedně, uměle, obratně, zručně, VII. 22, C. I. 55; comp. *scientius*, VII. 22, 2.

scientia, *ae*, f. (*sciēns*), vědění, znalost, dovednost, rozumění, I. 47. III. 8, 23. VIII. 1.

scindō, *3*, *scidī, scissum*, roztrhnouti, rozedrati; vytrhati, přervati, III. 5. V. 51.

sciō, *4.*, věděti s acc. c. inf. nebo otázkou nepř.

Scipiō, *ōnis*, m., *Caecilius Mettelus Pius Sc.*, tchán Pompejův, konsul r. 52. př. Kr., prokonsul v Syrii; C.

scopulus, *i*, m., skalisko, úskalí, bradlo; C. III. 27: *pars ad scopulōs allīsa*, část na úskalí vražena byvší ...

scorpiō, *ōnis*, m., štír; VII. 25: stroj na metání pádných šípův, stroj metací, kuše; viz tab. II. 2.

scribō, *3., īpsī, īptum*, psati; C. III. 108: zapsati, označiti, určiti; odtud

Scribōnius, *i*, m., *Libo*, Pompejův admirál t. j. velitel lodstva; C.

seriptor, *ōris*, m., spisovatel, skladatel; VIII. Praef.

seriptum, *i*, n., písmo, spis, VIII. Praef.

serobis, *is*, c., jáma, důl.

scūtatus, *3*, velkým štítem (*scūtum*) opatřen, s velkým štítem, C. I. 39.

scutula, *ae*, f., válec, C. III. 40.

scūtum, *i*, n., velký štít řím. pěchoty celé tělo kryjící

s tvarem obdélníku po délce prohnutého, ze dřeva, potažen však koží, uprostřed se želez. vypuklinou (*umbō*), V. 43. C. II. 35. Tab. I. 7.

sēcēssiō, ūnis, f. (*sēcēdō*), ustoupení stranou; — odloučení se, roztržka (rázu politického); C. I. 7.

secius, comp. k: *secus*.

sēclūdō, 3., st, sum (*claudō*), zavřít o samotě, oddělit, odloučiti, C. I. 55. III. 69, 97.

secō, 1., cui, ctum, sekati, žati; jenom VII. 14, 4.

sēcrētō, a.d.v. (*sē-cernō*), stranou, soukromí, mezi 4 očima; I. 18, 2: *quaerere*.

sectiō, ūnis, f., sekání; 1) rozkouskování, rozčástkování kořisti válečné ku prodeji; — 2) kořisť na prodej, II. 33, 6: kořist města prodati celkem.

sector, 1. (*sequor*), horlivě následovati; dychtiti, bažiti, jít po čem, jen VI. 35, 8.

sectūra, ae, f. (*secō*), řez, zárez; lomy, doly, báně, III. 21, 3. někteří čtona místo tom: *strūctūrae*.

secundum, prae p. s acc.
1) o směru: podél, podle (*sequor*), II. 18, 3: *s. flūmen*; — 2) o postupu v řadě bud místní neb časové: po, vedle, mimo: I. 33, 2: *s. ea*, po těch všezech, mimo to; — 3) o způsobě (shodě): dle, po, IV. 17, 4: *s. nātūram flūminis*.

secundus, 3. (*sequor*), hned po kom jdoucí, druhý; nejbližší, následující, I. 25. VI.

12; — 2) s sebou jdoucí, VII. 58: po vodě t. j. po proudě; — 3) přízniv, po přání, II. 9, 2. comp. a VII. 62, 2. superl. — *rēs secundae* = příznivé okolnosti, štěstí, I. 14; zdářilý, VII. 59.

secūris, is, f., sekera; plur.: hlavatky liktorův na označení moci hrdelní zejména římské a vrchního panství, VII. 77, 16.

secus, a.d.v. ne tak, napak; comp. **sēcīus**, po záporce: méně, I. 49. 4: *nihil sēcīus*, nic méně.

sed, coni. a.d.v., ale, avšak, I. 31, 10; V. 17, 2; po větě záporné: nýbrž, ale, V. 13, 6; 14, 2; s platností rozlučovací: *nōn sōlum (modo) ... sed etiam*, I. 12, 7; 18, 6 a 9. nejen (toliko) ... nýbrž (ale) i.

sēdecim, šestnáct.

sedeō, 2. *sēdī*, *sēssum*, seděti, VIII. 15. *in aciē*.

sēdēs, is, f., sídlo, bydlo, obydli, domovina, I. 31. VI. 24.

sēditio, ūnis, f. (*sē-d-itiō*), různice, rozbroj, zpoura, VII. 28; C. I. 87; odtud

sēditiosus, 3., nepokojný, buřičský, odbojný, I. 17, 2: *ōratiō*.

sēdō, 1., usaditi, utišiti, upokojiti; C. III. 18. *tumultum*.

Sēdulius, ī. m., náčelník Lemovikův, VII. 88, 4.

Sedūnī, ūrum, m., III. 1., horalé alpští na Rhodanu se hl. měs. Sedūnī zv. nyní Sitten v kantoně walliském.

Sedusii, *ōrum*, m., I. 51, národek v Germanii kdesi mezi Dunajem, Nekarem a Rýnem.

seges, *etis*, f., osení, VI. 36, 2.

Segni, *ōrum*, m., VI. 32, nár. ve vých. Belgiu (nyní snad Bourg-Sègne) na pravém poříčí střední Mosy.

sēgnis, *e*, váhav, leniv; C. I. 3.

Segontiaci, *ōrum*, m., nár. ve Britannii, jenž dle V. 21 bydlil na vých. straně ostrova toho.

Segovāx, *acis*, m., král britský, V. 22, 1.

Segūsiāvī, *ōrum*, dle řec. pramenů vlastně: **Segūsiānī**, *ōrum*, m., I. 10. VII. 64, 75, kelt. nár. na pravém břehu Rhodanu a Araru se hl. měs. L u g d ū n e m (n. Lyon), po němž obdržela jméno později celá Gallie, druhdy keltská.

sella, *ae*, f., sedadlo, stoličce, C. III. 20.

semel, a d v. jednou; I. 31, 6. opětně, opět a opět; *ut semel* = jakmile, když jedenkráte (jen) zvítězil; I. 31, 12.

sēmentis, *is*, f. (*sēmen*); setba, výsevek, I. 3, 1: *sēmentis q. m. facere*.

sēmēstris, *e*, (*sex-mēnsis*), šestiměsčný, polouletní, C. I. 9.

sēmita, *ae*, f., pěšina, stezka, V. 19, 2.

sēmōtus, *3.*, (*sē-moveō*), vzdálen, odlehly, C. I. 84.

semper, a d v. vždy, vždy-

cky, povždy; I. 18, 5; C. I. 8. a 9.

Semprōnius, *i*, m., *M. Semp. Rutulus*, vůdce jízdy u Caesara, VII. 90, 4.

senātor, *ōris*, m., senator; člen rady (starší obecný), II. 28, 2; — odtud

senātōrius, *3*, senatorský.

senātus, *ūs*, m. (*senex*), senat v Římě, I. 31, 35; jinde: rada starších, II. 5, III. 16.

senātūscōnsultum, *i*, n., usnesení, nález, rozhodnutí senátu, VIII. 54, 55; I. 43: které nálezy se staly.

senex, *senis*, stár, staříčký, obstarožný; subst. starec, kmet, I. 29; comp. *seniōrēs*, starší, C. II. 4.

sēnī, *ae*, *a*, po šesti.

Senōnēs, *um*, m., II. 2, V. 54, VI. 3. a j., VII. 4, 58, 75, mocný nár. keltský na levém poříčí Sequany horní, jehož hl. měs. A g e d i u c u m později nazýváno pouze Senōnēs = Sēnonī, odkud nyn. Sens v Champagni; VIII. 30, 1. sing.

sententia, *ae*, f. (*sentiō*), 1) myšléní, myšlénka, náhled, rozhodnutí, II. 10, V. 29; — úřední rozhodnutí, blas (hlásání), VIII. 52, 53; — *s. dicere*, soudní nález, VI. 44; — 2) smysl, obsah, rozum, I. 45: v ten rozum.

sentīna, *ae*, f., kal, kalužina lodní (na dně korábu), C. III. 28.

sentiō, *4.*, *ēnsī*, *ēnsum*, 1) cítiti (smysly vnějšími), slyšeti,

VIII. 35; — z domyslu: cíti, pozorovati, nahlížeti, V. 32: nabytí vědomí; — 2) přeunes. mysliti, domnivati se, souditi, VII. 53, 59; III. 23: totéž insuiti, týž náhled insiti, téhož smýšlení býti, VII. 52; nemysliti jinak, než-li že..., nepochybовati, že, VII. 44.

sentis, *is*, *m.*, trn, truň, II. 17.

sēparātim, a d v. obzvláště, o sobě, různo, C. I. 76; od **sē-parō**, *1.*, odděliti, odloučiti, IV. 1, VII. 63.

sēpēs, *is*, *f.* lépe *saepeſ*.
septem, sedm.

septentriō, *ōnis*, I. 1, 6; jindy **septentriōnēs**, *um*, *m.* (*septemtriō*), souhvězdí medvědice n. vozu na severním uebi; sever VII. 83, 2.

Septimius, *ī*, *m.*, *L.*, tribun vojenský, vrah Pompejův; C. III. 104.

septimus, *3.*, sedmý.

septingentī, *ae*, *a*, sedm set.

septuāgintā, sedmdesát.

sepultūra, *ae*, *f.* (*sepeliō*), polřeb, pochování.

Sēquana, *ae*, *f.*, řeka Sejna v Gallii kelt.; I. 1, VII. 57, 58.

Sēquani, *ōrum*, *m.*, I. 9. a j. VI. 12, VII. 57, rozsáhlý a statečný nář. keltský ve vých. Gallii při pohoří jurském; čelné jich měs. bylo Vesontiō na řece Dnubě, která je skoro obtéká, později Besantium n. Besançon; odtud

Sēquanus, *3.* sequanský; I. 31.

sequor, *3.*, *secūtus sum*, 1) za kým jíti, následovati, provázeti, IV. 23; ubírat se kam, VII. 74; — 2) nepřát.: následovati u. pronásł., stíhati, I. 22, IV. 35; — 3) řediti se kým u. dle koho, V. 8; C. II. 32, dychtiti, bažiti po čem, vyhledávati, VII. 63, C. I. 1. oddati se v ochranu u. v záštiti čt., IV. 21; — 4) časem u. umístěním následovati po kom, IV. 1, 34.

Ser. (nebo **Serv.**) zkratek řím. předejmí: *Servius*.

Serāpiō(n), *ōnis*, *m.* vznesený Alexandrán, C. III. 109.

sermō, *ōnis*, *m.*, řeč, hovor, rozmluva, pl. řeči, povídáčky; V. 37, 41, VI. 12.

serō, *3.*, *sēvī*, *satum*, síti; V. 14.

sērō, a d v. pozdě, příliš pozdě, opozděn, III. 8, 75; *sērius*, C. III. 8. *sērissimē*, C. III. 75.

serpō, *3.*, *psī*, *ptum*, plaziti se, lézti; *īgnis serpīt* = šířit se; C.

Sertōrius, *ī*, *m.*, *Q. Sert.*, Mariovec, jenž statečně bojuje (r. 80.—72.) v Hispanii proti vládě Sullově zahynul úkladně; III. 23, 5.

servīlīs, *e*, (*servus*), otrocký, I. 40; (o vzpouře otroků proti Římu r. 73.—71.) VI. 19, 3: po otroci, jako při otrocích.

Servilius, *ī*, *m.*, *P. Serv.*, konsul r. 48. př. Kr.; C.

serviō, 4. (*servus*), sloužiti; šetřiti, čeho, řídit se tím, víru přikládati čemu, IV. 5; — na zřeteli n. na myslí mít, obírat i se tím, věnovati se čemu, VII. 34.

servitūs, *ūtis*, f. (*servus*), otroctví, jařmo, poroba, II. 14, 3: *in servitūtem redigere*, ujařmiti, podrobiti.

Servius, *ī*, m., řím. předejmí, jehož zkratek: *Ser.* (n. *Serv.*).

servō, 1., 1) opatrovati, zachovati, ochrániti, VI. 38, 40, IV. 26, VII. 23; — 2) držeti, zachovati, VII. 23: *servant ordinēs*; II. 33; — zachovati věrnost, ve slově státi, VI. 36; — 3) střici, mít i pozor nač, V. 19. *itinera*.

servus, *ī*, m., otrok, rob.

sēscēnārius, *ī*, šestistový, po 600, *cohortēs*, C. III. 4; — od

sēscēntī, *ac*, *a* = *sexcentī*, šest set, IV. 3, 2.

sēsq̄ipedālis, *e* (*semisquipedālis*), půldruhé stopy (tlusté), IV. 17.

sēstertius, *ī*, m. (*semis tertius as*) sesterc, řím. peníz stříbrný = asi 10 kr. našim; zevrubněji viz Kořínkovu ml. Dodav. II.

Sēstius, *ī*, m., 1) *P. Sēs. Baculus*, II. 25, III. 5. chrabry setník Čaesarův; — 2) *T. Sēs.* VI. 1, VII. 49, legat Caesaru.

seu viz **sive**.

sevēritās, *ātis*, f. (*sevērus*), opravdovost, přísnost, VII. 4.

sevērius, c o m p. adv. významnější, důtklivější; C. III. 25: *scribere*.

sēvocō, 1., stranou n. soukromí odvolati, V. 6, 4: *principēs*.

sēvum, *ī*, n., lůj, VII. 25, VIII. 42.

sex, šest; I. 48.

sexagīēs, šedesátkrát.

sexāgintā, šedesát.

sexeninis, *e*, (*annus*), šestiletý, C. III. 20: *diēs* (lhůta).

sextus, *ī*, šestý.

sī, coni., 1) -li, jest-li, kdyby, I. 8, 2. a 3.; 10, 2; 13, 3; *sī forte*, kdyby snad, II. 31, 4; *sī modo*, jest-li jen, IV. 20, 2. V. 31, 2; *sī minus*, I. 47, 1: ne-li, jinak, II. 9, 5. = *sī nōn*, C. I. 2; *sī quando*, jest-li kdy; *sī vel*, C. III. 25, zda-li aspoň; = *etsī*, kdyby, byť i, s našl. *tamen*, IV. 20, 2; — *quod sī*, jest-li že, kdyby pak, pro těsnější spojení vět, I. 40, 4. a 15. — 2) v neprímém otázce: -li, zda-li, jest-li, (po *cōnor*), I. 8, 4. (po *circumfundō*) VI. 37, 4. (po *exspectō*) V. 50, 3. C. I. 5. II. 34. III. 85, (po *prōdūcō*) C. III. 56; — *sī forte*, zda-li snad, V. 50, 3. a VIII. 8, 3.

Sibuzatēs, *um*, m., III. 27, nár. v jihozáp. koutě Aquitaine na úpatí Pyrenej, nyní Sobusse n. Saubusse.

sīc, adv. 1) quantitativné: tak, tou měrou = *ita* s násled. *ut*, VII. 19, 2; *sīc animō paratī*, *ut*; V. 17; C. II. 16; — ve smysle omezovacím: *sīc*

tamen (jen) tou měrou však, VII. 37, 4. — 2) qualitat.: takto, tímto způsobem, VII. 19, 6: *sic cōnsolātus rēducit*; II. 4, 1. táhnouc se ku předcházejícímu.

siccitās, *atis*, f. (*siccus*), suchost, suchota, IV. 38, sucho, plur. sucha, V. 24, 1.

Sicilia, *ae*, f., ostrov tvořící s již. Italií (na západě) známou úžinu mořskou, C. I. 30 a 31.

Sicoris, *is*, m., přítok řeky Iberu v Hispanii Přední, nyní Segre; I. 39, 46, 61.

sīcubī, coni, kdyby kdesi, pouze V. 17, 2.

sīcūt (i), tak jako, jako, VI. 19, 3; 26, 2; jako by, V. 43, 3.

sīdus, *eris*, n., souhvězdí, hvězda, VI. 14, 6; jen zde.

sīgnifer, *erī*, m., praporečník, korouhevník, II. 25, C. III. 74. Tab. I. 1. a 2.

sīgnificātiō, *ōnis*, f., znamení, návěsti, II. 33, VII. 81; V. 53: označiti; VII. 12: ze zjevu n. projevů G; C. I. 86: pochvala, přisvědčování; od

sīgnificō, 1. (*sīgnum faciō*), projeviti, označiti, oznámiti, II. 7, VII. 3, 2: *clāmōre*.

sīgnum, *i*, n., 1) známka, znak, C. I. 71; — znamení vůdcovo k jakési činnosti, VII. 62, 2: *proelī*; — 2) znaky, prapory vojenské, Tab. I. 3 a, b, VI. 34 IV. 26; s. *ferre*, *tollere*; I. 39: táhnouti, vytáhnouti; s. *subsequi*, IV. 25: jisti za praporem, držeti se

svého oddělení; s. *cōnstituere* = zaraziti, zastaviti se, VII. 47, 51.

Sīlānus, *i*, m., *M. Sīl.*, Caesarův legat, VI. 1.

silentium, *i*, n. (*sileō*), mlčení, ticho; VII. 11: v tichosti, za ticha, po tichu.

Silius, *i*, m., *T. Sīl.*, Caesarův tribun vojenský, III. 7, 4; 8, 2.

silva, *ae*, f., les; plur. lesy, lesiny, II. 9. III. 28; odtud

silvestris, *stre*, lesní, lesnatý, V. 19, VII. 35. *collis silvestris*, II. 18, 2. *locus silvestris* VI. 34, 2.

similis, *e* (jen positiv), podoben; s gen. *verī s.* = pravě podoben; s dat.: *illī bellō s.*, VII. 77, 13; s *atque* neb *ac* = jako, VII. 38, 10.

similitūdō, *inis*, f., podobnost, podoba, VII. 50, 73.

simul, 1) ad v., zároveň, spolu, II. 24; s. — s. = jednak — jednak, dílem — dílem, IV. 13; — 2) coni. *simul atque* sperf.: jak, jakmile, V. 3, 3. IV. 26, 5.

simulācrum, *i*, n. (*simulō*), podobizna, obraz, VI. 36.

simulatiō, *ōnis*, f., tváření, přetvářka, přestírání, záminka, I. 40; se zjevem a tvářností jezdcův, VII. 45; od

simulō, 1. (*similis*), napodobiti; ličiti, I. 44; tvářiti se, IV. 4.

simultās, *atis*, f. (*simul*), řevnívost, sočení, kyselost, nevole. V. 44, 2. plur. abl.

sīn (*sī-ne*), coni, pak-li,

uvádí podmínuku opačnou ku předchozí; I. 13, 4.

sincērē, a d v., upřímně, věrně, VII. 20.

sine, p r a e p. s a b l., bez, I. 7, 3 : s. *ullō maleficiō*, bezé všeho poškození; I. 19, 5.

singillātim, a d v. (*singuli*), po jednom, jednotlivě, III. 2, V. 4, 52.

singulāris, e, 1) jednotlivý, IV. 26, 4. VII. 8; — 2) jediný, zvláštní, kromobyčejný, výtečný, II. 24.

siuguli, ae, a, po jednom, I. 6, V. 51. III. 14; — co rok, každoročně, V. 22.

sinister, tra, trum, levý, na levé straně, II. 23; subst.

sinistra, ae (*manus*), levice, V. 8: po levici v levo.

sinistrōrsus, a d v. (*sinistrō-versus*), v levo, na levo, VI. 25.

sinō, 3., sīvī, situm, dopustiti, dovoliti, nechatí, IV. 2.

sinus, ūs, m., záliv, zátoka, C. II. 32.

sīqnidem, e o n i. pokud totiž, anf, VI. 36.

sitis, is, f., žízeň, sitī cōnsūmī, prahnouti, hynouti žízní.

situs, ūs, m., poloha, položení, V. 55, VII. 36, 68.

sīve, (před: c, u, s a t) seu (před: m, qu, r a v), e o n i. 1) nebo-li, tedy s významem původním po *sī*, IV. 17, 10; — 2) podvojně stojíc: bud... bud, bud... aneb, at... at, I. 12, 6 a 27, 4. C. I. 81. — 3) v nepřísné otázce dvojité VII. 32, 2. zdali... aueb.

socer, erī, m., tchán, I. 12.

societās, ātis, f., 1) družství, tovaryšství, VIII. 3; — 2) družstvo (najímací), C. III. 3, 103; — 3) spolek (na odboj i výboj), jednota, VI. 2, C. III. 107; — od

socius, ī, m., druh, soudruh, spogenec, I. 5, 4.

sōl, ūlis, m., slunce; VI. 21, vlastní jméno boha.

sōlāciūm, ī, u., potěcha, útěcha, C. I. 22.

soldūriī, ūrum, m. (slovo gallské), žoldnéři, námezdníci, III. 22.

soleō, 2., itus sum, obyčej míti, nebo opětovacím tvarem slovesa v infin. při něm stojícího: soleō esse = bývám.

sōlitūdō, inis, f. (*sōlus*), samota, pustina, IV. 18, 4.

sollertia, ae, f. (*sollers*), umělost, dovednost, zručnost; VII. 22.

sollicitō, 1. (*sollus* = *tōtus a cīcō*), znepokojovali, pouzreti, porušovali, VII. 37, 54, 63.

sollicitūdō, inis, f., rozrucha, zkormoucenost, péče, trud, zármutek, V. 53. od

sollicitus, 3, rozrušen, zkormoucen, starostliv, VIII. 34. memorū.

solum, ī, u., dno, půda, I. 11, 6; VII. 23.

sōlum, a d v. jediné, jen, toliko; nōn sōlum ... sed (*etiam*), nejen... ale (též), I. 12, 7 a 20, 3; — od

sōlus, 3, ūs, sám, samoje-

diný, o samotě, I. 18; — opuštěn, osamělý, VIII. 31.

solūtiō, *ōnis*, f., placení, zapravení, C. III. 20; — od

solvō, *3.*, *solvī*, *solutum*, 1) rozpustiti, uvolnit; — IV. 36, vykotviti = odplouti, IV. 28; — absol. o osobách, IV. 23. V. 23; — 2) otevřít, C. III. 22; — 3) splatiti, nahraditi, C. III. 1, 20.

sommus, *ī*, m., spánek, C.

somitus, *ūs*, m., zvuk, hřmot, lomoz, *rēmōrum*; — od

sonō, *1.*, *ū*, *ītum*, zvučeti, znít, hlučeti; C.

Sontiātēs, *um*, m., III. 20, 21, nár. v Aquitanii severových. na lev. břehu Garumny střední (Sôs).

sonus, *ī*, m. zvuk, hlahol, VII. 47, C. III. 105.

soror, *ōris*, f., sestra, I. 18, 7; *s. ex mātre*, s. po matece = dle matky.

sors, *tis*, f., 1) los, I. 53, 7. plur. — 2) úděl, podíl, osud, VIII. 1, 12. sing.

spatiū, *ī*, n., 1) místně: prostora, prostranství, IV. 10; — délka, vzdálenost, I. 43. III. 17, 29; délka, VII. 46; V. 13: má rovnou vzdálenost přepravy = jest stejně vzdálena co do přeplavení; — 2) časově: čas, doba, VII. 81: v této době, III. 12: v době, za dobu; VII. 42: zůstaviti si = vzít si čas n. lhůtu; doba, trvání, VII. 48.

speciēs, *ēi*, f. (*speciō*), 1) hledění, vzezření, pohled, VI. 27, 4: *ut summa speciēs cārum*

stantium relinquentur, že vnější vzezření jejich (zůstavuje se) zůstává, jako by stály; — zjev, tvárnost, postava, II. 31; VII. 23: co do úhlednosti a rozmanitosti; — 2) zdání, podoba, zjev, způsob, III. 25; *ad sp.* = na oko, na pohled, I. 51.

spectō, 1., 1) hleděti, patřiti; o poloze míst: k nějaké straně hleděti, směrovati, kloniti se, míti svah, I. 1. V. 13. — 2) vyhlížeti, vyhledávati, čekati, V. 44; — 3) hleděti, zřetel míti nač, V. 29: — part.: **spectātus**, 3, zkušený, osvědčený, zřejmý, značný; VIII. 51.

speculātor, *ōris*, m. (*speculor*), vyzvědač, špeh; II. 11, V. 49; — odtud

speculātōrius, 3, vyzvědačský, strážný, IV. 26.

speculator, 1., 1) vůkol patřati, rozhlížeti se, VIII. 23; — 2) vyzvídati, pozorovati, I. 47. na výzvědy.

specus, *ūs*, m. doupě, dutina, skrýše; C.

spērō, 1. nadít se, očekávati, VII. 64, 7. s acc. e. inf. perf., jinde præs. n. fut.

spēs, *eī*, f., naděje, I. 33. VII. 63; *venīre in spem* = nabývati naděje, oddati se naději, nadít se, I. 18. VII. 12; *s. discēssit*, *minula* II. 7.

spīritus, *ūs*, m. (*spīrō*), dech, duch; I. 33: vysoký duch, psych, zpupnost (my podobně: „ten si fouká“), II. 4.

spoliō, 1., svléci, oloupiti,

připraviti oč, VII. 66; zbaviti, vyrvati, VIII. 50; od

(**spolium**, *ī*, n., káže se zvřete svlečená); obyč. plur. **spolia**, *ōrum*, odění n. zbroj s nepřítele zabitého svlečená, kořist; C. II. 39.

sponte, abl. sing. fem. (neuž. *spōns*, *tis*), popudem, vůli, přičiněním, I. 44: *suit sp.*, o své ujmě, samoděk, samochtěc; I. 9: vlastním přičiněním.

stabiliō, 4. (*stabilis*), ustáliti, upevniti, VII. 73, 7: pro pevné postavení.

stabilitās, *ātis*, f. (*stabilis*), pevné stání, pevnost, nepohnutost, IV. 33, 3, jen zde.

statim, a d. v., na místě, ihned; I. 53, 7.

statiō, *ōnis*, f. (*stō*), 1) stání; stanoviště, stanovisko (vojen.), C. I. 43; IV. 32: na stráži býti; — 2) stráž, strážné mužstvo; II. 18. — 3) přistavado, připlaviště, C. II. 23. III. 6, 8.

Statius, *ī*, m. *St. Murcus*, Caesarův legat; C. III. 15, 16.

statīvus, *ī*, stálý, trvalý, *castra st.*, stálý tábor, C. III. 30, 37.

statua, *ae*, f., socha, C. III. 105.

statūmen, *inis*, n. podstavec, podložka; plur. C. I. 54, podložky n. podklady proutěného dna lodního.

statuō, 3., *ūī*, *ūtum*, 1) stavit, postaviti, IV. 17: zaražiti; C. I. 81: zřizovati stánky n. rozbiti; — 2) přenes.:

ustanoviti, určiti, nařídit, VII. 21. I. 20: cosi příliš krutého proti komu; I. 19: rozhodnouti o kom n. nad učkým; II. 8 s inf.: umínti si, usouditi; I. 42, ustanoviti u sebe, zůstatni na čem, mysliti, mínti.

statūra, *ae*, f. (*stō*), postava, vzhled; II. 30. VI. 21.

status, *ūs*, m. (*stō*), postavení; přenes.: stav, poměr, způsob, VII. 54. VI. 12: věci tenkrátě měly se tak.

sternō, 3., *strāvī*, *strātum*, stříti, prostříti, upravit, VIII. 51.

stimulus, *ī*, m., bodec, osten; VII. 73, 82: jest to úprava obranná proti oblehatelům, záležející z bodeč n. kuleč v zemi ukrytých a vyčnívajících pouze ostrými hrotý. Tab. II. 6. c.

stipendiārius, 3., poplatný, ouroční, I. 30; subst. poplatník, VII. 10, 1. — od

stipendium, *ī*, n. (*stips pendō*), 1) poplatek, I. 36, 44; — 2) mzda, zejména vojenská, C. I. 87. — 3) meton.: služba vojenská = polní výprava n. tažení, VIII. 8.

stipes, *itis*, m., kmen, peň, veliký kůl, VII. 73. C. I. 27.

stirps, *pis*, f., peň, kmen; plémě, pronárod; VI. 34.

stō, 1., *stetī*, *statum*, 1) státi, V. 43: *locō*; VI. 27; — 2) býti zakotven, státi, *ad Uticam*, C. — 3) při kom státi n. býti = *cum alquō*, C. — 4) státi = přestati na čem,

spokojiti se tím, VI. 13, 6. — 5) *stat per mē* — záleží na mně, jest mojí vinou, jsem vinen, C. I. 41.

storia, *ae*, f., rohož, rohožka, C. II. 9.

strāmentum, *ī*, n. (*sternoō*), 1) stelivo, stlaní, V. 43. — 2) burda, VII. 45, 2. sedlo soumarské.

strepitus, *ūs*, m. (*strepō*), hřmot, šramot, lomoz, II. 1. IV. 33. VI. 7.

stringō, *3.*, *īnxī, īctum*, 1) trhnouti, otrhati, odříti, odrhnouti, C. III. 58; — 2) vytahnouti, tasiti, C. III. 93.

strūctūra, *ae*, f., sestrojení, složení; stavba, výstavnost, C. II. 9; (kde čte se nyní: *sectūrae*); — stavby hornické, doly, báně; — od.

strūo, *3.*, *īxī, īctum*, strojiti, skládati, zřídit, sestaviti; C. III. 37.

studeō, *2.*, *uī*, psliti, horliti, bažiti po . . ., II. 1; VI. 13, 6; — o co pečovati, II. 17; — evičiti, na zřeteli míti, VI. 14; oddati se, obrati se, *agricultūrae*, VI. 22, 1; přati, přízniv býti, C. III. 35.

studiosē, a d.v., horlivě, snažně, VI. 28. VIII. 4.

studium, *ī*, n. (*studeō*), 1) snaha, horlivost, chuf, VI. 21. I. 46. VII. 20; — 2) oddanost, příchylnost, I. 19; — horlivost strannická, strannictví, C. I. 8. III. 21.

stultitia, *ae*, f., pošetilosť, zpozdilosť, nerozum; VII. 77. — od

stultus, *3*, pošetilý, nerozumný, hloupý; VIII. 10: *cōgitatiōnēs*.

stūpa, *ae*, f., koudel, C. III. 101.

sub, *praep.* I. *s abl.* 1) o místě (kde?): pod, *sub aquā*, V. 18; *s. septentriōnibus posita*, I. 16, 2; — pod (ale stranou) I. 21, 1: *s. monte cōsidere*; C. I. 45: *s. mārō cōsistere*; V. 8, 2: *s. sinistrā*, po levici, v levo; — 2) o čase (kdy?): za, o, v, *s. ipsā profectiōne* — právě při odchodu, C. I. 27, 3; *sub dēcessū*, VIII. 49., *s. brūmā*, za zimního slunovratu (= o nejkratším dni); — 3) o podřízenosti: pod, *s. diciōne atque imperiō*, I. 31, 8. V. 24, 4.

II. *s acc.* 1) o místě (kam?): pod, *s. iugum mittere*. I. 7, 4. a 12, 5, pode jho poslati; *s. aciem succēdere*, až po (ku) první náš šik, I. 24, 4; C. I. 45; — 2) o čase (se příznamem směrovým): pod, k, na, *sub vesperum*, pod večer, k večeru, II. 33, 1; *s. lūcem*, ku svítání — na úsvitě — přede dnem, VII. 83, 7; — 3) o podřízenosti: pod: *s. imperiū redigere*, V. 29, 4, pod panství (moc) přivéstí, podrobiti.

subdolus, *3*, zchytralý, úskočný, ošemetný, VII. 31.

sub-dūcō, *3.*, *dūxī, ductum*, 1) vytáhnouti, IV. 29. V. 11; — 2) poodtáhnouti, odstraniti, C. II. 11; — 3) tajně odvésti, I. 22, 24; — odtud

subductiō, *ōnis*, f., vytahování lodí na pevninu, V. 1, 2.

sub-eō, *īre, ī, itum*, 1) podjiti, vstoupiti pod co, *tectum*, I. 36; — vystoupiti, přitáhnouti, VIII. 15. — 2) přenes.: podstoupiti, podniknouti, *periculum*, I. 5; podrobiti se, VII. 78; uvaliti na se, *cřimen*.

sub-fodiō, 3., viz **suf-fodiō**, 3.

subiectiō, 3., *iēci, iectum (iaciō)*, 1) pod co hoditi, podčiniti; IV. 17: podloženy (vespod zaraženy); — podhazovati, dolejn metati; I. 16; přivésti k čemu, C. III. 37; — 2) přenes.: podmaniti, podrobiti, VII. 1; — 3) vydati, IV. 36. VII. 77; — part. **subiectus**, 3, pomezní, sousední, V. 13. C. III. 37, 79; — odtud

subiectissimē, s u p e r l. a d v., nejponíženěji, nejpokorněji, C. I. 84.

subigō, 3., *ēgi, actum (agō)* pod co vohnati; podrobiti, podmaniti, VIII. 46; — tísnit, sevřiti, VII. 57.

subitō, a d v., náhle, z nedaní; VII. 50, 1. — od

subitus, 3 (*subeō*), náhlý, nenadálý, kvapný, III. 8.

sub-levō, 1., 1) nadlehčiti, nadzdvihnouti, I. 48; — 2) přenes.: polehčiti, usnadniti, VI. 31; podporovati, pomáhati, I. 16. C. III. 73.

publica, *aē, f.*, kůl, břevno, mostnice, IV. 17.

sub-luō, 3., *ūi, ūtum*, pod-

pláknouti, zvlažovati (dole) VII. 69.

sub-mergō, 3., *mērsi, mērsum*, potopiti, ponořiti, C. III. 39.

sub-ministrō, 1., podávati, zasýlati, dodávati, IV. 20.

sub-mittō, 3., *submīstī, mīssum*, pod co pustiti, n. nechati; part. **submissus**, 3, ponížen, krotký, mírný, VIII. 31. C. III. 19; — tajně zaslati (zvláště na pomoc), VII. 85. II. 6. IV. 25. C. I. 43.

sub-moveō, 2., *mōvī, mōtum*, odkliditi, odstraniti, zapudit, zahnati, I. 25. VII. 50, 5: *hostes paulum*.

subnūbilus, 3, pod mrakem, příchmurný, pošmourný, C. III. 54.

sub-ruō, 3, *ūi, ūtum*, podryti, podkopati, VI. 27, 4: *arborēs*.

sub-sequor, 3., *cūtus sum*, v patách n. hned za kým následovati, II. 11. IV. 26. C. I. 83.

subsidiāris, 3, záložný, výpomocný, C. I. 83: *legiōnēs*; — od

subsidiōr, 1., jsem v záloze, vypomáhám, VIII. 13: *longius*.

subsidium, *ī, n. (subsīdō)*, 1) záloha, 3. řada (triariové) bit. šiku řím., II. 22, 25; záložní n. pomocné sbory, V. 28; — 2) pomoc, posila, III. 3. V. 17; — pomůcky, ochrana, útočiště, II. 20. IV. 31, 2: *subsidia comparābat*.

subsídō, 3., *sēdī, sēssum*, usednouti; zůstatí, V. 36, 3.

sub-sistō, 3., *stītī*, 1) stanouti, zastaviti se, I. 15; — 2) vydržeti, dostačiti, V. 10, 2: *ancorae fūnēsque*.

substrūctiō, *ōnis*, f. (*sub-struō*), podezdívka, základy, C. II. 25.

sub-sum, *esse, fū*, býti, vězeti pod čím vytáhnouti n. o místě: býti na blízce, I. 25: *mōns*; C. I. 79; — 2) o čase: *hiems*, III. 27, 2. C. III. 97.

sub-trahō, 3., *axī, actum*, 1) pod čím vytáhnouti n. odstraniti, podkopati, VII. 22; — 2) nepozorovaně odnáti, I. 44.

subvectiō, *ōnis*, f., dovoz, přivoz, VII. 10; od

sub-vehō, 3., *xī, ctum*, přivážeti, dopravovati, I. 16, 3: *frūmentum*.

sub-veniō, 4., *vēnī, ventum*, přispěti, přijíti na pomoc, V. 35.

succēdō, 3., *cēssi, cēssum*, 1) pod co jítí n. vnikati spondem, *quō mare succēdit longius*, jímž m. vniká, C. II. 24; přistoupiti, přitáhnouti, I. 24. *sub aciem*; — 2) vystřídati, zastouputi, nahraditi koho, IV. 32. V. 16. VII. 25; následovati, táhnouti za kým, I. 25; na čí místo přijíti, VI. 12; v úřadě po kom přijíti n. nastoupiti, VI. 13; — 3) přenes. před se jítí (dobře), prospívat, dařiti se, VII. 26, 1: *rēs nūlla*.

succēndō, 3., *endī, ensum*

(*sub-candeō*), podpáliti, zapáliti, V. 43, 7: *turrim*.

succēnseō, 2., *uī, um*, nevražiti, sočiti, hněvati se, C. I. 84: *militibus*.

succēssus, *ūs*, m. (*succēdō*), postup, přichod, přibližování se, II. 20: *hostium*.

succēdō, 3., *cīdī, cīsum* (*sub-caedō*), podtíti, podrezati, podsekati, V. 9: *arboreī*, vraceti, kácati; — IV. 19: *frūmenta* = požati, podkosití; — V. 43: *turrim*, podvrátiti, zbořiti.

succumbō, 3., *cubūī, cubitum* (*sub-cubō*), podlehnuouti, klesnouti pod prací VII. 86. *labōrī*; jen zde.

succurrō, 3., *currī, cursum*, podběhnouti; 1) přispěti, přikvapiti na pomoc, V. 44. VII. 80; — 2) odpomoci, hověti, proti čemu býti, na prospěch býti, C. III. 70: *malīs subsidia s.*

sueula, *ae*, f., válec, kláda, drouk k posouvání korábův, C. III. 40.

sudis, *is*, f., kůlec, V. 18, C. I. 27, jen plur.

sūdor, *ōris*, m., pot; potent, namáhání, úsilí, VII. 8, 2: *summō mīlitum sudōre*.

Suēbī, *ōrum*, m., I. 37, 51, 54. IV. 1, 2 a j., VI. 9, 10, 29; bojovní národové, již obývali v Germanii hlavně mezi Rýnem, Dunajem a Labem, majstci (asi po způsobu různých národů slovanských) kmenový tento název společný. Viz poznám. vyd. ukazatel zeměpis. — **Suēba**, *ae*, f., Suebka.

Suessiōnēs, *um*, m., II. 3, 4, 12, 13. VII. 75. VIII. 6, statečný nár. v Belgiu, jehož sídla táhla se od Matrony až přes Axonu, nad níž bylo hlavní jeho město *Noviodūnum*, později *Augusta Suessiōnum* n. *Suessonae*, nyní *Soissons*.

sufficiō, 3., *fēcī*, *fēctum* (*sub-faciō*), stačiti, dostačiti, VII. 20.

suffodiō, 3., *fōdī*, *fōssum*, podkopati; probodnouti z dola, IV. 12, 2. *equōs*.

suffrāgium, *ī*, n. (*frangō*), úlomek ku hlasování sloužící; hlas sám, plur. hlasování, VII. 63, 6.

suffrāgor, 1. (hlasováním svým) podporovati, práti, nadřovati, C. I. 61. *cōnsiliō*.

Sugambrī, *ōrum*, m., IV. 16, 18, 19. VI. 35, nár. v Germanii mezi řekami Rurou a Sigou v poříčí Rýnu.

suggerō, 3., *gessī*, *gestum*, doprovovati, dodávati, C. III. 49. *frumentum*; — odtud

suggestus, *ūs*, m., navážka, výstupek, zejména v tábore před stanem vůdcovským zřízené vyvýšení, hlasatelná, řečniště, VI. 3, 6: *prō suggestū*; tab. I. 2.

Sulla, *ae*, m., 1) *L.*, diktátor, soupeř Mariův, I. 21. C. I. 4; — 2) *Faustus*, syn předešlého, C. I. 6; — 3) *P.*, Caesarův legat, C. III. 51, 89, 99.

Sulmōnēs, *ium*, m., Sulmonští, Sulmoňané, obyvatelé

města Sulmō zv. ve střed. Italií v zemi Peligniū, C. I. 18.

Sulpicius, *ī*, m., 1) *P. S. Rufus*, Caesarův legat, IV. 22. VII. 90. C. I. 74. III. 101; — 2) *Servius S.*, řím. senátor, C. II. 44; — 3) *Sev. S. Galba*, Caesarův legat v Gallii, III. 1, 3, 5, 6, 8, 50. — Odtud: **Sulpiciānus**, 3, Sulpiciův, Sulpicijský (ad 1.) C. III. 101. *clāssis*.

sum, *esse*, *fuī*, I. jako výrok: 1) býti (na označení součnosti, verb. *existentiae*), I. 12, 1: *flūmen est Arar*; I. 6, 1: *erant itinera, quibus... possent*; I. 17, 1. — 2) býti = ležeti, I. 2, 3: *quī est inter Seq. et Helv.*, V. 13, 1: *contrā Galliam, ad Cantium est*; *qua ex parte est Hibernia*; — 3) = státi se, díti se, I. 10, 2: *māgnō cum periculō prōvinciae futūrum (esse)*; I. 20, 2: *qua ex rē futūrum, utī = z čehož prý pojde..., fore id, quod accidit*. — II. jakožto spona podmětu s výrokem, 1) s genit. qualit.: IV. 2: býti schopen, býti seć, V. 54: mít; — 2) s gen. posses.: V. 7; býti čí, náležeti; na označení zvláštnosti, povinnosti a pod. IV. 5: jest zvláštností zvyku gall. = jest (zvláštním) zvykem gallským; — 3) s gen. pretiī: I. 20, 5: *tanti ēius apud sē grātiam esse* = tolik že váží; — 4) s dat. osoby na označ. majetku: *mihi est potestās*, II. 6; — 5) s 2 dativ y, I. 25: býti k čemu n.

nač komu, hoditi se; — 6) s. abl. qualit.: I. 6: býti přátelského smýšlení k někomu, práti mu.

summa, ae, f. (*summus*), 1) součet, úhrn, soubor, I. 29; — 2) celek, VI. 11. VII. 21: veškero, celé (vítězství); — 3) podstata, základ, hlavní věc, I. 41: vrchní řízení; VI. 11: stav, nejdůležitější ze ...

summē, adv., nejvýše, v největší míře, C. III. 15: *s. sciēbat cupere*.

sumministrō a pod. hledej u: **subministrō** a pod. —

summus viz **superus**.

sūmō, 3., *psl*, *ptum*, (*sub-emō*), 1) bráti, vzítí, I. 16; vykonati trest, ztrestati, VI. 44; — 2) ponechatí si n. zůstaviti, I. 7; bráti si práci, III. 14; — 3) osobiti si, osvojiti si, I. 33. II. 4; — 4) uvéstí, přijímati (za důvod), C. I. 67; *argūmentī sūmēbant locō*.

sūmptuōsus, 3, nákladný, nadherný, jen VI. 19. *fūnera*; — od

sūmptus, ūs, m. (*sūmō*), náklad, útrata, I. 18: *suō sūmptū*; jen abl.

superbē, adv., pyšně, zpupně, hrdě, jen I. 31, 12: *s. imperare*.

superior viz **superus**.

superō, 1. (*super*), 1) převýšiti, předčiti, III. 14. *turrēs altitūdō*; VI. 24: vynikati nad . . .: — 2) abs. nabytí převahy, zvítěziti, V. 31; zůstatni na živě n. při životě, VI. 17; přežiti, VI. 19, přetrvatí, pass.:

podlehnuti, nemoci se vyrovnat, III. 4: býti překonán; — 3) vítěziti, poraziti, I. 17, 36, 4: *bellō*.

super-sedeō, 3., *sēdī*, *sēsum*, ušetřiti se čím, zdržeti se čeho, II. 8, 1: *procliō*.

super-struō, 3., *strūxi*, *strūctum*, budovati, stavěti nad čím, C. II. 10: *laterēs*.

super-sum, *esse*, *fiū*, 1) o čase: přebyti, zbýti, pozůstatati, III. 28; — 2) o osobách; II. 27, 28. — přežiti; — 3) přebývá odvahy = jest nazbyt; C. II. 31.

(**superus**, 3. [*super*], jsoucí nahore, horní, hoření, vrchní); comp. **superior**, *us*, *ōris*, 1) o prostore: hořejší, vyšší, I. 25, 26. VII. 82; — 2) o čase: dřívější, předešlý, IV. 22. VII. 76; — o jiných poměrech: (se slovesy) vyšší býti, předčiti, vítěziti, V. 15; — superl. **summus**, 3, 1) o prostore: nejvyšší, nejhorší, I. 22, vrchol; subst. **summum**, ū, n., vrch, II. 18: od vrcholu; VI. 26; z jehož vrcholku = z něhož nahore = nejvýše; VII. 73; — 2) o stupni: nejvyšší, největší, I. 16; nejvýše, VII. 21; veškeren, V. 17; (jen) povrchně, celkem, VI. 27; nejvyšší = nejdůležitější, I. 34; s. *bellum* = rozhodua válka.

suppetō, 3., *īvi* (n. *īi*), *ītum*, býti po ruce; býti v zásobě, dostačiti; VII. 14, 6: *cōpia ipsīs*.

supplēmentum, ū, n. (*sup-*

pleō), doplněk, dodatek, záloha vojenská, VII. 7, 9, 57, 1: *relinquere*.

supplex, *icis (sub-plicō)*, klečící, ponížený, pokorně prosící; II. 28, 3. subst. prosebník.

supplicatiō, *ōnis*, f., děkovací modlení n. slavnost, II. 33, s. *reddere*, zařídit, uspořádati, VII. 90.

suppliciter, a d v. (*supplex*), pokorně, poníženě, I. 27.

supplicium, *ī*, n. (*supplex*), pokorjení, úkor, trest, IV. 15; obzvláště trest smrti, poprava, VII. 63; s. *sūmēre dē alquō*, popraviti nad kým, I. 31; I. 27: *suppliciō affici*, trestán býti na hrdle = býti pokutován.

supportō, 1., přivážeti, dovážeti, dopravovati; I. 39. *rem frumentāriam*, VIII. 35.

supprimō, 3., *pressī*, *pressum (premō)*, potlačiti, utlumiti, zadržeti, zdržovati, VIII. 42, 2: *ca vineīs et aggere suppressa*.

suprā, I. a d v. 1) o prostoru: nahore, svrchu, výše, C. I. 64; — 2) o čase: napřed, dříve, svrchu, I. 24. II. 1, 18; — II. prae p. s acc.; 1) o místě: nad; VI. 9, 3. — 2) o čase: před, VI. 19, 4.

sūscipiō, 3. *cepī*, *ceptum*, (*sub-capiō*), podstoupiti, podniknouti, na se vzít, *lēgatiōnem*, I. 3; počati, I. 16. *bellum*.

sūspectus, 3. (*sūspiciō*), podezřelý, V. 54, *nōbis*.

sūspendō, 3., *pendī*, *pēnsum*, pověsiti, vyzdvihnouti, *tectum*; zavěsiti, upěvniti, C. II. 9; — part. **sūspēnsus**, 3, nejistý, pochybný, VIII. 43.

sūspīciō, *ōnis*, f. 1) podezření, VI. 19, 3: *rēs in sūsp. vēnit*, vzešlo podezření; — 2) dominěnka, tušení (nedobré), VII. 62; plur. podezřelé zjevy, vrtochy.

sūspīcor, 1., tušiti, domnívat se čehosi nedobrého, IV. 31.

sūstentō, 1., 1) udržeti, vydržeti, V. 39: den se přetrává, vydrží; VII. 17; — držeti se, odolati, II. 6, 14: vydrželo se; — 2) snesitelným činiti, usnadňovati, C. III. 49; — od

sūstineō, 2., *tinūl, tentum (teneō)*, 1) vzhůru n. do výše držeti co, VII. 56, 4: *arma*; — 2) zadržovati n. zdržovati, IV. 33. VI. 30, 3: *vīm*; — 3) přenes. vydržeti, snést, podstoupiti, III. 13; mít, zakusiti, V. 30; postaviti se, čeliti, odolati útoku nepřát., I. 24, 26; opřiti se, obstati proti..., vydržeti, VII. 41; udržeti se, vytrvati, II. 6, 4; *dūtius*.

suus, 3, svůj, jeho, 1) vlastnictví; I. 34; — 2) zvláštnost: II. 14; VII. 38: na nich spáchané; — 3) příhodnost: V. 50: na místo příznivé (sobě), protiva: *aliēnus*. — plur.

subst. 4) o věcech, I. 11: svůj | osobách, I. 13: svým (soudru-
majetek, své zboží; — 5) o hům, bratřím).

T.

T. zkratka řím. předejmí:

Titus.

tabella, *ae, f. (tabula)*, de-
štička, tabulka zejména hla-
sovací, C. III. 83: *dare ad
iudicandum*.

tabernaculum, *i, n. (ta-
berna)*, stánek, stan, I. 39, 4;
C. I. 81. III. 85. — Tab. II.
16.

tabula, *ae, f., 1) deska,
tabule; seznam, výkaz, I. 29;
— 2) závěť, poslední vůle; C.
III. 108: — 3) listovna, (ve-
řejné) desky u knihy; C. III.
1, 21.*

tabulatiō, *ōnis, f.*, pokládá-
ní deskami, deskování; strop;
podlaha, C. II. 9.

tabulatum, *i, n.*, sroubení,
patro, poschodí, VI. 29. C.
II. 9; jen plur.

taceō, *2, uū, itum, mlčeti,
I. 17, 6. smlčeti, zamlčeti; —
odtud*

tacitus, *3, zamlklý, mlčky,
mlčící, I. 32, 3: tac. perma-
nere.*

taeda, *ae, f.* smrk, smol-
nice, loučovina, C. II. 11; *t.
incendere.*

taeter, *tra, trum*, šeredný,
škaredý, hnusný; C. III. 49:
odor.

talea, *ae, f., 1) kofsky do
země navrážené na poranění*

koňstva nepřátelského, VII.
73, 9; (Tab. II. 6 c) — 2)
podlouhlé kousky železa, jichž
užíváno ve Britanii místo pe-
něz; V. 12, 4.

tālis, *e*, takový (o jakosti)
VI. 37, 9. *timor*; — (= tan-
tus) VI. 34, 8: *t. facinus*; —
(= hic) tento, následující; *tale
cōsilia*.

tam, *a d. v., tak, tak valně;
I. 16; VIII. 23, nōn tam...
quam* = ne tak... jako.

tamen, *coni. advers.*,
přece, 1) v dopovědích vět
připouštěcích, I. 14, 6: *cum
ea ita sint, tamen...*; druhdy
i po participiích připoušt., VIII.
33: *quō, defendantē nūllō, ta-
men armatīs ascendere esset
difficile*; — 2) i v jiných vě-
tách odporovacích, I. 7, 5:
*Tamen, ut spatium intercedere
posset, legatīs respondit*; II.
8, 2: *cotidie tamen* = co den
však... V. 15, 1: *acriter cō-
flixerunt, tamen* (= *ita tamen*,
tak však, že...) *ut nostrī...*

Tamesis, *īs, m.*, V. 11, 18,
řeka Temže ve Britanii.

tametsī, *coni. conces.*,
ač, ačkoli, I. 30, 2: *tametsī
repetīset, tamen...*; VII. 43,
4: *Quae tametsī intellegēbat,
tamen...*; VII. 50, 2.

tamquam, *a d. v. tak jako,*

takřka, VIII. 54, 2: *t. ex suō numerō.*

tandem, a d v., 1) konečně, I. 25; — 2) v živé otázce, I. 40: čeho medle, čeho pak že se bojí.

tangō, 3., *tetigī*, *tactum*, dotýkat se, mezovati, přiléhati, jen V. 3, 1: *Rhēnum.*

tantopere = *tantō opere*, a d v. tak valnou měrou, tak velice, tak; VII. 52, 3.

tantulus, 3, (*dēm.* z *tantus*), tak malý, tak nepatrny, IV. 22. V. 49, 6: *tantulīs cōpūs*, za takové nepatrnosti vojska.

tantum, a d v., 1) tolík, tak mnoho, IV. 33; — 2) jen tolík, tolík pouze, II. 8, 3: *collis t. in lātitūdinem patēbat...*

tantummodo, a d v., tolíko, jenom, III. 5, 3; C. I. 62.

tantundem, a d v., (vl. acc. neutr. ku: *tantusdem*), právě tolík, tolíkéž, touž měrou, VII. 72, 1: *pater.*

tantus, 3, tak veliký, tak značný, III. 11, tak mocní národové; II. 11: *tantum... quantum*; — subst. **tantum**, *ī*, n. 1) tolík, *studū* = tolík horlivosti; I. 20. (gen. *pretī*); 2) s významem omezovacím: tolík jenom, pouze tolík, VI. 35. V. 19, 3: *tantum noctērētur.*

Tarbelli, *ōrum*, m., III. 27. nár. v podhoří pyrenejském v Aqvitannii.

(tardē, ad v.), zdlouha,

dlouhavě, zvolna; comp. *tardius*, IV. 23. a C. III. 28: *t. cōfīcere cursum.*

tarditas, *ātis*, f., loudavost, zdlouhavost, nehybnost, C. I. 58.

tardō, 1., zdržeti, zpozditi, omeškati, VII. 26, 52. *mīlites.*

(**tardus**, 3), zdlouhavý, váhavý, loudavý, II. 25. comp: *tardiōrēs.*

Tarracīna, *ae*, f. (*Anxur*), měs. v konciině Volsků v Latiu, nyní *Terracina* na pomoří; C. I. 24.

Tarracō, *ōnis*, f., m. v Hispanii přední, jež odtud později sluje H. *Tarracōnēsis*, na vých. pomoří, nyní *Tarragona*; C. I. 60. Obyvatelé jeho

Tarracōnēsēs, *iūm*, m., C. I. 60.

Tarusātēs, *iūm*, m., III. 23, 27, nár. v Aquitanii na pravém poříčí řeky zv. *Atūris* (*Tartas*).

Tasgetius, *ī*, m., král Carnutský; V. 25.

Tauroīs, *entis*, m., tvrz vých. Massilie na pomoří, nyní *Tarento*; C. II. 4.

taurus, *ī*, m., býk, vůl.

Taximagulus, *ī*, m., král v Cantiu ve Britannii; V. 22. 1.

taxus, *ī*, f., *tīs*, VI. 31.

Tectosagēs, v. *Volcae.*

tēctum, *ī*, n. (*tegō*), střecha; přistřeši, dům, obydli; VII. 66, 7: *tēctō recipere alquēm.*

tegimentum, *ī*, n. pokryv-

ka, pochva (kožená), II. 21, oděv, háv, VI. 21; od

tegō, 3., *texī, tectum*, 1) krýti, po- n. při-krývati, *casas strumentis*, V. 43; — ukrývati, schovávati, VI. 30. VII. 45; — 2) krýti, chrániti, brániti, C. I. 85, *cōservāre et t. hostes*; II. 15.

tēlum, *ī*, n., zbraň, zbroj útočná zvláště ku střelení a metání, šíp, kopí, oštěp, meč, I. 24, 46. a j.

temerārius, 3, nerozvážný, pošetilý, všetečný, zbrklý; I. 31, 13: *homō t.*

temerē, ad v., maně, na zdařbůh, bez rozmyslu; *nōn t.* — ne maní, ne snadno, IV. 20. VII. 37.

temeritās, *ātis*, f. nerozvážlivost, pošetilosť, opovážlivost, VII. 42, 52: *temeritatem reprehendit*.

tēmō, *ōnis*, m., voj, IV. 33.

temperantia, *ae*, f., mírnosť, zdrželivost, jen I. 19, 2: *temperantium cōgnōverat*.

temperātus, 3, mírný, la-hodný; V. 12, 6. comp.: *temperantiora sunt loca*. — Od

temperō, 1. (*tempus*), mír-niti se, I. 33, 4: *sibi nōn t., quān . . .*: nezdržeti se; I. 7: zdržeti se.

tempestās, *ātis*, f. (*tempus*), čas, počasí, VII. 27; nečas, povětrí, bouře, IV. 29, 2: *tempestas afflīctabat nāvēs*.

templum, *ī*, n. chrám, VIII. 51.

temptō, 1., vě. ohmatávati; — zkoušeti, I. 36: *fortūnam*

— 2) pokoušeti se, ukládati oč, VII. 73: *opera*; C. I. 19; pokoušeti, sváděti, VI. 2: *ul-teriōrēs*; snažiti se, pokoušeti se, VIII. 40.

tempus, *oris*, n., 1) doba, čas, I. 54: *annī tempus*, VII. 16; II. 17: až podnes, po tuto dobu; *temporis longinquitatem timere* = obávati se průtahu, C. I. 19; — 2) čas pravý, příhodná chvíle, *ad tempus* = ve pravý čas, C.; *ūnō tempore* = touž dobou = zároveň, I. 22; — 3) časové okolnosti, VII. 40, 62: v takové (kruté) době; *prō tempore et prō rē* = dle času a okolností, V. 8.

Tenetērī, *ōrum*, m., IV. 1, 4, 16, nár. v Germanii na břehu Rýnu v poříčí Sigy.

tendō, 3., *tetendī, tentum (tēnsum)*, 1) pjati, pnouti, II. 13, *manūs*: vzplnati, vztáhnouti; VI. 37: rozepnouti, roztáhnouti, rozbiti (stany), tábořiti; — 2) směřovati, tahnouti, C. III. 36.

tenebrae, *ārum*, f., tma, temnota, VII. 81.

teneō, 3., *ū, tum*, 1) držeti, mít (v mocí neb držení), I. 31, 4. *principātum*; II. 23. III. 2, 14, VII. 80, 1; — ovládati, udržeti, VII. 55, 7: *oppidum*; — zaujímati, rozkládati se, VII. 80, 2: *summum iugum*; pass. býti v rukou, III. 29, býti v mocí, VII. 43. *in potestāte*; — 3) duše v ně: na paměti mít, pamatovati se, I. 14; — 2) přenes.: udržovati v mezích n. při po-

vinnosti, zavázati, V. 54. *in officiō*; v moci místi, obkličovati, II. 24, VI. 8; — 3) *sē* *t.* = býti, trvati, I. 40, 8: *castris*; zdržovati, zadržovati, IV. 22; — 4) udržeti, dodržeti, zachovati, IV. 26: směru; V. 35; udržeti, zachovati si, VI. 12; pass. I. 31, 9: *obsidibus*: býti vázán.

tener, *era, erum*, útlý, mladinký, II. 17, 4: *arbores*.

tentōrium, *i*, n. stau, VIII. 5.

tennis, *e*, 1) tenký, úzký, *fastigium*, C. I. 45; *mōles*; — 2) přenes.: nepatrny, VI. 35; slabý, vetchý; V. 40: *valetūdō*; — odtud

tenuitās, *atis*, f., chudoba, nedostatečnost, VII. 17.

tenuiter, a d v., teuce, jemně, III. 13, 6.

ter, třikrát.

teres, *etis*, oblý, kulatý, jen VII. 73: *stipes*.

Tergestīnī, *ōrum*, m., Tergestané, obyv. města Tergeste = (tržiště) nyn. Terstu; VIII. 24.

tergum, *i*, n., záda, hřbet; *a tergo* = ze zadu VII. 87; *post tergum* = v zadu, za zády, za sebou, IV. 15, 22; *terga vertere* = okázati (záda n.) paty, utiskati.

ternī, *ae, a*, po třech.

terra, *ae*, f., 1) země, půda, I. 32, 2: *terram intueri* = do země = k zemi hledí; — 2) krajina, země, končina, VII. 77, 13: *aliás terras pertierunt* = do jiných končiu =

sídel odtáhli; — 3) plur. svět, VII. 29: *orbis terrarum*; *in terris*.

Terrasidius, *i*, m. Caesariův tribun vojenský, III. 7.

terrēnus, *3* (*terra*), zemní, zemity, jen I. 43, 1: *tumulus*.

terreō, *2*., *ui*, *itum*, strašiti, lekatí, děsiti, VII. 84; — zastrašiti, odstrašiti, VII. 49: *hostes*.

(terrester), *tris, tre*, pozemní, *cōpiae*; C.

territō, *1*. (*terreō*), naháníti strachu, ustrašiti, polekatí, V. 6. VII. 63, 3: *suppliciō dubitantēs*.

terror, *ōris*, in., strach, postrach, VII. 66, 6: *terrōri essz hostibus*: býti na postrach; VII. 8: *terrōrem īferre* = působiti strach, uahnati strachu, zastrašiti; C. I. 14: strach posedl, padl na vojsko, zachvátil v.; C. III. 13.

tertius, *3*, třetí, I. 1, 1; — **tertiō**, a d v. po třetí, C. III. 43.

tertius-decimus, *3*, třináctý, V. 53, 6. *legiō*.

testāmentum, *i*, n. (*testor*), závět, dědičné pořízení, I. 39, 5: *t. obsignare*.

testātus, *3* (*testor*), osvědčený, dokázany, zřejmý, VIII. 42, 44. jen c o m p.

testimōnium, *i*, n., 1) svědec tví, *testimōniō cōgnōverat*, V. 52; — 2) důkaz, I. 44. V. 28: *esse testimōniō*, býti důkazem n. na důkaz, dokazovati.

tēstis, *is, e*, svědek; VII.

77, 11: *tēste ūtī aliquō*, užiti koho za svědku.

tēstūdō, *inis*, f. (*testa*), želva; — v o j e n. 1) siluý krov, jehož střecha proti olui kryta byla usněmi, a pod nímž obléhající bliže hradeb konali práce své, (tab. II. 18.) — V. 42, 52; dle potřeby (C. II. 2, 14), sahá střecha až k zemi (Tab. II. 14.; — 2) štítnice t. j. krov utvořený ze štítní vojínův, jež k útoku postupujíce nad hlavami si drželi, II. 6, V. 9. VII. 85. *tēstūdine factā subeunt*. Tab. II. 15.

tetrarchēs, *ae*, m., tetrarcha, vladař nad jednou ze 4 částí země, čtvrtinsk, C. III. 3.

Tentomatus, *ī*, m., král Nitioobrigův, VII. 31. a 46.

Teutonī, *ōrum*, m. (VII. 77, *Teutonum*), I. 33, 40. II. 4, 29; nár. v nejsever. Germanii na samém pomoří, vých. sousedé Cimbrů, s nimiž ve starých dějinách vystupují společně. Porážkon u Aquae Sextiae r. 102. v té mře jsou pobiti neb rozptýleni, že mizí od té doby z dějin obecných.

theātrum, *ī*, n., divadlo (budova divadelní), C. II. 25, 1.

Thēbae, *ārum*, f., město v Boiotii, C. III. 55., nyní *Thiva*.

Theophanēs, *is*, m. mytilenský (*Cn. Pompeius Th.*), jenž napsal dějiny válek Pompejových, C. III. 18.

Thermus, *ī*, m., *Q. Minu-*

cias Th., praetor, Pompejovec, C.

Thessalia, *ae*, f., krajina sev. Řecka (C. III. 34. 35. a j.), její pak obyvatelé: **Thes-salī**, *ōrum*, m.

Thrācēs, *um*, m. (sing. *Thrāx*), obyv. Thrakie, Thrákové, C. III. 95.

Thrācia, *ae*, f., Thrakie, krajina na severovýchodě Řecka; C.

Thūriī, *ōrum*, město Bruttiův při zátoce tarentské, založené r. 443. př. Kr. blíže pohořeného měs. Sybaridy; — odtud

Thūrīmus, *3*, *thūr(ij)ský*, *ager* = Thursko = **Thūrīnum**, *ī*, n. C. II. 21.

tīgnum, *ī*, n. (*tegō*), trám, břevno, IV. 17.

Tigurīnī, *ōrum*, m., Tigurci, jedna ze 4 žup helvetských, asi nynější kantonuryšský; I. 12.

timeō, *2.*, *uī*, strachovati n. báti se, I. 40; oč n. proč, V. 57. *dē periculō*; o koho (n. pro koho), VII. 56. *alicū*; odtud

timidē, a d v., bázlivě, III. 25., od **timidus**, *3*, bázliv, bojácný, nesmělý, VIII. 13. c o m p.

timor, *ōris*, m., strach, obava, bázeň, *t. occupat exercitum*; I. 39; *timōrem inicere* = způsobiti strach n. vzbudit, nahnat strachu, zastrášiti; *timōrem incursiōnis re-pentīnae tollere*, VI. 23, 3. od-

straniti strach náhlého přepadení.

tīrō, *ōnis*, m., nováček (vojín), odvedenec, branec, C. III. 28.

Titurius, *ī*, m., *Q. Tit. Sabinus*, legat Caesarův, II. 5, 9. a j.

Titus, *ī*, m., řím. předejmí, jehož zkratek: *T.*

togātūs, *ī* (*toga*), togou oděný, otogovaný; ve smysle: římský, italský; *Gallia tog.* = *cīterior*, římská, VIII. 24, 52.

tolerō, 1., 1) snést, vydržeti, I. 28; živiti, vydržovati, III. 49; — 2) udržovati, VII. 77. *vītam*, absol. vydržeti VII. 71.

tollō, *ī*., *sūstulī*, *sublātum*, 1) zdvihnuti, *scūtum*; IV. 23: *ancorās*, vykotviti; IV. 28: *equitēs*, vzít, přijati na lod, C. III. 28; — přenes. strhnouti, dáti se do křiku = *clamōrem*, III. 22; pass. vynášeti n. vychloubat se, part. *sublātus*, *ī*, nadutý; I. 15: zpýšněvše leč, C. II. 37: nabyy myсли; — 2) vzít, odnisti, odstraniti, VII. 14; shladiti, na zmar přivésti, VI. 34; přenes.: překaziti, zmařiti, I. 5, 42, 5: *colloquium*.

Tolōsa, *ae*, f., III. 20, bohaté město na Garumne (n. Toulouse) v končinách národa, jenž nazýval se *Volcae Tectosages*, v Provincii, a

Tolōsatēs, *īum*, m., obyvatelé jeho, Tolosané, I. 10, III. 20, VII. 7.

tormentum, *ī*, n. (*torqueō*),

1) lano, provaz i s vrtidlem, VII. 22; — 2) mučidlo, muky, VI. 19; — 3) stroj metací, švíhovka, srubnice, kus, II. 8; — 4) vyhozená jím střela, C. II. 9. III. 51. — Tab. II. 2. *catapulta*, jimiž metány šípy, a 3 *ballista*, na metání kamení a kusů dřev.

Torquātūs, *ī*, m. (*torquis*), řím. přejmí, viz *Mānlius*.

torreō, *ī*., *ūtum*, smažiti, pražiti, sušiti, jen V. 43, 4: *flammā*.

tot, ind ēcl. tak mnoho, tolik, III. 10, 2: *tot cīvitātum coniūrātiō*.

totidem, plur. ind ēcl. tolikéž, I. 48.

tōtus, *ī*., (gen. *tōtīus*, dat. *tōtī*, leč: VII. 89. a VIII. 34: *tōtō*) celý, všechn, VI. 5: s tělem i s duší; II. 6: *tōtīs moenībus* = po všech hradbách, t. j. kolem celých hradeb.

trabs; *abis*, f., trám, kláda, III. 13. jen plur.

trāctō, 1. (*trahō*), vláčeti; přenes.: jednat, vyjednávati, C. III. 28.

trāctus, *īus*, m., tah; rozloha, roztažení, C. III. 112.

trādō, *ī*., *didī*, *dītum*, (*trans-dō*), 1) odevzdati, podati, VII. 25: *per manūs*: z ruky do ruky; důvěrně odevzdati, doporučiti, V. 25. VII. 39; vítězi odevzdati, vydati, I. 27, 28, 44. *līberam possēsiōnem Galliae*: zloustaviti, ponehati; — 2) přenes. VII. 3: dále šíriti, sdělovati; IV. 7: rozšíriti, VI. 14, 17: učle-

podávati, vyučovati, přednášeti.

trādūcō, 3., *dūxī, ductum, (trāns-dūcō)*, 1) převésti přes co, I. 13, 31, 16: *Rhēnum*; — 2) z jednoho místa na druhé dovésti, I. 35, 3: *trāns Rhēnum*, od jedné strany ke druhé, VI. 12, VII. 37; — přeunes. přeložiti, přesaditi, VI. 40, 7: *in superiōrēs ūrdinēs*; — 3) provésti skrze ... I. 11, 19; obvésti, převésti okolo ... I. 48.

trāgula, *ae, f.*, kopí gallské mřštným řemenem opatřené, I. 26, V. 48.

trahō, 3., *āxī, āctum, tāh-*nouti, vléci, I. 53; od jednoho ke druhému jsa vlečen, ani z ruky do ruky si ho podávali, VI. 38.

trāiciō, 3., *iēcī, iectum, (trāns-iaciō)*, 1) přes co hoditi, přehoditi, C. III. 19, *tēlum*; — 2) vystavěti přes řeku, *pontem*, VIII. 9; — 3) pře-n. dopraviti, C. I. 40, 54; — 4) prokláti, proraziti, probodnouti, V. 35, 44, VII. 25, 2: *scorpiōne*; — Odtud

trāiectus, *ūs, m.*, přeprava, přeplavení, převoz, IV. 21, V. 2.

Trallēs, *ium, f.*, měs. v Lydii, C. III. 105.

trānō, 1. (*trāns-nō*), přeplavati, I. 53, 1: *flūmen*.

tranquillitās, *ātis, f.*, klid, ticho; bezvětrí, III. 15, 3: *extitit*.

trāns, *praep. s acc. 1)* o místě (kde?): za, s oné

strany, I. 10 a 11, 5: *trāns Rhōdanum prīmī*; I. 28. 4; — 2) o směru (kam?): za, přes, I. 35, 3: *trāns Rhēnum trādūcere*; VI. 24, 1: *trāns Rhēnum colōniās mīttere*.

Trāns-alpīnus, 3., zaalpský, VII. 1, 2: *Gallia*.

trānscendō, 3., *endī, en-*sum, (*scandō*), překročiti, přestoupiti, přejít, III. 15; přechod: *maceriam*, VII. 70.

trāns-currō, 3., *cucurī,* n. *currī, cursum*, přepraviti n. přeplaviti se kolem ... C. I. 58: plouti podle ...

trāns-dūcō, 3., viz **trādūcō**.

trāns-eō, *īre, īī, ītum*, přejít, 1) nepřech., I. 5, *in agrum Nōricum*, 28; odtáhnouti, přestěhovati se, VI. 22; — abs. I. 8, II. 23, zvláště k nepřiteli, III. 18; o čase: projít, utéci, *diēs complūrēs trāns-*cunt, III. 2; projít = protáhnouti, přejít, I. 9; odpadnouti (při hlasování), VIII. 53; — 2) přechod, překročiti, přestoupiti, I. 12, *flūmen*, 13.

trāns-ferō, *ferre, tulī, lā-*tum, přenést, přepraviti, C. I. 60, VI. 13, *in Galliam*; přeložiti, VI. 3, *concilium*, VII. 8, C. III. 66.

trāns-fīgō, 3., *īxī, īxum*, probodnouti, proraziti, prokláti, I. 25; *scūtum ūnō īctū*, V. 44.

trāns-fodiō, 3., *fōdī, fōs-*sum, probřusti, proraziti, VII. 82, 1.

trānsgrēdior, 3., *grēssus*

sum (gradior), překročiti, přejít, nepřech. VIII. 10: *eādem viā*; přechod. II. 19; *iacentem*, VII. 25, 46.

trānsitus, *ūs*, m. (*trānseō*), přechod, přeprava, VI. 7: *dificili trānsitū flūmen*; VIII. 13.

trāns-lātus, 3., viz **trānsferō**.

trāns-marīnus, 3., zámořský, přesmořní, VI. 24: *rēs* (plodiny); C. I. 29.

trānsmīssus, *ūs*, m. (*mītō*), převoz, přeprava, V. 13, 2: *parī spatiō*.

trāns-mīttō, 3., *mīsī*, *mīssun*, poslati, přepraviti přes co, VIII. 61.

Trānspadānus, 3., zapadský, za Padem (řekou), C. III. 87.

trāns-portō, 1., přenésti, přepraviti, přeplaviti, I. 37: *Harūdēs*, V. 16.

Trānsrhēnānus, 3., zarýnský, V. 2: *Germānī*, subst.: Zarýňané, IV. 6.

trānstrūm, *ī*, n., příčka, příčna, plur. paluba III. 13, 4.

trāns-vehō, 3., *vexī*, *vec-tum*, převézti, přepraviti, C. III. 29, *mīlitēs*.

trānsversus, 3, příčný, na příč, šikmý, II. 8: *fōssa*, C. II. 9: křížem.

trāversārius, 3, příčný, C. II. 15: *tīgna* = příčný.

Trebīus, *ī*, m., *M. Tr. Gal-lus*, vojenský tribun n. *praefectus mīlitum Caesarūv*; III. 7, 4.

Trebōnius, *ī*, m., *C.*, rytíř římský, VI. 40; — *C.*, Caesarův legat, V. 17, 24. VI. 33. VII. 11, 81. VIII. častěji, C. I. 36. II. 1, 5, 13, 15. III. 20.

trecentī, *ae*, *a* = tři sta. — **tredecim**, třináct.

trepidantius, c o m p. a d v. (*trepidāns*), úzkostlivější, bázlivější, C. I. 19; od

trepidō, 1., mítí úzkost n. strach, plašiti se, V. 33; *trepidatur* = jest poplach, VI. 37, 6.

trēs, *trīa*, g e n. *trīum*, tři, I. 1, 1. a j. — VI. 32, 3. acc. *trīs*.

Trēverī, *ōrum*, m. (též: *Trēvirī*), I. 37. II. 24. III. 11. V. 2. 3 a j. nejmocnější národe vých. Belgiu původu nejspíše germanuského, jehož sídla rozkládala se mezi Rýnem a Mosou; hl. měst. Augusta Trēverōrum (nyn. Trier) na Moselle vynikalo rozsáhlým obchodem a ústavy vyučovacími.

Triārius, *ī*, m., *C. Vale-rius Tr.*, syn L. Val., Pompejův legat, C.

Tribocēs, *um*, I. 51, **Tri-boci**, *ōrum*, IV. 10, m., národe germ. ve vých. Gallii mezi Jurov, Vosegem a Rýnem.

tribūnal, *alis*, n., dřevěné n. kamenné vyvýšení do půlkruhu na tržišti, kde konávali úřad svůj na svých sedadlech vyšší úředníci v Rímě, původně snad pouze tribunové, C. III. 20. a 21: *dē tribūnālī detur-bare*.

tribūnīcius, 3, tribunský (tribuna lidu), C. I. 7, *intercessiō*; vojenského tribuna, C. I. 77, *honor*; — od

tribūnus, *i*, m., náčelník 1 ze starých 3 tribuřím, třídník; později sluší rozeznávati 1) **tr. plēbis**, VIII. 52, na ochranu lidu (v době Caes. 10) a — 2) **tr. militum**, I. 39, 41, vyššího důstojníka ve vojskě, jakých po 6 bylo u každé legie, pečovati o kázeň, dopravnictvo a j.

tribuō, *3., uī, ūtum*, 1) uděliti n. při-d., prokázati, *honorēm*; VII. 20; dopustiti, po-nechatati, přikládati, *tantum dignitatis*, V. 7; váhu klásti, ceniti, VII. 37: *plūs libertati*; učiniti (k vñli n. na prospěch), *amicitiae*, VI. 1; — 2) přenes.: připisovati, na vrub klásti, *virtūtē hostium*, VII. 53; 53; — 3) abs. zakládati si, honositi se, *suae virtutē*, I. 13. — Odtud

tribütum, *i*, n., daň, ber-na č. berně, poplatek, *pendere*, VI. 14. C. III. 32.

trichila, *ae*, f., besídka, loubí, pouze: C. III. 96. *strūctae*.

triclinium, *i*, n., stolní lůžko n. pohovka, na némž Římané při jidle lhali obyč. po třech; VIII. 51. *sternere*.

triduum, *i*, n. (*tres-diēs*), doba 3 dní, třídení, I. 26: *triduo intermissō* = *triduo*, VII. 20, 11, po 3 dnech, I. 38 a IV. 4, 4: *triduū via*, tří-denní cesta.

triennium, *i*, n. (*tres annus*), tříletí, tři léta, IV. 4, 1: *tr. vagāri*.

trigēsimus, 3, třicátý, C. **trigintā**, třicet.

trīnī, *ae*, *a*, po třech, V. 53, při *plur.* *tantum*, tři, trojí, VII. 66, 2: *castra*; *trinīs catenīs*, trojnásobnými řetězy (pouty), I. 53, 5.

Trinobantēs, *um*, m., V. 20, 21, nár. ve Britannii na vých. povoří sev. řeky Tamesa se hl. m. Camalodunem.

tripertitō n. **tripartitō**, adv. trojdílně, ve 3 dílech, V. 10; trojako, na tré, VII. 67, 2. *dīvīsus*.

triplex, *icis*, trojnásobný, *aciēs*, I. 24. a 51.

triquetrus, 3., trojhranný, třístranný, V. 13, *insula*.

trirēmis, *e*, (*tres-rēmus*), trojveselní, C. II. 6. III. 24 t. j. o 3 řadách laviček veslařských; — subst. trojveslice, C. II. 23. III. 101.

trīstis, *e*, smuten, zarmoucen, pouze: I. 32. 2. *Sēquanī*.

trīstitia, *ae*, f., smutek, zármutek, jen I. 32, 3: *in trīstitia permanēre*.

trīticum, *i*, n., pšenice, C. II. 18.

triumphus, *i*, m., vítězoslavný průvod vojska na Capitolium v Římě; VIII. 51, 3.

truncus, *i*, m., kmen, peň, IV. 17. VII. 73. jen *plur.*

tū, ty, (abl. *abs tē*, V. 30, 2; mimo to jen ještě acc. : *tē*).

tuba, *ae*, f., trouba, trubka, II. 20. VII. 47, dlouhý, rovný

nástroj hudební (dechový) na konci nálevkovité rozšířený.

tueor, 2., *itus sum*, — 1) hleděti, vzhlížeti; — 2) uhleděti se, zabezpečiti, pojistiti, hájiti, IV. 8. VI. 12, 34.

Tulingī, *ōrum*, m., I. 5, 25, 28, nár., jenž spolu s Latoviky bydlil na sev. pomezí Helvecie na pravém již břehu Rýna.

Tullius, *i*, m., viz *Cicerō*.

Tullus, *i*, m. přijmí řím. viz *Volcatius*.

tum, a d v., 1) o čase: tenkráte, tehdy, I. 17; — 2) *tum vērō*, tu však, tu pak, II. 2. IV. 25; — 3) o postupu, potom, pak, II. 29; v řadě: pak, dále, II. 27. — 4) souvztažně: *cum... tum*, jako ... tak, VI. 30, 2: *cum in omnibus rēbus, tum in rē mūlitārī*; — 5) místo adjectiva: *hacc tum ratiō*, toto opatření tehdejší, C. I. 44.

tumultuor, 1. (*tumultus*), hřmotiti, bouřiti, VII. 61: v tábore je hřmotný n. bouřlivý zmatek.

tumultuōsius, comp. a d v. *tumultuōsē*, hřmotněji, hlučněji, VII. 45; — od

tumultus, *ūs*, m., 1) hřmot, hluk, lomozuý zmatek, II. 11; obzvl. — 2) lomoz zbraní, válečný poplach, vzpoura, přepadení, I. 40, 5. a V. 26.

tumulus, *i*, m., rov, pahrbek, návrší, I. 43. *t. terrēnus*; II. 27.

tanc, a d v., tehdáž, tenkráte, VII. 67, 2.

tunica, *ae*, f., tunika, vlněné spodní roucho u Římanů se krátkými rukávy, přes něž oblékala se toga. C.

turba, *ae*, f., zmatek, tlačenice, nával, C. II. 35. *fugientium turba*.

turbatē, a d v., zmatené, nepořádně, bez ladu a skladu, C. I. 5. *agere*.

turbidus, 3, bouřlivý, neklidný, nepokojný, C. II. 22. *tempestas*.

turbulentus, 3, nepokojný, bouřivý, rozbroujný, C. I. 5. *tribūnus*.

turma, *ae*, f., oddíl řím. jízdy o 30 mužích, četa; jízda vůbec, (jen plur.) VIII. 16, 19; — odtud

turmātim, a d v., po četách, dle čet, VIII. 18, *devenīre*; C. III. 93.

Turonī, *ōrum*, VII. 4, 75. VIII. 46. n. **Turonēs**, *um*, m., II. 35, (*Touraine*), nár. v záp. Gallii kelt. na střed. Ligeru se hl. m. Caesar odděnem (později *Turonī*, nyní *Tours*), ležícím na pahorku při téže řece.

turpis, *e*, hnusný, hanebný, mrzký; (comp. a superl.) a d v. **turpiter**, VII. 80; *turpiter factum*, hanebný čin.

turpitūdō, *inis*, f., hanba, mrzkost, jen II. 27. *t. fugae*.

turris, *is*, f., věž; vojen. věž dřevěná, již oblehatelé na kolečkách n. válcích ku hradbám pošinuvše po způsobu padacího můstku na tyto spouštěli, z ní pak do města oblé-

ženého hnali útokem, II. 12. VIII. 41. — Tab. II. 12; — na obranu hradeb, táboru, mōstu a p., VII. 22, 86. VI. 29. — Tab. II. 9.

tūtē, a d v. III. 13. C. II. 30 = **tūtō**, a d v. III. 24. VII. 36, bezpečně, jistě, na jisto; c o m p.: **tūtius**, III. 13. C. II. 30.

tūtor, 1. (*tueor*), obhájiti,

zabezpečiti; uhájiti se, zahájení, odčiniti, C. I. 52.

tūtus, 3, (*tuvor*), bezpečen, jist, II. 28. VIII. 27, 54 (s c o m p. a s u p e r l.) *t. reddere*, II. 5, zabezpečiti.

tuus, 3, tvůj.

tympanum, 7, n., bubmek ruční, C. III. 105.

tyrannus, 7, m., samovládce, panovník, pán, C. III. 31.

U.

über, *eris*, hojuý; C. I. 53: rozmenoženo, nadsazujíce vypisovali.

ubī, 1) a d v., kde, I. 13; **ubīcumque**, a d v., kdekoli, VII. 3. — 2) con i. když, jakmile, obyč. s i n d. perf. I. 5, 2: *ubī arbitriū sunt*; s praes. hist. II. 9, 2: *ubī neutrī faciunt*; s plusq prf. IV. 26, 2: *ubī cōspexerant*; C. II. 29. — *ubī p̄īmūm*, jakmile, sotva že, IV. 12, 1. *ubī p̄īmūm cōspexerunt*.

Ubīi, *ōrum*, m., I. 54. IV. 3, 8, 16, 19. VI. 9, 10, nár. germánský na pravém břehu Rýnu, jenž však později (37 př. Kr.) přestěhoval se na břeh levý; z čelných měst jejich byla Colōnia A p r i p p ī n a (dříve *Cīvītās Ubiōrum* zvané, nyn. Kolín nad R.

ubīque, a d v., všudy, kdekolí, III. 16. C. I. 36, II. 20.

ulciscor, 3., *ultus sum*, pomstít se na . . ., n. komu, IV.

19. V. 38; — ztrestati co, I. 12, 7: *iniūrias*.

ullus, 3, (gen. *ullius*), některý, nějaký; ve vět. záporn. jakýkoli, všechn, I. 46, 3. *sine ullō periculō*; — subst. někdo, kdokoli, I. 8, 3: *negat se posse iter ullī dare*, tvrdí, že nemůže nikomu . . .; — plur. IV. 8, 2 *n̄qu: ullōs agrōs*.

ulterior, *us, ūris*, s oné strany zadní, I. 7. *Gallia*; subst.: vzdálenější, VI. 2; — superl.:

ultimus, 3, — 1) místo ně: nejjazdí, V. 43, 5. nejkrajnější, nejvzlálenější; — 2) přenes.: nejkrutější, C. I. 84.

últrā, 1) a d v., za čím, za mezi nějakou, přes to dále, ještě dále, VIII. 39. — 2) praep. s a c c. za, s oné strany, nad, I. 48, 2: *últrā eum* (= *ēius castra*), 49, 1: *últrā eum locum*; C. III. 66, *últrā vīllam*.

últrō, ad v., 1) místně: na druhou stranu, I. 42: se nato; — 2) přenes. o mezi (= míře) V. 28. nad to, k tomu; — 3) o podmětu: samochť, o své újmě, sám o sobě: I. 42, 2; *últrō policēri*: III. 27.

ultus, 3, viz *ulciscor*.

ululātus, *ūs*, m. (*ululō*), povyk, ryk, V. 37, 56. VII. 80.

umerus, viz *humerus*; **ūmidus** viz *hūmidus*.

umquam, ad v., jednou, kdysi, někdy.

ūnā, ad v. (abl. fem. gen.) 1) o místě: pohromadě, spolu, u něho, VII. 38, 19: *ūna erant*. — 2) o směru: dohromady, v jedno, vespolek, VI. 22, 2: *ūnā coīerunt*. — 3) o čase: najednou, zároveň, spolu, společně, *ūnā mēttore* VII. 56.

unde, ad v., odkud; I. 28: *unde erant profecti*.

ūndecim, jedenáct; **ūndecimus**, jedenáctý.

undique, ad v., odevšad, ze všech stran; I. 22, 3; III. 6.

Unellī, *ōrum*, m., správně *Venellī*.

ūniversus, 3. (*ūnus vertō*), veškeren, všecek, celý, II. 33. 6. *sectiō*; subst. všickni (do jednoho) IV. 25, 5; *nostri ūniversi*.

unquam viz *umquam*.

ūnus, 3, gen.: *ūnūs*, jeden; *ad ūnum omnēs* = všickni do jednoho, co jeden muž, IV. 15; — 2) (jen) jedna, I.

7; jediný = pouze, II. 33. III. 13: pouze rychlostí; — 3) = týž, I. 24: *in ūnum locum* = na jedno (= totéž) místo.

ūnusquisque, *ūnauqua^zque*, *ūnumquodque* subst. *ūnumquidque*, jeden každý, C.

urbānus, 3, městský (města Říma), VII. 6; od

urbs, *bis*, f., město, zejména Řím.

urgeō, 2., *ūrsti*, tlačiti, tísniti, II. 26, 1. *legiōnem*.

ūrus, *ī*, m. (keltské), tur, zubr, VI. 28.

ūsipetēs, *um*, m., IV. 1, 4, 16, 18, nár. german. na pravém břehu dolního Rýnu sever. od Tenkterův a Sugambrův.

ūsitātus, 3, (*ūsus*), obyčejný, obvyklý, užívaný, obecný, VII. 22.

ūsque, ad v., až ...; VIII. 14: *ūs. eō* = až tam; VI. 37: až do té míry; I. 50: *ūs. ad . . .*, až do ...

ūsūra, *ae*, f., požitek, úrok, C. III. 20; od

ūsus, *ūs*, m. (*ūtor*), užívání; 1) upotřebení, IV. 25. III. 13, 14: k velkému užitku, s velikým užitkem, C. II. 7; k různému upotřebení n. potřebám, VI. 24. plur.; — 2) zbhlošť, zkušenosť (praktická), znalost, VI. 39. III. 8: zn. námořnictví; *ūsū venīre* = (dle zkušenosťi n. obyčeje) udáti se n. přihoditi, státi se, VII. 9: že s V. na to dojde, stane se; — 3) potřeba, prospěch,

výhoda, VII. 55: by nebylo k potřebě = by ho nemohli užiti Římané; I. 30, 50: *ex ūsū vhod*, s prospěchem, na prospěch = prospěti; — 4) potřeba, potřebnost, s potřebu, čeho třeba, III. 9; jest třeba, IV. 2. VI. 15. VII. 80: nastává potřeba.

ut, n. *utī*, I. a d v. 1) v nepřímé otázce: jak, kterak = *quomodo*, I. 43, 7. *ut .. tenuisserent*, I. 46, 4. *ut dirēmisset*; C. II. 5; — 2) přirovnávajíc (souztažně s: *ita n. sic*): jak, jako, (jak ... tak), I. 4, 4: *ut arbitrantur*, C. I. 80: *ut tum accidit*, III. 19, 6: *ut alacer ... sic mollis*, I. 38, 4: *ut circinō*; C. I. 21: *ut erat ... cōsuētūdō*, jak bylo zvykem = po zvyku, C. I. 37, II. 12. a 22, III. 14 a 53; — při part. perf. značíc domněnkou: jako, jakoby, III. 18, 8: *ut explōratā victoriā*, jako po zabezpečeném (již) vítězství; C. II. 13: *ut rē cōfēcta*, jako by věc byla vyřízena; — rovnajíc se našemu: jako = na příklad, C. I. 2: *ut p̄imō M. Marcellus*; — 3) vysvětlujíc a odůvodňujíc: jakož, ježto, III. 8, 3: *ut sunt subita cōsilia*, VII. 22, 1; C. II. 8: *ut est magister ūsus*; IV. 23, 5. s konj.: *ut p̄ostulārent*, i V. 31, 6; — 4) omezujíc: jak, pokud, IV. 3, 3: *ut est cap- tūs Germānōrum*, jakož jest ponětí gallské = po náhledu n. rozumu gall.; ve větách zkrácených, kde doplniti jest

výraz: *fieri solet n. potest*, VI. 34, 7: *ut in ēiusmodi difficul- tatiibus*, VIII. 21, 4. — 5) stupňujíc v nápovědi souvětě úměrového, s *quisque* a superl.: *ut quisque acerbissimē dixit*, *ita quam māximē collaudātur*, C. I. 2. čím kdo mluvil kruťoji, tím více jest chválen. — II. con i. a) s. ind. plsqprf. o čase: jak, jakmile, VIII. 30. 1: *ut p̄imum dēfēcerat Gal- lia*; C. III. 63; I. 31, 12 jest konjunktiv pro nepřímou řeč: — b) s konj. 1) účelným: by, aby I. 2, 1; 30, 3; C. I. 2 a 3; — 2) výsledkovým, kde často *ut* = *ita ut*: že, tak že, (někdy v češtině i) aby, I. 2, 4; 11, 3; se příznakem vysvětlování: aby totiž, I. 4, 1: *ut ignū cremārētur*; — 3) připouštěcím: byť i, necht i, III. 9, 6: *ut omnia contrā o- pīniōnem acciderent*; C. II. 41: *ut dēfessīs ...*

ūter, *trīs*, m., měch, usušk, C. I. 48.

uter, *trā, trum*, gen. *utriūs*, který z obou, I. 12; plur.: kterí z nich (obojích), C. I. 70.

ūterque, *traque, trumque*. gen. *utriūsque*, oba, obě; plur.: obojí, i jedni i druzí, obě strany, IV. 26. IV. 17: ty dva a dva páry; při plur. *tātūm*: *utraque castra*, oba tábory.

uti viz *ut*.

Utica, *ae*, f., měs. v sever. Africe sev. Karthaginy v nyn. Tunisu, a

Uticēnsēs, *iūm*, m., jeho

obyvatelé, Utičtí, Utičané, C. II. 24, 25, 26, 36.

ūtilis, *e*, (*ūtor*), užitečný, prospěšný, *alicui*.

ūtilitās, *ātis*, *f.* (*ūtilis*), užitečnost, prospěšnost, prospěch.

utinam, kéž, VIII. *praeſ.*
ūtor, *3.*, *ūsus sum*, 1) užiti, upotřebiti, I. 16: *frumentō*, I. 51. V. 12; při odtaž. subst. I. 5, 4: *eōdem ūsi cōnsiliō*, za týmž účelem; 36, 47, II. 3; IV. 11: že užijí = přijmou; 2) při vlastnostech: vésti si, chovati se, prokázati, I. 46: *quā arrogantia ūsus*, jak drze se zachovav = s jakou drzostí zakázel; II. 14. IV. 13, 4: *eādem perfidiā ūsi* = s touž nepoctivostí; tak často možno přeložiti part. *ūsus* předložkou: s (užkdy: za); — 3)

míti, VII. 65, 5: *minus idōneūs equis*; VII. 11, 1. aby tím volnější měl zásobování; II. 28, 3: *suīs fīnibus atque op̄pidis ūti*, ve svých končinách

a městech setrvati; C. III. 49: — 4) s dvojím abl.: užiti n. míti koho zač, V. 41: necht užijí jeho za podpůrce = jeho podpory; VI. 4: uživše za přímluví = přímluvy Remův; pod. VI. 16.

utrīmque, ne: **utrīmque**, ad v., obopál, z obou stran, na obou stranách; C. III. 112.

utrum, (vlastně neut. k uteř: co z oběho) *conī. interrog.* v 1. členu podvojné otázky: zdali, zdaž, -li, I. 50, 4: *utrum ex ūsū esset necne*, bylo-li by s prospěchem čili nic; I. 53, 7: *utrum ... an ... zdaž ... aneb ...*

Uxellodūnum, *ī*, *n.*, VIII. 32, 40, 43, pevné místo při řece: Oltis zv., pobočce Garumuy, v horách kadurských; viz *Cadurcī*.

uxor, *ōnis*, *f.*, žena manželka, I. 18, 7; 53, 4: *uxōrem dūcere* = ženiti se, pojítí za manželku.

V.

Vacalus, *ī*, *m.*, později *Vachalis* *n.*. Vachalis nyní Waal zove se západní rámě dolního Rýnu, jež oddělivši se od východního a spojivši se s jednou částí Mosy tvoří s Okeanem a ouím ramenem vých. delta: *Insula Batavōrum* zvané; IV. 10.

vacatiō, *ōnis*, *f.*, prázdnost;

osvobození, svoboda, VI. 14: jsou prosti; — od

vacō, *1.*, býti prost, prázdnen, neobydlen, I. 28: o poli: pusto.

vacuus, *3*, prázdnen, neobsazen, II. 12; uprázdněn, volný, C. III. 112.

vadōsus, *3*, brodnatý, mělčinatý, C. I. 25, mělký; — od

vadum, *i.*, n., brod, mělčina, I. 6.

vāgīna, *ae*, f., pochva (meče), V. 44: *āvertere vāgīnam*, pochvu pošinouti.

vagor, *1.*, těkati, toulati se n. potulovati, IV. 4, 1: *triennium*; I. 2, 4. volně se šřiti.

valeō, *3.*, *ūū, itum*, 1) zdráv, silen býti, býti s co, *ad cae-dem*; — 2) přenes.: působiti, VII. 84, 4: mnogo působí n. vydá; III. 20, 3. moci, zmoci, vážiti, silen býti, I. 51; — absol. zavládnouti, místo mstí, převážiti, I. 40, 14.

Valerius, *i.*, m., 1) *C. V. Flaccus*, propraetor v Gallii r. 83. př. Kr. I. 47; — 2) *L. V. Praecōnīnus*, legat v Gal. před Caesarem; III. 20; — 3) *C. V. Caburus*, Gall obdařený obč. právem řím. I. 47. VII. 65; — 4) *C. V. Procillus*, I. 19, 47, 53; — 5) *C. V. Donnotaurus*, VII. 65, spolu s předcházejícím syn výše uvedeného Galla; — 6) Caesarův legat, C. I. 30. a násł.; — 7) *V. Flaccus*, Pompejovec, C. III. 53.

Valetiacus, *i.*, m., vladař aedujský r. 51. př. Kr. VII. 32, 4.

valetūdō, *inis*, f., zdravotní stav, zdraví (dobré nebo nedobré), V. 40, 7. a VII. 78, 1.

vallēs, n. *vallis*, *is*, f., údolí, dolina, úpad.

vāllum, *i.*, n. val n. násyp (kolím ohrazený), srub, I. 26;

veškero kolí n. plánčí při náspu samo, VII. 72, 4.

vāllus, *i.*, m., kůl, pláňka, tes, (obzvl. k náspům a srubum potřebný), VII. 73, 4. jen plur.

valvae, *arum*, f., dveřeje, veřeje, křídla dveří dvoudlenných, C. III. 101.

Vangionēs, *um*, m., I. 17, 51. obyvatelé sev. části pohoří Vosegu mezi Rýnem a levou pobočkou jeho Navou, blíže Wormsa.

varietās, *atis*, f., 1) rozinanitost, pestrost, VI. 27; — 2) různost, rozdílnost, střídavost, VII. 23; — od

varius, *3*, pestrý, různý, proměnlivý, II. 22, 2: *eventūs variū*.

Varrō, *ōnis*, m., 1) *A.*, Pompejovec, C. III. 19; — 2) *M. Terentius V.*, Pompejův legat v Hispanii, C. I. 38.

Vārus, *i.*, m., řeka v Gallii zaalpské na jihových.mezí Provincie, nyní Var; C. I. 86, 87.

vās, *vāsis*, n., nádoba; plur. *vāsa*, *ōrum*, nádobí, náčiní, zavazadla zejména válečná, C. I. 66, III. 37: v. *conclāmāre*, svolávati k odchodu.

vāstō, 1. (*vāstus*), 1) vyprázdniti, zbavit, VIII. 24: *cīvibus*; — 2) pleniti, pustositi, I. 11. V. 1, 5. VIII. 24: *fīnēs*.

vāstus, *3*, pustý; širý, nesmírný, III. 9, 7.

vāticinatiō, *ōnis*, f. (*vāti-*

cīnor), věštění, věštba, prorocství, I. 50, 4.

Vatinius, *i.*, *m.*, *P.*, Caesarův legat, VIII. 46, 4.

ve, příklonka (*z: vīs*): nebo.

vectigal, *ālis*, *n.*, 1) poplatek státní, mýtné, daň, I. 18; — 2) důchod, I. 36; — odtud

vectigālis, *e*, poplatný, IV. 3, 4.

vectis, *is*, *m.*, páka, sochor, C. II. 11.

vectōrius, *3.*, (*vehō*), převozný, dopravný, V. 8, 4. *navigium*.

vectūra, *ae*, *f.*, převoz, dovoz, doprava, C. III. 32, povozy.

vehemēns, *entis*, prudký, divoký, VIII. 15, 6. superl.

vehementer, *a d. v. s comp.* a sup. prudce, divoce, úprkem; velice, velmi.

vehō, *3.*, *vexī*, *vectum*, vézti, dopraviti, I. 43, 2; plaviti; *equō vehī* —jeti koňmo.

vel, *coni.* 1) rozlučujíc: aneb, nebo, III. 14, 3; podvojně: *vel . . . vel . . .*, bud . . . bud, bud . . . aneb . . . I. 6, 3; C. I. 85. — 2) stupňujíc: i, nejčastěji při výrazech superlativních, VII. 37, 6: *vel princīpēs* — třeba původci č. predáky se stanou záněru toho.

Velanius, *i.*, *m.*, *Q.*, *praefectus n. tribūnus milītūm u Caesara*, III. 7, 4; 8, 2.

Veliocassēs = **Veliocassi** (též *Vellioc.*), *II.* 4. VII. 75. VIII. 7, nár. v Belgii na

pravém břehu dolní Sequany při samém ústí ve krajině zvané nyní Vexin.

Vellaunodūnum, *i.*, *n.*, VII. 11, měs. senonské v Gallii kelt. nedaleko pravého poříčí Ligera, nyní L a d o n.

Vellavī, *ōrum*, *m.* (též *Vellaunī*), VII. 75, nár. na sev. úbočí pohoří zv. Cevenna (v nyn. Velay) v područí Arvernův.

vēlōcissimē, *a d. v. (s u p. k vēlōciter)* velmi rychle, přehbitě, V. 35, 1. *refugere*.

vēlōcitās, *atis*, *f.*, rychlosť, libitosť, VI. 28. VIII. 48; — od

vēlōx, *ōcis*, hbitý, rychlý, čerstvý, I. 48, 5. s u p.

vēlum, *i.*, *n.*, plachta, plátno (lodní pro opření se větru) III. 13, 6.

velut, *n.* *velutī*, *a d. v.* jako, VIII. 9, 1; *v. st*, jako by, I. 32, 4.

vēnā, *ae*, *f.*, žila n. pramen (po případě: proud) vody pod zemí, VIII. 43, 4.

vēnatiō, *ōnis*, *f.* (*vēnor*), honění, honba, lov, VI. 21, 3; 28, 3.

vēnātor, *ōris*, *m.*, lovec, myslivec, honec, VI. 27, 4.

vēndo, *3.*, *didī*, *ditum* (*vēnum-dō*), dáti od sebe, prodati, obzvl. dražbou, II. 33, III. 16.

Venelli, *ōrum*, *m.* (nikoli Unelli), II. 34, III. 17, VII. 75, nár. usedlý v sev. výběžku (poloostrově) Gallie kelt., jenž slušel k území zv. cīvitātēs Aremoricae, pozdější Normandii.

Venetī, *ōrum*, m., II. 34, III. 7—16, IV. 21, VII. 75, nár. na pomoří Okeanu v nyn. Bretagni, hlav. m. **Venetae** = Vannes), který nade všechny Galli vynikal dovedností a mocí námořní; země jejich sluje Caesarovi

Venetia, *ae*, f., III. 9, 9. Venetsko.

Veneticus, 3, venetský, IV. 21, 4: *bellum V.*, válka s Venety.

venia, *ae*, f., 1) vděk, vůle, vyhovění, VII. 15, vděk učiniti, po vůli býti, vyhověti, VIII. 48; — 2) prominutí, odpuštění, VI. 4, 3: *veniam dat potentibus Aeduīs*, promine na přímluvu Aeduūv.

veniō, 4., *vēnī*, *ventum*, přijíti, 1) o osobách, VI. 8: na pomoc, ku pomoci; nepřátelsky, VII. 70: přitáhnouti, přitáhnouti, též pass.; — 2) o čase: přicházeti, blížiti se, I. 8, VII. 3; v řeči n. písmě: přijíti, dostati se k . . . VI. 11; *ūsū venīre* viz *ūsus*; — 3) přijíti, dostati se, upadnouti v nějaký stav, II. 13, III. 17, VI. 5, C. I. 17; nabytí naděje, I. 18; přivyknoti (životu), C. III. 110; — odtud *frequentativum*.

ventitō, 1., přicházívat, IV. 32.

ventus, *ī*, m., vítr; *v. intermittitur*, V. 8, vítr ustává; III. 15, 3: *quō ventus ferēbat* = kam vítr val, po větru; *sē ventō dare*, svěřiti se větru.

vēr, *vēris*, n., jaro, vesna;

VI. 3, (za prvního) počátkem jara.

Veragri, *ōrum*, m., III. 1, nár. v Alpách na vých. pobřeží jezera lemanského při ústí řeky Dranse do Rhodana; v jich území věnu Octōdūrus (viz tam).

verber, *eris*, n., švih, šleh, udeření, obyč, plur.: výprask, rány, VIII. 38, 5.

Verbigēnus pāgus, jedna ze 4 žup helvetských, na severozápadě, I. 27, 4.

verbūm, *ī*, n., slovo; I. 33, slovy dodati odvahy, utvrditi koho; II. 14: řečniti, rozprávěti.

Vercingetorīx, *īgis*, m., syn Celtila arvernského, vůdce Gallův r. 52. př. Kr. VII. 4. 8. 9 a následující.

vērē, adv., po pravdě, pravdivě, skutečně.

vereor, 2., *ītus sum*, 1) očekávat, obávat se, V. 44, 48; — 2) báti se, I. 39, 6: *hostem*; IV. 5, 1.

vergō, 3., *īrstī*, chýliti se kam, skláněti se, ležeti = prostírat se, I. 1, C. I. 45.

vergobretus, *ī*, m. (kelt.), (vrchní přednosta), vrchní úřad n. úředník u Aeduūv, I. 16, 5.

vērisimilis, *e*, pravdě podoben; comp. *magis vēris*. III. 13, 6.

vernāculus, 3, domácí, tuzemský, (se stanov. řím.) římský.

vērō, adv., 1) ztvrzov. v pravdě, skutečně, VII. 38. C. I. 71; — 2) odpovídav-

cí: však, ovšem, v skutku, I. 12, 32, 13.

versō, 1. (*vertō*), obraceti, otáčeti; 1) přenes. zatáčeti, zmítati kým, V. 44: osud jinni zatočil = si zahrál; — 2) pass. obraceti, zdržovati se, býti kde, I. 52. II. 1, 24. II. 26: vězeti; I. 48: prodlévati, bývati s kým; — 3) zaměstnávati se, VII. 27.

versum, (*vertō*), a d v. směrové: k, na, *quodquā versum*, III. 23, 2, na vše strany (každým směrem).

versus, *ūs*, m. (*vertō*), rádek, verš, pouze VI. 14, 3.

versus, a d v., (vlastně partic. obrácen) směrem, VI. 33; od

vertō, 3., *tī, sum, 1)* obrátili, otočiti, I. 53: okázati paty = dátí se v útěk; — 2) *sē v.,* obrátiti se na n. změnití, C. III. 26, *in Africum*; — 3) bráti n. vykládati za... C. I. 8.

Venuclioetius, *ī*, m., předák a vyslanec helvetský k Caesarovi; I. 7, 3.

vērus, 3, 1) pravý, pravdivý, I. 18. — 2) náležitý, IV. 8, 1: podstatný (nemá podstaty).

verūtum, *ī*, n. (*verū*), sudlice, oštěp, V. 44, 6.

Vesontiō, *ōnis*, m., I. 38, hl. měs. Sequanův, nyuš Besançon.

vesper, *ī*, m., večer, acc. *ad vesperum* = do večera, I. 26; C. I. 3: na večer; *sub vesperum* = k večeru, pod ve-

čer, VII. 60; *abl. vespere*; C. II. 43: za prvního večera = počátkem večera = se samým večerem.

vēstīgium, *ī*, n., 1) šlépěj, šlápotá, stopa, VI. 27; — 2) stanoviště, místo, IV. 2; — 3) o čase: VII. 25. IV. 5. VIII. 21: *ū vēstīgiō* = na místě = v okamžiku = ihned.

vestiō, 4., 1) oditi, šatiti, VII. 31, pass. V. 14: oditi se; — 2) pokryti, opatřiti, vyplnit, VII. 23; odtud

vestis, *is*, f., šat, roucho, oděv, VII. 47, 5. = **vestitus**, *ūs*, m.

veterānus, 3, stár (věkem); subst.: — *nī* = starší vojáci zkušení, vysloužilci, I. 24, 2.

vetō, 1., *ūtī, itūm*, zapověděti, zakázati, s acc. c. inf.

Vettonēs, *um*, m., nár. v severozáp. Hispanii zadní mezi řekami Tagem a Duriem, asi nyn. Salamanca a Estremadura, C. I. 38.

vetus, *eris*, 1) stár, V. 1, 1; — 2) dávný, někdejší, I. 13, 4; 14, 3. *contumēlia* (protivá: *recēns*).

vetustās, *ātīs*, f. (*vetus*), dávnost, vetchosť, starobylost, VIII. 8. C. I. 6.

vēxillum, *ī*, n., praporec, korouhev menších oddílů vojen., VI. 36, 40; Tab. I. 1. a 2. — červený praporec, jímž, vztyčen-li na staně vůdcovském, svolávalo se mněstvo k odtalu nebo k bitvě, II. 20. C. III. 89.

vexō, 1., lomcovati kým;

1) týrati, trápit, znepokojovali, I. 14, VI. 43; — 2) puštěti, zle řáditi, IV. 15.

vía, ae, f., 1) cesta (upravená), silnice, I. 9; — 2) pochod, cesta, VI. 7; odtud

víātor, óris, m., pocestný, (cestující).

Vibō, ónis, f., přístavné město v záp. Bruttii sev. úžiny sikulské, nyn. Bivona; C. III. 101.

Vibullius, i, m., L. V. Rūfus, Pompejovec, C. I. 15.

vicēni, ae, a, po dvaceti.

vicēsimus, 3, dvacátý: **vi-**ciēs, dvacetkrát, pouze V. 13, 7.

vicēmitās, atis, f. (*vicēnus*), sousedství i sousedstvo, VI. 34, 3.

vicis (gen.), f., střídání, zámena; acc.: IV. 1, *in vicem* = na výměnu = na vzájem = střídavě, VII. 85. C. III. 98; — v sing. přichází ještě abl.: *vice*, z plur.: *vicēs*, *vicēbus*, ne však u Caesara; odtud

vicissim, a d. v., z druhé strany zase, střídavě, na vzájem, VIII. 10.

victima, ae, f., žertva, obětní dobytče, oběť, VI. 16.

victor, óris, m. (*vincō*), vítěz, I. 40, 44; adj.: vítězný, I. 31. VII. 20, 62. — **victō-**ria, ae, f., vítězství.

victus, ūs, m. (*vīvō*), výživa, potrava, VI. 22, 24; — 2) živobytí, způsob života, I. 31.

vīens, i, m., 1) střída, u-

lice, I. 27; — 2) ves, dědina, I. 5. IV. 4.

videō, 2., vīdī, vīsum, 1) viděti, spatřiti, I. 22. II. 12; — 2) přenes.: pozorovati, viděti, nahlížeti I. 31, 33; — 3) pass.: být viděn u. pozorován (u nás někdy adverb.: zřejmo, patrně), I. 22; — 4) nejčastěji: zdáti se, s nom. e. inf. I. 6, 34; neosob.: vidi u. líbí se mi, V. 58. II. 20. VI. 20, 22.

Vienna, ae, f., VII. 9, hl. měs. Allobrogů na Rhodaně v Provincii, nyn. Vienna.

vigil, is, bděti, bdělý: subst.: strážce, hlídka, VIII. 35; odtud

vigilia, ae, f., 1) bdění, V. 31; — 2) vojen. bdění, hlídka (4. díl noči), I. 12. VII. 3. C. I. 21; — 3) hlídka, stráž, C. I. 21.

vīgintī, dvacet.

vīmen, minis, u., proutek, proutí, vrbový, pletivo, II. 33. VII. 73. C. I. 54; odtud

vīmineus, 3, z pletiva, proutěný, vrbový, VIII. 9. C. III. 63.

vīnciō, 4., vīxī, vīctum, vázati, poutati; odtud

vīculum, i, n., vazadlo, pánska, pouto; plur. pouta, okovy, železa, vazba, vězení, III. 9. I. 4. IV. 27.

vīneō, 3., vīcī, vīctum, 1) ne přech. vítěziti, I. 36; provést si svou (všili), V. 30; budíž po vašem (víměni); — 2) přech.: zvítěziti nad kým,

přemoci n. poraziti koho, I. 31, 36.

vindicō, 1. (*vim-dicō*), 1) pohnati koho soudně, stíhati, trestati, III. 16, nastupovati proti komu; — 2) pojistiti, chrániti, VII. 76; — vystrojiti, osvoboditi, VII. 1.

vīnea, *ae*, f., vinné loubí; II. 12: dřevěné loubí chráněné usněmi, mokrými rohožemi a p. proti ohni a na kolečkách posuvné, jímž kryli se obléhatelé blížice se ku hradbám oblézeného města. Tab. II. 13.

violō, 1., 1) uraziti, ublížiti, VI. 23; — 2) porušiti, popleniti, VI. 32.

vir, *ī*, m., 1) muž, II. 93; — 2) chot, manžel, VI. 19.

virgō, *inis*, f., pauna, dívka.

virgultum, *ī*, n. (*virgula*), prouti, metliště, rokytí, kroví; jen plur.

Viridomarus, *ī*, m., předák aedujský; VII. 39, 1. a j.

Viridovīx, *īcis*, m., kníže venellský, III. 17. a 18.

virītim, adv., od muže k muži, každému zvláště, dle osob, VII. 71.

Viromanduī, *ōrum*, II. 4 (též **Veromanduī**), národ v Belgii na horní Samaře, západní sousedé Remů, se hl. městem *Augusta Viromanduōrum*, uvnitř St. Quentin en Vermandais.

virtūs, *ūtis*, f., 1) mužnost, statečnost, chrabrost, I. 1, 2; — odhodlanost, rozhodnost,

odvaha, VII. 6; — 2) plur.: hradišské činy, hradištvo, I. 44; — 3) výbornost, přednost, ctnost, V. 8.

vīs, *vīm*, *vī*, plur. *vīrēs*, *iūm*, f., 1) síla, násilí, moc, úsilí, III. 15. I. 8: užiti moci, III. 13, snéstí násilí; I. 14: mocí; I. 11. IV. 3: útok; — 2) působivost, síla, úval, IV. 17; — 3) metonym.: síla, moc, hromada, množství, VI. 36; — 4) plur.: sily (tělesné i duševné), I. 53. C. I. 52; zvláště však válečné sily, pluky, voje, C. III. 57.

vīsō, *ī*, *sī*, *sum* (*videō*), prohlédnouti, ohledati, pozorovati.

vītium, *ī*, n., úhona, vada, chyba; *mūnītiōnis* = mezera.

vītō, 1., vyhnouti se čemu, minouti co, V. 20; vyhýbatí se, V. 35.

vītrum, *ī*, n., rostlina modře barvíři, boryt barvířský, V. 14, 2.

vīvō, *ī*, *vīxi*, *vīctum*, žítí; žítí = živiti se čím, IV. 1, 10.

vīvus, *ī*, živ, na živě, při životě; VII. 33, za živobytí obou.

vix, adv., sotva, leda, s těží; VI. 8, 1: sotva že.

vocābulum, *ī*, n. (*vocō*), název, jméno.

Vocātēs, *iūm*, m., III. 23, 27, národ v Aquitanii na levém břehu řeky Garumuy.

vocō, 1. (*vōx*), 1) volati, za-n. při-volati, VII. 20; —

2) pozvati, vyzývati, V. 43; — 3) nazývati, jmenovati, V. 21, 3.

Vocontiī, *ōrum*, I. 10, státečný nár. kelt. v Provincii na levém břehu Rhodanu jižně od ústí Isary.

Volcae, *ārum*, m., mocný národ kelt., jenž rozkládaje se téměř v celé západní polovici Provincie (od Rhodanu až k pomezí Aquitanie) různil se ve 2 větve: **V. Tectosagēs**, sahající od Aquitanie až do východního Narbonského s čelným měs. Tolosou, jichž část dle VI. 24. do Germanie vystěhovala se; a **V. Aremicēi**, VII. 7, 64, východně od předešlých až k Rhodanu, s četnými městy a lidnatými, z nichž nejčeln. bylo později Narbō, dříve Nemausus, nyní Nîmes.

Volcātius, *i.* m., *C. Volc. Tullus*, mladý strážce Caes. mostu rýnského; VI. 29, 3. C. III. 52.

volō, *velle*, *voluī*, chtiti, přáti si, III. 18, 2: *fierī*, míti vykonáno; *alquem alqd*, I. 34, 2. na někom (č. od někoho) něčeho žádati.

voluntārius, 3, dobrovolný, subst. dobrovolník, V. 56, 1.

voluntās, *ātis*, f. (*volō*), 1) vůle, chtění, přání; I. 31, po vůli, dle přání někoho; V. 27, z dobré vůle, z vlastního popudu, dobrovolně; — 2) záměr, zámysl, předsevzetí, C.

III. 109: *alqd esset suae voluntatis*; — 3) vůle, svolení, souhlas, *summā omnium voluntate* = za největšího všechných souhlasu; I. 7, 30; — 4) příchylnost, náklonnost, laskavost, *in alqm.* I. 19. C. II. 17; — ochota, horlivost, *ad dimicandum*; smýšlení, myšlení, *mīlitum varia v.*

voluptās, *ātis*, f., rozkoš, slast, V. 12: pro radost a potěšení.

Volusēnus, *i.* m., *C. Vol. Quadratus*, tribun vojenský a náčelník jezdeckectva Caesarova; III. 5. a 21. a j.

Vorēnus, *i.* m., *L. Vor.* chrabrý setník Caesarův; V. 44.

Vosegus, *i.* m., IV. 10, pohoří na levém břehu Rýna sev. od Jury mezi Mosellou a Rýnem se rozkládající, nyn. Wasgau (Wasgenwald) č. Vogezy v Porýnsku, (v Elsasích) v době Caesarově zajisté rozsáhlejší.

vōtum, *i.* n. slib, zaslíbení, *vōta nūncupāre*, C. I. 6: slib učinivše; — od

voveō, 2., *vōvī*, *vōtum*, učiniti slib, přislíbiti (bohům), VI. 16, 2.

vōx, *vōcis*, f., 1) hlas, zvuk, IV. 25. II. 13: hlasitě; plur.: pokřikem, voláním, V. 43; — 2) slovo, výrok, I. 39; plur. V. 40: (hlasy prosebnými) prosbami, naléháním.

Vulcānus, *i.* m., bůh ohně a prací z kovův, VI. 21, 2.

vulgāris, *e*, (*vulgaris*), obecný, obyčejný, všední, VIII. 3.

vulgo, *a d. v.*, vůbec, obecně, vesměs; od

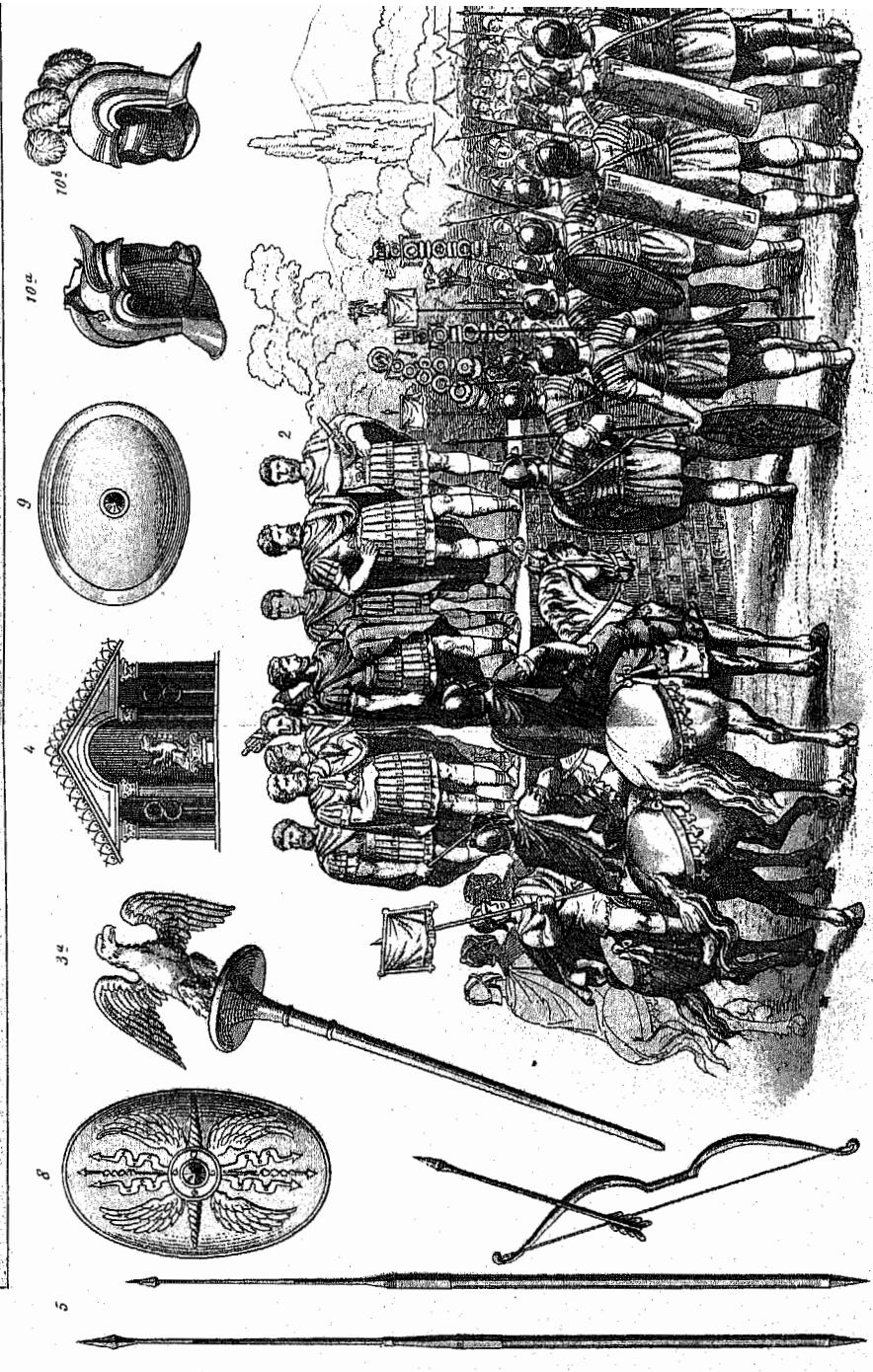
vulgus, *i*, *n.*, (zřídka *m.* VI. 14, 4.), obecný *n.* prostý lid, obecenstvo, lidé, *in vulgaribus militum* = mezi (dav) veškero vojsko, I. 46, 4.

vulneratiō, *ōnis*, *f.*, poranění, zranění, VIII. 47; od

vulnerō, *l.*, raniti, zjízvit; od

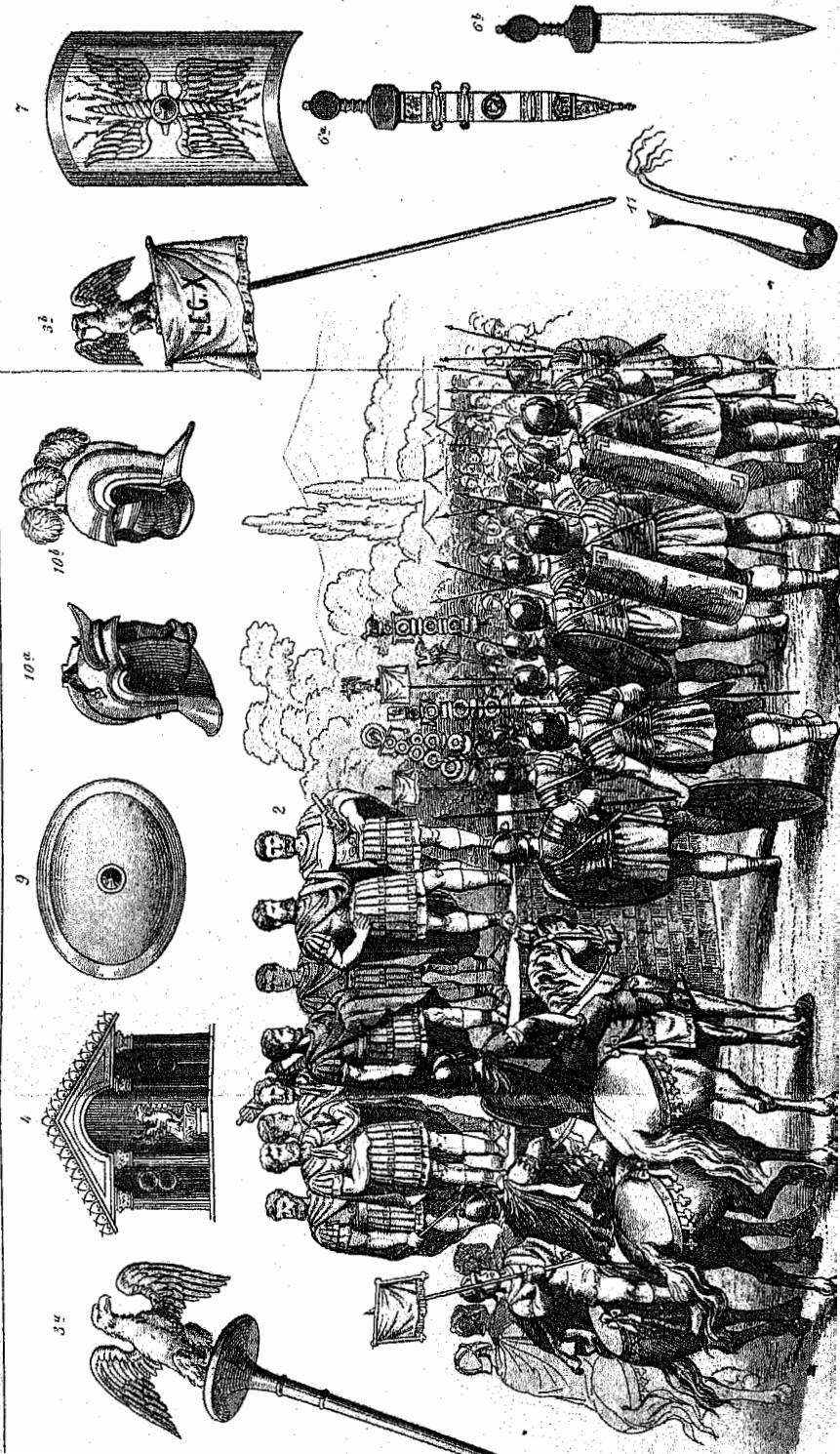
vulnus, *eris*, *n.*, rána, jízva, poranění.

vultus, *ūs*, *m.*, tvář, tvářnost, pohled, výraz *n.* tahy obličeje, I. 39, 1.

Tab. I.

1. Vojisko římské při pochodu.
2. Allocutio de suggestu.
3. a. — b. Aquilae — signa.
4. Sacellum.
5. Pila.
6. a. — b. Gladius — vagina.
7. Scutum.
8. Clipeus.
9. Parma.
10. a. — b. Cassides.
11. Funda.
12. Arcus — sagitta.

Tab. II.

1. Castra Romana.
  2. Catapulta.
  3. Ballista. 4. Onager.
  5. Galli, hradby měst. (VII. 23.)
  6. Caesarovy úpravy před Alesij (VII. 70—73); 6. a. cippi, 6. b. lilia, 6. c. stimuli.
  7. Significatio igni facta ex castellis. (II. 33.)
  8. Oblehací sruby (vineae, turrets, plutei VII. 24.)
  9. Násep s věží — pinnae, loricae — V. 40.
  10. a 11. Platei.
  12. Turris ambulatoria.
  13. Vineae.
  14. Testudo fossaria.
  15. Testudo — VII. 53.
  16. Tabernaculum.
  17. Glans fusili ex argilla — V. 43.
  18. — 19. Aries — II. 32. a VII. 23.
  20. Fistula — IV. 17.
  21. Fals muralis — III. 14.
  22. Seradění krizem — VII. 73.
  23. Glans — VII. 81.
  24. Scorpio — VII. 25.

